

DE COUP VAN CRUIJFF

Menno
de Galan

Hoe Johan de macht greep bij Ajax

INLEIDING | Het managen van Johan

Een toevalstreffer

Op 8 februari om elf uur 's ochtends had ik een afspraak met Rik van den Boog, destijds algemeen directeur van Ajax, op zijn kantoor in stadion de Arena. In de trein naar Duivendrecht belde zijn secretaresse dat het een halfuur later werd, wegens een overvolle agenda. Vreemd, dacht ik, had ze dat niet eerder kunnen bedenken? In de lobby bij de hoofdingang wachtte ik vervolgens geen halfuur, maar een klein uur. Toen ik daarna door een zenuwachtige medewerkster van Ajax in het op dat moment lege kantoor van perschef Miel Brinkhuis werd geparkeerd omdat het volgens haar in de lobby tochtte, begon ik te vermoeden dat er meer aan de hand was dan alleen een uitgelopen afspraak. Rumoerig was het wel geweest in de lobby, met schilders die het halletje bij de ingang in de verf zetten, maar tochten deed het er niet. Mijn aanwezigheid daar was dus om een andere reden even niet meer gewenst. Had ik de komst of het vertrek van een bezoeker, of van enkele bezoekers, niet mogen registreren?

Om halfeen 's middags bracht dezelfde medewerkster mij naar de kamer van Van den Boog. Hij was er nog niet, wat mij in de gelegenheid stelde rond te kijken. Aan de muur hingen vijf grote zwart-witfoto's van spelers van het eerste: keeper Maarten Stekelenburg, verdedigers Gregory van der Wiel en Jan Vertonghen, middenvelder Christian Eriksen en verdediger en middenvelder Vurnon Anita. Geen aanvallers, dacht ik. Had Johan Crujff niet recent in een column in *De Telegraaf* kritiek geuit op het feit dat Patrick Kluyvert de laatste spits was geweest die door de Amsterdamse club zelf was opgeleid?

Kluyvert! Nog altijd Ajacied in hart en nieren, had hij onlangs over zichzelf gezegd in een portret in de Nederlandse editie van *Esquire*. Zou het? Voor het blad poseerde hij in zeven verschillende outfits, tegen een decor dat in niets herinnerde aan een voetbalstadion. Zittend in een leren fauteuil, boek in de hand, naast hout voor de open haard. Starend in het niets met een glas cognac, gezeten op de rand van een antieke tafel met daarop flessen gedestilleerd en een houten model van een klassieke zeilboot. Niets in de foto's herinnerde aan zijn wortels bij Ajax. Integendeel: de straatvoetballer uit Amsterdam-Noord deed zich voor als dandy en landjonker. Of als wereldburger; in *Esquire* zei hij zes talen te spreken.

Ajacied in hart en nieren? Misschien als hij zijn gezicht liet zien in de Arena of op de jeugdopleiding de Toekomst. Bij terugkeer in Amsterdam had hij wellicht even last van een opspelend clubgevoel, was hij weer de man van het puntertje. Dat bevrijdende doelpunt in de vierentachtigste minuut van de Champions League-finale tegen AC Milan op 24 mei 1995 in Wenen, die heerlijke goal een kwartier nadat hij was ingevallen, het uitgestoken linkerbeen waarmee hij nog net de bal beroerde, en die vervolgens verdween in

de korte hoek achter doelman Sebastiano Rossi.

Twee jaar na dat onvergetelijke doelpunt vertrok de net twintigjarige Kluivert naar Milaan. In zijn autobiografie maakt hij er weinig woorden aan vuil: 'Aangezien ik een aflopend contract had, kon ik dankzij het Bosman-arrest uit 1995 transfervrij weg uit Amsterdam. Dat ik voor nul gulden wegliep, werd me door sommige fans kwalijk genomen, maar was Ajax' eigen schuld.' Bij AC Milan kon hij naar eigen zeggen ruim drie miljoen gulden netto verdienen, bij Ajax had hij een salaris gehad van 175.000 gulden. Dan was het snel gedaan met de clubliefde. De fans moesten niet zeuren, hun klachten waren bovendien aan de verkeerde persoon gericht. Ze moesten zijn bij de toenmalige voorzitter Michael van Praag en oud-penningmeester Arie van Os. De bestuurders hadden het gedaan. Zij hadden even niet opgelet, hadden verzuimd zijn aflopende contract tussentijds te verlengen. Dodelijk, na het Bosman-arrest. En dus liep Kluivert gratis en voor niets weg. Een bedankje voor de prettige opleiding die hij bij Ajax had genoten kon er nog net af.

Dat de club het eerste decennium van de eenentwintigste eeuw matig presteerde, deed pijn. De geest van Kluivert waarde nog wel degelijk rond bij Ajax. Vanwege het puntertje was hij de verpersoonlijking van het laatste internationale succes. Na Kluivert had Ajax nog steeds topspitsen of aanvallers van allure gehad. Maar Zlatan Ibrahimovic, Klaas-Jan Huntelaar en Luis Suárez waren geen producten van de eigen kweek en ze leidden de club niet naar de Europese top. Ajax was voor hen een tussenfase in hun carrière, op weg naar internationale roem.

Supporters mochten van geluk spreken dat ze even acteerden in de Arena, de leiding van Ajax dat ze goed in de markt lagen. Van aflopende contracten was in hun geval geen sprake meer geweest. Handelshuis Ajax wist wat het moest doen om financieel te overleven in de internationale voetbalwereld. Jong halen, rijpen in Amsterdam, daarna met winst verkopen. Een florerend opleidingsinstituut was van levensbelang.

De fans hadden daar geen boodschap aan. Zij wilden schalen en bekens, behaald met dominant, aanvallend en verzorgd voetbal in de Arena. En o ja, als het even kon met een spits van het kaliber Kluivert, opgeleid op de Toekomst. Ze hadden een medestander in Crujff. De clubicoon wond zich vanuit zijn woonplaats Barcelona al jaren op over de hoeveelheid buitenlanders in de selectie, de gebrekkige techniek van de spelers en het matige spelpeil. In september 2010, na een dramatische wedstrijd van Ajax tegen Real Madrid in de groepsfase van de Champions League, opende hij in zijn column in *De Telegraaf* de frontale aanval op de huidige leiding. De directie en het bestuur dienden volgens hem op te stappen.

'Dit Ajax', zo liet hij optekenen door ghostwriter Jaap de Groot, was 'nog slechter dan de ploeg uit de periode voordat Rinus Michels in 1965 bij de club kwam'. Feitelijk viel daar misschien wat op af te dingen. In 1965 vocht het team tegen degradatie uit de eredivisie. In 2010 deed Ajax nog volop mee in de strijd om de landstitel en speelde het in de

Champions League. Maar in het metafysische wereldbeeld van Cruïjff deed dat er vanzelfsprekend niet toe. Hij creëerde zijn eigen feiten, om daarmee zijn tegenstanders in de leiding van Ajax te confronteren. Aanvankelijk hadden Rik van den Boog namens de directie en voorzitter Uri Coronel namens het bestuur en de raad van commissarissen de beschuldigingen afgewimpeld en Cruïjff weggezet als een nauwelijks serieus te nemen persoon, maar daar waren ze toch van teruggekomen. Sinds december waren beide partijen met elkaar in gesprek. In de week van mijn bezoek aan Van den Boog werd in de pers zelfs gesproken van een mogelijke functie voor de clubicoon. Cruïjff was terug. Of bijna terug.

De foto's van spelers aan de muur in de kamer van Van den Boog verkondigden een dubbelzinnige boodschap. Vanuit het oogpunt van de directie van Ajax hing daar het bewijs van het succes van de jeugdopleiding. Vijf voetballers uit de eigen kweek die waren doorgedrongen tot de hoofdmacht, hoeveel clubs deden dat Ajax na? Waren Van der Wiel en Vertonghen geen karakteristieke opkomende verdedigers, was Eriksen geen intelligente middenvelder die zich onderscheidde met ragfijne steekpassjes en was Anita geen snelle schakelaar annex hartverwarmende kilometervreter? Behoorde doelman Stekelenburg niet tot de beste keepers van Europa? Cruïjff had er ongetwijfeld een ander verhaal bij. Als hij naar de portretten keek, zag hij spelers die niet tot de wereldtop behoorden. Hij zag verdedigers en middenvelders, maar geen aanvallers. Geen spits à la Kluyvert. Het bewijs voor zijn stelling dat Ajax geen aanvallers meer opleidde hing hier, in de kamer van Van den Boog.

De man die sinds 1 januari 2009 de leiding had over de naamloze vennootschap Ajax kwam kwart voor een binnen. Hij was informeel gekleed, in een spijkerbroek en een T-shirt. Hij ging zitten op de hoek van een lange houten tafel, kreeg een glas limonade van zijn secretaresse aangereikt en stak van wal. Van een gesprek was geen sprake, ik hoefde geen vragen te stellen. Kreeg ik de kans niet voor. Hier was een man stoom aan het afblazen zoals ik nog nooit iemand stoom had zien afblazen. Een furieuze monoloog, onstuitbaar. Daarbij vielen woorden als 'persoonlijkheidsstoornis' en 'narcisme': hij had het over Johan Cruïjff.

Cruïjff had die ochtend op de Arena een ingelaste bijeenkomst gehad met de algemeen directeur en de raad van commissarissen van Ajax. Een kennismakingsgesprek. Het was nogal uit de hand gelopen. De clubicoon had de heren de les gelezen, hun plaats gewezen, beledigd, voor onbenullen uitgemaakt. Daarna was hij weer vertrokken. Van den Boog had nog geen tijd gehad om de bijeenkomst te verwerken. Dat deed hij nu, in mijn aanwezigheid.

Hij zei: 'Het managen van Johan kost mij meer kracht dan het leiden van een bedrijf van 25.000 man.'

I | 1988; of ben ik misschien zelf op het verkeerde been gaan staan?

In het voorjaar van 1988 heeft Johan Crujff even niets omhanden. Na zijn vertrek als technisch directeur bij Ajax, begin januari 1988, zit hij werkloos thuis. Een ontmoeting met Pieter Winsemius, voormalig minister van Verkeer, Ruimtelijke Ordening en Milieu, en op dat moment verbonden aan het consultancybureau McKinsey, leidt tot het plan een nieuwe voetbalclub op te richten. Of beter: om FC Utrecht over te nemen. Het geheime project krijgt de codenaam FC Uitweg. Als nieuwe clubnaam wordt gedacht aan FC Midden-Nederland of FC Crujff.

Naast Winsemius zijn de advocaat Eric Vilé, tevens voormalig voorzitter van de voetbalbond, en Theo Aalbers, voorzitter van FC Utrecht, bij het plan betrokken. En op de achtergrond speelt de schoonvader van Crujff, Cor Coster, een belangrijke rol. Volgens een voormalige adviseur uit die periode heeft Crujff in theorie de touwtjes in handen, maar in praktijk maakt Coster de dienst uit: ‘Hij was de kanselier die alles regelt, Crujff de koning die ja of nee knikt. Crujff kon buitengewoon slecht vervelend zijn. Dat liet hij aan anderen over.’

Coster kan buitengewoon goed vervelend zijn, maar van voetbal heeft hij geen verstand. Dat wil zeggen: hij weet hoe hij de salarissen van spelers moet opschroeven, hoe hij ze bij nieuwe clubs moet onderbrengen en hij heeft een goed ontwikkeld gevoel voor oplichters. In de jaren zeventig heeft hij zijn schoonzoon regelmatig gewaarschuwd voor diens compagnon Michel Basilevitch. Maar Crujff wilde niet luisteren, of hij meende even zonder de adviezen van zijn schoonvader te kunnen. Die was pas weer welkom toen Crujff berooid en ontredderd in Barcelona achterbleef. Kaalgeplukt. De voormalige adviseur: ‘Toen ik met hem te maken kreeg, was hij het trauma van Basilevitch aan het verwerken. Hij was reuzezielig. Een originele, geestige man die in zijn overtreffende naïveteit afspraken had gemaakt maar niets op papier had gezet.’

In de jaren tachtig is Coster gewoon weer de zaakwaarnemer van Crujff, net als aan het begin van zijn loopbaan. En ook in een ander opzicht is er niets veranderd: tijdens zakelijke besprekingen en onderhandelingen voert Coster het woord en staart Crujff hardnekkig in een glaasje cola. Coster beslist of de verbintenis wordt aangegaan, of het contract wordt gesloten. Het is weer als vanouds, maar toch ook weer niet. Het zakelijke verleden van Crujff in Barcelona wordt gewist. Iedereen weet dat er iets grondig mis is gegaan, maar het onderwerp is taboe. Er wordt niet over gepraat. De voormalige adviseur: ‘Het past in het beeld van de koning. Als hij iets fout doet, wordt eroverheen gedanst. Daarna gaat iedereen in zijn omgeving over tot de orde van de dag, alsof er niets is gebeurd. Het is ook een manier van overleven voor Crujff. Door Basilevitch had hij een negatief vermogen. Twaalf mensen waren hoofdelijk aansprakelijk. Bij elf mensen viel

niets te halen, zij hadden geen geld. Cruijff wel. Hij schaamde zich rot. Hij voelde zich gepiepeld.'

Het plan voor de overname van FC Utrecht wordt uit de grond gestampt. Cruijff heeft haast. Vilé: 'Hij was enthousiast en wilde het in een veel te hoog tempo gerealiseerd zien. Niet dat hij zich er inhoudelijk mee bemoeide. Hij luisterde vooral erg goed. Hij zei: 'Ik ben de voetbalman.'

Winsemius schrijft een blauwdruk. Vilé is de tussenpersoon, Aalbers de man die het plan in praktijk moet brengen, die het moet verkopen aan zijn achterban. Vilé: 'Het was heel serieus. De leidende gedachte was: FC Utrecht is maximaal een middenmoter. Het was de bedoeling om de club naar de top van de eredivisie te stuwten. Een vriendschappelijke overname, in overleg met de club.' FC Utrecht is in de jaren tachtig in zwaar weer beland. Ieder jaar lijdt de club een verlies van tussen de vier en vijf miljoen gulden. De opdracht voor de bankier Aalbers bij zijn aantreden in 1984 is: maak de club weer gezond. Aalbers: 'Makkelijk gezegd, maar dat viel niet mee. Er was veel concurrentie. Ten westen van Utrecht had je twee clubs die internationaal goed presteerden, in het oosten was er Vitesse in Arnhem. Ze zogen allemaal supporters weg, en inkomsten. Toen kreeg ik in februari ineens telefoon van Eric Vilé. Of ik voelde voor een samenwerkingsverband. Hij zei: "Is dat bespreekbaar, Theo?" Ik antwoordde: "Als FC Utrecht er beter van wordt, is alles bespreekbaar."

De volgende ochtend ontmoeten ze elkaar op het kantoor van Vilé, in Utrecht. Daar blijkt dat niemand minder dan Johan Cruijff achter het plan zit. Vilé laat Aalbers het rapport van Winsemius zien, een uitgewerkt voorstel van nog geen tien velletjes om de club in een bedrijfsstructuur onder te brengen. Aalbers: 'Dat denkpatroon was voor mij nieuw. FC Utrecht zou als licentiehouders blijven bestaan, maar daarnaast zou er een naamloze vennootschap komen waarin het technische gedeelte, de commercie en het stadion zouden worden ondergebracht. Voetbal was de corebusiness.'

Aalbers besluit het bestuur van de club in te lichten, maar andere organen niet. De raad van toezicht en de raad van adviseurs blijven erbuiten. Datzelfde geldt voor het stadsbestuur. Aalbers: 'Toen ik het bestuur inlichtte, stond men zacht gezegd niet op de tafels te dansen van enthousiasme. Het werd er niet beter op toen ik zei dat onze rol zou zijn uitgespeeld als alles doorging. Er waren mensen die mij Jan met de korte achternaam vonden dat ik dit deed. Ik heb ze uitgelegd dat dit een kans was voor FC Utrecht om uit de financiële problemen te komen. Ik heb ze ook laten weten dat ik dwars zou gaan liggen als de clubkleuren en het logo zouden moeten worden veranderd.'

Geld is niet de enige reden om mee te doen. Met overslaande stem vertelt Aalbers een kleine kwart eeuw later over de mogelijkheden voor de club als Cruijff zich erover had ontfemd. 'Je was toch onder de indruk van de naam. Hij had charisma, uitstraling, toegang. Met hem als boegbeeld heb je een fantastische entree. Dat bleek ook uit de

geldschieters waarmee Vilé kwam aanzetten. Daar zat Cruijff ongetwijfeld achter. Je was gestreeld dat ze aan FC Utrecht dachten. En aan mij.'

Als belangrijkste sponsors zijn de mediamagnaten Rupert Murdoch en Silvio Berlusconi in beeld. Aalbers herinnert zich dat zij in principe bereid waren voor een periode van drie jaar in het project te stappen. Daarnaast waren er nog twee Nederlandse bedrijven bij betrokken. 'Ze zouden ieder tien miljoen gulden startkapitaal storten, en vervolgens vijf miljoen per jaar. Ik viel van mijn kruk toen ik dat hoorde. FC Utrecht had een jaarlijkse begroting van vier miljoen gulden.' Vilé is een stuk minder concreet: 'Er is toen contact geweest met Murdoch, dat klopt. Dat had Johan geregeld. De indruk was gewekt dat hij niet meteen nee had gezegd. Maar veel verder zijn we niet gekomen. Er waren nog geen bedragen genoemd.'

Na een tweede gesprek op zijn kantoor zegt Vilé dat Cruijff Aalbers wil ontmoeten. Ze spreken eind maart af in restaurant De Hoefslag, in Bosch en Duin. Aalbers: 'Toen hij binnenkwam, met Vilé, zei ik: "Ik ben blij dat ik u een keer spreek. Ik houd niet zo van tussenpersonen. Ik bewonderde u als voetballer, maar ik ken u verder niet." Cruijff zei dat ik me geen zorgen hoefde te maken. Hij had goede secondanten.'

Daarna hebben we alles zo'n beetje doorgenomen. Cruijff had een opzet gemaakt van de spelers die hij wilde houden. Vier of vijf van de achttien konden blijven. De rest moest eruit.' Over een nieuwe trainer praten ze niet, maar duidelijk is wel dat coach Han Berger bij Utrecht zijn langste tijd heeft gehad. In *Voetbal International* circuleren later de namen van de oud-Ajacieden Wim Suurbier en Ronald Spelbos. Cruijff zou hen als veldtrainer willen aanstellen, om zelf als technisch directeur de leiding over de hele voetbalorganisatie op zich te nemen. Aalbers: 'Ik zei dat de tijd drong als ze dat via het arbeidsbureau wilden regelen. Vilé antwoordde dat het allemaal in orde zou komen. Het zou wel wat geld gaan kosten, maar het zou keurig netjes worden geregeld. Cruijff beaamde dat.'

Dat kan, maar toch knaagt er iets. Cruijff en Vilé zijn zeer zakelijk. Met de gevoelens van voetballers, bestuursleden en supporters van FC Utrecht houden ze geen rekening. Er moet vooral koud worden gesaneerd. Aalbers: 'Ik zal het nooit vergeten. Ik zei op een gegeven moment tegen Cruijff: "Dan is mijn rol ook wel uitgespeeld?" En toen antwoordde hij meteen: "Handjes schudden kunnen we altijd nog." Ik heb maar niet gevraagd wat hij daarmee bedoelde. Dat hoefde ook niet. We begrepen elkaar.'

Het samenzijn in De Hoefslag blijft niet onopgemerkt. Een medewerker van het restaurant tipt een verslaggever van het *Utrechts Nieuwsblad*. Een dag later staat er een artikel in de krant, waarin op de overname van FC Utrecht wordt gespeculeerd. Aalbers: 'Toen het uitlekte, dacht ik: Nou zullen we het gaan beleven. Maar de supporters hielden zich stil. Wat bleek? Het artikel verscheen op 1 april. De meeste mensen dachten dat het een grap was.'

Dat is het niet. Aalbers ziet het als zijn plicht de selectie in te lichten. Hij neemt trainer Berger apart. ‘Ik zei: “Luister, Berger. Je hebt misschien de krant wel gelezen. Er zit een kern van waarheid in. Voor jou is hier geen plaats meer.” Daar reageerde hij heel nuchter op. Trainers zijn wat dat betreft net voorzitters.’

Daarna blijft het stil. In de media verschijnen de eerste berichten dat Cruijff contact heeft met Barcelona, om daar als trainer aan de slag te gaan. Aalbers: ‘Op een gegeven moment kreeg ik een unheimlich gevoel. Ik werd door mensen uit de geledingen van Ajax aangesproken: “Hij gaat naar Barcelona.” Dan ga je toch eens bellen: “Eric, hoe staat het ermee?” Hij zei niets. Toen ik aandrong liet hij weten dat hij erop terug zou komen. Later kreeg ik een telefoontje. Hij zei: “We redden het nu niet. Misschien gaan we er later mee door.” Ik antwoordde: “Ik denk van niet.”’

Volgens Vilé zijn de financiën het struikelblok geweest: ‘Daar is het op gestrand. Op tijdsdruk in relatie met de geldstroom. Het was een haalbaar plan. We liepen vooruit op de tijdgeest. Clubs zagen wel in dat het met de oude bedrijfsvoering niet meer lukte, maar hoe het dan wel moest was nog niet duidelijk. Aalbers beseftte dat FC Utrecht zo opgestuwd zou kunnen worden.’ Over één ding is hij duidelijk: ‘De overgang van Cruijff naar Barcelona heeft geen enkele rol gespeeld bij het schrappen van het project. Dat kwam later pas aan de orde.’

Aalbers denkt dat er nog een reden is waarom het niet is doorgegaan: ‘Cruijff kennende: hij was hoogwaardig van kwaliteit. Op een gegeven moment zaten we al in april. Je kunt wel veertien man uit de selectie gooien, maar wie krijg je ervoor terug? Daar ging de tijd dringen. Welke spelers waren beschikbaar voor het sluiten van de transfermarkt? Begrijp me goed: ik wilde ook liever kampioen worden dan achtste of negende. Maar als dat er niet in zit, houdt het op.’

Na het telefoontje van Vilé is Aalbers opgelucht. ‘Het was net of er een pak van mijn hart viel. Ik had een hoop mensen pijn gedaan. Bij FC Utrecht was niemand rouwig. Toen het was mislukt werd er over die hele affaire heel ingewikkeld gedaan. Toen moest ik ineens het een en ander komen uitleggen. Maar ik had het hele bestuur achter mij gehad. Ik had geen verraad gepleegd. En bovendien: het was helemaal niet ingewikkeld. Het was juist te vrijblijvend. Ik heb nooit gemerkt dat de andere partij groot enthousiasme uitstraalde. Ik vond het zo vreemd dat Cruijff zich nooit liet zien.’

Na het mislukken van het avontuur heeft Aalbers nooit meer de behoefte gevoeld zich erover uit te laten. ‘Voor mij was het klaar. Maar een heel goed gevoel heb ik er niet aan overgehouden. Het gekke was: Waarom heeft Cruijff mij na afloop nooit eens gebeld? Hij had alleen maar hoeven zeggen: “Je positieve grondhouding waardeerde ik zeer.” Maar niks. Daarom heb ik wel eens gedacht: Zou ik dan toch gebruikt zijn? Terugkijkend vraag ik mij af: Wie heeft mij op het verkeerde been gezet? Cruijff, Vilé, of ben ik misschien zelf op het verkeerde been gaan staan?’

Over de jongste perikelen van Cruijff bij Ajax is hij stellig: ‘Die coup viel me van hem tegen. Mensen afbranden is het makkelijkste wat er is. Hij lijkt de paus wel, onfeilbaar. Maar als je het doet, wees dan flink. Zeg dan tegen Danny: “Ik verlaat je twee maanden, om die zaak daar te reorganiseren.”’

2 | Zoiets als een halve zwangerschap

Weer eens wat anders: een toernooi in Dubai. Tijdens de winterstop in januari 2008 speelt Ajax er het Mohammed Bin Rashid International Football Championship. De directie en de raad van commissarissen vliegen vanzelfsprekend mee; in de exotische omgeving van het emiraat is het voor de bestuurders plezierig nadenken over de toekomst. In Dubai valt voor het eerst de naam van Marco van Basten als de nieuwe trainer. Algemeen directeur Maarten Fontein komt ermee op de proppen. Wat Ajax nodig heeft, na de fletse Danny Blind en Henk ten Cate, is een coach die internationaal aanzien geniet. Interim-trainer Adrie Koster doet het niet slecht en hij is prettig in de omgang. Maar ook hem ontbreekt het aan uitstraling. Van Basten is een persoonlijkheid. Hij kan bovendien rekenen op de steun van Johan Crujff. Fontein weet hoe belangrijk dat is, niet alleen voor Ajax, maar ook voor hemzelf.

Een commissie onder leiding van oud-bestuurslid Uri Coronel is de club sinds najaar 2007 aan het doorlichten. Fontein vindt het aanvankelijk een goed idee. Hij herinnert zich: ‘Het zou niet over mensen gaan, maar over structuren. Ajax wist sinds de beursgang niet wat het was: een voetbalbedrijf of een vereniging. Het was zoiets als een halve zwangerschap. Ik was daarom voorstander van een splitsing tussen beide. Ik dacht: Ga de zaak professionaliseren. Maak er een echt voetbalbedrijf van, geleid door specialisten.

Het verslag laat nog op zich wachten, maar boze tongen beweren dat Fontein er slecht vanaf komt. De voormalige topman van Unilever heeft het zich na zijn aantreden als algemeen directeur in november 2005 ook niet makkelijk gemaakt. Achter zijn rug wordt hij niet voor niets Alice in Wonderland genoemd. Fontein omringt zich met de voetbalhelden uit zijn jeugd. Hij waant zich de beheerder van het historische erfgoed van Ajax en betreft zijn idolen Johan Crujff en Piet Keizer nadrukkelijk bij het beleid.

Keizer, die als scout niet was opgevallen door zijn leidinggevende capaciteiten of organisatietalent, wordt tot technisch adviseur gepromoveerd. Tot verbazing van collega's ontpopt de geniale linksbuiten van weleer zich tot een autoritaire chef. Het scouten wordt er niet makkelijker op, omdat Keizer ieder talent afzet tegen de generatie waarmee hij zelf heeft gevoetbald. Vrijwel iedereen wordt door hem gewogen en te licht bevonden. Zo was Klaas-Jan Huntelaar, als het aan hem lag, er nooit gekomen, omdat hij als spits volgens hem geen schim was van Crujff. Een collega-scout herinnert zich dat hij Keizer precies één keer enthousiast heeft gezien over een speler. Tijdens een jeugdtoernooi raakte hij niet uitgepraat over een linksbuiten die met kniebeschermers speelde. ‘Schitterende dribbels,’

oordeelde Piet. De collega wees hem er fijntjes op dat de linksbuiten voortdurend een vrij veld voor zich had gehad en dus geen enkele dribbel had kunnen uitvoeren.

Grillig blijft Keizer wel. Zo rijdt hij een keer met een collega plankgas naar Polen om op tijd te zijn voor een wedstrijd, om enkele kilometers voor de plaats van bestemming ineens halt te houden bij een wegrestaurant. Piet klaagt over een acute aanval van hongerklop en weigert verder te rijden, met als gevolg dat ze alsnog veel te laat bij de wedstrijd aankomen. Administratief valt er geen land met hem te bezeilen. Hij kiepert een boodschappentas vol bonnetjes over het bureau van een collega en maakt onbegrepen dienstreizen. Voorzitter John Jaakke biedt hem een laptop en een computercursus aan, maar Keizer heeft helaas niets met techniek. Het schrijven van een rapport is niet aan hem besteed. Desondanks, of juist daarom, geniet Fontein ervan dat hij dit levende monument op kantoor regelmatig tegen het lijf loopt.

Crujff kletst hij vooral telefonisch bij. Tot ongenoegen van veel medewerkers heeft hij een lijntje met het orakel uit Barcelona. Ruim twee jaar na zijn aanstelling is sprake van een hechte vriendschap. Fontein noemt Crujff 'warmbloedig. Een capabele man, een eerlijke man ook die heel veel stappen vooruit denkt'. Dat laatste doet Fontein zelf ook. In zijn verlangen Ajax te professionaliseren wil hij Crujff begin 2008 'dolgraag' carte blanche geven op technisch gebied. Voor zichzelf ziet hij de functie van zakelijk leider in het verschiet. Van Basten moet als trainer in praktijk brengen wat Crujff, boven de organisatie staand, bedenkt. Het kan bijna niet anders of met dit triumviraat gaat de club een gouden toekomst tegemoet.

Fontein is ambitieus. Als auteur van het enige beleidsplan (2006-2011) in de geschiedenis van de club heeft hij zijn lot verbonden aan de daarin gestelde doeleinden: om het jaar een landskampioenschap en ieder jaar het streven naar een plaats bij de beste zestien clubs in Europa. In een interview in *de Volkskrant* laat hij in januari 2007 stoer aantekenen dat hij erop mag worden afgerekend; geen kampioenschap in het huidige of het aanstaande seizoen, geen Maarten Fontein meer bij Ajax.

De Spanjaard Roger kan hem vier maanden later een goede dienst bewijzen. Op 29 april 2007 neemt hij in de 87ste minuut van de wedstrijd tegen Willem II in Tilburg op zeven meter van de goal een indirecte vrije trap die Ajax het kampioenschap kan bezorgen. Uitgerekend Roger! De man die na eindeloos gedram van Johan Crujff is aangetrokken en nog niets heeft laten zien. Maar nu kan hij zijn verloren seizoen in één klap goedmaken door de bal erin te rossen. Als hij scoort, neemt Ajax de titel mee naar Amsterdam. Een tikje naar links van Klaas-Jan Huntelaar, Roger haalt uit en Ibrahim Kargbo uit Sierra Leone werpt zich als een leeuw voor de bal. Weg kans, geen titel. Kargbo de held, Roger de schlemiel, psv kampioen.

Een halfjaar later, in Dubai, staat Ajax voorlopig derde in de competitie. Van het Europese toneel zijn de Amsterdammers dan al verdwenen, na verlies tegen Slavia Praag

in de derde voorronde van de Champions League en de uitschakeling in de eerste ronde van de UEFA Cup door Dinamo Zagreb. Fontein ziet in dat hij misschien te hoog van de toren heeft geblazen, maar bij nader inzien voelt hij er niets voor om te vertrekken als de landstitel uit zicht blijft.

In interview na interview benadrukt de algemeen directeur ineens dat voetbal een buitengewoon grillige bedrijfstak is. Als voorbeeld noemt hij de penalty van Klaas-Jan Huntelaar op 15 augustus 2007 tegen Slavia Praag. Fontein is erdoor geobsedeerd. Als Huntelaar bij een 0-0 stand zijn salaris van ruim anderhalf miljoen euro per jaar gewoon had waargemaakt en had gescoord, na een spectaculaire fopduik in het strafschopgebied van de nieuwe aanwinst Luis Suárez, was er niets aan de hand geweest. Dan had Ajax zich vast en zeker geplaatst voor de Champions League. En dan hadden Coronel en zijn mannen enkele maanden later wel wat beters te doen gehad dan te wroeten in het bestuurlijk verleden van de club, op zoek naar zondebokken.

Dat het anders is gelopen, ligt aan die dramatische misser in de 62ste minuut op 15 augustus 2007. Huntelaar neemt een aarzelende aanloop met een gek bochtje, en schiet de bal hard op goal. Niet een leep schuivertje in de hoek, geen pegel in de kruising, maar een fantasieloos schot halfhoog rechts van het midden, dat door doelman Martin Vaniak eenvoudig wordt gepareerd. Eerst Roger en nou Huntelaar, in nog geen halfjaar tijd; waar zijn de afmakers gebleven, de killers? Vrije trap mislukt, penalty geblokkeerd. Daar is geen beleidsplan tegen opgewassen, dat tart alle wetten van het bedrijfsleven waar hij vandaan komt, daar kan hij onmogelijk op worden afgerekend. Of beter: daar gaat Fontein zichzelf vanzelfsprekend niet op afrekenen.

Maar toch, de druk neemt toe. Fontein neemt daarom een vlucht naar voren. In interviews benadrukt hij niet alleen het falen van Huntelaar op een cruciaal moment, maar vooral ook zijn eigen goede staat van dienst als directeur van de nv. Het bedrijf Ajax staat mede dankzij zijn inspanningen als een huis. Wat heet? Vooral dankzij zijn inspanningen. Is hij niet de man achter de megadeal met shirtsponsor AEGON, voor maar liefst 84 miljoen euro (inclusief bonussen voor prestaties en marketing) voor een periode van zeven jaar? En heeft hij fabrikant in sportkleding Adidas niet bewogen een binnenkort aflopend contract tussentijds te verlengen voor de lieve som van 70 miljoen euro, verspreid over tien jaar? Intern wordt weliswaar beweerd dat financieel directeur Jeroen Slop er een grote rol in heeft gespeeld, dat het teamwork was, maar in de media wordt hij als de grote man achter de contracten afgeschilderd. Fontein onderneemt vanzelfsprekend niets om dat beeld recht te zetten, of om zijn eigen rol te bagatelliseren.

Nee, met het bedrijf Ajax komt het wel goed. Nu de voetbalclub nog. In dat opzicht moet Ajax een inhaalslag maken. Maar geen paniek; met Van Basten aan het roer en Crujff als diens souffleur is succes verzekerd.

Niet iedereen reageert even enthousiast. Vooral technisch directeur Martin van Geel tekent in Dubai bezwaar aan tegen de komst van Van Basten. Hij heeft hem weliswaar in

een eerder stadium persoonlijk voor de functie gepolst, maar inmiddels is hij van mening veranderd. Het eigenzinnige optreden van Van Basten als bondscoach stelt hem niet gerust; is de trainer die van Oranje een debutantenbal maakt en voortdurend met opstellingen goochelt wel de juiste man voor Ajax? Bovendien vreest Van Geel dat met Van Basten ook diens protegé Crujff binnenboord wordt gehaald. Hij weet uit eigen ervaring hoe dwingend het advies van de icoon uit Barcelona kan zijn. Roger was nooit in Amsterdam beland als Crujff niet op zijn komst had gehamerd. De Brabander durfde het niet aan hem voor het hoofd te stoten en de transfer af te houden. En dan nu met zijn tweeën? Van Basten en Crujff zullen zich ongetwijfeld op zijn terrein begeven, dat van het spelersbeleid. Geen wenkend perspectief. Eenmaal terug in Nederland kost het Fontein de nodige moeite om Van Geel te bewegen toch eens met Van Basten te gaan praten. Wat blijkt? Als Van Geel eenmaal met hem om de tafel zit, blijkt hij honderd procent mee te vallen. Sterker nog: het klikt. En aangezien ook voorzitter Jaakke zijn aanvankelijke aarzelingen laat varen, is plotseling iedereen die ertoe doet voor. Van Basten wordt de nieuwe hoofdtrainer.

Tussen de bekendmaking van zijn aanstelling op vrijdag 22 februari 2008 en het daadwerkelijke begin van zijn trainerschap op 1 juli 2008 zitten ruim vier maanden. Bondscoach Van Basten moet, samen met zijn assistenten John van 't Schip en Rob Witschge, nog even een Europees Kampioenschap doen. Maar dat betekent niet dat hij in het voorjaar van 2008 afwezig is of behoedzaam manoeuvreert. Daar krijgt hij ook de kans niet toe. Van Geel heeft het goed gezien: waar Van Basten is, is Crujff niet ver weg. Alleen pakt hun relatie anders uit dan verwacht. Voor Van Basten goed en wel is begonnen, heeft hij een conflict met zijn mentor.

De terugkeer van de verlosser (Pim Ras © Hollandse Hoogte)

De rentree van Crujff bij Ajax, voorafgaand aan een vergadering van de ledenraad, is als

vanouds: overdonderend. Op dinsdagavond 19 februari 2008 stopt zijn auto bij de slagboom naar de fly-over van de Arena. Journalisten zijn van tevoren ingelicht, fotografen en cameramannen registreren het moment. Het raampje gaat naar beneden, hij roept zijn naam tegen de intercom: 'Johan Crujfff.' Hefboom omhoog, doorrijden. Een instant-klassieker, die grote verwachtingen schept: de verlosser is terug.

In de Arena is de verbazing groot als de deur tijdens de vergadering van de ledenraad opengaat. Een enkeling denkt dat een ober zich heeft vergist en de kroketten komt brengen waarmee het samenzijn traditioneel wordt afgesloten, maar nee: het is Crujfff. Dat is lang geleden! De laatste keer dat hij een bijeenkomst van Ajax heeft opgefleurd is in september 2005, als hij op verzoek van de directie en het bestuur de organisatie doorlicht. Dat hoeft je hem geen twee keer te zeggen: de kans om zijn grote jeugdliefde te prikkelen laat hij niet lopen. Een aanwezige herinnert zich nog de openingswoorden waarmee hij uit de startblokken schiet: 'Het is hier een bende.' Een andere aanwezige beleeft jaren later nog plezier aan de interruptie van het hoofd scouting Ton Pronk. Pronk, een voormalige teamgenoot van Crujfff in de jaren zestig, roept hem tot de orde met de zin: 'Ja Johan, jij hebt goed gevoetbald, maar er moest wel iemand zijn die jou de bal gaf.' Geen speld tussen te krijgen. Goed dat de voormalige waterdrager de voormalige vedette daaraan herinnert.

Het optreden van Crujfff in september 2005 smaakt niet naar meer, ook al niet omdat de clubicoon daarna de publiciteit zoekt. In een interview met het blad *SPORT Bestuur & Management* ('na maandenlang corresponderen' tot stand gekomen) geeft hij de kritiek op Ajax nog eens bondig weer: 'Op dit moment functioneert er eigenlijk niks. Dat is heel treurig. Ik heb ze daar al jaren geleden voor gewaarschuwd, maar ze hebben mijn adviezen niet overgenomen. Als het een club die honderd jaar bestaat niet lukt om in de eigen geledingen een nieuwe voorzitter te vinden, moet er iets gigantisch fout zitten. Ik denk dat het inmiddels hoog tijd is om de hele club door te lichten, op elk gebied.'

De voorzitter, die niet uit eigen geledingen komt, is John Jaakke, officieel in functie sinds 1 juli 2003 maar in feite al een jaar eerder in beeld. Als de advocaat Jaakke door Ed van Thijn, lid van de speciaal met dat doel ingestelde commissie, voor de functie wordt benaderd, is hij even van slag: '*Good heavens*, dacht ik toen. Ik was helemaal opgewonden. Mijn wereld stond even stil. "Ik heb geen verstand van voetbal, maar wel van mensen," zei ik tegen Van Thijn.' Het is misschien geen wervende zin, maar hij wordt het toch; de commissie kan simpelweg intern geen geschikte kandidaat vinden. Dat wil zeggen: die was er wel, maar Uri Coronel, dezelfde Coronel die de club in 2008 aan het doorlichten is, heeft in 2002 van de functie afgezien nadat aftredend voorzitter Michael van Praag in een brief aan de commissie heeft laten weten dat het karakter van zijn beoogde opvolger ongeschikt is om de vereniging Ajax te leiden. Van Praag herinnert zich: 'Ik was er niet voor dat hij voorzitter zou worden. Uri was ongeduldig. Als we vergaderden stond hij na

enkele minuten op, ging hij lopen ijsberen. Bij uitwedstrijden zei hij na een kwartier in de bestuurskamer van de gastheren te hebben doorgebracht: “Kom, we gaan maar weer eens op huis aan.” Dat kan niet, met een representatieve functie. Hij had bovendien ook niets op met de supporters van Ajax. Na mijn brief zijn Uri en zijn vrouw een aantal maanden heel boos op mij geweest. Maar ik kan het nu weer goed met ze vinden.’

Exit Coronel, welkom Jaakke. Hoewel, welkom is een groot woord. Tussen zijn aanvankelijke aanstelling op 1 juli 2002 en zijn daadwerkelijke begin als voorzitter op 1 juli 2003 beleeft Jaakke naar eigen zeggen een kroonprinsenjaar. Terwijl hij wordt ingewerkt, komen in de woorden van een betrokkene ‘alle ratten bij Ajax uit het riool om de stoelen onder zijn poten weg te zagen’. Wat is er gebeurd? Vlak nadat hij heeft laten weten beschikbaar te zijn als voorzitter, verneemt Jaakke dat hij vader wordt van een tweeling. Niet bij zijn vrouw, maar bij een buitenechtelijke relatie. Jaakke stelt Van Thijn van de turbulente ontwikkelingen in zijn persoonlijke leven op de hoogte en zegt dat hij daarom alsnog van het voorzitterschap afziet. Maar die wil daar niets van horen en doet een klemmend beroep op Jaakke de betrekking alsnog te accepteren, alleen wat later. Als hij nou eens een jaar de tijd neemt om zijn leven op orde te krijgen, en zich intussen voorbereidt op zijn nieuwe functie, zou dat wat zijn? Het is een aanbod dat Jaakke niet kan weigeren. Noch Van Thijn noch hij heeft echter rekening gehouden met de sentimenten binnen de club. Twee bestuursleden van de vereniging, Hein Blocks en Klaas Nuninga, zijn van mening dat Jaakke de kwestie van ‘de tweeling’, zoals de zaak in de wandelgangen heet, bij zijn sollicitatie niet had mogen verzwijgen en beginnen mede daarom een actie om hem weg te krijgen. Voorzitter Michael van Praag, die een jaar langer aanblijft om Jaakke in te werken, maakt van de gelegenheid gebruik hem richting de uitgang te duwen nog voor hij goed en wel is begonnen.

Het buitenechtelijke avontuur van zijn beoogde opvolger is volgens hem ‘Ajax onwaardig’. Van Praag herinnert zich: ‘De kans dat dit zou uitkomen was groot. Daarom was ik hartstikke tegen dat hij voorzitter zou worden. Ik heb daar met Hein en Klaas over gesproken, met de boodschap: “Ik vind niet dat jullie het risico moeten nemen hem aan te nemen.” Dat was nogal een affiche geweest voor de club: een voorzitter die vanwege zijn privéleven in de *Story* of de *Privé* staat.’

Van Praag houdt er een eigen huwelijksmoraal op na. Hij is vijf keer getrouwd, maar clubgenoten vertelt hij zonder ironie dat dit ligt aan zijn trouwe natuur. In tegenstelling tot de meeste mannen gaat hij niet vreemd. Als hij een leuke nieuwe vrouw ontmoet ontbindt hij gewoon zijn huwelijk. Dat mag dan zo zijn, tot nu toe heeft hij zijn eigen levenswandel niet tot norm verheven. Geconfronteerd met ‘de tweeling van Jaakke’ is zijn impliciete boodschap: bij een fatsoenlijke club als Ajax is een echtscheiding op zijn tijd geen punt, maar vreemdgaan kan echt niet.

De actie van Blocks en Nuninga en de interventie van Van Praag sorteren geen effect.

Jaakke, die zichzelf in interviews heeft omschreven als slagroom, 'hoe meer je klopt hoe harder ik word' en als 'die ene lantaarnpaal in een straat met zeventig honden', wil van geen wijken weten. Hij overleeft de affaire die hij volgens een betrokkene als 'een aanslag' beschouwt. De ledenraad speelt daarin een cruciale rol; in een vergadering spreken de leden unaniem het vertrouwen in hem uit. Het gevolg is wel dat Jaakke vanaf de eerste dag van zijn voorzitterschap samenwerkt met mensen die uit zijn geweest op zijn scalp.

In tegenstelling tot later Maarten Fontein heeft Jaakke geen lijntje met Cruijff. Kort nadat hij in functie treedt, spreekt Jaakke hem bij zijn foundation in het Olympisch Stadion in Amsterdam. Met kriebels in de onderbuik gaat hij ernaartoe, 'want het is toch Johan Cruijff.' Wat blijkt? De nervositeit is nergens voor nodig. Ze voeren een 'zeer geanimeerd gesprek', dat zelfs vijftien minuten langer duurt dan gepland. Cruijff deelt de nieuwe voorzitter mee dat hij het nooit gaat redden als hij niet snel heel veel mensen de laan uitstuurt. Die pittige boodschap geeft Jaakke in een interview diplomatiek weer: 'Een bijzonder moment, maar daar kun je geen brood van eten. Doe je het zonder advies van Cruijff, dan is hem nooit iets gevraagd. Volg je zijn advies niet op, dan wordt er niet naar hem geluisterd. Maar luisteren doen we, en zeker naar Cruijff.'

Later volgt een bliksembezoek aan Barcelona in gezelschap van algemeen directeur Arie van Eijden, de voorganger van Maarten Fontein. Het blijft bij het drinken van een kopje koffie; een lunch zit er niet in, want Cruijff gaat met vakantie en hij moet zijn koffers nog pakken. Het contact, als dat het woord is, komt tot een abrupt einde wanneer Jaakke kort daarna de aanjager is van de benoeming van Louis van Gaal tot technisch directeur naast trainer Ronald Koeman. De preses van Ajax heeft daarvoor nog even een poging ondernomen om Van Gaal en Cruijff met elkaar te verzoenen, maar dit op zich lovenswaardige initiatief wordt in de kiem gesmoord. Beide partijen laten hem weten er niets voor te voelen. Achteraf ziet Jaakke zijn bemiddelingspoging tussen beide aartsvijanden als een teken van zijn verregaande onwetendheid op voetbalgebied. Johan en Louis de vredespijp laten roken; het idee alleen al!

Met het aantreden van Van Gaal in de Arena komt aan het luisteren naar Cruijff een abrupt einde, om de simpele reden dat deze Ajax en Jaakke in de ban doet. De vriend van zijn aartsvijand is nu eenmaal per definitie zijn tegenstander.

Jaakke treft het niet met Van Gaal. Het tenenkrommende gedicht waarmee deze zijn functie aanvaardt, is achteraf veelzeggend. In het kleine jaar (november 2003 tot half oktober 2004) dat hij bij Ajax de technische leiding heeft, wekt hij geen moment de indruk dat hij greep heeft op zijn staf of zich verzoent met zijn eigen rol als leider achter de schermen. Zelf wijt hij zijn gebrekkige functioneren in zijn biografie aan 'de cultuur' bij Ajax: 'Er was voortdurend een polemiek tussen beleid aan de ene kant, en politiek en machtsspelletjes aan de andere kant.' Tussen Van Gaal en Koeman klikt het niet, tussen Van Gaal en Van Eijden klikt het niet, tussen Van Gaal en Jaakke klikt het aanvankelijk

wel, maar later niet meer. De vier bladzijden die hij in zijn biografie besteedt aan zijn verblijf in de Arena zijn een weerspiegeling van de verwarring over zijn eigen rol. Ajax komt erin naar voren als een dolende club. Zijn voortijdige vertrek zet zo veel kwaad bloed bij Van Gaal, dat hij later 'uit rancune' naar AZ in Alkmaar gaat om die ploeg kampioen te maken. In een interview bij de publicatie van zijn memoires zegt hij dat hij door het bestuur van Ajax 'tot op het bot beledigd' is en niet van plan is om ooit nog terug te keren.

Het vertrek van algemeen directeur Arie van Eijden in het najaar van 2005 biedt Jaakke de mogelijkheid een geestverwant op deze functie te benoemen. Een man die net als hij overtuigd is van de noodzaak tot professionalisering van het voetbalbedrijf Ajax en de internationale exploitatie van het merk. Van Eijden was die man nadrukkelijk niet. Hij was in de woorden van een betrokkene een voetbaldier met een geweldige dossierkennis, een sobere voetbalbestuurder. En volgens een andere betrokkene was Van Eijden in het conflict over 'de tweeling' 'een gifmenger' op de achtergrond geweest. Jaakke betreurt zijn vertrek daarom niet, integendeel. In samenwerking met de vier andere leden van de raad van commissarissen stelt hij een profiel op; waar staat de club in het nationale en internationale krachtenveld? De markt voor Ajax in Nederland is verzadigd: het stadion zit vol, miljoenen fans leven mee met het wel en wee van de club. Internationaal zijn er nog volop groeimogelijkheden. Jaakke schakelt een headhunter in om een naam bij dit profiel te vinden, een man met internationale ervaring, een man die met Ajax in het buitenland de boer op gaat. Sikko Onnes van het bureau Egon Zehnder gaat ermee aan de slag.

Wat volgt is een van de meest curieuze sollicitatieprocedures in de geschiedenis van de club. Onnes is gecharmeerd van Maarten Fontein, maar een meerderheid van de raad van commissarissen deelt dat gevoel niet. Fontein, aldus deze groep, ruikt naar de verkeerde sport: cricket in plaats van voetbal. Zijn persoonlijkheid straalt geen warmte uit. Hij is het type corpsbal dat alleen oog heeft voor maatschappelijk en sportief succes. Hij heeft bovendien een tekening gemaakt en tijdens zijn sollicitatie gepresenteerd, die als g^{ên}ant wordt ervaren. Fontein valt dus in de eerste ronde af, maar tot verbazing van de commissarissen die tegen hem hebben gestemd staat zijn naam er in de volgende ronde toch weer bij. Sikko Onnes en John Jaakke hebben hem niet laten vallen, omdat ze overtuigd zijn van zijn kwaliteiten. De laatste hoopt in hem de man te hebben gevonden die de gesloten mentaliteit bij Ajax, waar men de wijsheid in pacht meent te hebben, weet te doorbreken.

Uiteindelijk blijven in de zomer van 2005 twee kandidaten over: Maarten Fontein en Henri van der Aat. Van der Aat is de directeur van sportmarketingbureau Het Trefpunt, en als zodanig een van de architecten achter en de uitvoerder van het Holland Heineken House op de Olympische Spelen. Hij is jarenlang bondscoach van de zeilploeg geweest. De meerderheid van de raad van commissarissen vindt hem een betere bruggenbouwer dan Fontein, een man bovendien die vanwege zijn verleden bij uitstek geschikt is om het merk

Ajax internationaal uit te venten.

Er wordt gestemd. Hein Blocks, Klaas Nuninga en Frank Eijken zijn voor Van der Aat, Jaakke en Sjoerd van Loon voor Fontein. Dat leidt tot een interruptie van headhunter Onnes. Hij zegt dat hij zich niet bij het oordeel neerlegt, dat Fontein duidelijk de betere kandidaat is. Frank Eijken: 'Dit kon echt niet. Dat hij zich ermee ging bemoeien. Toen hadden we moeten ingrijpen. Maar dat deden we niet.'

Daarmee is een patstelling ontstaan. Van der Aat, die op dat moment in Frankrijk is in verband met de Tour de France, wordt gesommeerd zo snel mogelijk naar Spanje te vliegen, waar Jaakke vakantie viert op de golflinks. De meerderheid van de raad van commissarissen hoopt dat de kandidaat de voorzitter in deze gemoedelijke omgeving kan overtuigen van zijn kwaliteiten. Van der Aat koopt nog snel even nieuwe kleren en stapt in Parijs in het vliegtuig naar Marbella. Hij trekt de hele dag op met Jaakke, die zich na afloop bij de raad van commissarissen meldt: 'Het is een gezellige vent, maar het voelt niet goed.' De patstelling is niet doorbroken. Wat nu te doen? Vanwege de vakantie van een aantal commissarissen wordt besloten de impasse in een *conference call* te doorbreken. De oplossing dient zich aan als Nuninga tijdens het telefonisch overleg ineens om gaat. Hij zegt zich nog eens in de achtergrond van Fontein te hebben verdiept. Hij heeft geen onoverkomelijke bezwaren meer tegen diens benoeming. Eijken: 'Toen was het ineens 3-2 voor Fontein. Hij werd het. John Jaakke en Sikko Onnes hebben hem er doorgedrukt. Ik heb hiervan geleerd. De commissarissen moeten een algemeen directeur voortaan unaniem benoemen.'

Jaakke en Fontein hebben heldere afspraken gemaakt over de taakverdeling, maar toch gaat het al snel mis. De voorzitter onderhoudt het contact met de pers; hij is, zoals het staat in een rapport van de Commissie 2000 die de club dat jaar heeft doorgelicht, 'het Ajax-gezicht'. De algemeen directeur moet het merk Ajax neerzetten; nieuwe markten aanboren over de landsgrenzen, zich ontfermen over sponsoring in Nederland. Fontein is echter nog maar amper in dienst, of hij geeft een televisie-interview. Het veroorzaakt wrevel bij Jaakke. Vervolgens stelt hij tijdens de eerste bijeenkomst met de raad van commissarissen voor het aantal vergaderingen te halveren. Bij Unilever kwamen de commissarissen en de directie volgens hem ook niet vaker dan twee, drie keer per jaar bij elkaar. Dat moet bij Ajax ook meer dan genoeg zijn. Een betrokkene: 'Dat was onhandig van Maarten. Hij had eerst moeten polsen hoe het werkt bij een voetbalclub. Nu moest Jaakke hem er tijdens de eerste meeting op wijzen dat Ajax veel meer publiciteit genereert dan een doorsnee-onderneming, en dat het dus handig is als de raad van commissarissen voortdurend door de directie op de hoogte wordt gehouden.' Als de commissarissen vervolgens een maand na zijn aantreden een kerstpakket van de directeur krijgen toegestuurd, inclusief zelfgemaakte sieraden van zijn vrouw en kostbare wijn, begint het vermoeden te dagen dat het Fontein aan een sociale antenne ontbreekt. Dat vermoeden wordt bevestigd als ze horen dat hij zich op kantoor vooral omringt met oud-topvoetballers. Andere medewerkers ziet hij niet staan. Een betrokkene: 'De raad van

commissarissen is niet lang na zijn aantreden bijeengekomen om te praten over zijn werkwijze. Na een aantal maanden kun je nog zeggen: “We gaan uit elkaar.” Maar als je hem dan toch laat zitten, wordt dat met het verstrijken van de tijd steeds moeilijker. Later hoorden wij dat John Jaakke in de ledenraad onder vuur lag nadat hij de bestuursleden Blocks en Nuninga eruit had gewerkt. Hij kon het zich niet permitteren Fontein de wacht aan te zeggen. Er was tegen hem gezegd: “We accepteren het niet meer dat er nog iemand weggaat. Als dat weer gebeurt, ga jij mee.” John stond dus zelf onder druk. Het gevolg was dat er steeds meer clashes kwamen tussen Fontein en de raad van commissarissen, die vervolgens door hem werden gelekt naar *De Telegraaf*. Zo leidde de aanstelling van Fontein uiteindelijk tot het Waterloo van John Jaakke.’

Fontein zegt dat de wrijvingen met Jaakke niet voortkwamen uit verschil van inzicht in het te voeren beleid. ‘John zat mij te dicht op de huid. We spraken elkaar om de twee weken. Ik was een andere manier van besturen gewend, met gedelegeerde verantwoordelijkheden. Ik heb voorgesteld dat eens in de zes weken met elkaar om de tafel zitten meer dan genoeg was.

John stond onder druk van de ledenraad. Eens in de twee weken, na een thuiswedstrijd van Ajax, stond hij met die mensen in de bestuurskamer. Daar werd hij gevoed met klachten, met goede en verkeerde invloeden.’

De achthoofdige commissie onder leiding van Coronel maakt er grondig werk van. Na een klein halfjaar presenteren ze hun rapport op 17 februari 2008.

Vrijwel niemand in een leidinggevende positie komt er zonder kleerscheuren vanaf, maar dat geldt in het bijzonder voor Maarten Fontein. In het rapport wordt eerst vastgesteld dat aan de functie van algemeen directeur ‘specifieke eisen’ worden gesteld ‘op het gebied van samenbindende kracht, het toezien op collegiale besluitvorming en motiverend leiderschap naar binnen en buiten’. De conclusie luidt vervolgens dat ‘de Algemeen Directeur deze vereisten onvoldoende heeft ingevuld’.

Fontein: ‘Ik ben één keer door de commissie geïnterviewd. Het duurde in totaal twintig minuten. Uit het conceptrapport dat ik enkele dagen voor de officiële publicatie in handen kreeg, bleek ineens dat er op de man werd gespeeld. We hebben als directie gezamenlijk een verweerschrift opgesteld, maar dat is nooit in behandeling genomen.’

Een betrokkene: ‘Dat rapport was een farce. Er werd naar de liquidatie van leidinggevendens toe geschreven.’

3 | Als het vuurwerk wordt, dan wordt het vuurwerk

Daar zitten ze dan op 19 februari 2008, bij restaurant 't Deurtje in Ouderkerk aan de Amstel: de bestuursleden John Jaakke, Hennie Henrichs en Joop Saan. Jaakke, voorzitter en boegbeeld van de club. Geen hockeyachtergrond, vertelt hij vijf jaar na zijn aanstelling in interviews nog altijd aan journalisten, als om te ontzenuwen dat hij een corpsbal is. Bekendste uitspraak: Ajax is geen koorknappenvereniging. Daarmee bagatelliseerde hij de straattaal van de spelers Wesley Sneijder (tyfushond) en Kenneth Perez (kankerneger). Heeft hij spijt van, van die uitdrukking. Hij kon zichzelf wel voor zijn kop slaan, zegt hij later, eraan refererend. Geen wonder, het woord beklijft: geen club van koorknappen, Ajax.

Wat voor club dan wel? Vijf jaar lang heeft Jaakke zich met hart en ziel ingezet om van Ajax een vereniging met een kloppend hart te maken. Nieuwe leden aangenomen, jonge, sprankelende mensen. Dat was het probleem, zag hij al snel na zijn aanstelling: veel te veel mannen op leeftijd die zichzelf in de ledenraad hadden geparkeerd om hun ressentimenten uit te zweeten. Geen orgaan met zo'n hoog zuurgraadgehalte als de ledenraad van Ajax. Over rancune gesproken; hij heeft zich ontdaan van zijn kwelgeesten in het bestuur, Klaas Nuninga en Hein Blocks. Twee jaar na zijn aanstelling; wraak was een gerecht dat op termijn gegeten werd. De ledenraad ging akkoord, maar niet van harte. Toen Nuninga en Blocks het hoofd van Jaakke eisten was de verontwaardiging groot, maar hen daar later zelf op afrekenen is ook weer zo wat. Afscheid nemen klinkt zo definitief. Jaakke heeft er een uitdrukking voor. Ajax, zegt hij, is net slecht gekookte spaghetti. Iedereen klit aan elkaar. Mensen die elkaar haten tot op het bot, die elkaars bloed wel kunnen drinken, maar die geen afscheid kunnen nemen van de club. Zo zit Jaakke niet in elkaar. Nuninga en Blocks heeft hij zonder poespas aan de kant geschoven. Met hun vervangers heeft hij een goede band. Hennie Henrichs en Joop Saan zijn zakelijk en ze hebben hart voor de club. Bestuurders met een zwaar Amsterdamse tongval. Mannen bij wie hij zich niet voortdurend hoeft af te vragen wanneer ze een dolk in zijn rug zullen steken.

Na de biefstuk in 't Deurtje rijden ze naar de Arena, waar die avond een zitting van de ledenraad op het programma staat. Jaakke, Henrichs en Saan beseffen dat hun leven als bestuurder van Ajax aan een zijden draadje hangt. De conclusies van het rapport-Coronel liegen er niet om: Ajax zit dringend verlegen om een nieuwe bestuursstructuur. Niet de voorzitter van de vereniging moet het boegbeeld zijn, als het aan de commissie ligt, maar de algemeen directeur. Terug bij af, denkt Jaakke. In het vorige rapport, van de Commissie 2000, werd juist geconstateerd dat niet de algemeen directeur maar de voorzitter het gezicht diende te zijn van de club. Na de beursgang had Ajax zijn ziel verloren, was de gedachte; te veel bedrijf, te weinig gezelligheidsvereniging met een topsporthart. Zonder het rapport van de Commissie 2000 was Jaakke er nooit gekomen.

De conclusie ligt daarom voor de hand: het rapport-Coronel leidt zijn afscheid in.

Tijdens een persconferentie op zondagmiddag 17 februari in een propvolle zaal in de Arena heeft Coronel vastgesteld dat Ajax onder het bewind van Jaakke een doodlopende weg is ingeslagen. ‘De commissie,’ zei hij vilein, ‘heeft overigens geconstateerd dat er een heleboel zaken heel goed gaan. En zult u zich afvragen of u daar in het rapport veel van terugziet – daar zult u niet veel van terugzien, omdat wij ervan zijn uitgegaan dat we met name rapporteren over de punten die verbeterd moeten worden.’ Er gaat heel veel goed bij Ajax, daarvoor hartelijk dank, meneer Jaakke. Maar in het voorliggende rapport van vierentwintig kantjes, exclusief bijlagen, wordt tot in detail opgesomd wat er niet deugt. Wat er fout is gegaan. Wat is mislukt. Waar Ajax heeft gefaald.

Jaakke, Henrichs en Saan zullen hun huid duur verkopen, hebben ze in ’t Deurtje afgesproken. Dit ongenueanceerde rapport, dit eenzijdige rapport, mag niet onweersproken blijven. Henrichs herinnert zich: ‘Wij hebben van tevoren gezegd, voor we vertrokken: “Als het vuurwerk wordt, dan wordt het vuurwerk.”’

Maar zie, dat is het leuke van Ajax, de gebeurtenissen nemen een andere wending. Op weg naar de Arena krijgt Jaakke telefonisch van Coronel te horen: ‘Johan is er.’ Volgens Coronel is de verlosser om halfzeven uit het niets komen opdagen, een halfuur na het begin van de voorvergadering van de ledenraad. Hij zei dat hij geen idee had hoe laat het zou beginnen, ging zitten en stak een monoloog af van een klein uur. Kern van zijn betoog: hij houdt van Ajax, maar de club dreigt te verschrompelen. Het gaat niet goed, dat kan een blinde volgens hem zien. En los daarvan: Maarten Fontein moet blijven. De ledenraad hoort hem aan met een combinatie van bewondering en verbijstering. Cruijff is terug, en hoe. Wat kan die man praten!

Onuitgesproken blijft wat hij eigenlijk bij de ledenraad komt doen. Waarom valt hij, toch niet echt een vergadertype, pardoes binnen in een bijeenkomst van een orgaan dat hij minacht, op een avond dat er Champions League wordt gespeeld, waar hij graag naar kijkt? Gevraagd naar de reden van zijn aanwezigheid, antwoordt Cruijff later: ‘Ik wist niet eens dat ik ernaartoe zou gaan, eerlijk gezegd. En toen op een gegeven moment... eh... wist ik niet hoe laat het begon maar ik denk ik ga er maar naartoe. Eigenlijk vanuit nieuwsgierigheid van... eh... wat ze over me te vertellen zouden hebben.’ Vrije vertaling: hij wist van niets, maar zat er toch, uit warme nieuwsgierigheid naar de mening van de leden over hem, Johan Cruijff. Om met voormalig sportcommentator Herman Kuiphof te spreken: ‘Ja, ja.’

Terug naar het rapport-Coronel. De dagen voorafgaand aan de officiële presentatie ervan raakt de leiding van Ajax de regie over de gebeurtenissen kwijt. Op vrijdag 15 februari heeft de redactie van het tijdschrift *Voetbal International* de belangrijkste conclusies van het

rapport in handen. Die avond maakt *Voetbal International* ze openbaar, met als bijgeleverde conclusie dat algemeen directeur Maarten Fontein en technisch directeur Martin van Geel bungelen. In eerste instantie wordt gedacht aan een lek, later blijkt de computer van Jaakke te zijn gehackt door een medewerker van het voetbalblad. Het bericht van *Voetbal International* doet vanzelfsprekend veel stof opwaaien, niet het minst bij de Amsterdamse voetbalclub. Wat nu? De raad van commissarissen besluit Fontein uit te nodigen voor een gesprek, de volgende ochtend om elf uur op kantoor van het bedrijf van Saan in Diemen.

Zaterdagochtend 16 februari zitten John Jaakke, Joop Saan, Hennie Henrichs, Frank Eijken en Sjoerd van Loon om de tafel met Fontein. Henrichs heeft hem ruim twee jaar geleden zien binnenkomen, als een kind zo blij dat hij bij Ajax mocht werken: 'Alsof hij met een hand in de suikerpot mocht graaien.' Fontein had grote affiniteit met sport, dat was duidelijk. Hij omringde zich graag met de oude clubiconen, de vrijwilligers en de mensen van de vereniging zag hij minder staan. Met John Jaakke en de meeste overige leden van de raad van commissarissen had hij op zijn best een gespannen relatie. Nu was het tijd om met hem de analyse van het rapport-Coronel te delen: 'In de structuur worden met name aan de Algemeen Directeur specifieke eisen gesteld op het gebied van samenbindende kracht, het toezien op collegiale besluitvorming en motiverend leiderschap naar binnen en buiten. De commissie stelt vast dat de Algemeen Directeur deze vereisten onvoldoende heeft ingevuld.'

Jaakke oppert dat het wellicht het beste is als Fontein de eer aan zichzelf houdt en binnen afzienbare tijd zijn aftreden bekendmaakt. De boodschap lijkt niet tot Fontein door te dringen. Hij is het niet met de analyse van de commissie eens, gelooft dat er genoeg ruimte is om door te gaan. Hij piekert niet over aftreden. Joop Saan laat Fontein uit. Saan keert terug naar de zaal waar de andere commissarissen zijn blijven zitten. Nog geen minuut later krijgen ze een sms'je: *Fontein door de raad van commissarissen eruit gesodemieterd*. De leden kijken elkaar aan: wie heeft dit nou weer gelekt? Gedacht wordt aan Fontein, vanwege zijn goede banden met *De Telegraaf*. Later blijkt ook dit bericht door de hacker in dienst van *Voetbal International* uit de computer van Jaakke te zijn ontvreemd. De voorzitter van Ajax had alvast een voorschot op het gedwongen vertrek van de algemeen directeur genomen en vijf verschillende conceptversies, A tot en met E, van het ontslag in zijn computer opgeslagen. *Voetbal International* publiceert alle versies de woensdag erop in het weekblad. Concept E komt overeen met de werkelijkheid: 'Over het ter beschikking stellen van zijn functie kon met Maarten Fontein vooralsnog geen overeenstemming worden bereikt. De Raad van Commissarissen rest dan ook niets anders dan Maarten Fontein te schorsen (op non-actief te stellen).'

Fontein weet van niets. Hij heeft na zijn vertrek bij Saan kort met Michael van Praag gesproken om hem te vragen naar een capabele advocaat. Van Praag raadt hem Harro Knijff aan. Hij belt met Knijff en rijdt onmiddellijk door naar diens kantoor. Vanaf dat moment laat hij zich niet meer publiekelijk over de affaire of zijn positie uit. Knijff voert namens hem het woord.

Zondag 17 februari is de dag van de presentatie van het rapport-Coronel, aan de ledenraad en de pers. De bijeenkomst is vooral memorabel vanwege een dramatische persconferentie van Jaakke. De voorzitter ziet eruit alsof hij nauwelijks heeft geslapen; diepe wallen onder zijn ogen, lijkleek. Gevraagd naar de status van de algemeen directeur antwoordt hij: 'Maarten Fontein is in dienst van Ajax.' Vraag: 'Dus het is niet waar dat hem gevraagd is om op te stappen?' Jaakke: 'Over gesprekken die wij voeren, met wie en wanneer en waarover, doen wij geen mededelingen.' Over zijn eigen functioneren na de publicatie van het rapport, zegt hij: 'Als dat betekent dat de voorzitter alleen nog sinterklaas mag spelen op 5 december dan kijk ik uit naar die rol.' Saan ziet hem die avond op televisie worstelen en denkt: 'Hij zit erdoorheen.'

Maandag 18 februari gooit Cruijff olie op het vuur. In een column in *De Telegraaf* met de veelzeggende kop 'Niemand durft het mij op te laten lossen' schrijft hij te zijn gevraagd om in de commissie-Coronel zitting te nemen, maar dat hij dit heeft geweigerd: 'De afgelopen tien jaar ben ik een paar keer door de club om advies gevraagd en iedere keer werd dat op wat voor manier dan ook misbruikt. Daarom zag ik het ook niet zitten om deel uit te maken van een commissie waarin allerlei dingen kunnen gebeuren die je niet in de hand hebt, maar waarvoor je wel verantwoordelijk wordt gesteld.'

En over zijn eigen rol: 'Veel mensen zullen wel weer denken: daar heb je hem weer. Wanneer neemt hij zelf zijn verantwoordelijkheid? Dan is mijn antwoord simpel: ik heb daar altijd voor opengestaan. Maar er is nooit, maar dan ook nooit iemand die tegen me gezegd heeft: los jij het op. Dat durven ze namelijk niet. Want als ik het moet doen, dan los ik het namelijk op. Alleen zullen veel mensen de manier waarop niet prettig vinden. Dus word ik vooral op afstand gehouden.'

Een dag later verschijnt hij ineens op de ledenraadvergadering. Volgens enkele aanwezigen houdt hij een warm pleidooi, niet voor zichzelf, maar voor Maarten Fontein. De algemeen directeur functioneert volgens hem prima en dreigt ten onrechte het slachtoffer te worden van een rapport dat is bekostigd door het bestuur en de ledenraad. Die boodschap dringt alleen niet door. Twee leden van de raad, Theo van Duivenbode, oud-teamgenoot van Cruijff, en Herman Bosschieter, oud-dorpsgenoot van Cruijff (Vinkeveen), grijpen zijn column in *De Telegraaf* van de dag ervoor aan om hem op zijn verantwoordelijkheid te wijzen. Hun boodschap: 'Hou op met periodiek uit je heup te schieten, zet je nou eens in voor de club.' 'Ga het dan doen, Johan.' 'Johan, los jij het op.' Daaruit vloeit het verzoek voort om hem een rol als technisch adviseur aan te bieden, naast de nieuwe trainer Van Basten.

Jaakke, Henrichs en Saan weten hier niet van, als ze binnenkomen. Ze worden snel bijgepraat. Jaakke informeert voorzichtig bij Cruijff hoe deze zich zijn mogelijke nieuwe functie voorstelt; wil hij net als die andere technisch adviseur en die andere clubicoon, Piet Keizer, een eigen kantoor? 'Nee hoor,' antwoordt hij, 'ik bel wel vanuit Barcelona door wie

eruit moeten.'

De heren keren terug naar de vergaderzaal. Henrichs wil dat het rapport wordt besproken, maar daar komt het niet van. Iedereen lijkt wel verlamd. Men heeft zijn hoop gevestigd op de verlosser. Henrichs wil daarop van Cruijff weten of hij echt van plan is zich in te spannen voor de club. Cruijff zegt: 'Oké, ik ga het doen.' 'Wat dan?' vraagt Henrichs. 'De jeugdopleiding,' zegt Cruijff. Henrichs zegt dat hij daar geen verantwoording voor kan nemen. Het is volgens hem niet aan de ledenraad om daarover te beslissen. Als die dat toch van plan is 'moet je een andere commissaris zoeken.' Saan: 'Daarvoor was al duidelijk dat Jaakke weg moest, vanwege het rapport. Toen Hennie zei ook te vertrekken, kon ik niet blijven zitten. Ineens moest er een compleet ander bestuur komen.'

Cruijff houdt voor de tweede keer die avond een pleidooi waarom Fontein moet blijven. Hij roemt de contracten die deze zou hebben afgesloten met AEGON en Adidas. Dat wordt Saan te gortig. Hij neemt het woord. 'Ik heb persoonlijk gezegd: "Jongens, dat is niet helemaal waar. Fontein was er weliswaar bij betrokken, maar alleen als het om de grote lijnen gaat. Hij weet na onderhandelingen nooit van de details. Hij is een ongeleid projectiel." Ik dacht: Dat gaat niet gebeuren, dat wij aftreden en hij aanblijft. Fontein is een straatvechter, een survivor.' Tegen de ledenraadsleden zegt Saan: 'Wij als raad van commissarissen zijn voornemens hem te ontslaan.' Er wordt in de ledenraad informeel gestemd: wie is er voor het aanblijven van Fontein? Bijna niemand steekt zijn hand op, constateert Saan tot zijn tevredenheid.

Daarna is het alweer tijd voor kroketten en bier. Het rapport-Coronel is niet besproken, zoals de bedoeling was. Henrichs is woedend, Jaakke gevloerd, Saan te verwonderd om er nog iets van te vinden. Ze gaan naar huis in de wetenschap dat ze morgen als demissionair bestuurslid wakker zullen worden.

Geen haan die ernaar kraait. Zodra voetbalminnend Nederland beseft dat er dinsdagavond 19 februari in de Arena voetbalgeschiedenis is geschreven, gaan alle retorische registers open. Woensdagavond is Cruijff als analist te gast bij *NOS Sport*, om in de studio commentaar te geven op de Champions League-wedstrijd Arsenal-Milan. Komt dat even goed uit! Gastheer Jack van Gelder vraagt: 'De grootheid van Cruijff is weer gebleken, de afgelopen 24 uur?' Wie is de analist om dat te ontkennen? Cruijff, schouderophalend: 'Ja, nou goed...' Van Gelder: 'Toch leuk?' Cruijff: 'Ik vind het wel leuk, allemaal.'

Het gesprek wordt nog even spannend wanneer Van Gelder wil weten of Cruijff 'eigenlijk verantwoordelijkheid' heeft of alleen gaat 'stoken in een organisatie'. Cruijff: 'Ik heb verantwoordelijkheid. Ik zeg toch dat ik het doe. Dus dan ben je verantwoordelijk voor de volgende organisatie, hoe die komt te staan.' Later komt hij erop terug: 'Ik heb nog nooit iets gezegd en weggelopen. Dat is helemaal niet waar. De dingen wie nou eenmaal in omloop komen omdat het leuk overkomt en omdat iedereen er wel achter gaat staan...' Van Gelder: 'Omdat jij macht hebt...' Cruijff: 'Maar als ik tegen jou zeg: "Jack,

dat is water zonder gas (spa blauw), dat moet je met je rechterhand drinken en je doet het met je linkerhand.” Dat moet jij toch weten.’ Van Gelder: ‘Maar dan praat je niet meer met me.’ Cruijff: ‘Maar dat moet jij toch weten. Je doet alleen niet wat ik zeg. Moet je niet zeggen: “Hé, hij gooit de club in het hoenderhok,” nee, ik heb duidelijk gezegd, met je rechterhand. Ik heb niet gezegd: “Kijk maar wat je doet.”’ Vrije vertaling: wel luisteren, als Cruijff iets zegt, anders gooit hij ‘de club in het hoenderhok’.

Joop Saan kijkt ernaar, thuis bij Jaakke. Daar is hij in gezelschap van Marco van Basten, Rob Witschge, John van ’t Schip en de zaakwaarnemer van Van Basten, Perry Overeem. Na het cryptische commentaar van Cruijff op de televisie concentreert het gezelschap zich op het nieuwe trainerschap van Van Basten & co. Saan wil van de nieuwe trainer weten wat de ‘corebusiness’ van Ajax is. Van Basten: ‘Het eerste elftal.’ Saan: ‘Volgens mij is het de opleiding. Die kost vijf tot zes miljoen euro per jaar. En voor de rest is het rust, rust, rust.’ Ze laten het thema verder liggen. Twee dingen vallen Saan die avond op: ‘De gedrevenheid bij Van Basten. Dat was positief, want ik had toch mijn bedenkingen bij zijn benoeming. En de manier waarop Perry Overeem zich opstelde. Van ’t Schip en Witschge zeiden bijna niets, maar Overeem wel. Hij zei niet alleen veel, maar deed dat ook op nadrukkelijke toon. Dat had ik niet verwacht, van een zaakwaarnemer. Heel apart.’ Over zijn relatie met Cruijff deed Van Basten volgens Saan nuchter. ‘Hij stelde zich geestelijk onafhankelijk op.’

Niemand vraagt zich af hoe het tussen Cruijff en Van Basten zal gaan. Voorlopig overheerst de euforie over de terugkeer van de clubicoon. Vooral Johan Derksen, die zichzelf in het colofon van *Voetbal International* sinds kort naast hoofdredacteur ook creatief directeur laat noemen, kan zijn geluk niet op: ‘Ik heb hem jaren van nabij meegemaakt en gedurende veertig jaar in het voetbalvak heb ik nooit iemand ontmoet met zo veel kennis van zaken en zo’n creatieve geest om ingewikkelde problemen op te lossen. Johan Cruijff is de enige die van Ajax weer een florerende voetbalclub kan maken. Daarom moet iedereen blij zijn dat hij deze uitdaging aangaat.’ Insiders weten dan inmiddels dat het probleemoplossend vermogen van het genie vooralsnog bestaat uit een aangekondigde koude sanering, maar dat doet er niet toe. Toch houdt de dolenthousiaste Derksen ook een slag om de arm: ‘Hij neemt een groot risico. Mislukt deze missie, dan heeft hij geen recht van spreken meer. Het wordt zijn laatste kunstje, maar hij flikt het opnieuw.’

Wát hij opnieuw flikt is onduidelijk, maar zijn voorlopig laatste kunstje duurt niet lang. Op vrijdag 7 maart krijgt voorzitter van de ledenraad Cor van Eijden ineens een telefoontje van Cruijff. ‘Ik reed in de buurt van Arnhem, was onderweg naar een afspraak. Hij zei dat hij ermee ophield. Ik kon niets anders uitbrengen dan: “En nu?” Hij zei dat er die middag een persverklaring over zou komen. Toen hing hij op.’ In opperste verwarring belt Van Eijden zijn voorganger, Jaap Ellerbroek. Die geeft het door aan demissionair

voorzitter Jaakke. Alles goed en wel, besluiten ze, maar voor ze het bericht bevestigen moeten ze eerst weten wat de reden is van zijn besluit. Van Eijden moet bovendien verantwoording afleggen aan de ledenraad. Hij wil Cruijff ernaar vragen, maar die neemt niet meer op. Ingesproken boodschappen blijven onbeantwoord. Tien dagen later belt Cruijff eindelijk terug. Veel woorden maakt hij niet vuil aan zijn afscheid. Van Eijden: 'Hij zei: "Het gaat jullie niet aan. Het is iets tussen Marco en mij." Dat was het.'

Later blijkt een verschil van inzicht met Van Basten over de hervorming van de jeugdopleiding ten grondslag te liggen aan het conflict. Cruijff wil, om te beginnen, vrijwel de complete trainingsstaf vervangen. Dat gaat Van Basten te snel en te ver. Hij legt het dwingende advies van de man die daarin grossiert naast zich neer. Gevolg: de oude meester trekt zich verongelijkt terug in Barcelona. Bonje met zijn beste leerling.

Door de perikelen rondom Cruijff blijven de gevolgen van het rapport-Coronel onderbelicht. Ten onrechte: het veroorzaakt een bestuurlijk bloedbad. Vier van de vijf commissarissen treden af, waaronder het voltallige bestuur. Alleen Frank Eijken blijft aan, een van de twee zogeheten buitencommissarissen die niet namens de vereniging in functie zijn. Johan Cruijff, Michael van Praag en Marco van Basten zetten zich in om het ontslag van Fontein te voorkomen. Vooral Van Basten doet een heroïsche poging om hem voor Ajax te behouden. Tegen iedereen die het wil horen noemt hij hem een man met wie hij kan werken, een man die hij vertrouwt. Intern wordt er een grap over gemaakt: 'Marco, Marco, Marco!' roept Maarten. 'Maarten, Maarten, Maarten!' roept Marco. Maar het mag niet baten: Marco komt, Maarten gaat. Met een vorstelijke vertrekpremie, dat wel. De man die een jaarsalaris heeft van 254.000 euro exclusief 62.000 euro pensioengeld strijkt bij zijn afscheid per 1 april 325.000 euro op, plus een bonus van 150.000 euro. Niet slecht voor iemand die mocht worden afgerekend op het behalen van een landskampioenschap, een streven dat te hoog bleek gegrepen tijdens zijn directeurschap.

4 | Het was soms niet duidelijk tot welk kamp hij behoorde

Arme Van Basten; ineens staat hij er alleen voor. Geen Crujff meer, geen Fontein. Weg plannen voor een professioneel voetbalbedrijf, geleid door specialisten. De enige specialist die over is, is hij: Marco van Basten. Gelukkig heeft hij Perry Overeem nog.

De zaakwaarnemer en vertrouwensman is de drijvende kracht achter het vierjarige droomcontract van Van Basten. De nieuwe trainer krijgt een salaris dat oploopt van 1,3 miljoen euro in het eerste seizoen tot 1,6 miljoen euro in het vierde seizoen. Ieder kampioenschap levert hem nog eens 100.000 euro extra op. Met andere woorden: als Van Basten in zijn eerste jaar bij Ajax kampioen wordt, stijgt zijn salaris het tweede jaar naar 1,5 miljoen euro. Bij drie kampioenschappen zou hij in zijn laatste jaar 1,9 miljoen euro hebben verdiend.

Dankzij de inspanningen van Overeem is Van Basten tevens de eerste trainer in de geschiedenis van Ajax die bij zijn aantreden contractueel laat vastleggen dat hij in nieuwe spelers mag investeren: 20 miljoen euro in het eerste jaar plus 75 procent van de overwaarde (verschil tussen in- en verkoop) van verkochte spelers. Een betrokkene: 'Overeem heeft dat slim gespeeld. Hij wist dat Maarten Fontein met Van Basten schermde om zijn eigen positie veilig te stellen. Daardoor heeft hij er een beter contract voor Marco uit kunnen slepen.' Het jaar daarop bezorgt het contract de nieuwe directie nog hoofdbrekens; Marco gaat er toch niet van uit dat hij ieder seizoen voor 20 miljoen euro plus 75 procent van de meerwaarde van verkochte spelers mag investeren? Dan zou de club aan het eind van zijn contract failliet zijn.

De ruzie met Crujff is Van Basten overkomen, het volgende conflict gaat hij zelf aan. Het blijkt bij nader inzien toch niet te klikken met Martin van Geel. Commissaris Frank Eijken maakt de competentiestrijd van dichtbij mee. 'We hadden bij Marco's aanstelling tegen hem gezegd: de technische directeur is jouw baas. Jij valt onder hem. Na een aantal weken gaf Martin van Geel tegengas bij het spelersbeleid. Toen was er een conflict. Marco vond dat hij de baas moest worden.' Op zaterdag 19 april 2008, een dag voor de laatste competitiewedstrijd van Ajax tegen Heracles, bespreken Van Basten en zaakwaarnemer Overeem de situatie thuis bij de net aangetreden voorzitter Uri Coronel.

De benoeming van Coronel heeft nogal wat voeten in de aarde. Nadat Jaakke, Henrichs en Saan hun aftreden bekend hebben gemaakt, benoemt de ledenraad een commissie met de opdracht een nieuw bestuur te formeren. Leo van Wijk, topman van de KLM, kennis

van Johan Cruijff en lid van de ledenraad, wordt gezien als de ideale kandidaat voor het voorzitterschap. Hij gaat in eerste instantie akkoord, maar haakt op het laatste moment af vanwege zakelijke beslommeringen met KLM in Amerika. De commissie onder leiding van Jaap Ellerbroek moet weer van voren af aan beginnen.

Om te voorkomen dat dezelfde fout wordt gemaakt als na het aangekondigde aftreden van Michael van Praag, toen een commissie meer dan een jaar vruchteloos intern naar een geschikte opvolger zocht, zet Ellerbroek er vaart achter. De club verkeert bestuurlijk in een impasse: geen directeur, geen voorzitter. Ellerbroek: 'We waren stuurloos. En we hadden een trainer die om hulp vroeg. Van Basten zei letterlijk: "Wat moet ik doen?" Hij wilde weten wie de beslissingen nam. Wie er leiding gaf. We hadden even een tent waarin alleen Van Basten en Jeroen Slop rondliepen. Er was een vacuüm waar heel snel een eind aan moest komen.' Zo belandt hij bij Uri Coronel; geen buitenstaander als Jaakke, maar een man die de cultuur van Ajax door en door kent, een archetypische bestuurder. En per direct beschikbaar.

Er zijn alleen drie problemen. Coronel heeft een lang verleden bij de club, en dus ook veel tegenstanders. In 2002 was hij ook al eens kandidaat, maar toen stak Michael van Praag er persoonlijk een stokje voor dat Coronel zijn opvolger zou worden. Wie zegt dat het zes jaar later wel goed gaat? Bovendien wringt het dat Coronel leiding heeft gegeven aan de commissie die verantwoordelijk was voor het aftreden van het vorige bestuur. Het is niet elegant dat uitgerekend hij de opvolger wordt van de man die hij indirect wegstuurde. De laatste horde die moet worden genomen is dat Coronel eigenlijk niet wil.

Ellerbroek, met nadruk: 'Hij wilde echt niet. Ik heb hem moeten overhalen. Uri wist dat het voorzitterschap van de commissie als eerste tegen hem zou worden gebruikt. Ik heb druk op hem uitgeoefend: "Ajax heeft zo snel mogelijk twee mensen nodig die leidinggeven aan Van Basten.'" Ellerbroek is niet de enige die hem wil. Van Praag, dezelfde Van Praag die hem in 2002 nog niet zag zitten, zegt nu tegen Coronel dat hij het moet doen, dat hij zijn club uit de brand moet helpen. En zo gaat Coronel overstag. Zijn ijdelheid wint het van zijn verstand. Van de ene dag op de andere is hij begonnen, met Joop Krant en Cor van Eijden in zijn voetspoor. De eerste was betrokken bij de samenstelling van het rapport-Coronel, de tweede was voorzitter van de ledenraad en maakte deel uit van de commissie die op zoek ging naar een nieuw bestuur.

Ajax heeft een nieuw bestuur. En een nieuwe raad van commissarissen. Naast Coronel, Krant en Van Eijden zitten daarin Eijken (die als enige is aangebleven) en Jan Haars.

Iedereen met wie je over Uri Coronel en Joop Krant spreekt, noemt hen in één adem. Producten van naoorlogs joods Amsterdam: mouwen opstropen, buffelen. Beiden gezinsmannen. Coronel heeft het bedrijf van zijn vader overgenomen en daar carrière in gemaakt. Krant wilde sportjournalist worden, maar heeft fortuin vergaard in het bankwezen. Uri is de archetypische voorzitter, Joop de spreekwoordelijke 'consigliere'. Tijdens vergaderingen, persconferenties en televisieoptredens is Uri gevat, streng, warm,

impulsief. Charmant, ondanks zijn bureaucratische voorkomen. Joop zit vaak naast hem, bewegingloos, zuinig in woord en gebaar. Hij heeft dezelfde priemende ogen achter een brilletje als de schrijver Isaak Babel. Er ontgaat hem bar weinig. Uri is ijdel maar sentimenteel, een verzoener, een 'sjalom-macher'. Joop is zakelijk, een denker, maar hij kan pittig uit zijn slof schieten. Een doeltreffende one-two-punch. Ze vormen de kern van het bestuur en het hart van de raad van commissarissen. Cor van Eijden doet vooral wat zij zeggen. Eijken is de oude rot in het gezelschap, een overlever, een onafhankelijke denker. Haars de nieuwkomer, een man die zich nog moet bewijzen. Eijken en Haars hebben als zogeheten buitencommissarissen sowieso minder invloed. Ze maken formeel geen deel uit van de vereniging, mogen niet aanzitten bij vergaderingen van de ledenraad. Ze hebben minder invloed, zijn minder goed ingevoerd. Het corporate gehalte van de nieuwe raad van commissarissen is groot. De vijf mannen die er deel van uitmaken hebben hun sporen verdiend in de wereld van verzekeringen, bank, media of als directeur van een reisbureau.

Coronel moet aan de slag vóór de nieuwe raad van commissarissen officieel is geïnstalleerd. Trainer Van Basten eist meer bevoegdheden. Frank Eijken is aanwezig bij het gesprek hierover in huize Coronel. 'Daar hebben we gekozen voor het Engelse model. De hoofdtrainer wordt verantwoordelijk voor de hele organisatie rondom het veld. Zoals het bij Manchester United en Arsenal toegaat, waar Alex Ferguson en Arsène Wenger alles bepalen. Uri was het daar vrij snel mee eens. Hij zei: "Ik ga niet als eerste daad Marco van Basten eruit flikkeren." We wilden fris beginnen.'

Maandag 21 april volgt een slechtnieuwsgesprek met Van Geel. Ineens is hij niet meer de baas van Van Basten, maar diens ondergeschikte. Coronel belooft hem een forse loonsverhoging als hij zich inschikkelijk toont, onder het mom: minder zeggenschap, meer geld. Van Geel gaat er niet op in. Die middag laat hij de nieuwe voorzitter weten dat hij zich niet in de voorgestelde functiewijziging kan vinden. Daarop wordt zijn contract ontbonden. Van Geel krijgt een vertrekpremie mee van 600.000 euro plus een bonus van 50.000 euro. Inclusief zijn salaris strijkt hij dat jaar bijna 1,4 miljoen euro op. De al eerder vertrokken Fontein gaat volgens het jaarverslag 2007-2008 van Ajax met in totaal 791.000 euro weg bij de club. Vanwege de bonussen die de heren meekrijgen staat Ajax dat jaar op nummer 5 in de top 10 van beloningsschandalen van de Nederlandse Vereniging van Effectenbezitters.

Van Basten is Ferguson of Wenger. Eijken: 'Marco had de functie van Van Geel erbij gekregen. Hij kwam al snel tot de conclusie: "Jezus Christus, dit is omvangrijk." Hij wilde Overeem toen aanstellen als een soort freelance financieel directeur. Uri en ik voelden daar niets voor. We hebben een elegante formulering gevonden waarmee we dat wisten te voorkomen. We zeiden: "Kom maar in dienst van Ajax." Dat wilde hij niet.'

Geen Overeem. Van Basten gaat daarop in gesprek met good old Danny Blind. De technisch directeur van Sparta hoeft niet lang na te denken over een terugkeer op het oude nest. In mei wordt hij aangesteld als manager technische zaken. Het is zijn vierde

staffunctie bij Ajax. Na zijn afscheid als speler in 1999 is hij achtereenvolgens directeur spelersbeleid, hoofd opleidingen en hoofdtrainer geweest. Na zijn ontslag in 2006 heeft hij zichzelf even geparkeerd bij Sparta. Tot Ajax weer aanklopt. Hij wil graag, ook al omdat de leidinggevenden die verantwoordelijk waren voor zijn voortijdige vertrek inmiddels zelf zijn opgestapt of ontslagen. Eén ding wordt hem wel duidelijk gemaakt: handen af van het spelersbeleid. Dat blijft nadrukkelijk in handen van Van Basten. Of beter: van Van Basten en Overeem. Samen hebben ze hun zinnen gezet op Miralem Sulejmani, de 19-jarige aanvaller van Heerenveen met de flitsende rushes.

In het voorjaar van 2008 heerst Miki Sulejmani even over de Nederlandse voetbalvelden. De Friezen, doorgaans karig met complimenten, spreken zelfs van een tweede Abe Lenstra. Vooral de manier waarop hij in de thuiswedstrijd tegen Ajax op 29 maart 2008 verdediger Johnny Heitinga doldraait maakt indruk, ook op de delegatie van de Amsterdamse club die is afgereisd naar Friesland. Dat kom je op dit niveau toch zelden tegen; een Nederlandse international die alle hoeken van het veld krijgt te zien. De spelvreugde spat er bij Miki vanaf. Meteen na afloop worden in het Abe Lenstra Stadion contacten gelegd; Ajax laat doorschemeren geïnteresseerd te zijn in de komst van Sulejmani naar Amsterdam.

Net zo opvallend als zijn spel is het zelfvertrouwen van Miki. Vlak voor het einde van het seizoen geeft hij een interview waarin hij wereldkundig maakt dat Heerenveen te klein voor hem is. Hij wil de beste van de wereld worden; het wachten is op een topclub die bij zijn ambities past. Heerlijke speler, ontwapenende bluffer! Ajax valt voor hem als een blok.

Tegen die achtergrond vinden de onderhandelingen plaats. Heerenveen weet, in de woorden van de toenmalige directeur voetbalzaken Yme Kuiper, dat Ajax hem koste wat kost wil inlijven: 'Wij stonden niet te juichen. We hadden (Afonso) Alves net voor veel geld verkocht (aan Middlesborough, voor ongeveer 20 miljoen euro). Het is nooit leuk om twee heel goede spelers te verliezen. We hadden deze transfer niet nodig. Heerenveen zat in een positie dat je niet inschikkelijk hoeft te zijn. Wij konden achterover leunen.'

Maar wie onderhandelt eigenlijk met wie? Ajax heeft geen algemeen directeur, want die is vertrokken. Hetzelfde geldt voor de technisch directeur. De trainer bereidt zich voor op het EK. De nieuwe interim-directeur, Henri van der Aat, en financieel directeur Jeroen Slop zitten daarom aan tafel met een delegatie van Heerenveen en de zaakwaarnemer plus adviseurs van de Servische speler. Perry Overeem schuift ook aan, namens Van Basten. Het is een bont gezelschap.

In theorie worden de onderhandelingen gevoerd door Van der Aat en Slop. Van der Aat is nog aangenomen door het demissionaire bestuur onder leiding van John Jaakke. Hij is op 18 maart begonnen, maar hij heeft bij zijn aanstelling te horen gekregen dat hij de transfer van Sulejmani niet mag blokkeren omdat Van Basten zijn team op hem wil afstemmen. Financieel directeur Jeroen Slop is de enige namens de directie die zich wel

met de inhoud mag bemoeien, maar assertief is hij niet. De rol van Overeem is onduidelijk. Hij heeft contact gelegd met de nieuwe adviseurs van Sulejmani, de Serviër Vlado Lemic en de Nederlander Rodger Linse. Lemic en Linse zijn niet de enigen die belang hebben bij de transfer. Jovic Radonjic, de Servische zaakwaarnemer van Sulejmani, kijkt bij wijze van spreken over hun schouders mee, evenals Winnie Haatrecht van makelaarsbureau Nr. 10. Haatrecht heeft zelfs in maart nog in een zogeheten autorisatie met technisch directeur Van Geel laten vastleggen, dat hij bij een mogelijke transfer van Sulejmani naar Ajax als enige bevoegd is te onderhandelen. Maar Van Geel is inmiddels vertrokken en voor een autorisatie zijn twee handtekeningen vereist.

Heerenveen weet wat het wil: onder 16 miljoen euro gaat Sulejmani niet weg. Maar dit wordt niet aan de onderhandelaars van Ajax meegedeeld. De Friezen hullen zich onder leiding van Kuiper en financieel directeur Henk Hoekstra in een stug stilzwijgen. De adviseurs en de zaakwaarnemer van Sulejmani weten ook wat ze willen: een zo hoog mogelijk transferbedrag voor hun speler, waar zij een percentage van opstrijken. De zaakwaarnemer van Van Basten weet heel goed wat hij wil: zijn cliënt tevreden houden met de komst van Sulejmani, in wie Van Basten de sterspeler van de toekomst ziet. Van der Aat wil wel op de kaspositie van Ajax letten, maar dat is hem nadrukkelijk verboden bij zijn aanstelling. Sulejmani moet komen. Punt. Op de prijs mag het niet stuklopen.

Een betrokkene van Ajax: 'We vertrokken op acht miljoen, maar het ging snel omhoog: negen, tien, elf, twaalf. Soms lag het even stil, maar de zaakwaarnemers van Sulejmani trokken de zaak dan weer vlot. Overeem kon het goed met hen vinden. Het was soms niet duidelijk tot welk kamp hij behoorde.' Van der Aat en Slop worden gek van de Friezen, die maar niet aangeven wat voor prijskaartje er aan Sulejmani hangt. Ze boren een nieuw kanaal aan: oud-voorzitter van Heerenveen Riemer van der Velde. Hij komt terug met bruikbaar nieuws: 16 miljoen en geen euro minder.

Uiteindelijk betaalt Ajax Heerenveen 16,25 miljoen euro plus een bonus van bijna twee miljoen voor de onderhandelaars van de Serviër. Bij Heerenveen verdiende Sulejmani naar eigen zeggen 177.000 euro. Bij zijn overgang naar Ajax schroeft hij zijn salaris op naar 1,7 miljoen euro, bijna het tienvoudige.

Eijken: 'De transfer van Sulejmani wordt nu gezien als een keerpunt, een symbool voor slecht beleid. Van Basten was nieuw, Uri was net in functie. Je gaat niet meteen het conflict aan. Formeel moesten Uri en ik plus de andere leden van de raad van commissarissen goedkeuring geven aan elke investering van meer dan een miljoen euro. Wat wel eerlijk is om te zeggen: Je zit tegenover Marco van Basten. Hij was stellig: Wat er ook gebeurt, ik wil Sulejmani hebben. Dan gingen wij niet dwarsliggen.

De raad van commissarissen heeft later een eigen evaluatie gemaakt van deze zaak. We dachten bij Sulejmani: Dit is ook een investering. Als hij internationaal *in the picture* komt, kunnen we hem met winst verkopen. Maar hij heeft de verwachtingen nooit waargemaakt. Marco zei dat hij het elftal wilde bouwen rond hem als aanvaller, maar dat is niet gelukt.

In de tweede helft van het seizoen zat hij ineens soms op de bank. Achteraf kun je zeggen: Met Sulejmani zijn we te ver gegaan. Wij hebben zijn transfer ten onrechte goedgekeurd.'

Voor Van Basten officieel bij Ajax begint, heeft hij een vraag aan het technisch team: hoe kan het dat er de afgelopen jaren zo veel miskopen hebben plaatsgevonden? Zo moeilijk kan het toch niet zijn, talent spotten en bij Ajax vastleggen? Het antwoord bevredigt hem niet. Een Nederlandse club trainen is wat anders dan een nationaal elftal coachen, krijgt hij te horen. De beste spelers melden zich niet op afroep; je moet op zoek naar talent dat bij Ajax past en betaalbaar is. Succes is niet verzekerd. Je kunt spelers scouten tot op het bot, maar zodra ze het Ajax-shirt aantrekken en de Arena betreden, beginnen ze weer helemaal opnieuw.

Dat geldt ook voor Sulejmani. Veel later zal de Serviër erkennen dat de druk van de transfer als een loden last op zijn schouder ligt: 'Doordat Ajax het financieel moeilijk had, kwamen ze steeds bij mijn transfersom uit. Ik stond zo'n beetje symbool voor het financiële verlies.' Een betrokkene: 'Dat bedrag was waanzinnig hoog. Hij heeft het met zich mee gesleurd toen hij begon.'

Sulejmani is niet de eerste aankoop onder Van Basten. Nog voor hij officieel is begonnen, wordt in april de Argentijn Dario Cvitanich voor vijf jaar vastgelegd. Wie een voorbeeld zoekt van een speler die voldoet aan het predicaat gescout tot op het bot komt bij Cvitanich een aardig eind in de richting. De scouts van Ajax zijn laaiend enthousiast over de speler van Banfield. John van 't Schip en Rob Witschge gaan persoonlijk een kijkje nemen in Argentinië en komen zwaar onder de indruk terug; het makelaarsbureau dat erbij is betrokken zegt dat het talent van de speler afspat. Uiteindelijk wordt de 23-jarige spits voor 7,5 miljoen euro overgenomen, inclusief 700.000 euro voor het makelaarsbureau dat heeft bemiddeld. Bij zijn entree in Amsterdam zegt Cvitanich weliswaar dat hij nog nooit in een systeem met drie aanvallers heeft gespeeld, de huisstijl van Ajax, maar dat mag geen probleem zijn. Niemand in de Arena twijfelt aan het aanpassingsvermogen van de Argentijnse rasvoetballer.

Een halfjaar later zit Cvitanich op de bank en rendeert Sulejmani niet. Dat is de situatie waarmee Rik van den Boog wordt geconfronteerd als hij als algemeen directeur aan de slag gaat: 'Het is gokken geweest op transfers. Daar was tussen de twintig en dertig miljoen euro aan uitgegeven. Marco kan dat niet kwalijk worden genomen. Hij had contractueel laten vastleggen dat hij mocht investeren. Je kunt een gok nemen en die transfers als investeringen zien. Maar als het misloopt heb je een probleem, en dat hebben wij moeten oplossen. Bij mijn komst zaten we financieel in een lastige situatie.'

5 | Voor jou wil ik het wel weer doen

Ajax is op 6 mei 2009 even geen voetbalclub, geen beursgenoteerd bedrijf, geen vereniging van beroepskankeraars en geen tot de tanden gewapende vijfde colonne, maar een centrum voor psychotherapie. Dit is in de rijke geschiedenis van de club niet eerder voorgekomen.

Die ochtend is Marco van Basten in de bestuurskamer van Rik van den Boog in de Arena geen schaduw meer van de ongenaakbare trainer van het begin van het seizoen. Gesloopt is hij. Kapot. Van den Boog: ‘Hij zei: “Ik wil nu stoppen.” Ik vroeg of hij het niet nog wat langer wilde proberen. Hij was stellig. Had maar één woord nodig: “Nee.” Ik vroeg: “Wil je dat ik je wegstuur, of wil je het uit macht doen?” Eerst zei hij: “Stuur me maar weg.” Later kwam hij daarop terug.’ Marco doet het uit macht.

Perschef Miel Brinkhuis wordt gebeld, zaakwaarnemer Perry Overeem opgetrommeld. De laatste gaat aan de slag met de ontbinding van het contract. Van Basten staat erop dat Ajax de overeenkomst met hulptrainers Van ’t Schip en Witschge respecteert. Anders valt er over zijn vertrek niet te praten. Het wordt geregeld.

Daarna lopen Van den Boog, Van Basten en Brinkhuis naar de kamer van de laatste. Van Basten ploft neer op een stoel, hij hangt achterover en zucht diep. De spanning vloeit uit zijn lichaam weg. Hij belt met zijn vrouw, brengt haar op de hoogte van de gebeurtenissen. Van den Boog: ‘Je zag hem die ochtend opknappen. Tijdens de persconferentie was hij ook ontspannen. Je moet je daar goed op voorbereiden. We hebben hele zinnen eerst uitgeschreven.’

Persconferentie? Daarmee doe je de bijeenkomst in de Arena die middag onrecht aan. Waar hebben we eerder een trainer gezien die ‘al in de spiegel kijkend’ en na zichzelf de vraag te hebben gesteld ‘ben ik in dezen goed genoeg’ er een punt achter zet? Een trainer die er ruiterslijk voor uitkomt ‘bang voor het volgende seizoen’ te zijn? Marco van Basten zegt dat hij hard heeft gewerkt, heel hard heeft gewerkt, keihard heeft gewerkt zelfs. Zwoegen en sleuren, maar hij heeft de groep niet aan de praat gekregen. Een doorsneecoach pleit zichzelf dan vrij. Is daar niet ooit de patatgeneratie voor uitgevonden? Strenge en onbegrepen trainer versus slappe en verwende voetballers. Maar zo is Van Basten niet. Hij heeft zichzelf gewogen en te licht bevonden, na dagen van ‘denken, dubben, overwegen’. Niet geschikt voor zijn functie, niet goed genoeg. Hij heeft zich uit zijn lijden verlost.

Daarna is het woord aan Rik van den Boog. In een monoloog die het verloren seizoen – geen kampioen, geen Champions League – bijna goedmaakt, schetst hij de mentale worsteling die de trainer heeft doorgemaakt.

‘Ik denk dat het besluit zoals het hier vandaag valt puur bij Marco zit. Dat die aangeeft van “Ik heb alles gegeven en ik zie dat die groep nog meer nodig heeft dan wat ik ze op dit

moment kan bieden.” En ik denk dat je dan op twee manieren ontzettend respect moet hebben voor zoiets. Als trainer dat je de capaciteit hebt en bezit om jezelf in de spiegel te zien en te zien wat jij kunt brengen, wat je ook vindt dat die groep nodig heeft. Maar ik denk nog veel meer als mens, dat je naar jezelf durft te kijken – overigens is Marco het op dat gebied niet helemaal met me eens – maar ik vind het bijzonder krachtig als je als mens in de spiegel durft te kijken, en zegt van ja, ik weet waar mijn grenzen liggen en die grens heb ik bereikt. En voor Ajax en dit team is meer nodig en dat kan ik ze niet bieden.’

Nog geen zes maanden geleden smeedden ze plannen om samen vijf tot tien jaar op te trekken en Ajax weer naar de top te brengen. Nog geen maand geleden zei Van den Boog in een interview dat Marco van Basten de Arsène Wenger van Ajax moest worden, de eeuwige trainer van Arsenal die bijna nooit iets wint, maar met het flitsende combinatiespel van zijn team de liefhebbers van aanvallend en dominant voetbal bekoort. Sindsdien heeft Ajax gevoelige nederlagen geleden: 6-2 tegen PSV, 4-0 tegen Sparta. Daarmee is de derde plaats in de competitie het hoogst haalbare geworden. Weer geen kampioen. Na afloop van de beschamende nederlaag tegen Sparta blokkeren teleurgestelde supporters de spelersbus buiten de Arena. Van Basten probeert hen tot kalmte te manen. Het is zijn laatste daad als trainer, voor de memorabele persconferentie.

Na afloop drinken ze een kop koffie op de kamer van Van den Boog. Daarna nemen ze afscheid. Een week later krijgt de algemeen directeur van Ajax eerst een sms-bericht en later een telefoontje: ‘Voor jou wil ik het wel weer doen.’ Van den Boog: ‘Marco hoorde dat ik worstelde met het vinden van een nieuwe trainer. Hij zei: “Ik help je uit de brand.” Toen heb ik een indringend gesprek bij hem thuis gehad: “Dat gaat niet, dan beduvel je het volk.” Achteraf had ik hem op 6 mei gewoon een maand naar huis moeten sturen. Ajax is te vroeg op zijn pad gekomen. Hij had tijd nodig om bij te leren en ik ook. Hij kreeg het niet voor elkaar, voelde zich ongelooflijk aangevallen. Hij wist niet hoe hij de emotie moest managen.’ Later blikt Van Basten terug in een kranteninterview: ‘Bij Ajax heb je veel verschillende stromingen en is de druk zo groot, ongelooflijk. Te groot soms. Oud-spelers, oud-trainers, tv-programma’s, de ledenraad, kranten, spelers, makelaars, ze ondermijnen allemaal, bewust of niet, op een bepaalde manier je gezag.’

De trainer oog in oog met boze supporters (© ANP)

Dat het niet klikt tussen Van Basten en de spelersgroep is al aan het begin van de competitie duidelijk, nog voor de komst van Van den Boog. Op 5 oktober 2008 wordt Ajax in het Abe Lenstra Stadion weggespeeld door Heerenveen. De ploeg mag blij zijn dat het bij een 5-2 nederlaag blijft, in een wedstrijd die in de stromende regen wordt gespeeld. 'Ajax,' aldus Van Basten, 'bestaat uit mooiweervoetballers die voor het eerst in de regen lijken te spelen.' Die opmerking beklijft. Daarna gaat de trainer er even voor zitten. 'Dat je je zo laat afslachten, dat vind ik onbegrijpelijk. In de eerste wedstrijd werden we op bezoek bij Willem II overlopen en nu zijn we weer het grootste gedeelte van het duel kansloos. Iedereen stond elkaar aan te kijken en niemand nam initiatief. Zo'n oorwassing heb ik nog nooit meegemaakt. Je gaat samen een avontuur aan en dan verwacht je niet dat ze de boel zo door de vingers laten lopen. Zowel individueel als collectief was het om je voor te schamen.'

Oef. Een dag later heeft hij een gesprek met interim-directeur Henri van der Aat, financieel directeur Jeroen Slop en perswoordvoerder Brinkhuis. Ze zeggen dat hij zich als trainer bewust moet zijn van zijn verantwoordelijkheden. De spelers voelen zich voor schut gezet. Wat je tegen de buitenwereld zegt is ook van invloed op de sfeer in het elftal, wordt hem voorgehouden.

Eind januari 2009, na het verloren thuisduel van Ajax tegen alweer Heerenveen, volgt opnieuw een pijnlijk moment. Een uitzinnige supporter roept meteen na afloop van de wedstrijd vanaf de eretribune dat de trainer een pannenkoek is. Van Basten spreidt zijn armen en loopt de trap af naar de catacomben van het stadion. Beneden blijft hij geamuseerd kijken naar de man, die uit zijn dak gaat van verdriet: 'Weer geen kampioen.' De scène is opgenomen en verspreidt zich razendsnel via internet. San Marco gaat even als Marco Pannenkoek door het leven; geen aantrekkelijke reputatiecurve.

Van den Boog is dan een maand in functie. Het is uitgerekend Van Basten die hem heeft overgehaald naar Ajax te komen. In augustus 2008 is hij met zijn vrouw Carolien aan het

winkelen in Amsterdam als hij een telefoontje krijgt van headhunter David de Goede van het bureau De Vroedt & Thierry. ‘Of ik eens wilde praten over de functie van algemeen directeur van Ajax. Ik zei: “Dacht het even niet.”’

Dat is te stellig. Het is toch Ajax, dat belt. De 49-jarige Van den Boog gaat in gesprek met zichzelf. Een dialoog tussen ego en verstand. Zijn ego zegt ja, zijn verstand nee. Zijn verstand krijgt steun van Carolien. Zij houdt hem voor: ‘Die baan gaat je opslokken. Je privacy gaat eraan, je komt in de schijnwerpers te staan. Je kunt je anonimiteit wel vergeten.’ Daar komt Van Basten van pas. Na een eerste gesprek met Marco komt hij opgetogen thuis, met een pracht van een excuus om het toch te doen: ‘Marco is een integere man. En hij is het boegbeeld van Ajax. Dat word ik dus niet.’ Het tweede gesprek met Van Basten is, aldus Van den Boog, ‘de druppel’. Spreekwoordelijk, maar dan in positieve zin. ‘Aan het einde zei hij: “Je moet het doen.”’ Daarna heb ik nog enorme worstelingen gehad. Maar uiteindelijk heb ik gezegd: “Met zijn steun, dit zou ik toch wel willen.”’

Rik van den Boog is een vechter. Een straatschoffie, op 1 september 1959 geboren in de Vinkenstraat in de Jordaan. ‘Knokken, vloeken en ratten,’ zo omschrijft hij de eerste zes jaar van zijn leven. En voetbal. ‘Ik kon heel goed voetballen. Ik bouwde mijn identiteit op sport.’ Zijn vader is magazijnmeester, zijn moeder huisvrouw. Ze hebben het thuis niet breed: ‘Ik moest de broeken van mijn broer afdragen.’ Rik kan niet alleen voetballen, hij heeft ook een goed verstand. Hij doet vwo-B op het Berlage Lyceum in Amsterdam-Zuid. Het is om de hoek, op loopafstand van de Jozef Israelskade waar het gezin om gezondheidsredenen van zijn broer naartoe is verhuisd. Op zijn vijftiende tekent hij een eerste contract bij Ajax. Hij doorloopt de jeugdelftallen, altijd in het hoogste team, als rechtsachter of centrale verdediger. Meestal is hij aanvoerder. ‘Mijn vader zei: “Prima dat je wilt voetballen, maar je gaat ook je studie doen.”’ Daar had ik geen probleem mee. Op mijn tiende wilde ik al directeur worden. Ik wist wat ik wilde bereiken. Sport en discipline hebben al heel vroeg mijn leven bepaald. Ik heb altijd hard gewerkt.’ Bij Ajax is hij naar eigen zeggen een vreemde eend in de bijt. ‘Omdat je studeerde. Ik was wel fanatiek maar het heilige vuur ontbrak, het over lijken willen gaan om er te komen. Iemand kapotmaken heb ik nooit gekund.’ Na de jeugdelftallen belandt hij in het tweede. Hij krijgt verkering; zijn vriendin is strenggelovig, lid van het Apostolisch Genootschap. Voetbal komt even op de tweede plaats. ‘Het breekpunt bij Ajax was dat zij wilde dat ik meeding naar de kerk, terwijl ik reserve stond bij het eerste. Die zondag zat ik in de kerk. Daar heb ik later spijt van gehad.’ Naast voetbal is er de studie. Eerst het atheneum, daarna de pedagogische academie. Meteen na het behalen van zijn diploma wordt hij leraar wiskunde op een lts in Amsterdam.

Reserve staan is niets voor Van den Boog. Hij wil spelen. Als zijn trainer Jan van Daal in 1979 van Ajax naar DS’79 gaat, vraagt hij of Rik ervoor voelt met hem mee te gaan. De

overstap gaat niet door als blijkt dat ds'79 al te veel centrale verdedigers in de selectie heeft. In plaats daarvan wordt hij uitgeleend aan sc Amersfoort onder trainer Henk Hofstee. Die herinnert zich een intelligente voetballer, een man met verantwoordelijkheidsgevoel die het team vanuit de verdediging leidt. In het tweede seizoen bij sc Amersfoort krijgt hij in de wedstrijd tegen Fortuna Sittard een doodschop. 'Meteen na de aftrap. Na tien seconden.' Zijn rechterenkel is verbrijzeld. In twee jaar tijd wordt hij er vijf keer aan geopereerd. Hij traint nog even bij Ajax, maar verkast al snel naar de hoofdklasse amateurs van DCG. 'In de eerste wedstrijd scheurde ik mijn linkerknieband. Toen wist ik dat het definitief afgelopen was. Een lange carrière als voetbalprof zat er niet in. Aan die enkel en knieband heb ik wel een frustratie overgehouden. Ik had gelukkig een baan, een vast inkomen. Maar ik heb mijn voetballoopbaan nooit kunnen afmaken. Het stak vooral als ik zag dat jongens doorbraken die minder goed waren dan ik was geweest. Toen ik werd gebeld door een headhunter, of ik bij Ajax wilde komen werken, speelde dat mee. Ik dacht: Nou kan ik afmaken wat ik als speler noodgedwongen heb moeten afbreken.'

Als David de Goede belt is hij ruim twee jaar uit loondienst. Leraar is hij dan allang niet meer. Net als veel topvoetballers heeft hij een klapper gemaakt. Bij de verkoop van het telecommunicatiebedrijf Telfort aan KPN in juni 2005 strijkt hij ongeveer 10 miljoen euro op. Hij heeft naar eigen zeggen een strategisch plan geschreven voor belegger Marcel Boekhoorn, met wie hij bevriend is geraakt en die dan 51 procent van de aandelen in Telfort bezit. Van den Boog bezit ook aandelen in Telfort; ze zijn een vermogen waard na de verkoop van het bedrijf aan KPN voor ongeveer een miljard euro. Hij is binnen, maar aan rentenieren moet hij op zijn 45ste niet denken. Daarvoor heeft hij te veel energie. Vier jaar later is hij aandeelhouder in zo'n twintig bedrijven; 'een behoorlijke kerstboom'. Belangrijkste bedrijf: The Entertainment Group (TEG) van zanger Marco Borsato. Het is eind 2008 naar zijn zeggen 'groter dan Ajax', met een omzet van 80 miljoen euro. Ajax moet het met 20 miljoen minder doen. Van den Boog bezit 9 procent van de aandelen. Een jaar later, als hij algemeen directeur van Ajax is, gaat TEG failliet. 'Als je terugkijkt op die periode,' zegt hij nu, 'zat er veel hoogmoed bij. Ik dacht dat niets meer mis kon gaan, dat alles wat ik aanraakte in goud zou veranderen. Ik zat na mijn successen in de telecommunicatie in een flow. De wereld van het entertainment kende ik niet. Ik heb een verkeerde keuze gemaakt, voor loyaliteit. We zaten er met zijn allen in, we gingen met zijn allen failliet. Dat zou me nu niet meer gebeuren.' Over één ding is hij duidelijk: 'Ik had er miljoenen euro's ingestopt. Die was ik kwijt. Daar heb ik nooit over geklaagd: je verdient ze, je kunt ze ook weer wegplassen.'

Van leraar wiskunde en gefnuikte profvoetballer naar durfinvesteerder met een Ajax-hart; het is een avontuurlijk traject. Een rusteloos leven ook, met in het verleden een baan bij fabrikant in printers en kopieermachines Rank Xerox waarvoor hij wekelijks pendelt tussen Helsinki (waar hij werkt en woont), Weesp (waar zijn gezin woont) en Londen (waar Xerox Europa zijn hoofdvestiging heeft). Tijdens een andere betrekking wordt hij 's

ochtends om kwart over vijf in Weesp opgehaald door zijn chauffeur, die hem enkele uren later in Maastricht afzet. 's Avonds laat belandt hij weer in Weesp, na soms vanuit Maastricht half Nederland te hebben afgereisd voor vergaderingen en overleg. Dat jaar ziet hij 300.000 kilometer asfalt. 'Een egocentrisch leven,' zo beschrijft hij die tijd.

En dat is het punt. Als Ajax aan hem trekt, heeft hij zichzelf en zijn vrouw drie dingen beloofd: 1) Rik van den Boog gaat nooit meer in loondienst werken, zijn geestelijke vrijheid is hem lief; 2) Rik van den Boog zal nooit meer weken van tachtig uur of meer maken; 3) Rik van den Boog maakt twee doordeweekse dagen plus het weekend vrij voor zijn gezin. Carolien en de kinderen hebben voorrang.

Belofte twee en drie zal hij breken. Belofte een wordt niet gebroken, maar omzeild. Van den Boog treedt weliswaar in loondienst, maar, zo houdt hij zichzelf voor, hij doet het niet voor het geld. Hij is immers al binnen. En geestelijke vrijheid is betrekkelijk zodra Ajax zich meldt. Wie zegt er nou nee tegen Ajax? Op 1 januari 2009 treedt hij in dienst. Het eerste halve seizoen verdient hij 171.000 euro. Zijn jaarsalaris bedraagt later 337.000 euro. 'Als ik twee ton meer had gevraagd had ik het ook gekregen,' zegt hij. 'Ik wilde een symbolische euro meer hebben dan de overige directieleden.' In werkelijkheid verdient hij een ton meer dan commercieel directeur Van der Aat en financieel directeur Jeroen Slop.

Leidinggeven aan een beursgenoteerde voetbalclub, hoe doe je dat? Als Van den Boog op 1 januari 2009 begint, heeft de club in bestuurlijk opzicht een grote schoonmaakoperatie achter de rug. Het rapport-Coronel heeft een klein jaar eerder zijn sporen nagelaten. Van de oude leiding zijn twee mannen overgebleven: financieel directeur Jeroen Slop, die alle stormen bij Ajax overleeft en ook nu weer blijft zitten, en Frank Eijken, als buitencommissaris lid van de raad van commissarissen. Slop krijgt in de directie steun van Henri van der Aat, die al eerder in de running was voor de positie van algemeen directeur, maar het toen moest afleggen tegen Maarten Fontein. Van der Aat begint op 18 maart 2008 als interim-directeur. Hij heeft dan net een soortgelijke klus achter de rug bij het wielerteam Rabobank, dat in crisis verkeert na de dopingzaak met Michael Rasmussen. Hij is een ervaringsdeskundige bij sportorganisaties die in zwaar weer zijn beland. Negen maanden later maakt hij onder Van den Boog een doorstart als commercieel directeur.

Fontein en Jaakke hebben jarenlang het beleid bij Ajax bepaald, maar het was een publiek geheim dat ze bij oud-bestuurders en insiders van de club niet goed lagen. Over beiden deed de volgende grap de ronde: Ajax zocht een schaap met vijf poten en kreeg twee schapen met drie poten. Jammer dat beide schapen dezelfde poten missen. Wat ontbrak was, kort en goed: verstand van voetbal en inzicht in de voetbalcultuur van Ajax. Dat Fontein en Jaakke ook nog eens niet met elkaar overweg konden, maakte de zaak er niet beter op, maar het belangrijkste was dat ze niet naar voetbal roken. Daarom is het nieuwe bestuur van Ajax ook zo blij met Rik van den Boog. Hij heeft zelf de Ajax-school doorlopen, zijn liefde voor de club staat buiten kijf en hij verstaat de taal van de supporter. En dan heeft hij ook nog eens verstand van rekenen; zijn wiskundeknobbel komt goed van

pas bij de aan- en verkoop van spelers. Oog in oog met hun zaakwaarnemers laat hij zich vast geen knollen voor citroenen verkopen. Van den Boog: 'Ik heb een groot netwerk en ik kan tegen de fanatiekste supporter zeggen dat hij zijn muil moet houden. Dat is mij later goed van pas gekomen in het conflict met Johan Crujff. Als hij dingen riep die mij niet bevielen, zei ik: "Even stil nou, want ik geef je net zo makkelijk een ros voor je kop." Dat maakte indruk. Schofferen en wijzen met zijn vingers heeft hij bij mij niet gedaan.' Ajax heeft zijn schaap met vijf poten gevonden.

Niet dat hij meteen in de gaten heeft hoe de hazen bij de club lopen. Het duurt even voor hij beseft dat Ajax niet alleen een voetbalclub is, of een bedrijf, maar vooral ook een vereniging. Het kost hem zelfs meer dan een jaar, voor hij dat doorheeft. Als hij begint, zegt hij 'is de invloed van de ledenraad nul'. En is de slangenkuil in geen velden of wegen te bekennen. Het eerste halfjaar is hij vooral in de weer met het eerste elftal. Al snel blijkt dat de hoofdtrainer het verre van makkelijk heeft. Het boegbeeld, de man aan wie de club zich vastklampt, slaagt er maar niet in een winnend team te formeren. Hij goochelt voortdurend met de opstelling. Zijn motto is dat het kapitaal op het veld moet staan, maar de dure aankopen die hij heeft gedaan, belanden in de tweede helft van het seizoen op de bank.

6 | Trek je het nog?

En dan, ineens, is Van Basten vertrokken. Weg boegbeeld. Met frisse tegenzin begint Van den Boog aan de zoektocht naar een nieuwe trainer. De profielschets waaraan deze moet voldoen is ook een ranglijstje van *who is who* in het Nederlandse trainersland. Er is een buitencategorie met Guus Hiddink, Frank Rijkaard en Louis van Gaal. Een tweede categorie met Dick Advocaat en Martin Jol. En een derde categorie met Nederlandse trainers in opkomst, onder wie Ron Jans en Gertjan Verbeek. De trainers in de buitencategorie zijn óf al onderdak óf ze voelen er niet voor de uitdaging aan te gaan. Jol staat boven aan het lijstje van trainers in de tweede categorie. Hij is een resultaatcoach; geen man die in gesprek gaat met de groep, maar iemand die de zweep over de selectie haalt. Hoe langer Van den Boog erover nadenkt, hoe beter Jol hem bevalt. Discipline; is dat niet wat Ajax nodig heeft na het experiment met Van Basten? Wat ook helpt: Jol is beschikbaar. Hij wil zijn huidige club HSV in Hamburg omwisselen voor Ajax. Er dienen zich alleen drie problemen aan.

Zijn salariseisen zijn aan de hoge kant. Ajax biedt hem ruim 1,7 miljoen euro, bijna net zo veel als Van Basten in zijn vierde jaar zou hebben verdiend na het behalen van enkele titels. Maar Jol is Van Basten niet; hij heeft zich al bewezen in Groot-Brittannië en Duitsland. Wellicht om die reden eist hij 2 miljoen euro per jaar, inclusief het loon voor zijn broer en vertrouwensman Cock; twee voor de forse prijs van een. Functionarissen op de Arena die er nog bij waren toen Van Basten en Overeem kortstondig gezamenlijk optrokken moeten even slikken; niet weer een vertrouwensman die met een trainer meekomt. Maar als ze vernemen dat Martin zonder Cock geen stap zet, gaan ze om. Martin en Cock zijn een gegeven. En bij nader inzien heeft het ook wel wat, twee van die ruwe Haagse bolsters aan het roer van de selectie.

Over het salaris wordt moeilijker gedaan. Twee miljoen euro voor een trainer! Aan de andere kant: Jol is ervaren, Jol heeft uitstraling, Jol kan de club wellicht een kampioenschap bezorgen. Dat laatste argument is doorslaggevend. Een club met de status van Ajax moet niet te lang droogstaan. Dat is niet goed voor het moreel van de werknemers, het gemoed van de fans en de uitstraling van het merk. Het wordt dus Jol, voor net iets minder dan hij eist. Zijn salaris bedraagt 1,7 miljoen, met een premie van bijna drie ton per jaar als Ajax bij de eerste drie in de competitie eindigt. Dat bedrag wordt alvast bij zijn salaris opgeteld, aangezien een plaats bij de eerste drie voor Ajax vrijwel een gegeven is. De premie is dus in feite een gegarandeerde bonus. Een kampioenschap levert de trainer nog eens een bonus van 500.000 euro op, een tweede plaats de helft.

En dan is er nog de kwestie van zijn imago. Trainers van Ajax zitten doorgaans strak in het pak. Jol breekt met die traditie; hij verkiest een trainingspak met een honkbalpet. Ajax is er niet blij mee. Van den Boog: 'Hij paste eigenlijk niet bij Ajax, dat zie je ook

daarin. Ik ben zelf ook informeel in mijn kleding, maar er zijn grenzen. Jol is een selfmade man uit een Haagse volkswijk, dat wilde hij met dat trainingspak laten zien. Een kwestie van bijgeloof: hij dacht dat de resultaten wel zouden komen als hij zich in dat trainingspak hees.' Het contrast tussen Jol en zijn recente voorgangers is niet alleen groot door zijn kleding. Marco van Basten, Henk ten Cate en Danny Blind keken na verloop van tijd bij interviews schichtig om zich heen, alsof ze ieder moment een dolkstoot in hun rug verwachtten van een interne vijand in de Arena. Jol straalt een serene rust uit; het is alsof alle kritiek bij voorbaat afketst op zijn indrukwekkende lichaam. Maar volgens Van den Boog is die rust bedrieglijk: 'Als je op resultaat speelt heb je het bij Ajax moeilijk. Dan is er kritiek in de pers: waarom speelt Ajax geen aantrekkelijk voetbal meer? Waarom breken er geen spelers meer door uit de jeugdopleiding? Hij deed misschien alsof hij zich er niets van aantrok, maar in feite was hij heel onzeker.'

In één opzicht zijn Van den Boog en Jol het roerend eens. Ajax heeft spelers die technisch met de besten meekunnen. Maar in fysieke en mentale weerbaarheid schieten ze tekort. Dat moet veranderen. Ajax onder Jol bestaat achterin daarom uit kerels die niet onder de eerste de beste aanvalsgolf van een tegenstander bezwijken. Mannen als de Vlamingen Toby Alderweireld en Jan Vertonghen in de verdediging, en middenvelders als de Kameroenese relikrijger Eyang Enoh. In dat beeld past ook Vurnon Anita, die zijn gebrek aan lengte compenseert met onverzettelijkheid en dynamiek. Voorin is de ploeg afhankelijk van de dynamische en giftige aanvaller Luis Suárez, die door Jol tot aanvoerder en spil van het elftal wordt gemaakt, en van aanspeelpunt Marko Pantelic, die overkomt van Hertha BSC. De positivo uit Servië is een eenpersoonsapplausmachine, naar de tribune, naar medespelers en soms voor zichzelf. Duimen omhoog of handjes op elkaar, schuin boven zijn voorhoofd met de minuscule haarband. Als het haar maar goed blijft zitten. Hij scoort regelmatig en kan een bal vasthouden en kaatsen. Dankzij Pantelic en Suárez is Ajax de tweede seizoenshelft voor het eerst sinds jaren weer eens zo goed als onverslaanbaar. Alleen uit tegen ADO Den Haag, vier wedstrijden voor het einde, heeft de ploeg het moeilijk. Ajax speelt lang tegen tien spelers, maar de wedstrijd zit hopeloos op slot. De winst wordt uiteindelijk binnengesleept met een zondagsschot in blessuretijd van centrumverdediger Alderweireld, een poeier van rechts net buiten het strafschopgebied. BAM! Een droge knal in de kruising, onhoudbaar voor gelegenheidsdoelman Ricky van den Bergh, de derde keeper die het doel van ADO Den Haag die dag verdedigt. Een bevrijdende treffer, een kampioenschap waardig. Maar het mag niet zo zijn. Uiteindelijk komt Ajax na een indrukwekkende inhaalrace een punt tekort om FC Twente van de titel af te houden.

Wie had verwacht dat de ploeg na zo'n dramatische inhaalrace bij elkaar zou blijven om het volgend seizoen eendrachtig toe te slaan, komt bedrogen uit. Pantelic houdt het na één seizoen voor gezien als Ajax niet ingaat op zijn eis van een meerjarige contractverlenging. Vliegende rechtsbuiten Dennis Rommedahl neemt geen genoegen met een forse salariskrimp en vertrekt eveneens.

In de zomer van 2010 is Van den Boog met zijn gezin op vakantie in zijn tweede huis in Italië. Ineens krijgt hij telefoon: Martin Jol dreigt Ajax te verlaten voor Fulham in Groot-Brittannië. De club zou bereid zijn een afkoopsom van tien miljoen euro voor Jol te betalen. Van den Boog: 'Hij had de tweede helft van het eerste seizoen geweldig gepresteerd, maar hij voelde dat hij opnieuw moest beginnen met de selectie. Het contract van Pantelic was niet verlengd, Rommedahl ging weg en het was niet zeker of Suárez zou blijven.' Van den Boog vliegt terug, ondanks protesten van zijn gezin, dat hem gedurende zijn eerste jaar als algemeen directeur nauwelijks heeft gezien. De volgende dag heeft hij om acht uur 's avonds een afspraak in de Arena met Martin en Cock Jol plus hun zaakwaarnemer Mino Raiola. Van den Boog: 'Om één minuut over acht heb ik tegen hem gezegd: "Martin, hou op met dat gedoe." Martin zei: "Ach, je hebt gelijk ook." Dat was het. Hij bleef. We hadden toen misschien beter afscheid van hem kunnen nemen, maar Ajax moest drie dagen later een wedstrijd spelen in de voorronde van de Champions League. Dat ging dus niet. Ik wil benadrukken dat Jol tijdens dat gesprek niets heeft geëist. Dat hij dat wel zou hebben gedaan, is een eigen leven gaan leiden.'

Toeval of niet, terwijl Van den Boog in Nederland is, onderhandelt hij ook met Mounir El Hamdaoui, de Marokkaans-Nederlandse aanvaller van AZ, over een overgang naar Ajax. Van den Boog: 'Die onderhandelingen heb ik de tweede dag van mijn verblijf afgekapt. Ik dacht: Ik doe het niet meer. Hij was wispelturig. Een beetje hoogmoedig. Hij ging te ver, toen heb ik nee gezegd.' Van den Boog vliegt terug naar Italië. Twee dagen later krijgt hij midden in de nacht een sms-bericht van commercieel directeur Henri van der Aat: de onderhandelingen zijn heropend. Van den Boog: 'Niet te geloven. Ik heb tegen mijn vrouw gezegd: "Ik wil er niets meer mee te maken hebben." Op die sms heb ik de volgende reactie gegeven: "Het is een zaak tussen jou en de raad van commissarissen." Verder heb ik niets meer van me laten horen. Maar ik wil wel stellen: Als ik in Nederland was geweest was Mounir niet gekomen.' Carolien verwijt Rik tijdens de vakantie dat hij van het rechte pad afstapt. In een andere functie zou hij nooit de dingen hebben geaccepteerd die hem nu bij Ajax overkomen. Ze zegt tegen hem dat hij in een ander type wereld is terechtgekomen. Niet zijn wereld, is impliciet de boodschap. En zeker niet de hare. Van den Boog: 'Was ik op vakantie, ging ik het gezin lopen frustreren. Ik was zelfs minder vrij dan in mijn tijd in het bedrijfsleven. Daar had ik de teugels altijd redelijk in de hand. Wat ik ervan geleerd heb is: nooit meer tijdens een transferperiode op vakantie gaan. En als je eenmaal op vakantie bent, niet meer even terugvliegen.'

Mounir el Hamdaoui gaat voor zes miljoen euro plus een bonus van één miljoen van AZ naar Ajax. Later worden de 36-jarige veteraan André Ooijer en de Egyptenaar Ahmed Hossam alias Mido, die kampt met overgewicht, transfervrij aan de selectie toegevoegd. Even is er sprake van dat Sulejmani op huurbasis naar West Ham United vertrekt, maar hij krijgt geen werkgeversverklaring. Van den Boog: 'Ooijer hebben we aangetrokken omdat hij hufteerproof is. Hij kon spelers in de verdediging leren dat ze af en toe hard moeten optreden. Mido hebben we erbij gehaald als pinchhitter. Voor de oorlog binnen

het strafschoopgebied. Maar critici hebben gelijk als ze zeggen dat de aankopen in tegenspraak waren met het rapport-Coronel. We zouden in principe nooit meer spelers voor de breedte aantrekken. En we wilden met aankopen in principe nooit meer de ontwikkeling van een jeugdspeler in de weg staan.'

Het is al met al een rusteloze zomer waarin Ajax even zijn trainer dreigt kwijt te raken, tegen de zin van de algemeen directeur halsoverkop een nieuwe spits aantrekt om het vertrek van Pantelic te compenseren, en een aantal routiniers transfervrij aan de selectie toevoegt in de hoop dat ze zo nu en dan een steentje kunnen bijdragen. Op 21 juli stuurt een aantal leden van de ledenraad daarom een e-mail die bij voorzitter Uri Coronel belandt. Zij spreken daarin hun verontrusting uit over het beleid: wie is de baas, Jol of de directie? Het is een veeg teken; een opstandige ledenraad bezorgt het bestuur en de directie traditioneel overuren en hoofdbrekens. De zaak wordt er niet beter op als de hoofdmacht de eerste maanden allesbehalve aantrekkelijk en dominant voetbal speelt. Suárez en rechtsback Gregory van der Wiel komen doodmoe terug van het wereldkampioenschap voetbal in Zuid-Afrika. Enoh verkeert in een vormcrisis.

Na het vertrek van Pantelic heeft Ajax twee doelgerichte aanvallers, maar de sierlijke zwerver El Hamdaoui en Suárez vormen geen hecht duo. Het spel oogt chaotisch. De verdedigers geven de bal vaak een hijs naar voren, in de hoop dat Suárez of El Hamdaoui er iets goeds mee doet. In plaats van de huisstijl met vier verdedigers, drie middenvelders en drie aanvallers speelt de club een 8-2-systeem: vier verdedigers en vier middenvelders lanceren de twee aanvallers. Als succes uitblijft, neemt de kritiek op de trainer, de directie en het bestuur toe. Crujff en *De Telegraaf* slijpen de messen. Jol introduceert de term aalbessenpraat, dialect voor flauwekul, om aan te geven wat hij van de kritiek van Johan Crujff vindt. Het is zijn een na laatste bijdrage aan de voetbalfolklore bij Ajax. Als Suárez in de thuiswedstrijd tegen PSV op 20 november uit frustratie zijn tegenstander Otman Bakkal in de schouder bijt, spreekt hij van een liefdesbeet. Suárez wordt voor zeven wedstrijden geschorst en heeft zijn laatste competitiewedstrijd voor Ajax gespeeld.

Maandag 6 december 2010 is een drukke dag voor Van den Boog. 's Ochtends heeft hij zijn wekelijkse overleg met de trainer. Twee dagen daarvoor heeft Ajax thuis met 1-1 gelijkgespeeld tegen NEC, in een draak van een wedstrijd. Van den Boog vraagt aan Jol: 'Trek je het nog?' Jol antwoordt dat het 'bijna niet meer gaat'. Van den Boog: 'Wordt het dan niet tijd dat we uit elkaar gaan?' Jol is het ermee eens. Hij is de voortdurende kritiek in de pers beu, en dreigt de greep op de selectie te verliezen. Ze komen een afvloeiingsregeling overeen. Jol, die voor drie jaar had getekend, levert een jaarsalaris en zijn bonussen in. Voor de rest van het lopende seizoen krijgt hij een maandelijks aflopende vergoeding, net zo lang tot hij een nieuwe baan heeft.

Die middag overlegt Van den Boog met voorzitter Coronel, Johan Crujff en Rutger

Koopmans in diens huis in Amsterdam-Zuid over plannen om de club door te lichten. Het is voor Van den Boog ondanks herhaalde pogingen om in contact met Crujff te komen pas de eerste keer dat hij hem ontmoet. Hij is dan bijna twee jaar in dienst als algemeen directeur.

Meteen nadat hij in januari 2009 is begonnen, heeft hij diverse kanalen aangeboord om een afspraak te maken met de clubicoon. Hij luncht twee keer met de chef-sport van *De Telegraaf*, Jaap de Groot. Die belooft zich volgens Van den Boog in te spannen om de verbinding met Johan in Barcelona tot stand te brengen. Er komt niets van terecht. Van den Boog neemt contact op met Carole Tate van de Cruyff Foundation. Het levert geen resultaat op. Van den Boog benadert Rolf Grootenboer, een boezemvriend van Crujff. Het blijft stil in Barcelona. Ruim anderhalf jaar lang lukt het niet.

Maar dan ineens meldt Crujff zich. Dat wil zeggen: via zijn columns in *De Telegraaf*. Hij opent frontaal de aanval op de club waaraan Van den Boog leidinggeeft. Van den Boog: 'Na die columns heb ik het contact proberen af te houden. Ik heb voortdurend aan de rem getrokken. Heb tegen de raad van commissarissen gezegd: "Nee, nee, nee." Maar de commissarissen hebben een probleem. Drie van hen zijn ook bestuurders van de vereniging. Zij konden geluiden die via de ledenraad uit de vereniging kwamen niet negeren. En vanuit de ledenraad kwam de oproep om met Crujff in gesprek te gaan. Ik voelde daar niets voor, maar Uri (voorzitter Coronel) vond dat hij er gehoor aan moest geven.' Vandaar het gesprek. De basis van de terugkeer van Crujff bij Ajax wordt op 6 december 2010 in huize Koopmans gelegd.

En dan is er nog de kwestie van de opvolging van Jol. Die avond meldt Van den Boog aan Danny Blind dat niet hij maar Frank de Boer, de trainer van de AI-jeugd, voorlopig de hoofdtrainer zal worden. De Boer staat de dag erop aan het hoofd van de selectie die voor de Champions League tegen AC Milan speelt. Het 8-2 systeem behoort per direct tot het verleden. Ajax speelt weer in zijn huisstijl, met een centrale rol voor de middenvelder Christian Eriksen. Ajax wint in Milaan met 2-0. Een dag nadat hij is vertrokken, is het tijdperk Jol al weer vergeten. Later blikt hij in een interview terug op zijn periode bij Ajax en de aanvallen van Crujff in *De Telegraaf*: 'Als iemand je elftal afschildert als het slechtste elftal ooit, dan worden de spelers daar natuurlijk niet vrolijk van. Later heeft iedereen dat in perspectief kunnen zien. Ik kwam niet uit de gelederen van Ajax en dan heb je veel minder krediet.' Jol heeft dan onderdak gevonden bij Fulham, de club waar hij een jaar eerder al bijna naar was vertrokken. 'Achteraf gezien zou dat inderdaad beter zijn geweest,' aldus Jol in *NRC Handelsblad*. 'Het eerste jaar bij Ajax was fantastisch. We zijn weliswaar geen kampioen geworden, maar haalden heel veel punten. We waren tien maanden ongeslagen.' De voetbalcultuur in Nederland is hem niet goed bevallen: 'Hoeveel opiniemakers zijn er? Een stuk of drie? Die mensen delen graag etiketten uit. Er is snel onrust. Dat komt omdat Nederland klein is. Eigenlijk is dat wel leuk als het niet om jou

gaat. Maar het kan lastig zijn als het wel zo is.'

In januari 2011 wordt de voorlopige verbintenis van Frank de Boer omgezet in een vast contract dat hem voor drieënhalf jaar aan Ajax bindt. Onder De Boer keert de rust bij de hoofdmacht terug, op een slepend conflict met El Hamdaoui na. Ajax heeft weer een trainer die de normen en waarden van de club respecteert. Speelstijl 4-3-3.

Kleding: pak, aanvankelijk met stropdas.

De hoofdmacht staat. In alle andere geledingen van de club is het oorlog.

7 | Nee, je spreekt met Johan

‘Johan Cruijff,’ zegt zijn zaakwaarnemer Rutger Koopmans, ‘denkt in ruimtes. In grote ruimtes en kleine ruimtes. Aanval is de grote ruimte, verdediging de kleine. Hij is geniaal op zijn vakgebied, voetbal. Compact houden en de bal afnemen, daarna scoren. Dat is zijn wereld. Daarbuiten heeft hij hulp nodig. Hij heeft een onbeholpenheid en adviesbehoefte die heel groot is. Hij is buitengewoon bewust onbekwaam. Hij weet heel goed waar hij niets van af weet. Daar heeft hij mij voor.’

Cruijff is terug. Overgevlogen uit zijn woonplaats Barcelona, even terug in Nederland. Op maandag 7 februari 2011 haalt Koopmans hem op van Schiphol in zijn Audi A6. Cruijff detoneert met het winters landschap; na een lange vakantie op Mauritius heeft hij een gezonde kleur op zijn gezicht. Hij oogt ontspannen. Koopmans heeft tijdens zijn vakantie gesleuteld aan een nieuw plan voor de jeugdopleiding van Ajax. Of beter looptrainer Ruben Jongkind heeft het geschreven, in samenwerking met Koopmans en de schoonzoon van Cruijff in Barcelona, Todd Beane. Die maandag bespreken ze het plan, inmiddels uitgewerkt in een rapport, in gezelschap van een aantal oud-Ajaciëden. Die komen sinds kort onder leiding van Cruijff bij elkaar, om in informele sfeer te overleggen wat er bij Ajax moet veranderen om de club weer naar de top van Europa te leiden. Tot het groepje horen Marco van Basten, Frank Rijkaard, Dennis Bergkamp, Wim Jonk en Bryan Roy. Van Basten is door Cruijff al gepolst of hij er voor voelt weer een functie bij Ajax uit te oefenen, maar dat heeft hij geweigerd. Rijkaard en hij geven advies vanaf de zijlijn; dat moet vooral zo blijven. Dat geldt nadrukkelijk niet voor Bergkamp, Jonk en Roy. Zij zijn al actief op de jeugdopleiding de Toekomst, maar voelen zich daar ondergewaardeerd. Met de steun van Cruijff hopen ze daar verandering in te brengen. Later die week zal een eerste versie van het rapport van Jongkind worden overhandigd aan Rik van den Boog. Cruijff heeft de club die in zijn lijfblad *De Telegraaf* zijn jeugdliefde wordt genoemd weer in het vizier. Probleem is: zijn jeugdliefde is niet van zijn avances gediend. Zijn jeugdliefde weet van zijn reputatie, kent zijn streken, stribbelt tegen.

Maandagmiddag, tijdens een bijeenkomst in het Singer Museum in Laren, zegt hij tegen oud-hoofdredacteur Pieter Broertjes en verslaggeefster Wilma de Rek van *de Volkskrant*: ‘Ik kom nergens als ik niets te vertellen heb.’ Vertaling: ik keer alleen bij Ajax terug als ik het op voetbalgebied voor het zeggen krijg, als mijn adviezen worden opgevolgd. ‘Ik houd er niet van me te laten inkapselen door een commissie,’ aldus de clubicoon. Geen vergadertype, die Cruijff. Nooit geweest ook. Het liefst verstrekt hij advies over Ajax aan mensen die hij vertrouwt of die tot zijn invloedssfeer behoren. Die kan hij als de tijd rijp is naar voren schuiven om zich vervolgens terug te trekken achter de Spaanse grens. Cruijff vertrouwt op specialisten, en hij rekent op vertrouwelingen. Zo

heeft hij tijdens zijn vakantie op Mauritius bezoek gekregen van Maarten Fontein. De voormalige algemeen directeur van Ajax deelt de zorgen van Cruijff over de koers van de club. Fontein is zijn man.

Een hele dag in het gezelschap van zijn idool; de 52-jarige Koopmans verheugt zich er altijd op. In de auto heeft hij Cruijff helemaal voor zich alleen. Het enige contact met de buitenwereld vindt plaats via de mobiele telefoon. Het mobieltje: de 63-jarige Cruijff wil er niet aan. Het is geen principezaak, maar een kwestie van overleven. Half Nederland wil immers iets van hem. Journalisten, ondernemers, reclamebureaus, sportclubs, liefdadigheidsinstellingen, ziekenhuizen, jubilarissen, feestvarkens; Cruijff verkoopt, fleurt op, geeft kleur, biedt troost. Beknellend is het. Moordend zelfs, als hij overal op zou ingaan. Doet hij dus niet. Cruijff is niet bereikbaar. Punt. Hij wil niet worden geleefd. Is ook niet goed voor zijn gezondheid. Maar een dolletje gaat hij niet uit de weg. Soms pakt hij het mobieltje van Koopmans als die in de auto wordt gebeld. ‘Hallo?’ Stilte aan de andere kant van de lijn. Verwarring. Die stem, het zou toch niet... ‘Met Rutger Koopmans?’ ‘Nee, je spreekt met Johan.’ Voor de beller de schok heeft verwerkt en stotterend een vraag stelt, heeft Cruijff de telefoon al weer doorgeschoven. Bijna de pensioengerechtigde leeftijd, maar nog steeds een kwajongen.

Als Cruijff niet van bank was veranderd, zou Koopmans nooit zijn zaakwaarnemer zijn geworden. In 2006 trekt Cruijff volgens Koopmans zijn kapitaal terug uit ABN Amro en brengt het onder bij ING. Koopmans is er sinds 1995 in dienst. Hij is bij toeval in de bancaire wereld terechtgekomen. Begin jaren tachtig, vlak voor zijn afstuderen als student politicologie aan de Rijksuniversiteit Leiden, meldt hij zich als stagiaire bij Mees & Hope (nu: MeesPierson). Hij mag blijven, krijgt een vast contract aangeboden. Na dertien jaar volgt de overstap naar ING. In 2006, als Cruijff aanklopt, is hij er verantwoordelijk voor midcorporate-relaties van het (inter)nationale zakelijke bedrijf. ‘Op miraculeuze wijze kwam Johan met mij in contact. Hij wilde dat de bank een project voor hem zou doen. Ik heb het bestudeerd en tegen hem gezegd: “Dit project gaan wij niet doen.”’ Op persoonlijk vlak klikt het. Na zijn vertrek bij ING in 2008 stelt Cruijff voor de relatie voort te zetten. Aanvankelijk verricht hij kleine klusjes. De grote opdrachten worden dan nog afgehandeld door Pascal Pop, een neef van Danny Cruijff. Nadat Pop ermee stopt, neemt dochter Chantal Cruijff korte tijd het heft in handen. In september 2010 draagt zij formeel alle werkzaamheden aan Koopmans over. Sindsdien tooit hij zich met de titel CEO van Cruyff Inc. Het is tijdrovend werk en de beloning houdt vergeleken met zijn andere opdrachten niet over. Hoeveel hij verdient wil hij niet zeggen, wel dat hij voor vergelijkbare werkzaamheden elders ‘een factor twee, drie, vier’ zou opstrijken. Maar werken voor Cruijff vergoedt veel. Wat heet: een jongensdroom is in vervulling gegaan. Als vrijwel iedereen van zijn generatie heeft Koopmans een ‘Cruijff-moment’, het startsein voor een levenslange bewondering. C-Day is in zijn geval 6 november 1966, wanneer Cruijff tijdens de oefeninterland van Nederland tegen Tsjecho-Slowakije als eerste Nederlandse international uit het veld wordt gestuurd wegens het maken van een slaande beweging

(‘een tikkie’) in de richting van de Duitse scheidsrechter Rudi Glöckner. Zo onrechtvaardig, Koopmans kan zich er een kleine 45 jaar later nog over opwinden.

Sinds die onfortuinlijke gebeurtenis is Koopmans in de ban van Cruijff. Twee jaar later droomt hij al regelmatig van een rol als adviseur in dienst bij de stervoetballer. We spreken 1968. Terwijl de 10-jarige Koopmans zijn fantasie in zijn geboorteplaats Heerlen, Zuid-Limburg, de vrije teugel laat, heeft de ruim twee keer zo oude spits van Ajax in Amsterdam net een spoedcursus ondernemen achter de rug van zijn aanstaande schoonvader, Cor Coster. Coster beseft dat hij met Cruijff goud in handen heeft. Cruijff wordt een geldwolf genoemd, maar de echte geldwolf is Coster. Het opschroeven van de marktwaarde van zijn aanstaande schoonzoon; daar gaat het om. Johan trouwt Danny, Coster ontfermt zich over Cruijff, die hij in de markt zet als product. Een winnende deal, zolang de laatste zich beperkt tot datgene waar hij verstand van heeft: voetballen. Het wordt pas link wanneer hij op de stoel van Coster gaat zitten. De interesse van Cruijff in ondernemen en investeren blijkt in de loop der jaren omgekeerd evenredig aan zijn talent. Het is zijn achilleshiel. Zonder zaakwaarnemer of adviseur is hij een prooi voor oplichters en profiteurs. Koopmans zei het al: daar heeft hij hem voor.

Anno 2011 heeft Cruijff zijn lesje geleerd. Zijn zaken worden behartigd door Koopmans. Vergaring van financieel vermogen is inmiddels ondergeschikt aan de bescherming van zijn imago. Ook al omdat, zoals hij in een recent interview met journalist Frits Barend zonder ironie over zichzelf (als trainer) zegt, ‘de beste ter wereld, en ik was in die tijd een van de besten ter wereld’ nooit geldproblemen heeft: ‘onmogelijk’. Jammer dat Barend vervolgens verzuimt een van de besten ter wereld te herinneren aan diens faillissement in een eerdere periode, nadat hij in zee was gegaan met fraudeur Michel Basilevitch. Maar daar was vast de stemming niet naar, in een vraaggesprek tussen ‘twee boefjes’ dat door Barend zelf als ‘openhartig en eerlijk’ wordt omschreven.

Geldwolf, die term hoor je niet vaak meer. Anno 2011 is Cruijff fenomeen, icoon, verlosser. Een levende legende, ook buiten de landsgrenzen. In een ander recent interview, met Broertjes en De Rek van *de Volkskrant*, gaat hij erop in. ‘Er was laatst een telling en toen bleek dat vier miljard mensen weten wie ik ben. Als je zoiets hoort, moet je gewoon je ogen dichtdoen en tegen jezelf zeggen: ga maar lekker slapen.’ Die vier miljard wegen dus niet als een loden last op zijn schouder. Bij Cruijff geen gepieker over zijn roem. Geen muizenissen. Gewoon je nachtrust pakken.

En toch, er wringt iets. In twee recente interviews moet hij wel even kwijt dat hij een van de besten ter wereld was en inmiddels een naamsbekendheid heeft van vier miljard. Een adviseur die na Coster en voor Koopmans jarenlang zijn belangen behartigde, is niet verbaasd. ‘Cruijff,’ zegt hij, ‘denkt echt dat hij de verlosser is. Hij vindt dat hij elke dag op de voorpagina van *De Telegraaf* moet staan.’ Het is een subtiel spel. Bewonderaars worden op hun gemak gesteld door de Amsterdamse volksjongen, zo ontroerend gewoon

gebleven. Tot die categorie behoort ook Broertjes, die voor het interview met Cruijff geen oog dicht heeft gedaan en hem trillend als een rietje tegemoet treedt. Voor Broertjes en geestverwanten heeft hij een standaardopeningszin: 'Zeg maar Johan, hoor.' Even ontwapenend als doeltreffend. Vanaf dat moment speelt hij een thuiswedstrijd.

Bestuurders en functionarissen krijgen een andere Cruijff te zien: de man die geen tegenspraak duldt omdat hij altijd gelijk heeft. Per definitie. Weten ze wel wie ze voor zich hebben? Hij is het fenomeen, de icoon, de verlosser die om het minste geringste door de grootste krant van Nederland op de voorpagina wordt gezet. Niet omdat hij in een schandaal is verwickeld of vanwege dubieuze investeringen, maar vanwege zijn superieure spelinzicht en zijn adviezen aan gewone stervelingen hoe het moet worden gespeeld. Dat was zo in de jaren tachtig, toen de hierboven geciteerde adviseur voor hem werkte. Het is nog steeds het geval in 2011. In die artikelen en columns smeert *De Telegraaf* steevast met stroop. Er staat altijd wel een zinnetje in waarin hij de legendarische nummer 14 wordt genoemd. Het is waar, hij was de legendarische nummer 14. Maar moet de lezer er voortdurend aan worden herinnerd? Niet alleen *De Telegraaf*, ook hoofdredacteur Johan Derksen van weekblad *Voetbal International* hemelt Cruijff in zijn columns op.

Juist omdat zij zo'n belangrijke rol hebben gespeeld in de vorming van zijn imago, is de vraag gerechtvaardigd wie de Cruijff van Johan Derksen, boefje Barend en chef-sport van *De Telegraaf*, Jaap de Groot, is. In het voorwoord van een vuistdikke biografie uit 2007 ter ere van zijn zestigste verjaardag waaraan ze naar eigen zeggen belangeloos hebben meegewerkt, wordt hij door Derksen omschreven als een man van 'bijna klassieke normen en waarden', die ook nog eens 'teleurstellend bescheiden' is gebleven, zo bescheiden zelfs dat de auteur beseft de icoon met dit 'spannende jongensboek' geen plezier te doen. Cruijff, aldus Derksen, zou zijn verjaardag 'het liefst anoniem' hebben gevierd. Aan 'poespas' heeft hij immers een broertje dood en 'een mediahype' laat hij vanzelfsprekend het liefst aan zich voorbijgaan.

In de slotzin van het boek, waarschijnlijk geschreven door Barend, wordt het karakter van de icoon nog eens kernachtig samengevat: 'de enige die zich niet realiseert dat hij Johan Cruijff is, is Johan Cruijff zelf.' Wie weet, maar dan toch in de wetenschap dat zijn heldendaden, zijn stellige mening over voetbal, zijn bijna klassieke normen en waarden en zijn liefde voor Ajax door deze trouwe makers luidkeels worden verkondigd. In de spiegel die zij hem voorhouden, kan de verlosser zichzelf mateloos bewonderen.

Nederland zou echter Nederland niet zijn zonder dwarsliggers en zuurpruimen, zielenpoten die zich niet klakkeloos bij de superieure inzichten en het eeuwige gelijk van deze vertederend ongecompliceerde zoon van een groenteboer neerleggen. Ook daar komen De Groot en Derksen goed van pas. Ze zijn even bedreven in het bewieroken van Cruijff als in het zwartmaken van zijn tegenstanders. Met als vijand nummer één de bestuurders van Ajax, te beginnen met de mannen die hem eind 1987 zijn zin niet gaven waardoor Cruijff als trainer van Ajax op 4 januari 1988 de eer aan zichzelf hield en

opstapte. Uit het koffieboek: 'Nooit meer zal Cruijff actief terugkeren bij Ajax, zijn oog voor bijzonder talent werd niet meer op prijs gesteld. Dat oog was een oog waarover maar heel weinig mensen beschikken. En dat oog hoort eigenlijk bij Ajax.'

Nooit meer; in 2007 zijn de auteurs nog stellig in hun overtuiging dat de deur van 'zijn tweede huis', het stadion van Ajax, definitief gesloten blijft. Het oog dat eigenlijk bij Ajax hoort, bekijkt sinds 1988 de gebeurtenissen bij de club van een afstand. Als Ajax onder trainer Louis van Gaal in de jaren negentig schitterende successen boekt, wendt het discreet de blik even af. Na Van Gaal richt het oog de blik weer op zijn grote jeugdliefde; het ziet dat het niet goed gaat, maar de adviezen die volgen worden in de wind geslagen. Parels voor de zwijnen, opgetekend door De Groot, van commentaar voorzien door Derksen, in openhartige gesprekken gevoelig weergegeven door Barend.

Een klein jaar na de verschijning van het koffietafelboek waaraan Barend, Derksen en De Groot hebben meegewerkt, blijkt het afscheid van Cruijff toch minder definitief dan zij dachten. Op 19 februari 2008 maakt hij een flitsende rentree als technisch adviseur van de net benoemde trainer Marco van Basten. Maar na zeventien dagen houdt hij het al weer voor gezien. Hij trekt zich terug in zijn woonplaats Barcelona als blijkt dat Van Basten, uitgerekend Van Basten, zijn voormalige sterspeler en de man met wie hij zo'n hechte band heeft, weigert gehoor te geven aan zijn eis eerst de jeugdtrainers maar eens te ontslaan. Daarna wordt hij afgeserveerd. Ruzie met Marco, genegeerd door directie en bestuur; de breuk van Cruijff met Ajax lijkt definitief. Koopmans: 'Toen hij en Van Basten uit elkaar gingen, is het fout gegaan. Hij kwam vanuit Barcelona niet meer aan het woord. Er werd bij Ajax badinerend over hem gesproken. In de trant van: Hemeltjelijf, we hebben Cruijff niet meer nodig. Als je zei dat je een Cruijffiaan was, keken ze je honend aan.'

Koopmans heeft gelijk: het bestuur en de directie van Ajax hebben er na zijn aftocht in maart 2008 geen trek meer in. Een kleine twee maanden later en een week na zijn benoeming tot voorzitter van Ajax is Uri Coronel in een interview duidelijk: er is voor 'de grootste Ajacied aller tijden' even geen plaats meer bij de club. 'Als we hem nu proberen binnen te halen, gaan we een stuk problematiek oprakelen dat de club niet helpt. Na verloop van tijd kan het misschien weer anders liggen, maar op dit moment zie ik niet welk doel we daarmee dienen.' Volgens Coronel heeft het 'bij een hele hoop mensen voor irritatie gezorgd' dat hij zijn opdracht als technisch adviseur zo snel weer heeft neergelegd. De stemming kan weliswaar altijd omslaan, maar als het aan hem ligt wordt deze lastpost voorlopig buiten de deur gehouden. Een jaar later laat de nieuwe algemeen directeur Rik van den Boog, die dan vier maanden in functie is, zich in soortgelijke bewoordingen uit. Clubiconen als Johan Cruijff en Piet Keizer, zegt hij, 'respecteren en koesteren we. Ik zal luisteren (naar) en stelen van alle mensen die ik spreek. Maar er is een beleid en dat voer ik uit. Er is een rode lijn. Bij het beleid dat wij nu voeren zal ik ze niet betrekken.'

Dat is de situatie wanneer Rutger Koopmans zich aandient als de nieuwe zaakwaarnemer van Cruijff. Als hij Cruijff wel eens naar Ajax vraagt haalt deze zijn schouders op. Interesseert hem niet, gepasseerd station. Maar die onverschilligheid blijkt geveinsd. In april 2010, enkele maanden voordat hij zijn contract tekent dat hem aan de stervoetballer van weleer bindt, schrijft Cruijff volgens hem ineens een 'lelijke column' over zijn jeugdliefde in *De Telegraaf*. 'Toen viel mijn kwartje pas. De club heeft een icoon, maar die icoon heeft ook een club. De club vertegenwoordigt zijn roots: vader, moeder en stiefvader tegelijk. Het is de club waar hij geboren en getogen is. Dat moet je goed op je laten inwerken.'

De oorverdovende stilte vanuit de Arena doet Cruijff pijn. Koopmans: 'Het is alsof je langs je ouderlijk huis loopt en het is een hoerenkast geworden. Hij houdt zielsveel van die club. En als die club niet meer belt is het mis. Het is geen politieke partij, waar je voor of tegen moet zijn. Het is voetbal. Als er geen communicatie is tussen Cruijff en Ajax gaat het fout. Ik dacht: "Wat een armoedige boel als het erelid het kanaal van *De Telegraaf* moet kiezen om zijn ongenoegen te uiten."

Ongenoegen? Zeg maar gerust dat Cruijff ontploft. De datum is 15 september 2010. Ajax wordt in het Estadio Santiago Bernabeu weggespeeld door Real Madrid. Real wint met 2-0, maar het had net zo goed 10-0 kunnen zijn. De wedstrijd is, in de woorden van commentator Frank Snoeks, een festival van gemiste kansen, af en toe onderbroken door een doelpunt. Verslaggever Tom Egbers van *NOS Sport* telt na afloop veertien reddingen van de uitblinkende doelman Maarten Stekelenburg. Hij noemt het duel 'een parodie op een wedstrijd, het zag er zo ontzettend kansloos uit'. Dat is, in Barcelona, Cruijff ook opgevallen. Koopmans: 'De stoppen sloegen bij hem door. De volgende ochtend belde hij. Zijn Ajax was vernederd, uitgerekend tegen dat kut-Madrid. De slechtste wedstrijd aller tijden. Spelers konden de bal nog niet over twee meter verplaatsen. Dat was zó'n stoot onder de gordel, een slag tussen de ogen. Door de telefoon zei hij: "Ik heb mijn column al af." Ik heb hem nog op andere gedachten proberen te brengen: "Johan, zou je dat nou wel doen? Straks spelen ze zondag tegen Feyenoord weer goed." "Juist wel," zei hij. "Het gaat toch niet goed, dat zie je toch? Als ze van Feyenoord winnen zijn de problemen nog niet opgelost."

Jaap de Groot, ghostwriter van de column van Cruijff in *De Telegraaf*, beaamt later dat deze na de wedstrijd tegen Real zijn gal spuwt. Doorgaans belt Cruijff zijn column iedere zondagochtend stipt om halfelf door, maar nu hangt hij al op donderdagmiddag aan de telefoon. De Groot, in het televisieprogramma *Pauw & Witteman*: 'En hij begint zo tegen me aan te praten. En op een gegeven moment had ik door dat hij eigenlijk een beetje een column aan het doorgeven was. Maar vanuit woede. En toen heb ik hem gezegd: "Luister, ik noteer nu alles, maar we bellen zondagochtend even terug." Volgens De Groot verwoordt Cruijff dat Ajax het risico loopt zijn status in de internationale voetbalwereld

kwijt te raken. Wat de club sinds de jaren zeventig heeft opgebouwd is door de vernedering in Madrid in één klap weggevaagd.

In zijn column van 20 september schrijft Cruijff: 'Dit is Ajax niet meer. (...) Laat ik er maar niet omheen draaien: dit Ajax is nog slechter dan de ploeg uit de periode dat Rinus Michels in 1965 bij de club kwam.' Hij doet een oproep aan de directie, het bestuur en de ledenraad: stap op. Schoon schip, in het belang van de club: 'En dan helemaal opnieuw beginnen, net als in 1965.'

Ajax gaat volgens hem kapot aan roddel, achterklap en vriendjespolitiek: 'Het begint al bij de ledenraad, waar normaal gesproken specialisten voor ieder facet van de club zouden moeten zitten. Nu bestaat het (sic) voornamelijk uit vriendjes en kennissen, die elkaar dekken. Uit deze ledenraad is weer het bestuur samengesteld, dat ook een meerderheid heeft in de raad van commissarissen, die uiteindelijk de directeuren benoemt. Vanuit de ledenraad tot de directie is het dus een rode draad van mensen die elkaar dekken, terwijl de club steeds verder wegzakt. Allemaal zijn ze aan de haal gegaan met het paradepaardje.'

Heldere taal, maar in de piste van het paradepaardje dringt de boodschap niet door. Dezelfde dag dat Cruijff via zijn column zijn hart lucht, verklaart algemeen directeur Van den Boog dat hij hem 'nauwelijks nog serieus kan nemen: Natuurlijk gaat er wel eens wat fout, maar we zetten stappen vooruit'.

Cruijff laat het er niet bij zitten. Op 8 november, een dag nadat Ajax voor de competitie thuis tegen ADO Den Haag heeft verloren, slaat hij in *De Telegraaf* opnieuw toe: 'Als het bestuur het daarom echt goed met Ajax meent, dan stapt het nu op. Hetzelfde geldt voor de directie.' Veel vertrouwen dat dit daadwerkelijk zal gebeuren heeft hij niet: 'Iedereen blijft elkaar de hand boven het hoofd houden, terwijl Ajax juist belangrijker hoort te zijn dan jezelf.'

Dat schiet Coronel en Van den Boog in het verkeerde keelgat. Ze gaan in de tegenaanval. Op woensdag 10 november staat Coronel nos *Sport* te woord, een dag later staat er een dubbelinterview van hem en Van den Boog in *Het Parool*. Strekking: de adviezen van Johan Cruijff zijn geen adviezen, maar orders. Orders om op te stappen. Van den Boog in *Het Parool*: 'Cruijff komt maximaal drie keer per jaar bij Ajax en zonder kennis van werkelijke inhoudelijkheden maakt hij via de media opmerkingen.' Coronel in het *Sportjournaal*: 'En ik beschik over onvoldoende masochistische eigenschappen om dan te zeggen: Iemand die zegt dat wij allemaal weg moeten, ik ga er even naartoe.' Coronel voegt daaraan toe dat hij niet van de leg raakt door de kritiek. 'En het is ook niet zo dat ik zeg: Het beleid moet om omdat hij dat opschrijft.'

Is het tegenoffensief verstandig? Door in de media te reageren op zijn columns in *De Telegraaf* geven Coronel en Van den Boog te kennen de kritiek van Cruijff serieus te

nemen. Misschien is negeren geen optie, gezien de magere sportieve resultaten en de daarmee gepaard gaande druk op de beleidsmakers. Maar als Coronel en Van den Boog verwachten dat Cruijff en *De Telegraaf* hun toon zullen matigen, komen ze bedrogen uit.

In de column van 8 november valt al op dat de directie en het bestuur weer de volle laag krijgen, maar dat de ledenraad wordt gespaard. Een week later wordt duidelijk waarom. Op 15 november doet hij een oproep aan oud-Ajaciëden om zich beschikbaar te stellen voor de club. Ze dienen zich verkiesbaar te stellen voor de ledenraad tijdens de algemene ledenraadsvergadering van 14 december. Op 15 september moet iedereen van Cruijff nog opstappen; twee maanden later wil hij Ajax via de ledenraad omploegen. Het is een oproep tot een mars door de instituties.

Hoe zien die instituties eruit? Voor de beursgang van Ajax in 1998 is de situatie nog ongecompliceerd. De macht van de vereniging ligt bij het bestuur, dat door de ledenraad wordt benoemd en afgezet. Invloedrijke leden van de ledenraad mogen eventueel meepraten over het beleid. Voor de dagelijkse gang van zaken is een chef de bureau verantwoordelijk. De voorzitter is het boegbeeld van de vereniging.

Na de beursgang wordt er een beleidsorgaan aan de naamloze vennootschap Ajax toegevoegd. De directie is dan het uitvoerend orgaan; Ajax wordt in theorie geleid als een bedrijf, met een algemeen directeur aan het roer. De directie is in dienst van en wordt betaald door Ajax NV. Zij wordt op afstand gecontroleerd door een vijfkoppige raad van commissarissen namens de aandeelhouders. Die moet bijvoorbeeld bij het aankopen van een nieuwe speler voor meer dan een miljoen euro daarvoor toestemming verlenen.

De functie van de ledenraad verandert in de nieuwe constructie subtiel. Deze benoemt en ontslaat nog steeds het bestuur, maar over allerlei beursgevoelige onderwerpen wordt deze vertegenwoordiging van de leden voortaan onkundig gehouden. Dat komt omdat de vereniging Ajax met 73 procent van de aandelen tevens de grootste aandeelhouder van de naamloze vennootschap is. En aandeelhouders met voorkennis kunnen deze mogelijk misbruiken op de beurs.

De vereniging heeft als grootste aandeelhouder drie afgevaardigden in de raad van commissarissen. Dat zijn de drie bestuursleden van de vereniging. De vijfkoppige raad van commissarissen telt daarnaast dus ook twee zogeheten buitencommissarissen. Dat wil zeggen: toezichthouders van buiten de vereniging Ajax. Drie leden van de raad van commissarissen hebben dus een dubbele functie: ze zijn zowel bestuurslid van de vereniging als toezichthouder op de directie. Een gecompliceerde situatie; de voorzitter van de vereniging is verantwoording schuldig aan de ledenraad en moet daarnaast als president-commissaris van de raad van commissarissen het beleid van de directie toetsen. Als alles bij Ajax soepel loopt is dat geen probleem. In geval van onrust of bij een crisis moet hij in het ergste geval als voorzitter het beleid afkeuren dat hij als belangrijkste toezichthouder heeft begeleid.

De oproep van Cruijff om de ledenraad met Ajaciëden te vullen is dus in eerste instantie

slecht nieuws voor het bestuur onder leiding van voorzitter Coronel. De dynamiek van dit orgaan van 24 mannen verandert erdoor; in het ergste geval dreigt oproer waarna het bestuur tot afdwingen kan worden gedwongen. Een nieuw bestuur, met een meerderheid in de raad van commissarissen, kan daarna het vertrouwen in de directie onder leiding van Rik van den Boog opzeggen.

De Telegraaf zet de hartenkreet van Cruijff vanzelfsprekend prominent op de voorpagina. Journalist Valentijn Driessen maakt in het openingsartikel van de krant gewag van ‘min of meer een oproep tot een fluwelen revolutie’, een term die niet in de column van Cruijff voorkomt, maar die wel beklijft.

Koopmans is het er van harte mee eens: tijd voor een revolutie. De huidige bestuurders, vooral voorzitter Uri Coronel, doen volgens hem neerbuigend over de invloed van oud-topsporters in de leiding. Terwijl dat nu juist het stokpaardje is van Cruijff. Deze wil niet alleen sportmannen als beleidsmakers van Ajax, maar ook, of nog steeds, de jeugdopleiding op de schop nemen. Waar hij er drie jaar geleden niet in slaagde Marco van Basten van de urgentie hiervan te overtuigen, wil hij nu alsnog zijn zin doordrijven. Maar hoe? Koopmans verzint een list. Of beter: Ruben Jongkind schrijft een plan. ‘Geen vodje papier, een echt plan, Johan had in zijn leven nog nooit een plan gemaakt,’ aldus de zaakwaarnemer. De jeugdopleiding moet op de schop. Jeugdteams bij Ajax zijn nu nog koninkrijkjes met een eigen afgebakende structuur. Ze worden vaak kampioen, maar dat is niet relevant. De individuele ontwikkeling van talenten zou voorrang moeten krijgen en die laat nu te wensen over. De nadruk moet komen te liggen op de versnelde doorstroming van de topspelers.

Dat is de essentie van het plan. Maar hoe krijg je het ingevoerd? Koopmans heeft nagedacht over de strategie. De admiraal, zoals hij Cruijff noemt, loopt niet voor de troepen uit, maar erachteraan. Op die manier loopt hij geen gevaar om ‘een kopje kleiner te worden gemaakt’. Anderen moeten het vuile werk opknappen, hij blijft in Barcelona en komt alleen naar Nederland als zijn komst absoluut noodzakelijk is. Bij die gelegenheden pepert Koopmans hem in dat hij zich niet moet laten provoceren. ‘Daar is het in het verleden fout gegaan. Iedereen weet: Als je Johan gaat sarren loopt hij weg. Dat heb ik hem voorgehouden: Wat je ook doet, je blijft zitten. Je beheersing niet verliezen.’

Over Ajax is Koopmans duidelijk. Cruijff ‘heeft er weinig vrienden. Ik kan dit tot een goed einde brengen, zijn succesratio verhogen.’ Hij vergelijkt de situatie bij de club met die in de stad. Als je in Amsterdam een grote uitslaande brand hebt, is dat vervelend maar beheersbaar. Als je zeven kleine branden hebt, tegelijkertijd, en voor al die branden moet de brandweer uitrukken, wordt het vervelend. Als je bovendien de metro afgrendelt, de spoorweg afsluit en de A10 blokkeert, leg je de stad plat. Daar zijn niet meer dan vijftientig man voor nodig. Dat is wat er nu bij Ajax gebeurt.’ Wat hij maar zeggen wil: door de oproep in *De Telegraaf* staat er druk op de ketel. De ledenraad komt op 14 december bijeen om acht nieuwe leden te kiezen. Te weinig voor een meerderheid, maar

als het alle acht daadwerkelijk mannen met een voetbalachtergrond zijn, is dat op zijn minst een belangrijk signaal: Cruijff komt eraan. En dan is Koopmans zelf er ook nog.

Als hij ergens genoeg in scheidt, dan wel in het feit dat hij de icoon en diens jeugdliefde weer met elkaar in contact heeft gebracht. Op woensdag 24 november 2010 stuurt hij een e-mail aan voorzitter Uri Coronel. 'Hoe moeilijk dat ook lijkt, heb ik mijzelf als ambitie gesteld om ons als Ajacieden rondom de tafel te krijgen, omdat ik denk dat Johans voetbalvisie zonder enige reserves moet worden uitgevoerd. Op die visie bestaat evenmin een "ja maar..." als er een nuancering bestaat op de relativiteitstheorie van Albert Einstein of de zwaartekrachttheorie van Newton. (...) Over voetbal gaat hij met niemand in discussie, dat moet ingevuld worden zoals hij het ziet. Over alle andere zaken vaart hij op de visie en kennis van anderen.'

Coronel reageert een paar uur later. Hij zegt bereid te zijn tot overleg, hoewel de lol voor hem persoonlijk er 'helaas' wel af is. De voorzitter spreekt de hoop uit dat er voor de algemene ledenraadsvergadering van 14 december een oplossing wordt gevonden: 'Een pandemonium wens ik te voorkomen.' Koopmans: 'Typisch Coronel, hij vindt zichzelf altijd zielig. En hij wil tijdens die vergadering niet voor aap staan, want dan zou dat misschien consequenties hebben.' Coronel dringt er ten slotte op aan dat de correspondentie tussen hem en Koopmans vertrouwelijk blijft. 'Tegen mijn gewoonte in,' schrijft hij, 'zal ik deze mailwisseling niet aan mijn collega's laten zien. Ik wacht nu op je telefoontje.'

Dat is een doorbraak. Achter de schermen heeft Coronel al eerder geprobeerd met Cruijff in contact te komen. In eerste instantie via Leo van Wijk, later via Michael van Praag. Als erevoorzitter mag Van Praag statutair gevraagd en ongevraagd advies geven over zaken die Ajax betreffen. Daarin is hij naar eigen zeggen terughoudend; na zijn afscheid in 2003 wil hij niet over zijn eigen graf regeren. Maar hij benadrukt dat hij wel goed op de hoogte is van wat er in de club speelt. Zo mag hij nog alle vergaderingen van de ledenraad bijwonen. Hij heeft weliswaar geen stemrecht, maar wel spreekrecht. En ook als hij niet lijfelijk aanwezig is, weet hij wat er wordt besproken. Hij staat op de mailinglist van de ledenraad, waardoor hij de notulen van vergaderingen krijgt toegestuurd. Bovendien onderhoudt hij goede banden met enkele leden, hij weet dus van de onvrede die in de ledenraad heerst over het beleid van de directie en de koers van het bestuur.

Van Praag is sinds zijn zeventiende bevriend met Johan Cruijff. Hij kent Uri Coronel bovendien goed. Ze hebben samen jarenlang in het bestuur van Ajax gezeten en hebben nadien een relatie onderhouden die niet altijd probleemloos is verlopen. Dieptepunt was natuurlijk de kritische brief over het karakter van Coronel die Van Praag meende te moeten sturen naar de commissie die zocht naar zijn opvolger als voorzitter van Ajax. Tot een permanente breuk heeft deze actie niet geleid; het ligt niet in de aard van Coronel om

om te zien in wrok.

Van Praag benadrukt dat de onvrede in de ledenraad en de problemen met Cruijff ‘twee verschillende dingen’ zijn, die gescheiden van elkaar spelen. Hij ziet het als erevoorzitter als zijn taak beide met Coronel te bespreken. ‘De jonge garde in de ledenraad wilde met het bestuur in gesprek komen over een andere verenigingsstructuur. Er heerste daar een hele hoop onrust over de wijze waarop de club wordt geleid. Uri Coronel en Joop Krant hadden niet zo veel trek in zulke gesprekken. Toen kwam daar de beruchte column van Cruijff overheen. Die maakte de onrust alleen maar erger. Ik heb daarop een aantal keer met Uri gebeld. In de kwestie Cruijff zei ik: “Waarom ga je niet eens met hem praten?”’

Van Praag overlegt niet alleen met Coronel, maar ook met zijn vriend Maarten Fontein. ‘Maarten is een groot strateeg, we hebben een praatgroepje gehad op zijn boerderij.’ Bij één sessie van dat praatgroepje is ook een groep jongeren van de ledenraad aanwezig. Daar wordt het idee geboren om platforms op te richten die de club moeten doorlichten. Tevens ziet Van Praag het als zijn plicht ‘wat te doen’ aan de verstoorde relatie tussen de ledenraad, die hij als een gedrocht beschouwt, en Ajax.

In weerwil van wat later in enkele kranten heeft gestaan benadrukt Van Praag dat zijn rol tijdens de crisis niet die van aanjager was, laat staan die van coupplager, maar van verzoener. Hij heeft de ledenraad en het bestuur tot elkaar willen brengen. En hij heeft Coronel in contact gebracht met Cruijff. Of tenminste het voorbereidend werk daarvoor verricht.

Begin december 2010 zien Van Praag, Cruijff en Koopmans elkaar in Zürich in verband met het bid van Nederland en België op het wereldkampioenschap voetbal. Dat gaat aan beide landen voorbij, maar het verblijf in Zürich is toch vruchtbaar. Van Praag blijkt de zorgen van Cruijff en Koopmans over de koers van Ajax te delen. Volgens Koopmans zegt hij: ‘Johan terug bij de club, dat is een godsgeschenk.’ Die woorden gaan er bij zijn gesprekspartners in als koek. Koopmans: ‘Er was een sfeer van: we moeten iets verzinnen. Toen kwam Van Praag met het idee van de platforms. Op die manier zou Johan zich weer aan de club kunnen binden.’ Cruijff en Koopmans vinden het een puik plan.

Zondag 5 december bespreekt Van Praag de onvrede in de ledenraad en het plan voor de oprichting van de platforms bij Coronel thuis. De voorzitter stuurt een verslag van het gesprek naar de bestuursleden Krant en Van Eijden. ‘In de eerste plaats constateert Michael dat de leden zich onvoldoende door de ledenraad vertegenwoordigd voelen, en dat er bovendien een kloof bestaat tussen een aantal jongere en oudere leden. Het tweede onderwerp betreft de situatie en onrust van dit moment. Hij (Van Praag) stelt voor dat ik (en niet hij) zelf met een voorstel kom om een platform op te richten met als opdracht om drie jaar na het rapport “de weg naar winst” (de officiële naam van het rapport-Coronel), een aanvullend advies op te stellen, met name op het gebied van techniek en opleiding.’

Coronel wil in eerste instantie zelf in het platform 'techniek en opleiding' plaatsnemen, naast Van Praag, en eventueel aangevuld door 'een jonger ledenraadslid' als Cees van Oevelen en 'een technicus' als Keje Molenaar.

Coronel concludeert: 'Dat is nuttig en neemt een heleboel kou uit de lucht, zeker als wij daar zelf mee komen.' Over de relatie met Crujff wil hij Krant en Van Eijden op een ander tijdstip bijpraten. De dag daarop komt het dankzij het bemiddelingswerk van Van Praag en Koopmans tot een eerste ontmoeting.

Maandag 6 december ontvangt Koopmans Coronel en algemeen directeur Rik van den Boog 's ochtends bij hem thuis in Amsterdam-Zuid. Crujff is ook aanwezig. Een mooi gesprek, herinnert Koopmans zich later. 'Ik heb van tevoren met Johan afgesproken: We moeten aardig beginnen en aardig eindigen. Daar tussenin mag je alles zeggen wat je wilt. De inhoud is niet belangrijk. Die onthouden ze toch niet. Het gaat om de toon. En om het proces. En ik heb hem voorgehouden: Die mannen zijn zenuwachtig. Ze zijn bang.' Het gesprek verloopt plezierig, niet alleen in het begin en aan het eind. Over de oprichting van de platforms worden ze het snel eens. Coronel zal de kwestie in de raad van commissarissen bespreken. Coronel en Van den Boog geven uiting aan hun ergernis over toon en inhoud van de columns in *De Telegraaf*. Crujff belooft het onderwerp Ajax voorlopig met rust te laten.

Een dag later, op dinsdag 7 december, vergadert de raad van commissarissen in Milaan over de instelling van de platforms. Ajax speelt er tegen AC Milan voor de Champions League. Volgens Jan Haars, een van de commissarissen, 'staat er druk op de vergadering'. De avond ervoor is het ontslag van Martin Jol bekendgemaakt. Hij is als trainer voorlopig vervangen door Frank de Boer. Een week later vindt de algemene ledenraadsvergadering plaats waarvoor oud-voetballers van Ajax zich kandidaat hebben gesteld. 'De oproep tot een fluwelens-revolutie en de druk van de publieke opinie', spelen volgens Haars een rol bij het overleg.

De commissarissen Coronel, Krant, Van Eijden, Haars en Eijken worden het snel eens. Het technisch platform moet er komen. Niet de vereniging, maar de directie moet de opdracht tot de vorming ervan geven. De raad van commissarissen behoort, als controlerend orgaan, een oogje in het zeil te houden. Noch Coronel noch Van Praag behoort er deel van uit te maken. Voor Crujff is nadrukkelijk wel een rol weggelegd. Joop Krant geeft de grenzen aan waarbinnen in het platform zal worden gewerkt: 'Als Crujff zegt dat de spelersgroep bij het begin van de training de bal honderd keer hoog moet houden met het linkerbeen, dan wordt dat advies opgevolgd. Dan begint de training voortaan met het honderd keer hooghouden van de bal met het linkerbeen. Als er een investering van een paar miljoen wordt voorgesteld gaan wij daar over.' Het is in theorie een heldere taakverdeling. Maar wie moet er naast Crujff deel van het technisch platform uitmaken? In elk geval directeur Rik van den Boog, wordt geopperd. Van den Boog zelf

pleit later voor een rol voor oud-trainer Marco van Basten. De raad van commissarissen vindt het een goed idee: Van Basten is als enige in staat tegengas te geven aan Crujff. Tot slot roept Coronel nog twee klankbordgroepen in het leven, een voor verenigingszaken en een voor de financiën. De verantwoording voor het platform verenigingszaken is in handen van het bestuur. De directie stuurt het platform financiën aan.

Op 14 december 2010 verzamelen zich driehonderdeen leden van Ajax in de Arena voor de Algemene Ledenvergadering. Bij wijze van uitzondering zijn directeur Van den Boog en de buitencommissarissen Haars en Eijken ook van de partij. Haars en Eijken zijn geen lid, maar hebben met klem verzocht de bijeenkomst te mogen bijwonen. Twee leden geven uiting aan hun ongenoegen over de aanwezigheid van deze buitenstaanders, maar dat wordt door voorzitter Coronel weggewimpeld.

Voor de verkiezing van de nieuwe leden vraagt Van Praag het woord. Hij voelt zich slecht vertegenwoordigd door de oude ledenraad. Daarin staat hij naar eigen zeggen niet alleen: er is veel onrust onder de leden van Ajax, onrust die zich concentreert op het uitblijven van vernieuwing. Het establishment van de club, de oude garde, houdt volgens hem noodzakelijke veranderingen tegen. Hij stelt daarom voor een tijdslimiet van negen jaar in te stellen voor leden in de ledenraad. Dat bevordert de doorstroming. Daarnaast stelt hij voor te laten onderzoeken of de ledenraad niet kleiner kan, een onderzoek dat dan wel moet worden verricht door een ander orgaan. Je vraagt immers ook niet aan een kalkoen wat er met kerst wordt gegeten.

Oud-voorzitter Jaakke vraagt het woord. Ook hij is een warm voorstander van een kortere zittingstermijn voor leden in de ledenraad. Dat kan volgens hem verfrissend werken. Jaakke constateert tot zijn tevredenheid dat er een hoge opkomst is. De vereniging leeft!, een doel waar hij zich tijdens zijn voorzitterschap voor heeft ingezet. Wel betreurt hij het dat er binnen de club 'een permanente burgeroorlog' lijkt te woeden. Hij roept iedereen op de slogan 'Wij zijn Ajacied' te omarmen.

Erelid Piet Keizer vraagt het woord. Hij constateert dat hij in zijn leven al veel algemene ledenvergaderingen heeft meegemaakt, maar dat het vrijwel nooit over voetbal gaat. Clubarchivaris Wim Schoevaert vraagt het woord. De 92-jarige cultuurbewaker van Ajax houdt een warm pleidooi voor de ledenraad die, zo brengt hij in herinnering, in 1963 is opgericht. Voorzitter Coronel zegt dat het bestuur voorstander is van een maximale zittingsduur, overeenkomstig de termijn van het bestuur. Hij stelt vast dat, in weerwil van de woorden van Van Praag over de kalkoen en de kerst, alleen de ledenraad zelf de statuten kan wijzigen.

Er wordt gestemd. De oud-voetballers Dick Schoemaker, Peter Boeve, Barry Hulshoff, Aron Winter, Co Meijer en Keje Molenaar worden gekozen, alsmede oud-jeugdtrainer Dick de Groot. Ruud Haarms, stiefzoon van oud-trainer Bobby Haarms, wordt herkozen. Rutger Koopmans wordt niet herkozen. Crujff zegt tegen hem dat hij daar niet rouwig

om is. Nu kan Koopmans nog meer tijd vrijmaken dan hij toch al deed om zijn zaken te behartigen. Van Praag betreurt het aftreden van Koopmans, die hij heeft leren kennen als 'een schrander, modern denkend, integer persoon: "Hij had voor de oudere garde ideeën die te progressief waren."' Hij is minder gecharmeerd van de rol die hij heeft als zaakwaarnemer van Cruijff: 'Zijn rol in de ledenraad moet je niet verwarren met de positie waarin hij zich heeft gemanoeuvreed als woordvoerder van Johan. Daarin is hij zichzelf voorbijgelopen.' Wel is Van Praag te spreken over de oud-voetballers die zijn gekozen in de ledenraad: 'Daar was ik voor.'

De revolte van Cruijff is een feit: zeven oud-voetballers in de boezem van de club. De clubicoon spreekt van een frisse voetbalwind.

Koopmans laat het er niet bij zitten. Nu hij is verwijderd uit de ledenraad, probeert hij op een andere manier zijn greep op de club te verstevigen. Via 'admiraal' Cruijff voert hij de druk op. Op 5 januari 2011 stuurt hij een e-mail naar Van den Boog: 'Johan ziet zichzelf als de voorzitter van het technische platform en ziet jou daarin graag participeren zodat draagvlak en aansluiting bij het bestaande beleid geborgd zijn. (...) Johan is ook beschikbaar/benaderbaar voor een positie in de raad van commissarissen, dit lijkt mij wel belangrijk om in gedachten te houden, dit moeten we ook delen met Uri.' Koopmans benadrukt hier geheel op eigen houtje te hebben gehandeld: 'Cruijff wist van niets. Dit was honderd procent mijn idee. De gedachte was dat Johan altijd kon ontkennen dat hij ervan wist als het initiatief zich tegen hem zou keren.'

Coronel reageert twee dagen later afhoudend. Koopmans: 'Zijn reactie was: wat moet ik hiermee. Daarop heb ik gezegd: maak het wereldkundig. Voelde hij niet voor. Toen heb ik gedreigd het via de ledenraadsleden Keje Molenaar en Mark Geestman te laten lekken.' Molenaar en Geestman staan in de ledenraad bekend als voorstanders van verandering. Ze onderhouden bovendien contact met Cruijff. Dat is waarschijnlijk de reden dat Koopmans hen bij zijn plannen betreft. Maar Geestman is er niet van op de hoogte.

Daarmee zet Koopmans de verhoudingen op scherp. Op 9 januari drinken ze daarom een kopje koffie bij Coronel thuis in Amstelveen, om te voorkomen dat de zaak escaleert. Koopmans begint met te zeggen dat hij het betreurt dat Cruijff geen kerstkaart van Ajax heeft mogen ontvangen. De vereniging straalt zo weinig warmte uit, moet de clubicoon nou echt zo kil worden behandeld? De joodse Coronel antwoordt droog dat zijn geloof niet aan kerstkaarten doet.

Daarna nemen ze de financiële situatie bij Ajax door. Volgens Koopmans, die tot zijn aftreden in de ledenraad als financieel expert gold, is die niet goed, Coronel spreekt dat tegen. Maar hij erkent als voorzitter van de club en de raad van commissarissen twee grote fouten te hebben gemaakt. Hij had bij zijn aantreden in 2008 het contract voor oud-trainer Marco van Basten waarin deze een ongekend mandaat kreeg voor de investering in nieuwe spelers van tafel moeten vegen. En hij had nooit zijn goedkeuring mogen verstrekken aan

het contract van diens opvolger Martin Jol in 2009. Over een mogelijke functie van Cruijff in de raad van commissarissen doen ze geen zaken. Coronel wil er eerst met zijn vier collega's in de raad over van gedachten wisselen.

De raad van commissarissen komt donderdagmiddag 3 februari in de Arena voor overleg bijeen. Coronel en Krant voelen er aanvankelijk niets voor om Cruijff in de raad op te nemen. Haars dringt erop aan in ieder geval het gesprek met hem aan te gaan. Eijken is het met hem eens. Hij zegt dat het goed zou zijn voor de uitstraling van Ajax, voor het imago van de club, als Cruijff er formeel bij wordt betrokken: 'De supporters zijn blij, het heeft een enorme impact als hij bij uitwedstrijden in Europa meegaat. Laten we in elk geval eens met hem praten, dan weten we wat hij wil.' Krant blijft bij zijn mening, praten met Cruijff is zinloos. Hij weet al wat Cruijff wil: 'Iedereen eruit en alles moet anders.' Ineens gaat Coronel om. In navolging van Haars en Eijken voelt hij voor aftastende gesprekken. Kijken waar Cruijff mee komt.

Van Eijden vraagt het woord. Dat komt zelden voor. Zijn woorden bezitten dus een zeker gewicht. 'Waarom maak ik geen plaats voor Johan?' Zijn periode van drie jaar zit er toch bijna op, aldus Van Eijden. Cruijff zou het nu al kunnen overnemen. Coronel voelt er echter niets voor om hem, zoals hij het noemt, 'op te offeren'. Haars: 'Ik was het om een andere reden met Uri eens: je kunt niet vier mensen uit de corporate wereld naast Johan zetten. Dan wordt het oorlog.'

Van Eijden is weliswaar in het dagelijks leven directeur van een reisbureau en allesbehalve een gewezen topsporter, maar hij is tevens al sinds 1960 lid van Ajax. Van Eijden ademt voetbalgeschiedenis. Haars is altijd onder de indruk als hij naast hem in het stadion zit. Hij kijkt met de blik van de kenner; geconcentreerd, intens. Zijn schaarse opmerkingen geven blijk van inzicht in het spel. Hij is bovendien een buffer tegen Cruijff. Van Eijden is de enige in de raad die hem op voetbalgebied enigszins kan bijbenen. Nee, Cruijff in plaats van Van Eijden is geen optie. Haars: 'Toen is geopperd om Johan er als zesde man bij te vragen. Uri kwam daarmee. Statutair bleek dat te kunnen. Of hij het zou doen is een tweede. Daarvoor was de bijeenkomst van 8 februari bedoeld, om dat uit te vinden.'

Dinsdagochtend 8 februari rijden Koopmans en Cruijff naar de Arena, voor een kennismakingsgesprek met de raad van commissarissen. Het vindt om tien uur plaats in de kamer van Rik van den Boog. De algemeen directeur is erbij aanwezig.

In de auto op weg naar het stadion nemen Cruijff en Koopmans de punten voor de bijeenkomst door. Koopmans heeft een spiekbriefje voor Cruijff gemaakt. Hij stopt het in de linkerbinnenzak van zijn colbertjasje. Als het straks misgaat, spreken ze af, neemt Koopmans het woord. Om de aandacht af te leiden. Cruijff kan dan snel een blik werpen op zijn spiekbriefje. Onderwerpen: de jeugdopleiding deugt niet, de financiën zijn niet op orde, Ajax heeft clubiconen als Van Basten verwaarloosd, het bestuur heeft geen verstand

van voetballen. Voor ze naar binnen gaan drukt Koopmans hem nog op het hart niet weg te lopen. Kwaad worden mag, maar Cruijff moet wel blijven zitten.

‘Het is,’ zegt Koopmans, ‘de truc met het konijn uit de hoge hoed. Er wordt altijd geroepen: “Hij neemt nooit zijn verantwoordelijkheid. Als het erop aankomt doet hij het niet.” Dan zegt hij: “Flikker op, ik ga naar Barcelona.” Ik wilde voorkomen dat dit ook nu weer zou gebeuren. Ik heb tegen hem gezegd: word na afloop maar boos op mij, reageer je maar op mij af. Maar loop niet midden in het gesprek weg.’

8 | Platform gedingest

Als Koopmans en Cruijff binnenkomen, zitten de algemeen directeur en de commissarissen al aan de lange vergadertafel in de kamer van Van den Boog, met daarop een grote bos witte rozen. Aan de ene kant: Rik van den Boog, Uri Coronel, Cor van Eijden en Joop Krant. Tegenover Van den Boog zit Jan Haars en naast hem Frank Eijken. Koopmans neemt plaats naast Eijken, Cruijff gaat zitten naast Koopmans, recht tegenover Krant. Dat Koopmans aanschuift is mokkend geaccepteerd. Er wordt een grapje over gemaakt. Als Cruijff straks als zesde persoon aan de raad wordt toegevoegd, moeten ze dan voor Koopmans automatisch een zevende stoel klaarzetten? Kan Cruijff wel zonder zijn begeleider, die door een van de aanwezigen ‘een engerd’ en door een ander ‘een griezel’ wordt genoemd? Niemand vindt dat een wenkend perspectief. Even is gespeeld met de gedachte het gesprek af te zeggen, maar dat wordt niet passend gevonden.

Cruijff zegt volgens een van de aanwezigen ‘nog net’ goedemorgen, en steekt meteen van wal. Dat verrast ook zijn zaakwaarnemer. Koopmans: ‘Johan ging er fel in. Dat hadden we niet afgesproken.’ Eijken: ‘Hij zei: “Ik moet hier altijd de moeilijke dingen oplossen.”’ Koopmans: ‘Na tien seconden, zei hij: “Het lijkt hier nergens op. Het is hier een zootje.”’ Haars: ‘Johan is niet iemand die zit te wachten met allerlei beleefdheden. We kregen er fors van langs. Hij zei: “Het is hier een klerezooi. Op allerlei gebied.” Ik schrok er wel van.’ Van den Boog: ‘De financiën noemde hij een teringzooi, de jeugdopleiding voor 75 procent een puinhoop en het voetbal een rotzooi.’ Haars: ‘Als er al een rode draad in zijn betoog viel te ontdekken, dan was het: “Luister, we zijn een plan aan het schrijven. Het is ondenkbaar dat jullie dat terzijde kunnen schuiven. We praten hier nu wel, maar je moet gewoon naar mij luisteren. Want het is hier een bende.”’ Coronel antwoordt: ‘Wacht nou even, Johan. Wij hoeven geen verstand te hebben van voetbaltechnische zaken. Maar waar baseer je dat op, dat het ook financieel een rotzooi is?’ Eijken: ‘Toen haalde hij zijn schouders op. Hij zei: “Het is nou eenmaal zo.” Zoals kinderen dat doen, als ze iets hebben beweerd. Zo begon hij.’

Van den Boog: ‘Het eerste halfuur koos hij frontaal de aanval. Het was net een slapstick. Hij zei dat miljarden mensen weten wie hij is. Dat hij Michel Platini (baas van de UEFA) zo kan bellen, dat Michael van Praag zijn functie bij de UEFA aan hem te danken heeft, dat zelfs de president van de Verenigde Staten hem kent. Over zichzelf zei hij: “Ik kan heel snel analyseren, denk twee keer zo snel als jullie. Jullie moeten dus wel opletten, want ik loop ver op jullie vooruit.” Daarop zei ik: “Nou Johan, misschien moet je eerst een kwartiertje achteruit gaan lopen.”’ Toen was hij even stil.

Cruijff snijdt een ander onderwerp aan. Hij wijst op het vermeende gebrek aan respect voor de clubiconen Marco van Basten en Frank Rijkaard. Eijken: ‘Hoe kom je daar nou

bij? Ik heb een heel ander beeld bij Marco. Rik heeft nog regelmatig contact met hem. We hebben hem uitgenodigd om als eregast mee te gaan naar de wedstrijd tegen AC Milan. Dat wilde hij niet. Over Rijkaard kan ik niet oordelen, maar ik ben het niet eens met je mening over Van Basten.' Cruijff: 'Jullie hebben nooit gebruikgemaakt van zijn netwerk toen hij trainer was.' Eijken: 'Het is toch raar dat je iemand die zo'n vrucht salaris verdient nog moet vragen of hij alsjeblieft zijn netwerk wil aanspreken bij AC Milan, om een uitwisselingsprogramma voor spelers op poten te zetten? Daar kan hij zelf toch ook het initiatief voor nemen?' Daarop laat Cruijff het onderwerp rusten. Hij zegt weer: 'Het is hier een grote klerezooi.' Hij kijkt de leden van de raad van de raad van commissarissen aan: 'Wat doen jullie hier eigenlijk?'

Een van de aanwezigen denkt dat Cruijff de sociale antenne mist om zich in gezelschap te bewegen. 'De man sterft van de onzekerheid en angst. Die heeft hij van zich af geschreeuwd.' Koopmans maakt zich zorgen: 'Ik voelde intuïtief aan dat dit niet effectief was. Dacht: Dit gesprek duurt hooguit tien minuten. Of er wordt met koffie gesmeten. Wat ik wilde voorkomen, was dat hij dingen zou gaan zeggen waarop hij gepakt kon worden. Ik ben toen twee keer hard uitgevaren, als bliksemafleiding.'

De eerste gelegenheid doet zich voor als Cruijff zegt dat iedereen moet uitvoeren wat in het rapport staat dat later die week aan de directie wordt gepresenteerd. Van den Boog gaat ertegen in: 'Ik ben ook een geboren Amsterdammer, Johan. Ik pik dat niet. Niet op zo'n toon.' Koopmans schiet Cruijff te hulp: 'Je moet gewoon doen wat Johan zegt.' Cruijff: 'Als er op voetbalgebied niet naar mij wordt geluisterd, ga ik door muren.' Haars grijpt deze woorden aan om aan Cruijff te vragen of hij er wellicht voor voelt om tot de raad van commissarissen toe te treden. Coronel haakt daar op in: zou hij het in overweging willen nemen? Cruijff antwoordt dat hij niet te snel wil handelen. Eerst het rapport. Krant brengt in dat de raad van commissarissen bij consensus opereert. Krant: 'En de raad gaat niet alleen over voetbal, ook over andere zaken als sponsoring en kaartverkoop.' Cruijff: 'Het moet hier alleen over voetbal gaan. De rest is allemaal gelul.' Krant zegt dat er in de raad geen ruimte is voor solistisch optreden. Koopmans besluit in te grijpen. Hij slaat met zijn vuist op tafel en zegt: 'Joop, wat voor spelletje speel jij hier eigenlijk?' Het werkt. Iedereen is even stil, inclusief Cruijff. Dan neemt Krant weer het woord: 'Als jij linksaf wilt en wij rechtsaf, dan gaat de raad rechtsaf.' Cruijff: 'Ik weet niet of ik dit wel wil, of het iets voor mij is.' Hij is uitgeraasd.

De leden van de raad van commissarissen nemen afscheid. Ze lopen via de deur naar het secretariaat naar de gang en daarna naar de kamer van commercieel directeur Henri van der Aat. Daar puffen ze uit. Iemand vraagt aan Haars waarom hij in vredesnaam op de valreep heeft voorgesteld of Cruijff in de raad van commissarissen zitting wil nemen. Haars zegt dat het een tactische manoeuvre was, om de zaak op scherp te zetten. Een oproep aan Cruijff: beken kleur!

Van den Boog doet Cruijff en Koopmans uitgeleide via de andere deur, die toegang geeft tot het trappenhuis en rechtstreeks naar de uitgang voert. In het trappenhuis past Koopmans naar eigen zeggen 'de Columbo-truc' toe. Hij zegt tegen Van den Boog: 'Rik, laten we nog even met zijn drieën praten.' Ze keren terug naar zijn kamer. Koopmans: 'Toen hadden we hem klem.'

De toon is nu een stuk rustiger. Cruijff zegt dat hij medelijden heeft met Van den Boog. Er zit niemand in de raad van commissarissen met verstand van voetbal. Koopmans: 'Het probleem met Rik van den Boog is dat hij zich omringt met zwakke mensen. Hij dacht nu te kunnen aanpappen met Johan. Maar op zo'n manier dat je denkt: 'Ik weet dat hij achter de rug van Cruijff andere dingen zegt. Rik zegt dingen waaruit moet blijken dat hij ook verstand van zaken heeft. Dat irriteert Johan mateloos. Hij hangt een beetje meneer de directeur uit. Zo van: kijk eens hoe goed ik het in de hand heb.'

Ze praten over de invulling van het technisch platform. Naast de deelname van Van den Boog en Cruijff is alleen die van Boeve en Schoenaker zeker. Twee verdedigers, heeft Cruijff intern verteld, om de aanvallen van het bestuur en de directie op te vangen. Van Basten moet nog een keer worden gepolst. Van den Boog zegt dat hij een kop koffie met hem wil drinken. De positie van Keizer is onduidelijk: soms lijkt hij te willen, soms niet. Cruijff laat weten dat het hem 'een rotzorg' zal zijn of Piet uiteindelijk van de partij zal zijn. Ze spreken af dat er een persbericht komt zodra de namen zijn ingevuld, niet alleen van de technische klankbordgroep maar ook die van de organisatie en de financiën. Over die andere platforms wordt op 8 februari geen woord vuilgemaakt.

Op de terugweg naar Amsterdam is Koopmans tevreden. Zijn strategie heeft gewerkt. Cruijff is uit zijn slof geschoten, maar hij heeft zich niet laten provoceren tot een voortijdig vertrek uit de vergadering. Zijn terugkeer bij Ajax is een forse stap dichterbij gekomen.

Van den Boog blijft een stuk minder opgetogen in de directiekamer achter. Hij geeft zich over aan sombere bespiegelingen. Hij noemt Cruijff een narcist van het ergste soort, geeft aan dat hij moeilijk is te beteugelen. Dat krijg je, met al die bewonderaars en hielenlikkers. In het tijdschrift *NUsport* van die week heeft hij zijn impact nog gebagatelliseerd: 'Johan beslist hier niets. We kletsen af en toe en hij wil in de klankbordgroep. Nou, dat vind ik geweldig.' Het interview is vorige week al afgenomen. Nu, op zijn directiekamer, denkt hij er anders over: 'Cruijff is lastig in te dammen, hij kost meer energie dan het runnen van een bedrijf van 25.000 mensen.' Het plan voor zijn terugkeer bij Ajax is volgens hem ontstaan in het brein van een aantal mensen, onder wie Michael van Praag, Keje Molenaar, advocaat, lid van de ledenraad en Cruijff-adept, Jaap de Groot, chef-sport van *De Telegraaf*, enkele jongeren van de ledenraad en natuurlijk Rutger Koopmans. Bewijs voor hun gezamenlijke optreden heeft hij niet, maar hij vermoedt dat ze onderling contact hebben. Hij besluit snel Marco van Basten te bellen, met het verzoek of deze alsjeblijft in

de klankbordgroep zitting wil nemen: 'Deze wedstrijd wil ik niet alleen lopen.' En dan nog iets. Voortaan zullen alle bijeenkomsten met Cruijff en Koopmans worden genotuleerd. 8 februari is de geboortedatum van het Cruijff-dossier.

De commissarissen hebben de Arena dan al verlaten. Haars maakt zich zorgen. Hij had het geen slecht idee gevonden als Cruijff zou toetreden tot de raad. Die kan naar zijn idee wel wat voetbalverstand gebruiken. Maar dit ging wel heel ver. Het optreden van de clubicoon was een grote aanklacht. Hij denkt: Cruijff gaat dit niet doen. 'Dat was voor mij vrij duidelijk. Zijn hele lichaamshouding straalde dat uit. Ik dacht ook: Hoe gaat dit nou verder. Dat er een hele nieuwe raad moest komen kwam niet in mij op.' Eijken kijkt hoofdschuddend op het optreden terug: 'Ik kon er geen touw aan vastknopen. Wat hij zei, daar prikte je zo doorheen. En als je dat deed veranderde hij watervlug van onderwerp.' Een van de aanwezigen gaat naar zijn kantoor. Tegen een medewerker zegt hij: 'Ik heb in mijn leven veel meegemaakt. Maar ik moet nu even bijkomen.' Naar aanleiding van de bijeenkomst doet een grap de ronde. Als Cruijff dood is komt hij in de hemel. Hij ziet God zitten en loopt op hoge poten op hem af: 'Wegwezen, je zit op mijn plek. Je hebt er bovendien een klerezooi van gemaakt, hieronder.'

Woensdag 9 februari komen Johan Cruijff, Dennis Bergkamp, Wim Jonk, Bryan Roy en looptrainer Ruben Jongkind naar de bovenwoning van Rutger Koopmans in Amsterdam-Zuid. Daar nemen ze het plan tot hervorming van de organisatie, met name de jeugdopleiding van Ajax, onder de loep. Jongkind voert het woord, zo nu en dan bijgestaan door Koopmans. Ze spreken over de noodzaak van een goede as tussen de opleiding en het eerste elftal. De prestaties van de jeugdelftallen zijn in de nieuwe opzet van secundair belang. Het gaat vooral om het registreren, opleiden en begeleiden van toptalenten voor het eerste. Jongkind spreekt enthousiast over het belang van een organisatie bestaande uit wielen in plaats van een harkstructuur. Bergkamp, Jonk en Roy doen er vooral het zwijgen toe. Over één kwestie is Koopmans duidelijk: voor 1 april moet de verandering van de jeugdopleiding op papier staan. De meeste contracten van jeugdtrainers lopen op 31 maart af. Koopmans: 'We gaan tegen de directie zeggen: Het contract met die en die moet je niet meer verlengen.' Het betreft volgens hem twee of hooguit drie trainers. 'Daar is het de vorige keer misgegaan. Johan heeft toen tegen Marco gezegd: "Je moet alle trainers van de jeugdopleiding ontslaan." Onzin natuurlijk. Kan helemaal niet, in de Nederlandse verhoudingen. Je moet mensen die niet functioneren een andere baan geven.'

's Avonds is er een bijeenkomst in het kantoor van de Cruyff Foundation in het oude Olympisch Stadion in Amsterdam. Oud-spelers van Ajax die op 14 december 2010 in de ledenraad zijn gekozen worden bijgepraat. Na afloop wordt Cruijff opgewacht door een verslaggever van RTV Noord-Holland. Vraag: 'Meneer Van den Boog zegt: U wordt een soort klankbord van het technisch platform. Maar u gaat niet bepalen wie de trainer wordt en wie de technisch directeur wordt. Klopt dat?' Cruijff: 'Ja. Formeel is het natuurlijk zo dat hij moet beslissen. Dat is duidelijk. Maar goed, als iedereen ziet wie er in dat platform zitten, dan is het natuurlijk heel vreemd als wij zeggen we gaan rechtsaf en hij zegt we

gaan linksaf. Dat gebeurt natuurlijk niet.' Verslaggever: 'Maar u wilt ook eigenlijk deel uitmaken, althans kunnen bepalen, wie er technisch directeur wordt en wie de nieuwe directeur eventueel wordt?' Cruijff: 'We praten eerst over de jeugd. Jeugdopleidingen en dat soort dingen. Nou, dat houdt in dat er nu een platform gedingest is.' En over de rol van Van den Boog: 'Hij zit zelf ook in die commissie, dus het is niks geen spokenwerk of zo. Hij zit erin. En op een gegeven moment is er een eindmening en die wordt dan uitgevoerd. Die moet hij uitvoeren want hij is de directeur.'

Platform gedingest en niks geen spokenwerk; Johan Cruijff is ook retorisch weer helemaal terug. Koopmans heeft Cruijff over de handelwijze van de Russische maffia verteld. Als de leden ervan een restaurant overnemen, zeggen ze tegen de eigenaar: 'Wij gaan dit tot een van de succesvolste tenten in de wijde omgeving maken. Met andere woorden: blijf zitten als eigenaar, wij bepalen voortaan hoe het hier toegaat.' Vertaald naar Ajax: het maakt niet uit wat voor functie Van den Boog heeft, als hij maar doet wat Cruijff en geestverwanten zeggen. En was die opmerking over linksaf slaan en rechtsaf slaan gisteren niet gebruikt door Joop Krant? Wat Cruijff maar zeggen wil: in de technische klankbordgroep is hij met enkele oud-spelers in de meerderheid. Hij heeft er de regie in handen.

Op donderdagmiddag 10 februari heeft Koopmans om halfvijf een bijeenkomst op de Arena. Wim Jonk, Piet Keizer, looptrainer Ruben Jongkind en hij presenteren de eerste versie van het plan waarin Ajax op de schop wordt genomen aan Van den Boog. Ook nemen ze de personele invulling van het technisch platform door. Van Basten heeft voor de eer bedankt. Keizer wil wel, maar hij trekt zich een dag later geheel in stijl weer terug. Donderdagavond om tien voor tien verspreidt het ANP een persbericht: 'Johan Cruijff is terug bij Ajax. De legendarische nummer veertien maakt deel uit van een technische commissie die als klankbord van de Amsterdamse club gaat fungeren. Cruijff blijft verder met de top van Ajax in gesprek over wat hij verder voor zijn jeugdliefde kan betekenen. Hij maakte eerder deze week bekend dat hij wellicht in de raad van commissarissen van de huidige nummer drie van de eredivisie wil plaatsnemen.'

Het is officieel: Cruijff en Ajax hebben elkaar weer gevonden.

9 | Afscheid met bloemen en champagne

Scout bij Ajax, wie wil het nog zijn? In het rapport-Coronel van 2008 staat dat de beroepsgroep zich bij de club 'niet meer serieus genomen' voelt: 'Over het algemeen is de scouting zelf van mening dat er te weinig rekening met hun (sic) mening wordt gehouden.' Vreemd is dat niet. Als de jeugdopleiding naar behoren functioneert, plukt Ajax zijn spelers voor het eerste elftal uit de eigen kweek. Pas als de aanvoer uit de jeugdopleiding stopt, moeten de scouts aan de slag. Talentvolle spelers ontdekken voldoet niet. Ze moeten ook nog 'Ajax-waardig' zijn. Dat wil zeggen, zich aanpassen aan of voegen in de huisstijl: verzorgd spel, snelle balcirculatie en 'voor de bal' spelen. De spelers die dat allemaal beheersen zijn dun gezaaid. Miskopen liggen op de loer. En wie worden er dan op afgerekend? Juist. Ondankbaar werk, scout bij Ajax. Maar het wordt pas echt treurig als zelfs de scout die is overgenomen van de concurrent, de scout die zelf is gescout, een miskoop blijkt te zijn.

Op woensdagavond 16 februari 2011 dient in de Totaalvoetbalzaal van het KNVB-complex in Zeist de arbitragezaak van Ajax tegen hoofd scouting Hans van der Zee. Van der Zee is 7 januari 2011 op non-actief gesteld door Rik van den Boog. Reden: een verstoorde arbeidsrelatie met zijn collega's. Het is volgens betrokkenen een klassiek geval van naar boven slijmen en naar beneden trappen. Van der Zee kan het goed vinden met de trainers voor wie hij werkt, maar ondergeschikten ziet hij niet staan. Ajax wil zijn contract ontbinden, maar is volgens de CAO verplicht om het conflict voor te leggen aan de arbitragecommissie van de KNVB.

Van der Zee is in 2007 overgenomen van PSV, op aanbeveling van technisch adviseur Piet Keizer. Een jaar later wordt hij door technisch directeur Martin van Geel vanwege zijn vermeende onbetrouwbaarheid al even op non-actief gesteld. Het steekt dat hij tegen leden van de commissie-Coronel openhartig heeft gesproken over de organisatie, om vervolgens zijn medewerking in te trekken. Probleem is: hoe bewijs je dat iemand onbetrouwbaar is? Zonder dossier kom je als werkgever niet ver. Van Geel ziet dit bijtijds in; na een week gaat Van der Zee daarom weer gewoon aan de slag.

Van der Zee overleeft Van Geel, die even later zelf vertrekt. Met de trainers Van Basten en Jol heeft hij daarna een goede relatie. De laatste promoveert hem op 1 juli 2010 met goedkeuring van de directie zelfs tot hoofd scouting, met een contract voor onbepaalde tijd. Daarbij maakt Van der Zee een financiële sprong; zijn salaris gaat met 30 procent omhoog, van 90.000 naar 125.000 euro per jaar, plus een bonus bij het behalen van de Champions League.

In één opzicht is er niets veranderd: met de meeste collega's kan Van der Zee nog steeds niet overweg. Hij kleineert ze, maakt ruzie. In januari 2011 stelt Rik van den Boog

hem daarom ineens op non-actief, een maand na het vertrek van Jol en een halfjaar na zijn opvallende promotie. Het is een drieste actie; net als eerder bij Van Geel heeft hij geen dossier van hem aangelegd. Bovendien weet Van der Zee de weg te vinden naar *De Telegraaf*, die deze kans om Van den Boog zwart te maken niet laat liggen. In artikel na artikel wordt de algemeen directeur als een leugenaar weggezet. Hij zou tijdens een recente ledenraadsvergadering ten onrechte hebben beweerd dat Van der Zee op staande voet is ontslagen, diens loonsverhoging hebben gebagatelliseerd en hem miskopen hebben aangewreven waar niet hij, maar Martin Jol voor verantwoordelijk was. Zo ontardt een arbeidsrechtelijk conflict in een publiek moddergevecht, waarbij woorden als karaktermoord vallen. Als alles verder rustig was geweest bij Ajax had het conflict niet veel om het lijf gehad, maar met de hete adem van Crujff en geestverwanten in de nek komt het de leidinggevendenden bijzonder slecht uit. Het andere kamp kan zijn geluk niet op. Rutger Koopmans noemt de kwestie Van der Zee 'de zaak zondebok'. De druk wordt er lekker mee opgevoerd.

In de Totaalvoetbalzaal in Zeist somt de advocaat van Van der Zee, mr. Harro Knijff, met zichtbaar genoeg de namen op van spelers die door Jol zijn aangetrokken, zonder dat zijn cliënt er een stempel van goedkeuring op heeft gedrukt: Mido, Kerlon, Hyun Jun Suk, Teemo Tainio, Timothée Atouba... Vooral de kwestie Mido is pijnlijk voor Van den Boog. De Egyptenaar kampt met overgewicht. Columnist Youp van 't Hek omschrijft hem in *NRC Handelsblad* als 'negentig kilo cafébezoek'. Als Van den Boog hem in januari 2010 meedeelt dat Jol van plan is Mido aan te trekken, laat Van der Zee de algemeen directeur weten dat de club zich hiermee 'onsterfelijk belachelijk' maakt. Van den Boog zegt daarop volgens Knijff het 'eigenlijk eens' te zijn met het oordeel van Van der Zee. Een halfjaar later is Mido alsnog welkom, vanwege zijn kwaliteiten in het strafschopgebied; met hem win je volgens Jol de 'oorlog in de 16'. En wat blijkt? Hij is nog van waarde ook, scoort twee belangrijke competitiedoelpunten voor de club. Maar ja, hij ziet eruit als een parodie op de afgetrainde spits die hij tijdens zijn eerdere verblijf bij Ajax aan het begin van het decennium was. Na de trainerswissel van Jol en De Boer verdwijnt Mido tijdens de winterstop geruisloos van het toneel, om op 16 februari 2011 in de Totaalvoetbalzaal door de advocaat van Van der Zee als wapen te worden ingezet: Mido, daar kon je als Ajax echt niet mee aankomen, dat had Van der Zee goed gezien. Wat heeft de leiding bezielde om Jol toch zijn zin te geven? Van 't Hek weet genoeg: 'De club is ziek. Doodziek. Als de voorzitter en/of de directeur van Ajax dit niet kunnen tegenhouden, dan klopt het niet. Ajax, de trots van Amsterdam, de club met de overvolle prijzenkast, ooit de kampioen van Europa en de wereld, heeft een spits met een gigantisch overgewicht.' Zo wordt Mido tot mikpunt van kritiek en een metafoor voor het sportieve verval.

Waar is de algemeen directeur zelf eigenlijk, op 16 februari? Ajax laat zich in de Totaalvoetbalzaal vertegenwoordigen door financieel directeur Jeroen Slop en een kleine batterij van juristen onder aanvoering van mr. Ferdinand Grapperhaus. Van den Boog schittert door afwezigheid. Hij zit naar eigen zeggen in hotel-restaurant Oud Londen, op

schootsafstand van het KNVB-complex. Slop en Grapperhaus houden hem op de hoogte van de ontwikkelingen in de Totaalvoetbalzaal. De afspraak is dat Van den Boog alleen langskomt als het spannend wordt. Een opmerkelijke tactiek, die averechts werkt. De voorzitter van de arbitragecommissie, Olaf van Eijndhoven, steekt zijn ontstemming over de afwezigheid van Van den Boog niet onder stoelen of banken. Daarop beweert Grapperhaus dat zijn cliënt niet is komen opdagen omdat hij zich bedreigd voelt door supporters op internet. Van Eijndhoven vraagt zich vervolgens spottend af of de KNVB 'de volgende keer' de 'zwaarbewaakte rechtbank aan de Parnassusweg in Amsterdam' moet afhuren. Grapperhaus reageert als door een adder gebeten. Hij springt op en noemt de toon die Van Eijndhoven aanslaat 'buitengewoon denigrerend'.

Op het moment van de arbitragezaak zit de selectie van Ajax met de raad van commissarissen, commercieel directeur Henri van der Aat en woordvoerder Miel Brinkhuis in Brussel. Een dag later speelt de club uit tegen Anderlecht, voor de Europa League. In de bus op weg ernaartoe bespreekt de leiding de ontstane situatie. De druk op de directie neemt toe, Rik van den Boog ligt zwaar onder vuur in *De Telegraaf*, Cruijff maakt binnenkort het rapport openbaar met structurele veranderingen in het technisch beleid. De raad van commissarissen dringt er bij Van der Aat daarom op aan om naast de dagelijkse woordvoering op de Arena een professioneel bureau in te huren. Het zou kunnen meedenken over de communicatiestrategie op de lange termijn en tegenwicht kunnen bieden aan de venijnige campagne in *De Telegraaf*. Het idee is afkomstig van commissaris Jan Haars, die er Joop Krant over aanklapt. Krant overlegt met Uri Coronel; ze vinden het in principe een goed plan. Een beetje bedrijf dat onder vuur ligt roept tegenwoordig de hulp in van een gerenommeerd bureau, waarom zou Ajax dat niet doen?

De directie is aanvankelijk minder enthousiast. Zij voert al enige tijd gesprekken over de koers van de club met zes externe deskundigen. Die bijeenkomsten worden als plezierig en nuttig ervaren. Zo heeft er bijvoorbeeld een sessie plaatsgevonden waarin over het kille imago van de club werd gepraat, en hoe daar verandering in kan worden aangebracht. Is het inhuren van een professioneel bureau echt nodig? Hoeveel adviezen op het gebied van beleid, strategie en public relations kan een club verwerken? Op aandringen van de raad van commissarissen gaat de directie er toch mee aan de slag. Miel Brinkhuis belt met Kees Boef, van het bureau Burson-Marsteller. Boef was een jaar eerder ook al in beeld, toen Ajax overwoog een bureau in te schakelen om zijn internationale imago op te krikken. Dat werd even wenselijk geacht, nadat de club een aantal jaren deelname aan de Champions League was misgelopen. Paniek in de tent; de wereld buiten de landsgrenzen zou de topclub uit Amsterdam toch niet negeren of vergeten? Toen kwam het initiatief niet van de grond, nu krijgt Boef de opdracht wel. De organisatieadviseur praat eerst met Brinkhuis, daarna met Brinkhuis en Van der Aat, en vervolgens met de hele directie plus voorzitter Coronel. De situatie is volgens hem ernstig, maar niet rampzalig. Hij ziet genoeg kansen om een crisis met het kamp Cruijff te voorkomen.

De ochtend van de wedstrijd, op 17 februari, is er opnieuw overleg. Van den Boog, die op eigen gelegenheid naar Brussel is afgereisd, is er nu ook bij aanwezig. Hij deelt een ingesproken bericht van Cruijff op zijn voicemail met het gezelschap. Daarin spreekt de clubicoon zijn steun aan hem uit, geeft hij de commissarissen een veeg uit de pan en draagt hij de algemeen directeur op uit te voeren wat hij met de club van plan is. Het bericht zorgt voor algehele hilariteit. Daarna bespreken ze de persstrategie voor de komende dagen.

Afgesproken wordt dat Van den Boog die middag een keer zijn licht zal laten schijnen op de kwestie Van der Zee en de invoering van het technisch platform. Daarna last hij een radiostilte in. Om de voortdurende kritiek van *De Telegraaf* te pareren en de geplaagde algemeen directeur in bescherming te nemen, zal voorzitter Uri Coronel later die week een interview geven aan een krant, en in een televisieprogramma verschijnen. Het is een bescheiden tegenoffensief van de leiding. Boef is hier nog niet bij betrokken.

Over Van der Zee zegt Van den Boog die middag tegen NOS *Sport*: 'Ajax is Ajax. Laten we één ding zeggen. Ik roep het wel eens oneerbiedig: als je in Amsterdam een scheet laat, dan dondert het over ongeveer heel Europa.' Een storm in een glas water? Ja, beaamt Van den Boog met zoveel woorden. Maar het heeft hem 'pijn' gedaan dat de zaak is geëscaleerd. Gevraagd naar zijn eigen functioneren zegt hij de elfde baas van Ajax in de laatste tien jaar te zijn. Dat is overdreven: na Arie van Eijden, Maarten Fontein en interim-directeur Henri van der Aat is hij de vierde algemeen directeur sinds oktober 2000. Maar dat krijg je, als je het gevoel hebt als een don quichot bij Ajax rond te lopen: 'Ik doe dit niet voor Rik van den Boog. Want dan had ik al lang moeten stoppen.'

Over de rol van Cruijff bij Ajax is hij stellig: 'Ik vind dat als je de grootste clubicoon hebt, dat ik alles dan gedaan moet hebben om Johan bij de club te krijgen.' Het is voor het eerst dat Van den Boog de terugkeer van Cruijff publiekelijk toejuicht. Hij zegt hem vaak te spreken: 'Ook gisteren belt hij nog, helaas kon ik hem niet opnemen, maar dan spreekt hij een boodschap in. Uitermate correct. Uitermate prima.' Het betreft hetzelfde ingesproken bericht dat hij eerder die ochtend aan de leden van de raad van commissarissen heeft laten horen.

In het andere kamp worden de gebeurtenissen met nauw verholen leedvermaak gadeslagen. Koopmans vergelijkt de individuele problemen van Van den Boog met pinda's. 'Eén pindaatje doet niks. Al die pinda's samen kunnen het bakje doen overlopen.' In september, toen Cruijff die column schreef in *De Telegraaf*, heeft hij geen contact gezocht. Na die column zei hij: 'Die Cruijff roept maar wat, is zo langzamerhand niet goed wijs meer.' Zijn toon is omgeslagen omdat hij daar door de omstandigheden toe is gedwongen. Hij wil nu buddy buddy met Johan worden.

'Toch denkt Johan: Blijf jij maar lekker zitten. Doe maar wat ik zeg. Daarom ook die uitdrukking: "We kunnen jou helpen de juiste beslissing te nemen."' Koopmans refereert

weer aan zijn verhaal over het restaurant en de Russische maffia. Niets aan het toeval overlaten, daar komt het nu op neer. Hij legt de conclusie van ieder gesprek tussen Johan en Van den Boog vast in een e-mail naar de algemeen directeur. Daarop komt naar zijn zeggen een e-mail terug met allerlei voorbehouden. 'Rik is nog niet helemaal aangesloten. Hij sputtert tegen. Hij denkt: Was het advies van Johan maar onredelijk. Bijvoorbeeld: vijfendertig man eruit. Maar dat zeggen we juist niet. We houden het uiterst beschaafd en netjes. Toch worden mensen slachtoffer van dit advies. Zij krijgen geen contractverlenging.' In een e-mail aan Van den Boog formuleert hij het als volgt: 'Ook als je afscheid neemt van mensen kun je dat met bloemen en champagne doen.'

Zondag 20 februari speelt Ajax volgens Uri Coronel een 'dubbele draak' van een wedstrijd tegen vvv. Ajax wint met 1-0 dankzij een intikkertje van Mounir El Hamdaoui in de elfde minuut. Veel meer valt er niet te beleven, in de Arena. Enkele dagen nadat Anderlecht in Brussel overtuigend met 3-0 is verslagen, kan de club in de competitie geen vuist maken tegen de tegenstander uit Venlo. Waar is Luis Suárez als je hem nodig hebt? De naar Liverpool vertrokken voorhoedespeler met de tomeloze energie woont de wedstrijd op de tribune bij. Na afloop neemt hij officieel afscheid. Technisch manager Danny Blind, tevens assistent van trainer Frank de Boer, voert het woord. Coronel, te gast bij *Studio Ajax* van de Amsterdamse zender AT5, verklaart waarom Van den Boog daar niet toe in staat is. Hij zit er volgens hem 'behoorlijk doorheen', na de perikelen met hoofdscoot Van der Zee en het gedoe met Crujff.

De voorzitter van Ajax neemt de algemeen directeur in *Studio Ajax* in bescherming. Van den Boog, aldus Coronel, heeft het heel moeilijk, krijgt vnzigheid en vuiligheid in e-mails over zich heen, is aangeslagen, wordt geslachtofferd, is weggezet als een halve crimineel. De preses laat er geen misverstand over bestaan: 'Zolang iemand mijn vertrouwen verdient, houdt hij mijn vertrouwen. Iedereen kan schrijven wat hij wil, en kan zeggen wat hij wil, niemand maakt mij gek op dat punt.' Van den Boog heeft het volgens Coronel in één opzicht juist voortreffelijk gedaan: hij heeft de club, die het vorige seizoen nog een verlies van ruim 22 miljoen euro maakte, financieel weer gezond gemaakt.

Voor een niet onbelangrijk deel is dat te danken aan de sanering van 'het salarishuis' en een nieuwe strategie bij de contractonderhandelingen. Ajax is niet langer bereid diep in de buidel te tasten voor het behoud van een speler als Marko Pantelic. Bij de verkoop van Luis Suárez een halfjaar later heeft Van den Boog met zijn technische staf van tevoren de strategie bepaald en de grenzen afgebakend: hoeveel wil Ajax minimaal voor hem ontvangen? Dat bedrag wordt vastgesteld op 22 miljoen euro; als Liverpool minder biedt gaat Suárez niet weg. Uiteindelijk wordt hij verkocht voor 26,5 miljoen euro, 4,5 miljoen meer dan de ondergrens.

Ook bij de onderhandelingen over de overname van Bas Dost als vervanger van Suárez past Ajax het nieuwe beleid toe. Met de technische staf heeft Van den Boog van tevoren een bovengrens bepaald: Ajax betaalt niet meer dan vier miljoen euro voor de spits van

Heerenveen en begint de onderhandelingen op 3,1 miljoen euro. Heerenveen wil aanvankelijk zes miljoen euro en daalt vlak voor het sluiten van de transfermarkt uiteindelijk naar 4.750.000 euro. Te duur naar de smaak van Van den Boog, die de vicieuze cirkel van prijsopdrijving op de Nederlandse transfermarkt zodra Ajax zich meldt wil doorbreken. Met het afketsen van de transfer van Dost geeft de algemeen directeur een signaal af aan de andere clubs: de bomen groeien bij Ajax niet meer tot in de hemel.

Presentator Hidde van Warmerdam van *Studio Ajax* is minder in de financiële huishouding van de club geïnteresseerd. Wel wil hij van Coronel weten waarom deze in gesprek is gegaan met Crujff, ondanks het feit dat hij in een eerdere uitzending zei dat dit geen zin heeft: Johan geeft geen adviezen, maar orders. Coronel: 'Er is geen enkele aanleiding om niet met Crujff te praten. Ik ben blij dat we met hem praten. En ik ben blij dat hij recht op de man af zegt wat hij ervan vindt.' Van Warmerdam wil weten hoe het is om met Crujff te vergaderen. Coronel: 'Nou, weet je, als je over voetbal praat, dan is het onnavolgbaar.' Van Warmerdam: 'Onnavolgbaar?' Coronel: 'Luister. Ik ben maar een gewone supporter die... Nou ja, niet helemaal achterlijk ben ik. Ik zit 57 jaar op de tribune en zie vijftig wedstrijden per jaar. En ik heb tien jaar lang met Louis van Gaal de voorbereiding mee mogen maken voor de Europa Cup. Dus ik zal er wel iets van begrijpen. Maar ik ben geen voetbalprofessor en Johan wel. Dus is het buitengewoon inspannend. Je moet goed letten op wat hij zegt. Maar het is iemand die heel veel verstand ervan heeft. Dus het is inspirerend om met hem over voetbal te praten.'

Zo verklaren Van den Boog en Coronel ineens in koor dat ze tot hun tevredenheid in gesprek zijn geraakt met de voetbalprofessor uit Barcelona. Die gesprekken zijn weliswaar 'buitengewoon inspannend' en vereisen opperste concentratie van de toehoorders, maar ze lonen wel. Een college van de hoogleraar voetbalstrategie verrijkt de geest en Ajax vaart er wel bij. Althans, dat is hun boodschap in het openbaar.

In feite zijn het omtrekkende bewegingen. Beide kampen maken zich op voor de echte strijd: de overname door Crujff en geestverwanten van het technisch beleid bij Ajax. De leiding van Ajax probeert die te kanaliseren door hem publiekelijk te omhelzen en hem een plaats te geven in de structuur van de club, in de hoop zo de regie over zijn plannen te houden en hem onschadelijk te maken. Het kamp Crujff doorziet die strategie en wil dat de organisatie van de club op de helling gaat. Goedschiks of kwaadschiks. Een botsing kan niet uitblijven.

Op 24 februari beslist de arbitragecommissie in Zeist dat er geen reden is om het contract van hoofd scouting Van der Zee te ontbinden. Hij blijft in dienst. Het is volgens *De Telegraaf*, die breed uitpakt met de beslissing, een 'oorvijg voor Ajax'. Een dag later laat trainer Frank de Boer weten dat hij Van der Zee niet ziet terugkeren bij de Amsterdammers. Dat oordeel wordt door vrijwel iedereen gedeeld, maar niet door Van der Zee zelf. Begin maart meldt hij zich gewoon weer op de Arena. Financieel directeur

Jeroen Slop opent de bijeenkomst waarin Van der Zee weer zijn plaats inneemt als chef van de afdeling scouting. Slop doet een beroep op iedereen zich professioneel op te stellen. Een van de aanwezigen noemt de situatie 'te belachelijk voor woorden, een klucht. Niemand wil dit, iedereen is tegen, tot aan de top toe. Je zit op kantoor, maar kijkt elkaar niet aan. Dat kan gewoon niet.'

Dat is het aardige van Ajax: het kan gewoon wel. Hans van der Zee is als hoofd scouting werkzaam bij Ajax. Nog steeds. Hij is niet bij de club weg te branden.

10 | Iedereen heeft zijn eigen level

Zondagavond 6 maart, *Studio Voetbal* met Jack van Gelder. De uitzending is vooral gewijd aan scheidsrechterlijke dwalingen. Op het eind wendt de presentator zich plotseling zich tot gast Keje Molenaar, lid van de ledenraad van Ajax en intimus van de clubicoon. Hij wil van Molenaar weten waarom het zo rustig is rond Johan Crujff. 'Ik lees niks,' aldus Van Gelder. Molenaar antwoordt resoluut, alsof hij de vraag heeft verwacht: 'Dat is omdat het heel goed gaat. Johan is heel goed bezig in het technisch platform. Ik heb begrepen dat het zo rustig is omdat hij hard bezig is.'

Een aardig toneelstukje, ingestoken door Rutger Koopmans. Op diens verzoek voegt Molenaar er in de uitzending aan toe dat de 'aanbevelingen van Crujff' nog die week openbaar zullen worden gemaakt. 'Deze week komen de aanbevelingen?' vraagt Van Gelder. Dit primeurtje moet even worden binnengesleept. 'Deze week komen de aanbevelingen van Johan en van de commissie,' bevestigt Molenaar.

Een paar dagen later heeft Koopmans er nog plezier om. Die Keje toch. Keurig gedaan. Het rapport wordt niet deze maar pas volgende week gepresenteerd aan de leiding van Ajax. Maar door te zeggen dat het eraan zit te komen, wordt de druk opgevoerd. 'Even een geluid de wereld ingegooid,' noemt Koopmans het. 'Zo houd je de zaak op scherp, schep je verwachtingen, destabiliseer je de tegenpartij.' Als het vervolgens stil blijft, als het rapport juist niet komt, neemt de verwarring toe, plus de spanning.

En dan de mededeling dat Crujff er hard aan trekt. 'Johan is er,' zegt Koopmans vergoelijkend, 'in zijn hoofd permanent mee bezig.' Maar het echte werk wordt gedaan door looptrainer Ruben Jongkind en Koopmans zelf. In de geest van Crujff, dat wel. Hij gaat zijn stempel drukken op Ajax, maar daarmee moeten we nog even geduld hebben. Juist daarom kan hij het zich in dit stadium niet veroorloven fouten te maken. Koopmans gebruikt een voetbaluitdrukking: 'In deze fase van de wedstrijd mag hij geen overtreding maken waarvoor hij een gele kaart kan krijgen.'

'Zonder mij,' zegt hij stellig, 'zou Crujff dat spel altijd verliezen.' Nu eerst het rapport. Daarmee komt het goed. Koopmans maakt zich zorgen over iets anders. Hij vreest dat de tegenpartij Louis van Gaal als een konijn uit de hoge hoed tovert, net op het moment dat Crujff naar voren wordt geschoven. Van Gaal is als trainer van Bayern München in zwaar weer beland. Stel je voor dat hij wordt ontslagen en als de verloren zoon door de directie in armen wordt gesloten. Dat zou wel een stunt zijn. Niemand houdt Johan nog tegen, ook Van Gaal niet. Maar toch, helemaal gerust is Koopmans er niet op. 'Moge God dat verhoeden,' zegt hij ineens. Plechtig.

Enkele dagen na het programma *Studio Voetbal* hebben Cruijff en Koopmans individuele afspraken met Van den Boog en Coronel, om hen op de hoogte te houden van de vorderingen met het rapport. Van den Boog is volgens Koopmans nog steeds niet aangesloten. Dat wil zeggen: hij beseft niet dat hij moet uitvoeren wat hem wordt opgedragen. Eigen initiatief wordt niet op prijs gesteld. De algemeen directeur wil maar niet begrijpen dat Cruijff en zijn vertrouwelingen voorlopig alleen de jeugdopleiding willen veranderen. Van den Boog heeft allerlei andere plannen, maar daar kijken ze niet eens naar. En dan Coronel. De voorzitter van Ajax heeft het moeilijk. De afgelopen weken heeft hij zich genoodzaakt gezien Van den Boog publiekelijk te verdedigen, een informele bijeenkomst van de ledenraad ingelast omdat hij een coup onder leiding van Keje Molenaar tegen het bestuur op het spoor meende te zijn, en zich gebogen over een nieuwe organisatiestructuur voor de club. Wat de vermeende opstand van Molenaar betreft, die bleek op een misverstand te berusten. Het begon met een vraag van advocaat Molenaar aan zijn 'gabber' en vakbroeder Ferdinand Grapperhaus 'of deze er misschien voor voelde toe te treden tot een nieuwe raad van commissarissen bij Ajax?' Grapperhaus, die nauwe banden onderhoudt met de club, nam de suggestie serieus. Hij dacht dat Molenaar bezig was een schaduwbestuur te formeren en waarschuwde Coronel. De voorzitter pikte het niet. Hij confronteerde Molenaar tijdens een ingelaste vergadering van de ledenraad met zijn vermeende plannen, waarna deze zich genoodzaakt zag te verklaren dat het allemaal een uit de hand gelopen grap was. Een pijnlijke kwestie, voor alle betrokkenen. Coronel stond voor schut en met de vriendschap tussen Molenaar en Grapperhaus was het gedaan. Cruijff had Molenaar er later over gebeld, om hem een hart onder de riem te steken.

Dinsdagochtend 8 maart om elf uur melden Cruijff en Koopmans zich bij Coronel thuis, op de Kringloop in Amstelveen. 'Een buitengewoon vriendelijk gesprek,' aldus de zaakwaarnemer. 'Uri was in opperste staat van geluk dat de grote Johan Cruijff op bezoek kwam. Hij wist niet wat hem overkwam. Zijn vrouw kwam thuis, ze sprong een meter achteruit toen ze Johan zag. Daarna gaf hij haar drie kussen.' Een overrompelend begin, volgens de richtlijn van Koopmans: niet op de persoon spelen. 'Ik heb tegen Johan gezegd: hard op de inhoud, zacht op de relatie. Niet voor schut zetten.' Dat is niet helemaal gelukt. In de loop van het gesprek maakt Cruijff Coronel duidelijk dat Van den Boog zijn plannen op het technisch vlak dient uit te voeren. Zo niet, dan zal hij zijn macht in *De Telegraaf* gebruiken om de leiding weg te krijgen. Hij heeft letterlijk gezegd: 'Dan gaan jullie er allemaal aan en dan schrijf ik jullie weg.' Coronel: "Toen ik dat hoorde, heb ik niet meteen gezegd: "Eruit nu, meteen." Ik raakte er niet door van de leg. Daarom kan dat gesprek toch nog vriendelijk zijn overgekomen. De toon was vriendelijk, maar het is nog wel gezegd.'

Woensdagochtend 9 maart om negen uur hebben Uri Coronel, Joop Krant en Jan Haars een afspraak met hoofdredacteur Jules Paradijs van *De Telegraaf*. Ze hebben onlangs hun

abonnement opgezegd, uit protest tegen de berichtgeving van de krant over Ajax. Die is volgens hen tendentiekus, malicieus, op de man spelend en feitelijk onjuist. Ze hebben knipsels bij zich, om hun argumenten kracht bij te zetten. Paradijs wil Jaap de Groot erbij halen, als chef-sport, maar Coronel, Krant en Haars voelen daar niets voor. Haars: 'We wilden het op een hoger niveau tillen. Uri had Jaap de Groot er wel tien keer op aangesproken. Dat hielp niet. We wilden nu praten met iemand die een redelijke mate van objectiviteit heeft. We wilden Paradijs ervan overtuigen dat de berichtgeving in *De Telegraaf* niets dient.' Paradijs draait in zijn antwoord om de zaak heen. Hij noemt de berichtgeving van de sportredactie hard, vergelijkt haar met topvoetbal. Je moet als speler tegen een stootje kunnen. Je moet kunnen incasseren. Die metafoor wordt door een van de aanwezigen dankbaar aangegrepen. Hij vergelijkt de berichtgeving van *De Telegraaf* met het verkopen van een doodschop achter de rug van de scheidsrechter. Paradijs gaat er niet op in. De term actiekraant valt. Paradijs zegt: 'Ik heb goed naar jullie geluisterd. We zullen het intern bespreken. Jullie hebben mij overtuigd dat onze journalistiek naar een ander niveau moet worden getild.' Haars: 'Na afloop zeiden we tegen elkaar: "Het zal wel even minder worden." Maar de tendentieuze berichtgeving kwam eerder terug dan we dachten, als het al minder is geweest. Het gesprek was dus een zinloze exercitie.'

Maandag 14 maart. Het begin van wat *de Volkskrant* in het sportkatern 'vooral Johan Cruyffweek' noemt. 'Het wordt een heel bijzondere week,' beaamt de clubicoon die ochtend in zijn column in *De Telegraaf*. Daarin laat hij door Jaap de Groot aantekenen dat hij 'met enorm veel plezier' aan het rapport heeft gewerkt dat 'waarschijnlijk morgen' aan het bestuur van Ajax zal worden overhandigd. Oud-spelers en 'diverse organisatiedeskundigen in het buitenland' hebben er volgens Cruyff aan bijgedragen, maar 'het noodzakelijke graaf- en spitwerk' voor het technisch platform is toch door hem zelf verricht.

Die middag zit de clubicoon als feestvarken aan tafel bij Frits en Barbara Barend. Barend & Barend lanceren in de foyer van de Cruyff Foundation in het Olympisch Stadion in Amsterdam een 'bewaarnummer' van hun tijdschrift *Helden*, dat geheel aan hem is gewijd. De Cruyff Foundation bestaat veertien jaar, een belangrijk symbolisch getal voor de man die in zijn lijfblad *De Telegraaf* stevast 'de legendarische nummer 14' wordt genoemd. Het getal 14 wordt er in het Olympisch Stadion bij de genodigden, onder wie tientallen journalisten, ingewreven. Zo begint de bijeenkomst in het Olympisch Stadion om 14.14 uur, en worden die middag veertien jonge sportambassadeurs met een handicap gepresenteerd. Koopmans, vanzelfsprekend ook aanwezig in het Olympisch Stadion, is de regisseur van deze pr-dag, waarin Cruyff ook voor het eerst sinds lange tijd weer eens op televisie te zien zal zijn. 's Middags *Barend & Barend*, 's avonds te gast in *De Wereld Draait Door* en daarna *Holland Sport*. Tussendoor, aan het eind van de middag, doet hij de dagsluiting van de beurs in Amsterdam, in gezelschap van de jonge sportambassadeurs.

Het nummer van *Helden* bevat een kort interview met Cruyff over de actuele situatie bij Ajax. Cruyff heeft te doen met Rik van den Boog, die zit opgezadeld met een raad van

commissarissen die hem op voetbalgebied geen enkele hulp kan bieden. Uri Coronel kan nog zo hard beweren dat het goed gaat met de club, tegen Frits Barend zegt Cruijff dat hem iets ontgaat. 'Financieel zijn we op orde, zegt hij? Zijn we een bank? Ze kijken naar gisteren, maar niet naar eergisteren.' De bezem erdoor, wil hij maar zeggen. Cruijff: 'Op 1 april komen we met aanbevelingen. We beginnen met de jeugdopleiding. En dan zullen we zien wat ze ermee doen, hoewel ze geen echte keus hebben.'

Die ochtend is er bij Rutger Koopmans thuis nog over het rapport gesproken, maar in het Olympisch Stadion is het onderwerp taboe. Het mag volgens de zaakwaarnemer nu even niet over Ajax gaan, maar het bloed kruipt waar het niet gaan kan. Neem de tekst op een poster die in de foyer van de Cruyff Foundation hangt: 'Naar mijn mening moeten de sportorganisaties geleid worden door sportmensen.' De sporters aan de macht. Als Cruijff een stokpaardje heeft, is dat het. Geen wonder dat enkele voormalige topsporters het feest in het Olympisch Stadion luister bijzetten. Oud-doelman van Ajax Piet Schrijvers haalt herinneringen op aan de rampzalige afscheidswedstrijd van Cruijff tegen Bayern München op 7 november 1978. 'Heel erg,' noemt Schrijvers de 8-0 nederlaag. Maar, eerlijk is eerlijk, Ajax en Cruijff hadden gewaarschuwd moeten zijn. Benefietwedstrijden zijn volgens de voormalige 'Beer van de Meer' alleen te pruimen als je tegen Britse clubs speelt. 'Haal ze over de plas, niet van het vasteland.' Veel tijd om hierover na te denken is er niet, want ex-topzwemster Inge de Bruijn meldt zich aan tafel. In een opmerkelijk artikel in het winternummer 2010 van *Helden* vertelde 'onze beste sportvrouw aller tijden' nog openhartig over haar depressie: 'Ik heb wel eens gedacht: laat me maar verzuipen. Dan zag ik het even helemaal niet meer zitten.' Volgens Cruijff is ze in haar sport 'kleiner gemaakt dan ze is'. Ze heeft dingen meegemaakt waar ze zich voor schaamt, maar dat kan de beste overkomen, aldus Cruijff: 'Ik heb ook een paar keer een stommitieit in mijn leven uitgehaald.' Zoals? Dat willen we graag horen. Barend & Barend laten de kans lopen. De Bruijn neemt het over: 'Sporters onder elkaar hebben een klik, maar op zijn level komt iemand nooit,' zegt ze, naar Cruijff knikkend. Wie is hij om dat te ontkennen? Dat doet hij dus ook niet. In plaats daarvan antwoordt hij gevat: 'Iedereen heeft zijn eigen level.'

Enige dissonant tijdens de feestelijke bijeenkomst is Jan Mulder. De televisiepersoonlijkheid en voormalige voetballer, opvolger van Cruijff bij Ajax na diens vertrek naar Barcelona in 1973, komt met een kritische kanttekening. 'Organisaties als de Cruyff Foundation,' zegt hij, 'zijn meestal bedoeld om geld niet naar de belastingen te laten vloeien.' Voordat de verbouwde Barend & Barend of Cruijff iets kunnen terugzeggen, spreekt Mulder zichzelf bestraffend toe: 'We gaan nu een beetje kritiek hebben. Daar heb ik ook geen zin in.' Mulder herpakt zich. In zijn beschrijving van de voetballer Cruijff komt hij superlatieven tekort: 'Johan was de revolutie in de voetbalsport. Hij is de uitvinder van de elektriciteit op het moment dat er nog geen stopcontact was. Hij heeft de snelheid van het voetbal totaal veranderd.'

De clubicoon laat het zich aanleunen, zoals hij Frits Barend ook niet tegensprekt als deze ineens roept dat 'de enige die zich niet realiseert dat hij Johan Cruijff is, is Johan

Cruijff zelf.' Cruijff als een omgekeerde Forrest Gump. Wereldberoemd maar wereldvreemd, een simpele ziel die het voetbalspel als geen ander doorziet, maar de bewondering van anderen van zich af laat glijden. Doet hem allemaal niks.

Op het Damrak

Zwemmer zonder benen Chia-Nien van der Ruit uit Barendrecht rijdt met zijn rolstoel de deur door naar de gong, in de gang schuin boven de beursvloer op het Damrak. Cruijff en zijn veertien ambassadeurs doen vandaag de dagsluiting, maar Chia-Nien dreigt het feestje te verstoren. Hij pakt de gong gretig beet en trekt er even aan. Timekeeper en zelfverklaard gongslag-gastenbegeleider Dirk Jan Blees roept hem tot de orde: 'Hé, hé, hé, daar mag je niet aan zitten!' Chia-Nien schrikt en moet ineens heel nodig naar de wc. 'Wedstrijdspanning,' roept iemand. Is het Cruijff, of Carole Tate van de foundation? Iedereen lacht. Blees haalt daarna herinneringen op aan memorabele gongslagen uit het verleden. Jules Paradijs, de hoofdredacteur van *De Telegraaf*, gaf hem zo'n harde klap dat hij 'bijna achter op straat lag'. Hij verwachtte veel van kanjer Erica Terpstra, maar zij gaf de gong een aaitje. Teleurstellend, aldus Blees: 'Als je de kans krijgt, raak hem dan goed.' Dat is precies wat Cruijff in gedachten heeft. Althans, volgens zijn schaduw Rutger Koopmans, ook op het Damrak aanwezig. Terwijl zijn baas warmdraait voorspelt hij: 'Hij gaat een behoorlijk harde tik geven.' Cruijff houdt de hamer als een dirigentenstokje in zijn hand en telt af: 'Vijftig, negenenveertig...' De veertien ambassadeurs doen enthousiast mee; een bont gehandicapt jeugdchoor. Officieel mag pas tien seconden voor de dagsluiting met aftellen worden begonnen, maar een kniesoor die daarop let. Vlak voor tijd maakt Cruijff nog even een flitsende schijnbeweging, om vervolgens toe te slaan. BOINGGG. Een voltreffer. Applaus en gejoel van het jeugdchoor. 'Midden in het hart,' zegt hij droog. De beurs sluit op 356,32, een verlies van 0,8 procent.

's Avonds is Cruijff eerst met zijn ambassadeurs te gast bij Matthijs van Nieuwkerk, en daarna zonder ambassadeurs bij Wilfried de Jong. Twee tv-programma's op één avond, het is een ongekende weelde voor liefhebbers van 'het fenomeen op de buis'. Van Nieuwkerk: 'Ajax. Rapport van aanbevelingen. Wordt morgen gepresenteerd door jou? Deze week?' Cruijff: 'Deze week.' Van Nieuwkerk wil weten of Cruijff in de raad van commissarissen gaat zitten. Cruijff: 'Misschien, maar dat is nog veel verder weg.' Van Nieuwkerk: 'Misschien?' Cruijff: 'Misschien, maar dat is nog verder weg omdat daar nog niet over gesproken is noch over nagedacht. Gaat eerst over de organisatie die neergezet moet worden...' Van Nieuwkerk: 'Is dat het nieuwe wetboek, dat morgen wordt overhandigd?' Cruijff: 'Ja, de denkwijze. Het is hoofdzakelijk het eh... hoe zal ik het noemen... het is in de spiegel kijken naar een club. In '64 was ik een van de eerste fullprofs. Vijf jaar later waren we al in de finale. We verloren hem wel, maar we waren er wel. En nu is het wel vijftien jaar geleden dat ze überhaupt een finale gespeeld hebben. Dus dan zeg je, jongens, de boel functioneert niet. Laten we daar wat aan doen.' Sidekick Jan Mulder neemt het

van Van Nieuwkerk over. Cruijff houdt volgens hem geen rekening met de harde realiteit van het internationale topvoetbal: grote budgettaire verschillen, rijke clubs in het buitenland die talenten op steeds jongere leeftijd wegekopen. Cruijff gaat er niet op in: 'Ik denk dat als je de boel goed op een rij zet met de mensen die er verstand van hebben en dat hebben we gedaan, op bijna elk onderdeel. Ik ben het helemaal niet alleen geweest. Ik heb wel een basisgedachte, maar die is dus uitgewerkt door jongens zoals Rijkaard, Van Basten, Bergkamp, Jonk...'

Daarna rijdt Wilfried de Jong met Cruijff in de auto naar de studio waar zijn programma wordt opgenomen. De kijker wordt met een camera op de hoogte gehouden van hun vorderingen door het Amsterdamse stadsverkeer. Op de sofa in de studio kijken ze naar kiekjes uit het verleden. Een jeugdfoto van Danny en Johan. 'Was het liefde op het eerste gezicht?' vraagt De Jong. Cruijff: 'Ik had geen tweede keer kijken nodig.' Hij noemt zichzelf geen goede versierder, maar voelt zich zichtbaar niet op zijn gemak met het onderwerp. Een foto van Cruijff, lezend op een bankje. Hij zegt dat hij altijd heel veel heeft gelezen, in de bus of de trein, zodat mensen hem niet storen. De inmiddels beroemde foto van Cruijff in de Arena, tijdens Ajax-PSV, in gezelschap van onder meer mr. Ajax Sjaak Swart en Frank de Boer, destijds nog net geen trainer van de hoofdmacht. Dat was vlak voor het oproer kraaide. Goede manier om een bruggetje te slaan naar de onvermijdelijke vraag over het rapport. Cruijff antwoordt dat het 'wordt gedragen' door Van Basten, Rijkaard, Jonk, Keizer... Een foto van een faxmachine. Cruijff zegt er niet meer mee te werken. Hij heeft 'een nieuw ding' gekregen, maar weet niet hoe het 'functioneert'. De Jong wil weten waarom hij geen mobiele telefoon heeft: 'De wereld gaat zo snel, doe eraan mee.' Cruijff: 'Ik niet, ik neem mijn eigen ritme. Ik leef zoals ik wil. En ik wil niet geleefd worden door wie ook en iemand die me wil bereiken zal-ie wat meer moeite moeten doen.' Een foto van Louis van Gaal met een bierpul. Cruijff noemt zijn rivaal een 'goede trainer'. De Jong: 'Kunnen jullie nog door één deur, dat Nederland opgelucht ademhaalt?' Cruijff: 'Zal-ie wat moeten afvallen.'

De dag erop doen alle kranten uitgebreid verslag van de gebeurtenis in het Olympisch Stadion. In televisierubrieken en columns wordt teruggeblikt op het 'staatsbezoek' (Hugo Camps in *NRC Handelsblad*) van Cruijff. 'Zijn aanwezigheid was zo prominent en dwingend, dat tv-presentatoren zichzelf begonnen te feliciteren met een afgekochte glimp van het *monstre sacré*.' In *NRC Handelsblad* gaat Cruijff nader in op 'de brainstormsessies' die hij zou hebben gehad: 'Ik zei: "Jongens, we gaan met zijn allen praten." En daar zaten we met een man of tien van gedachten te wisselen over Ajax. Verschillende keren. Fantastisch mooi dat al die gasten zich wilden inzetten. Iedereen ging tevens dingen uitzoeken. Er hebben ook Amerikanen en Spanjaarden meegewerkt.' Jammer dat Cruijff er niet over uitweidt. Over wie heeft hij het?

Primeur! Woensdag 16 maart meldt *De Telegraaf* dat Dennis Bergkamp en Wim Jonk

naast Frank de Boer ‘het nieuwe grote voetbalhart’ gaan vormen op het trainingscomplex van Ajax. Bergkamp en Jonk worden de assistenten van de hoofdtrainer en als zodanig verantwoordelijk voor de opleiding en de scouting bij de club.

Niet de inhoud van het langverwachte rapport is volgens de krant een dag eerder door Cruijff en Koopmans besproken met de directie, maar de poppetjes die erbij horen. Algemeen directeur Van den Boog verbaast zich over het bericht. De nieuwe rol van Bergkamp en Jonk is in december al aan de orde gekomen, tijdens de eerste gesprekken met Cruijff en Koopmans. Bergkamp zou na een tussenstop als trainer van de A1 met ingang van het nieuwe seizoen als derde man aan de staf van het eerste worden toegevoegd, naast hoofdtrainer Frank de Boer en diens eerste assistent Hennie Spijkerman. Jonk zou een grotere rol krijgen in de opleiding, die zou worden gesplitst. Hoofd opleiding Jan Olde Riekerink zou zich gaan concentreren op de techniek, Edmond Claus zou zich ontfemen over de administratie.

Maar nu wordt in het bericht in *De Telegraaf* gesuggereerd dat Bergkamp en Jonk de baas worden over de hele jeugdopleiding. Als het aan Van den Boog ligt, komt daar niets van in. De jeugdopleiding is volgens hem bij het duo Olde Riekerink en Claus in goede handen. Zolang hij algemeen directeur is, belooft hij zichzelf, bepaalt hij wie waar bij Ajax over gaat en waar het geld aan wordt besteed. Hij, niet Cruijff en Koopmans.

Een dag later, donderdag 17 maart, meldt *De Telegraaf* dat Johan Cruijff geen commissaris wordt bij Ajax. Reden: hij wil ‘van heel nabij het proces volgen betreffende de invoering van het rapport van het technisch platform.’ Pas als hij daarbij wordt tegengewerkt, aldus de krant, zou hij alsnog zitting kunnen nemen in de raad van commissarissen, ‘met een aantal anderen’. Een raadselachtig bericht. Het proces van de invoering van het rapport volgt hij toch al van heel nabij? Heeft hij dat de afgelopen week in interviews niet keer op keer duidelijk gemaakt? Navraag leert dat hij er gewoon geen zin in heeft. Cruijff ambieert een rol op de achtergrond, zoals bij Barcelona. Hij wil geen officiële functie, hij hoeft geen zesde commissaris te worden zoals hem ruim een maand geleden tijdens de kennismakingsbijeenkomst met leden van het orgaan is aangeboden. Maar ja, dat commissariaat was oorspronkelijk ook niet zijn idee; het was een proefballonnetje van zijn zaakwaarnemer. In feite heeft Cruijff dat nu lekgeprikt.

Op de website van Ajax staat intussen dat de adviezen die deze week aan de directie zijn verstrekt in hun geheel uitgevoerd gaan worden. ‘Dit rapport belichaamt mijn visie op voetbal,’ aldus Cruijff. Commissaris Jan Haars is nieuwsgierig. Samen met Frank Eijken reist hij met de selectie naar Moskou, waar Ajax donderdag 17 maart voor de Europa League tegen Spartak speelt. In het vliegtuig vraagt Haars aan Jeroen Slop of hij het rapport mag inzien. Deze overhandigt hem een conceptversie. Hij leest het en zegt tegen de financieel directeur: ‘Leuk, maar kun je me nu ook het rapport geven.’ Slop verzekert hem dat dit het rapport is waar, volgens de berichten in de media, maandenlang door een keur van voormalige Ajacieden aan is gewerkt. Haars: ‘Dit verdiende niet de kwalificatie

rapport. Ik trok daaruit de conclusie dat het de inzet was van de machtsstrijd.' Na terugkeer in Nederland belt Haars met president-commissaris Coronel, om zijn zorgen kenbaar te maken. Haars: 'Ik heb vastgesteld dat het rapport die naam nauwelijks verdiende. Het was nauwelijks te begrijpen. Ik heb gezegd: 'Moeten we niet een vergadering van de raad van commissarissen bijeenroepen om dit te bespreken. Het technisch platform was immers ontstaan vanuit de directie, die wij controleerden. Maar daar was geen animo voor. Ik vond dat onbegrijpelijk. Wij zijn met zijn achten (drie directieleden, vijf commissarissen) die club aan het leiden. En er was geen interesse om dit rapport te bespreken. Collega's dachten dat het geen zin had. Ze vonden het een verzameling *rubbish*. Coronel zei dat de conclusie die in het rapport werd getrokken bijzaak was: 'Het lijkt erop dat wij weg moeten. Het is een stok om de hond te slaan.' Haars: 'Als je het rapport wél had besproken, had je formeel een conclusie kunnen trekken. Dat heeft onze positie verzwakt.'

In Moskou heeft Haars niet veel tijd om er verder over na te denken. Hij maakt zich zorgen over Rik van den Boog, die volgens hem 'helemaal over de rooie' is. De publiciteit over de aanbeveling van Crujff is hem in het verkeerde keelgat geschoten. Hij had niet verwacht dat Bergkamp en Jonk op deze manier naar voren zouden worden geschoven. Van den Boog weet niet meer wie hij in de organisatie nog kan vertrouwen en wie niet. Hij zinspeelt op het ontslag op staande voet van Bergkamp en Jonk. En hij wil volgens Haars van hoofdtrainer Frank de Boer een loyaliteitsverklaring, maar daar steekt de commissaris persoonlijk een stokje voor. Haars ziet het aankomen en heeft De Boer daarom voor het vertrek naar Moskou apart genomen. Haars: 'Ik zei: "Frank, dit begint te escaleren. Eén ding: neem geen positie in. Houd je er buiten." Rik wilde oorlog maken. Hij stond onder grote druk. Ik was bang dat hij in Moskou de eer aan zichzelf zou houden, dat hij zou opstappen. Dat hij zou zeggen: "Jongens, bekijk het maar." Dat Van den Boog binnenboord blijft is volgens Haars vooral te danken aan Miralem Sulejmani. De Serviër blijkt niet over de juiste papieren te beschikken om Rusland in te komen en wordt aangehouden bij de douane. Het kost de leiding van Ajax de nodige tijd en energie om de kwestie op te lossen. De spanning over het gemoed van Van den Boog ebt daardoor weg.

In Moskou wordt Ajax weggespeeld. De club lijdt een kansloze 3-0 nederlaag en is uitgeschakeld in de Europa League. *De Volkskrant* kopt de volgende dag: Spel van Ajax toont gelijk van Johan Crujff. Zo lijdt de leiding van Ajax in Moskou een dubbele nederlaag: op het veld en in de pers.

II | We gaan je een baan aanbieden bij de foundation

Rutger Koopmans maakt zich zorgen. Rik van den Boog had al lang een oordeel kunnen vellen over het rapport van het technisch platform, maar hij houdt zich op de vlakte. Tijdens het laatste overleg, bij Koopmans thuis vlak voor de uitwedstrijd van Ajax in Moskou, heeft Cruijff het woord genomen en het rapport aanbevolen. ‘Rik zei: “Ik omarm het.” Maar daarna was hij toch weer politiek in zijn uitspraken. Johan werd er kregel van. Hij zei: “Als je tegen bent hebben we bonje.”’ Koopmans lacht. Cruijff pakte Van den Boog zo hard aan, dat hij in de verdediging werd gedrongen. De algemeen directeur mompelde dat hij het rapport in Moskou nog eens rustig zou lezen. Rustig lezen? Dat was ook weer niet de bedoeling. Dat lijkt op een vertragingstactiek. ‘Bij Johan staan de alarmbellen op rood,’ concludeert Koopmans.

De situatie werd er niet beter op toen Koopmans toevallig ter ore kwam dat Van den Boog en commercieel directeur Henri van der Aat tijdens het verblijf van Ajax in de Russische hoofdstad zaten te bluffen over een tegenaanval. Cruijff een kopje kleiner maken, dat waren ze van plan. Althans, dat hoorde Koopmans van een bevriende relatie die mee was naar Moskou. Bewijzen kan hij het niet, maar het zou hem niets verbazen. Het bevalt hem in elk geval niet dat Jan Olde Riekerink in Moskou ook van de partij was. Wat had het hoofd opleidingen daar nou te zoeken? Niets. Van den Boog wilde er dus een signaal mee afgeven. Hij wist dat de positie van Olde Riekerink onder druk staat, evenals die van Danny Blind. In het rapport staat immers dat de functies van hoofd opleidingen en technisch manager worden geschrapt. Dat deel van het rapport had Van den Boog blijkbaar al voor het vertrek naar Moskou gelezen en verwerkt. Om vervolgens Olde Riekerink nadrukkelijk bij de activiteiten van de club in Moskou te betrekken. Om hem een hart onder de riem te steken.

Als Van den Boog later van deze theorie hoort, reageert hij cynisch: ‘Het zou een mooie geste zijn geweest van onze kant, om Jan mee te nemen als blijk van steun. Maar hij moest gewoon werken.’ Olde Riekerink was in Rusland op uitnodiging van de universiteit van Moskou. Hij gaf er een presentatie over de jeugdopleiding van Ajax. De club werd voor zijn gastoptreden betaald.

De theorie van Koopmans klopt dus niet, maar het gehakketak over Olde Riekerink tekent de sfeer. Vanaf het moment dat Bergkamp en Jonk via *De Telegraaf* naar voren zijn geschoven, is er sprake van irritatie en frictie. Alsof beide partijen vermoeden dat een confrontatie niet kan uitblijven.

Zijn Bergkamp en Jonk tegen de oplopende druk opgewassen? Koopmans heeft het

hun gevraagd. Ze zijn 'tot hun wenkbrauwen' gemotiveerd. 'Wij horen hier,' hebben ze tegen hem gezegd. Echte soldaten. Cruijff kan trots zijn op zijn jongens.

Over de positie van Van den Boog bestaat bij Koopmans ineens geen twijfel meer. Als de algemeen directeur de plannen van Johan dwarsboomt gaan ze op zoek naar een vervanger. 'Desnoods roept Cruijff een bijzondere algemene ledenvergadering bijeen,' aldus de zaakwaarnemer. Hij heeft er telefonisch al over gesproken met Rob Been jr., de voorzitter van de ledenraad. Maar Been was weinig enthousiast. Daarover praten had in dit stadium volgens hem weinig zin.

Donderdag 24 maart kopt *de Volkskrant*: Cruijff verliest geduld met Ajax. Het verhaal, van Willem Vissers, is ingestoken door Koopmans, of zoals deze zegt: 'Ik heb het praktisch zelf geschreven.' Dat is overdreven, maar de visie van het kamp Cruijff wordt er keurig in vertolkt. Strekking: de leiding van Ajax talmt met het omhelzen van het rapport van het technisch platform, dat de basis vormt van 'het nieuwe werken' bij Ajax. Verzet ertegen lijkt echter onbegonnen werk, ook al omdat, zoals Vissers stellig schrijft, het de vrucht is van gesprekken met 'vrijwel alle topspelers die Ajax heeft voortgebracht'. Vissers is niet de eerste journalist die gewag maakt van deze gesprekken, die in werkelijkheid sporadisch en in wisselend gezelschap hebben plaatsgevonden. De 'topspelers' Van Basten en Rijkaard, met wie Cruijff voortdurend schermt, hebben inhoudelijk vrijwel niets aan het rapport bijgedragen. Het is gecomponeerd en geschreven door looptrainer Ruben Jongkind, met een rol voor Koopmans op de achtergrond. Wat je ook van hen kunt beweren, oud-voetballers of Ajax-coryfeeën zijn ze niet.

Een betrokkene noemt het technisch platform ook 'een farce'. Boeve en Schoenaker hebben hooguit een symbolische rol. Beide kampen spelen een spel. Van den Boog probeert krampachtig greep op de gebeurtenissen te krijgen, in de hoop dat hij Cruijff kan beteugelen. Tevergeefs: de regie ligt bij het andere kamp. Cruijff, Koopmans en 'de drie musketiers' Jongkind, Jonk en Bergkamp houden de schijn op van intensieve bijeenkomsten waarin op het scherp van de snede wordt gediscussieerd over de jeugdopleiding. In feite beramen ze een coup, waarin Bergkamp en Jonk de belangrijkste posities op de Toekomst overnemen en Cruijff het achter de schermen op technisch vlak voor het zeggen krijgt.

'We hadden dit nooit moeten toestaan,' aldus dezelfde betrokkene. 'We voelden dat het scheefliep. We zijn ermee doorgedaan op hoop van zegen. In de hoop de regie weer in handen te krijgen. Van Ruben Jongkind had ik nog nooit gehoord. De rol van Jonk en Bergkamp heeft mij verbaasd. Ze hadden op de Toekomst niet de reputatie outspoken te zijn. Ze waren nog niet zo lang bezig in het vak.' Ermee stoppen is volgens de betrokkene desalniettemin geen optie geweest: 'Als we het technisch platform in de kiem hadden gesmoord, was de vuilspuiterij in *De Telegraaf* tegen de directie en het bestuur doorgedaan.'

Donderdag 24 maart is het zo ver: beide kampen bespreken in twee sessies de implementatie van het rapport. Om twaalf uur 's middags vindt eerst een ontmoeting plaats tussen de directie van Ajax met Bergkamp en Jonk. 's Avonds schuiven Coronel en Krant namens het bestuur en de raad van commissarissen aan bij de directie. Cruijff, Boeve en Schoenaker zijn dan namens het technisch platform aanwezig, Jongkind is de architect van het rapport en mag daarom niet ontbreken, Koopmans is de schaduw van Cruijff; voor hem wordt ook een plaats ingeruimd. Cruijff is ongeduldig: voor veel trainers die op de jeugdopleiding rondlopen, loopt het contract op 31 maart af. Op die datum moet het nieuwe personeelsbeleid dus rond zijn. Dat zet de verhoudingen op scherp.

De directie is er klaar voor. Twee dagen eerder, op 22 maart, heeft communicatieadviseur Kees Boef van het bureau Burson-Marsteller een memo geschreven met aanbevelingen hoe met het rapport én met Cruijff om te gaan. Zijn advies: de leiding moet zich niet laten verleiden tot overhaaste of paniekerige reacties in de pers en zeker niet 'publiekelijk gaan vechten'. Het belang van Ajax staat voorop. Rust bewaren en met een groot verhaal naar buiten treden als de druk te groot wordt, is zijn suggestie.

Boef is niet de enige die wordt geraadpleegd. De directie van Ajax wint ook juridisch advies in over de mogelijkheid om de ontmoeting met Cruijff in het geheim op te nemen. Er is een diepgevoelde behoefte om de toon die de clubicoon tijdens dergelijke bijeenkomsten aanslaat vast te leggen. Neem het kennismakingsgesprek met de raad van commissarissen op 8 februari. Daar zijn weliswaar notulen van gemaakt, maar die geschreven aantekeningen kunnen door het andere kamp worden weggewimpeld; geen getrouwe weergave van de woorden van Cruijff. De leiding wil diens taalgebruik daarom nu op tape hebben, woord voor woord, om het eventueel later tegen hem te kunnen inzetten. Maar is dat wel toegestaan, zonder dat Cruijff en Koopmans er weet van hebben? Ja, dat mag, luidt het antwoord van de advocaat. Maar als het tot een strafzaak komt, mag het materiaal daarin niet worden gebruikt. Besloten wordt de bijeenkomst met Cruijff op te nemen met de mobiele telefoon van een van de aanwezigen.

Donderdag om twaalf uur melden Dennis Bergkamp en Wim Jonk zich op de Arena. Het gesprek met de voltallige directie verloopt stroef. De oud-spelers zijn boos dat zij niet de vrije teugel krijgen bij de uitvoering van het rapport. 'Waarom laat je het ons niet gewoon doen,' houden ze de directie keer op keer voor. Van den Boog voelt daar niets voor. Hij legt de nadruk op samenwerking tussen Bergkamp, Jonk en de andere trainers. Op zijn verzoek somt Bergkamp de namen op van trainers wier contracten niet zullen worden verlengd of voor wie naar een andere functie moet worden gezocht. Het gaat om acht mannen. Van den Boog zou degenen die voor ontslag in aanmerking komen vóór 31 maart de wacht moeten aanzeggen. Dat weigert hij. Als algemeen directeur wil hij zijn werknemers met 'respect' behandelen. Na afloop denkt hij: 'Dit kan vanavond niet goed gaan.' Bergkamp en Jonk zijn net zo teleurgesteld. Ze voelen zich als kleine kinderen behandeld. Ze praten Cruijff bij, die grimmig reageert. Koopmans verwacht dat Johan er die avond 'het mes in gaat zetten'. Hij licht de NOS en AT5 in dat er groot nieuws op komst

is. De NOS moet bij de slagboom van de Arena postvatten. AT5 wordt voor morgenochtend bij de Amsterdamse rechtbank besteld.

's Avonds om zes uur opent Van den Boog de bijeenkomst in vergaderzaal Voorland op de Arena met zijn visie op het rapport van Cruijff. De algemeen directeur zegt dat hij het grotendeels eens is met de inhoud, maar niet met de manier waarop het tot stand is gekomen. Dan komt hij tot de kern: 'Wij gaan geen mensen ontslaan.' Hij benadrukt dat de directie de verantwoordelijkheid draagt voor personeelsbeleid en geldzaken. Van der Aat valt hem bij, Slop doet er het zwijgen toe. Cruijff neemt het woord: 'Als jullie niet doen wat wij willen, dan hebben we dus bonje.' Het rapport moet volgens Cruijff in zijn geheel worden ingevoerd. Het is 'slikken of stikken'. Daarna neemt hij de medische staf van Ajax onder de loep. Ook daar deugt volgens hem niets van. Hij heeft Koopmans onlangs naar Spanje laten komen, voor een rondleiding door clubarts Toni Tramullas op het medisch centrum van FC Barcelona. Koopmans keek zijn ogen uit. De filosofie bij Barcelona is: je lichaam geeft aan wat je nodig hebt. Er is individuele begeleiding van spelers op het gebied van voeding en calorieën. Alles is erop gericht om de spelers fit te houden, niet om ze te laten herstellen van blessures. Cruijff zegt dat de medische staf bij Ajax verouderd is en eruit moet: opnieuw beginnen met die hap. Van den Boog herhaalt dat hij niemand zal ontslaan. Hij vraagt welke trainers eruit moeten. 'Jan Olde Riekerink en Danny Blind,' zegt Cruijff. Hij aarzelt even. 'Die anderen ken ik niet. Zeg het maar, Dennis.' Bergkamp noemt de namen van zes trainers, onder wie Heini Otto, Gery Vink en Robin Pronk. Bij het horen van de laatste naam veert Cruijff op. 'Zijn vader deugde ook al niet.' Dat is voormalig verdediger en oud-hoofd scouting Tonnie Pronk met wie Cruijff in de jaren zestig bij Ajax heeft gespeeld. Degenen die voorlopig hun baan behouden zouden naar de satellietclubs van Ajax kunnen worden gestuurd, Almere City en Ajax Cape Town in Zuid-Afrika. Of ze mogen, in de woorden van Van den Boog, 'het hek van de Toekomst opendoen of rondjes lopen achter de grasmaaier'. Cruijff snapt niet waar Van den Boog zich zorgen over maakt. 'We zijn geen liefdadigheidsinstelling,' zegt hij tegen de algemeen directeur. Om er spottend aan toe te voegen: 'We gaan je een baan aanbieden bij de foundation.'

De sfeer wordt grimmig. Jeroen Slop wil weten of de trainers de wacht wordt aangezegd. Cruijff, korzelig: 'Ja, ja, ja.' Jongkind denkt: Slop had een bedoeling met die vraag. Hij wil Cruijff in de val lokken. Cruijff zegt sarrend tegen Van den Boog: 'Jij hebt verstand van telefoons.' En tegen Coronel: 'Dit plan gaat over samenwerken, over warmte. Ben jij niet. Jij hebt verstand van verzekeringen, jij bent koud.' БОЕМ, dat hakt erin. Coronel pikt het niet, hij maakt aanstalten om op te staan. Hij mompelt iets half verstaanbaars, over ermee ophouden. Krant maant hem tot kalmte: 'Rustig nou, Uri, blijf zitten.' Van den Boog zegt dat hij verantwoordelijk is voor het management. Jongkind ruikt zijn kans: 'Ik ben allergisch voor dat woord.' Van den Boog snauwt: 'Jij moet helemaal oppassen, vriend.'

Coronel moet naar de wc. Tijd voor een plaspauze, de vergadering wordt even geschorst. Bij terugkeer zegt Van den Boog: 'Laat mij even met Johan, Dennis en Wim apart zitten.' Koopmans schiet in paniek: 'Ik dacht: Dat is gevaarlijk. Moet ik er niet bij gaan zitten. Misschien is dit wel de opzet van Uri. Een groepje isoleren.' Ineens ziet hij een rasbestuurder in hem. Een waardige tegenstander. Iemand die goed tussen de linies kan spelen: 'Hij zou zomaar, als het misgaat, de schuld in de schoenen kunnen schuiven van Rik.' Jongkind, Boeve en Schoenaker blijven met hem achter in de vergaderzaal, in gezelschap van Coronel en Krant. Koopmans komt tot rust. Hij heeft Johan, Dennis en Wim tenslotte niet voor niets training gegeven, gecoacht hoe ze zich tijdens vergaderingen dienen op te stellen. Nu moeten zijn lessen in praktijk worden gebracht. Bovendien: dit is het terrein van Johan. 'Het gaat over voetbal. Daar hoef ik hem echt niet te adviseren.'

Van den Boog praat lang in op Cruijff, Bergkamp en Jonk. Hij zegt de individuele begeleiding van spelers prima te vinden. Opheffing van de 'koninkrijkjes' op de Toekomst: ook goed. Maar de directie houdt de regie. Ajax is een beursgenoteerde onderneming, je kunt de sleutels van het bedrijf niet overhandigen aan drie nieuwkomers. Cruijff blijft bij zijn mening: het plan moet worden uitgevoerd, niet in fases, maar meteen. De tijd dringt: voor 1 april moeten de trainers op de Toekomst weten waar ze aan toe zijn. Als die deadline niet wordt gehaald, zit Ajax een jaar langer vast aan trainers waarvan de club afscheid had willen nemen. 'Dan is er,' zegt Cruijff, 'weer een jaar verloren.'

Even overweegt Van den Boog om nog een poging te wagen, om van voren af aan te beginnen, om zijn eerder ingenomen standpunten te herhalen in de hoop dat er op miraculeuze wijze alsnog een vergelijk mogelijk is. Maar dan realiseert hij zich in een flits dat het gesprek voorbij is. Ze komen er niet uit. Na drie kwartier is de bijeenkomst afgelopen. Van den Boog loopt terug naar de vergaderzaal, voor kort overleg met Coronel en Krant. Hij stelt zijn portefeuille ter beschikking: als Cruijff zijn zin krijgt houdt hij er per direct mee op. Coronel en Krant steunen hem. De vergadering is afgelopen.

De gesprekken zijn opgenomen. Althans, een uur. Daarna was de batterij van de mobiele telefoon leeg.

Koopmans, Cruijff, Jonk en Bergkamp verlaten de Arena. Bij de slagboom worden ze volgens plan opgewacht door verslaggever Jeroen Stekelenburg van de NOS. Cruijff stapt als eerste uit. 'Goeddag. Koud hè?' zegt hij bij wijze van begroeting. Stekelenburg informeert naar de bijeenkomst: 'Wat heeft het opgeleverd?' Cruijff: 'Ja niks.' Hij lacht schamper. 'Voor onze manier van denken is het ongelooflijk. Dat een directie die dus eigenlijk bijna tot geen verstand van technische zaken heeft niet de volledige regie in handen geeft van hen.' Hij knikt met zijn hoofd naar Bergkamp en Jonk, die buiten beeld staan. 'Maar goed, we zullen dus andere dingen... we blijven doorgaan. Want het is voor ons onacceptabel dat hun met zijn tweeën niet het plan uitvoeren zoals dus door Van Basten, Rijkaard, door mij, door allemaal eigenlijk in elkaar is gezet. Dat er dus drie mensen zitten waarvan er twee de ballen verstand van de materie heeft.'

Crujff raakt op stoom: 'Als we niet linksom kunnen, wat we geprobeerd hebben, dan gaan we rechtsom. Dat wil zeggen via de club de boel zo in stelling brengen, dat dit soort dingen niet gebeurt. Zelfs als je door moet gaan tot het einde. Dat wil zeggen als de directie vervangen moet worden de directie vervangen moet worden.' Doorgaan tot het einde; Crujff zal niet rusten voor Rik van den Boog, Jeroen Slop en Henri van der Aat het veld hebben geruimd.

Bergkamp en Jonk zijn aan de beurt om te reageren. Bergkamp noemt 'het gewoon jammer' dat 'de namen die Johan net noemt, dat je die ter beschikking hebt en dat je daar niets mee doet. Dat je daar niks mee te maken wil hebben. Daar komt het op neer. Daar ben ik eigenlijk wel door gechoqueerd, dat je op voetbalgebied niet de beste mensen wil binnenhalen.' Heeft hij het over zichzelf en Jonk? Deze is het in elk geval roerend met hem eens: 'Ja, dat getuigt niet van veel vertrouwen in de mensen die eigenlijk een fantastisch hart voor de club hebben.' Aan het rapport is naar zijn zeggen maanden gewerkt, door mensen die alles 'willen geven voor de club. Als daaraan getwijfeld wordt – want je voelt steeds twijfel. Ja, dat vind ik heel jammer.'

Op aanraden van perschef Brinkhuis blikt Rik van den Boog ook terug op de bijeenkomst. Hij blijft beleefd, is diplomatiek in zijn uitspraken: 'We hebben een goed gesprek gehad. Lang gesprek. Ik denk dat we zo'n tweeënhalve uur bezig zijn geweest. Uiteindelijk zijn we er niet uitgekomen.' Waarom niet? Daarover is hij duidelijk. Hij voelt er niets voor 'klakkeloos de totale regie' uit handen te geven, en zich als directeur 'terug te trekken'. Hij weigert 'onder dwang' te werken. Later zegt hij dat hij het meningsverschil met Crujff niet ziet als een strijd: 'Het gaat om het belang van Ajax. Als je gaat strijden, strijd je voor je eigen belang. Dat moet je niet doen. Wij strijden voor de club, voor de warmte van de club, voor de toekomst van de club.' Hij heeft de lessen van Boef ter harte genomen.

Vrijdagochtend elf uur, zaal 117 van het gerechtshof in Amsterdam. De ochtendkranten hebben groot uitgekapt met de gebeurtenissen van gisteravond in en om de Arena. *De Telegraaf* geeft in een karakteristieke kop weer wat er heeft plaatsgevonden: 'Bom barst bij Ajax', in rode en zwarte blokletters. De aanstichter van het onheil zit met over elkaar geslagen armen in de rechtbank. Schuin achter hem zit zijn zaakwaarnemer, met naast zich de koffer van Crujff. Over twee uur moet hij op het vliegveld zijn, voor de vlucht terug naar Barcelona. Een volledige make-over is het niet, maar Crujff heeft iets aan zijn outfit toegevoegd: een clubspeldje van Ajax. Koopmans heeft het vanochtend voor ze naar de rechtbank gingen persoonlijk links op de revers van zijn colbertje geprikt, zoals het een spindoctor betaamt. Crujff houdt van Ajax. Geen twijfel over mogelijk.

Rolnummer 200.070.228/01. Appellant Hendricus Johannes Crujff, wonende te Barcelona versus Tirion Uitgevers BV, gevestigd te Baarn en (fotograaf) A. de Jong, wonende te Amsterdam. Terwijl mr. E.J. Dommering namens de appellant betoogt dat Tirion en De Jong het beeldrecht hebben geschonden door in 2003 zonder zijn

toestemming het fotoboek *Johan Cruijff. De Ajacied* uit te geven, kijkt Cruijff onbewogen voor zich uit. Koopmans houdt via zijn mobieltje binnenkomende post bij. Hij tikt Cruijff een paar keer op zijn schouder, om hem een bericht te laten lezen. Het zijn vast steunbetuigingen, want hij toont ze met een blik waaruit innige tevredenheid spreekt. Cruijff vertoont bij het lezen geen spoor van emotie.

Ineens loopt Koopmans de rechtszaal uit. Op de gang staat hij lang te bellen, soms spreekt hij met stemverheffing. Hij blikt kort terug op de rol van Bergkamp en Jonk, gisteravond tijdens het memorabele overleg op de Arena. Ze hebben zich volgens hem kranig geweed. 'Het eerste halfuur hielden ze braaf hun mond. Toen was het Johan tegenover Rik. Daarna begonnen ze te pruttelen. En later hielden ze niet meer op met pruttelen, net een waterkoker.' Over de houding van Van den Boog haalt hij zijn schouders op. 'Ajax,' zegt hij, 'is geen onderdeel van het bedrijfsleven, waar je er maar het beste van moet zien te maken. Het is een voetbalclub.' Johan heeft volgens hem de spijker op zijn kop geslagen door hem een baan aan te bieden bij de foundation. Weg met die man.

In de rechtszaal betoogt meester Dommering dat uitgever en fotograaf 'een pakket' foto's zonder nieuwswaarde van Cruijff uit de Ajax-periode te gelde hebben willen maken door het in boekvorm op de markt te brengen. Vooral de foto op het achterplat, waarin Cruijff in Ajax-pak en met een sigaret in de kleedkamer is afgebeeld, zittend naast Dick van Dijk, is hem een doorn in het oog. 'Negatief associatiegevaar,' aldus de advocaat, 'ook naar kinderen toe.' Cruijff heeft weliswaar vroeger gerookt, maar de sigaret 'om gezondheidsredenen' al lang afgezworen. Door de foto prominent af te beelden doorkruisten uitgever en fotograaf het publiciteitsbeleid van zijn cliënt, die hij misschien wel 'de beroemdste voetballer ter wereld' noemt.

Op de gang windt Koopmans zich op over een negatief associatiegevaar dat zeker zo urgent is. Hij heeft net gehoord dat de directie van Ajax een communicatiebureau in de arm heeft genomen om haar boodschap naar buiten te brengen. In *NRC Handelsblad* staat dat Cruijff tijdens de bijeenkomst zou hebben gezegd dat Danny Blind 'moet oprotten'. Koopmans vermoedt dat het bureau erachter zit, ook al omdat het zo authentiek overkomt: 'We horen het Johan zeggen. Maar hij heeft het niet gezegd. Ze proberen hem woorden in de mond te leggen door zijn taalgebruik te imiteren. Men probeert stemming te creëren.' Hij is even stil. Dan zegt hij: 'Ik sluit niet uit dat ze straks met Louis uit de hoge hoed komen.' Als de naam van Van Gaal valt is het menens, in het kamp van Cruijff. Dan loert er gevaar.

Buiten de rechtszaal staat Cruijff volgens afspraak een verslaggever van AT5 te woord. Hij blikt terug op de bijeenkomst van de avond ervoor: 'Wat alle jongens, en daar hoor ik ook bij, het meest irriteert, is dat de directeur zegt "we zijn hier al mee bezig", terwijl eigenlijk wat we geschreven hebben volledig haaks staat op wat ze nu doen en ook volledig en dan

zegt hij “nee daar zijn we al een tijdje mee bezig”. Ja, dat soort kunsten moet je niet uithalen want dan maak je mensen agressief.’ Het is de enige keer dat Cruijff impliciet toegeeft dat hij in zijn taalgebruik uit de bocht is geschoten. De oorzaak van zijn agressie is volgens hem de houding van Van den Boog, die ‘alle jongens’ niet de volledige zeggenschap wil geven over de jeugdopleiding. De strategie van de algemeen directeur is duidelijk: hij probeert de plannen van het andere kamp naar zijn hand te zetten. Maar Cruijff trapt daar niet in. Hij noemt het betoog van Van den Boog ‘een groot lulverhaal’.

De verslaggever van AT5 vraagt of Cruijff denkt aan opgeven. ‘Nee, nee, nee, nee,’ antwoordt hij. ‘Dat is me vorige keer (in februari 2008) kwalijk genomen. Nou goed, toen stond ik alleen. Dan wordt het moeilijker. Maar als je dus deze groep mensen ziet en je zou ze op een rij zien, ik geloof dat ze bij elkaar tweeduizend wedstrijden gespeeld hebben of meer, en die worden door niet-voetballers op de vingers (getikt) over voetballen...’ ‘Dus u gaat door?’ ‘Wij – wij gaan door,’ aldus Cruijff.

De boodschap is duidelijk: Cruijff laat niet meer los. In tegenstelling tot drie jaar geleden, toen hij de jeugdopleiding ook al naar zijn hand probeerde te zetten, weet hij zich nu gesteund door oud-voetballers. Hij heeft rugdekking.

Twee dagen later is de verbazing van Koopmans alleen maar toegenomen. ‘Er is door de andere kant een professionele pr-lijn ingezet,’ zegt hij. ‘Ik heb de indruk dat Rik een campagne voert. We hebben geprobeerd hem vanaf het eerste gesprek in december erbij te betrekken. Dat heeft niet gewerkt. Ik dacht: Hij kiest voor het winnende paard. Maar hij is een tegenactie begonnen. Hij is gierst aan het uitrollen.’

Voor het eerst twijfelt hij aan het succes van het avontuur. Later komt hij erop terug. Tijdens het weekend had hij een feest, maar hij heeft zich er nauwelijks vermaakt. ‘Ik heb drie kwartier gesproken met Johan. Buiten. Het was stervenskoud. Ik heb tegen hem gezegd: “Dit gaat heel smerig worden. Weet je wel zeker dat je ermee door wilt gaan?” Johan wist het heel zeker. Hij was in een *fighting spirit*.’ Hij is even stil. ‘Ik ben het misschien niet met hem eens. Als Van den Boog zo’n smeerlap is, moet je daar misschien niet mee willen vechten. Misschien moeten we tegen Van den Boog zeggen: “Ga lekker Van Gaal halen. Stuur Bergkamp en Jonk maar weg.”’ Hij is somber, klinkt alsof hij er even niet meer in gelooft. In tegenstelling tot de clubicoon. ‘Misschien,’ zegt hij, ‘moeten we een ander toontje gaan zingen.’

Dan heeft hij buiten de admiraal gerekend. Cruijff wil van geen ophouden weten, maar één zaak zit hem volgens Koopmans allesbehalve lekker: het aangekondigde gedwongen vertrek van Danny Blind. Twee dagen eerder zei Koopmans nog dat het communicatiebureau waarschijnlijk achter de persberichten hierover zat, inmiddels heeft hij zijn mening na overleg met het orakel uit Barcelona bijgesteld. Niet het communicatiebureau maar Cruijffs pionnen op de Toekomst zitten erachter. Koopmans: ‘Johan heeft gezegd: “Met Danny Blind heb ik nooit gewerkt. Over zijn functioneren heb ik van anderen gehoord. Het gaat om Jonk en Bergkamp, zij moeten kunnen werken met de mannen in wie zij vertrouwen hebben. Het gaat niet om mij. (Piet) Keizer en ik zijn

bijna dood.” Cruijff is ervan overtuigd dat hij nooit iets negatiefs over Blind heeft gezegd. ‘Dat zou hij morgen voor de rechtbank verdedigen. Daar zit Johan vreselijk mee.’

In zijn column van maandag 28 maart in *De Telegraaf* komt Cruijff terug op de kwestie. Als trainer vond hij het altijd moeilijk om een speler te vertellen dat er geen plaats meer voor hem was in een elftal. Coach is hij al lang niet meer, de pijn in het hart bij een gedwongen afscheid is gebleven. En niet bij hem alleen: ‘Van nabij heb ik dan ook gezien hoe bijna iedereen worstelde met het gegeven dat er in de nieuwe aanpak van Ajax geen plaats meer voor Danny Blind was. Als ik dan hoor en lees, dat volgens de directeur van Ajax wij Blind meteen op straat hadden willen zetten, dan ben ik verbijsterd. Waar wij de grootste moeite mee hebben, daar stapt hij dus zo overheen!’

Met andere woorden: had die Van den Boog alsjeblieft niet wat meer respect kunnen hebben voor het geworstel van Cruijff? Als er iemand op straat wordt gezet, laat dat dan volgens de ongeschreven wetten van de fluwelen revolutie gebeuren. Geruisloos afvoeren, zachte landing. Geef er vooral geen ruchtbaarheid aan. En sribbel niet tegen.

Een paar dagen later heeft Rutger Koopmans zich hersteld. Hij pakt een papiertje uit zijn portemonnee. Hij zegt: ‘Hierop staan drieëndertig namen. De uitkomst van het eerste gesprek met de groep. Helemaal in het begin. Toen moesten er drieëndertig man uit. Toen heb ik ingegrepen. Gezegd: “Jongens, hier gaan jullie nog eens heel hard over nadenken.” Ik heb er een term uit het management bij gehaald: de willen/ kunnen-matrix. Mensen die niet willen en niet kunnen moeten eruit. Mensen die wel kunnen maar niet willen – dat zijn de rotte appels. Ik heb gezegd: “Jongens, we moeten heel scherp zijn in onze analyse van mannen die eruit moeten.” Uiteindelijk zijn er een man of vier, vijf overgebleven. Hier hebben de jongens vijf weken mee geworsteld. Laat niemand zeggen dat dit niet ethisch is.’

Hij is trots op zijn jongens. Ze hebben zijn lessen snel opgenomen en verwerkt. ‘Op een gegeven moment heb ik tegen Dennis gezegd: “Ga jij het degenen zeggen die eruit moeten.” Toen zei hij: “Nee, dat moet ik niet doen, dat moet Rik doen.” Waarop ik weer: “Oké, maar dan moet je Rik de argumenten in handen geven.” Toen moest hij hard lachen. Hij begreep hoe het werkt: volgens de wetten van de Russische maffia. Als je dat Bergkamp vervolgens op 24 maart hoorde uitleggen. Haarscherp. Robin Pronk, zoon van Tonnie: gewoon geen goede trainer. Maar hij liet het aan Rik om daar conclusies uit te trekken.’

12 | Zo gaat dat, in vergaderingen

Net nu het spannend wordt, is Rutger Koopmans uit de lucht. Geen tweets meer, website op zwart. Zondag 27 maart heeft Cruijff een communicatieverbod afgevaardigd. En als de admiraal beveelt, moet hij gehoorzamen. Een teleurstelling is het wel. Hij zat net lekker in een twitterflow. Bijvoorbeeld op 24 maart, na de botsing in de Arena: 'Cruijff lijnrecht tegenover bestuur Ajax: Ik zat erbij en keek ernaar: verbijsterend.' En twee dagen later: 'De discussie bij Ajax wordt overheerst door verdraaide feiten en verkeerde beeldvorming over een redelijk en goed onderbouwd advies.' Mag niet meer van Cruijff: 'Hij heeft gezegd: "Kop houden, want ze gaan je slachtofferen."' Wie 'ze' zijn is niet duidelijk. Het andere kamp, journalisten, de vijfde colonne in de club? Koopmans geeft geen antwoord. Dan, alsof de boodschap nu pas tot hem doordringt: 'In wat voor wereld ben ik terechtgekomen?'

Tijd om er lang bij stil te staan heeft hij niet. De admiraal kan hem bevelen geven, omgekeerd moet hij hem ervan zien te overtuigen zijn rol te blijven spelen. Het kost Koopmans de nodige moeite om Cruijff ervan te overtuigen dat hij woensdag 30 maart opnieuw het vliegtuig moet nemen naar Amsterdam. Thuisblijven zit er in deze fase van de strijd even niet in. Johan sribbelt tegen. Is hij niet onlangs nog voor Ajax naar Nederland gevlogen? Hij heeft die dag bovendien al een afspraak in Barcelona. Kan de ledenraad, die woensdagavond bijeenkomt om het rapport van het technisch platform te bespreken, echt niet zonder hem? Kunnen Bergkamp, Jonk, Jongkind en Koopmans deze klus niet klaren?

Dat het rapport die woensdag in de ledenraad wordt besproken, is overigens lang onzeker geweest. Coronel heeft zich ertegen verzet. Het technisch platform is op verzoek van de directie in het leven geroepen. De ledenraad moet zich er volgens Coronel daarom niet mee bemoeien. Als iedereen overal zijn neus in mag steken en het recht meent te hebben over alles te mogen meepraten, is het einde zoek. Been heeft zich er als voorzitter van de ledenraad niet bij neergelegd. Hij heeft zijn zin gekregen.

Maandag 28 maart hebben Koopmans, Bergkamp, Jonk en Jongkind een afspraak op het advocatenkantoor van Keje Molenaar in Amsterdam. Boeve en Schoenaker van het technisch platform zijn ook aanwezig. Doel is vier leden van de ledenraad, Molenaar, Co Meijer, Mark Geestman en Rob Been jr., alvast in informele sfeer bij te praten over de inhoud van het rapport. Molenaar, Meijer, Geestman en Been konden niet tot woensdag wachten, zo nieuwsgierig zijn ze. De laatste stoort zich aan het feit dat er in bijna mystieke bewoordingen over het rapport wordt gesproken, maar dat niemand hem duidelijk kan maken hoe het tot stand is gekomen. Niet de inhoud, maar de procedure interesseert hem. Ook al omdat daarover allerlei geruchten de ronde doen. Zo zou het rapport zijn geschreven in opdracht van een schimmige groep waar Cruijff hooguit in naam deel van

zou uitmaken, buiten het technisch platform om. Om dit gerucht te ontzenuwen belt Cruijff tijdens de bijeenkomst op. Geen sprake van een tweede stroming of groep, laat hij weten. Hij heeft zijn handtekening onder het rapport gezet, het is onder zijn leiding tot stand gekomen. Echt mijn werk, zo verzekert hij de aanwezigen.

Na afloop van de bijeenkomst bij Molenaar spreekt Koopmans Bergkamp en Jonk aan. De extreme onrust bij Ajax is sinds vorige week donderdag nationaal nieuws. Iedereen wil weten hoe dit gaat aflopen. 'Het kan zuur worden,' zegt hij. 'Weten jullie heel zeker dat je ermee wilt doorgaan?' Ze weten het zeker. Geen spoor van twijfel. Later die avond belt Koopmans met Cruijff. Hij benadrukt dat hij woensdag absoluut niet mag ontbreken. Op kantoor bij Molenaar waren alle aanwezigen overtuigd van het belang van zijn aanwezigheid. Cruijff zegt toe: 'Oké, ik ben erbij.' Hij klinkt niet enthousiast.

Uri Coronel heeft besloten er een punt achter te zetten. Zijn medebestuurders Joop Krant en Arie van Eijden hebben het zien aankomen. Bij uitwedstrijden van Ajax, waar de leden van de raad van commissarissen doorgaans gezamenlijk naartoe rijden, heeft de voorzitter recent laten doorschemeren dat hij het niet meer trekt. De permanente aanvallen in *De Telegraaf*, het kamp-Cruijff dat hem als een nitwit heeft weggezet, Johan Derksen die hem in *Voetbal International* voor farizeeër heeft uitgemaakt, de ledenraad die zit te stoken; het is hem allemaal te veel. Vlak voor het weekend van 26 en 27 maart hakt hij de knoop door. Krant en Van Eijden zijn min of meer op de hoogte, die weten wat er komen gaat, maar de buitencommissarissen Jan Haars en Frank Eijken weten nog van niets. Hij besluit hen te bellen. Haars is onbereikbaar. Eijken krijgt zaterdagavond rond negen uur telefoon. Coronel zegt dat hij de handdoek in de ring gooit. Eijken toont begrip: 'Je zit in de eerste schil, in de frontlinie. Maar weet je het zeker?' Coronel weet het zeker. Deze strijd is niet te winnen, hij lijdt eronder, zijn gezin heeft het zwaar, het is niet goed voor Ajax. Eijken doet geen poging hem op andere gedachten te brengen.

Dinsdag 29 maart zit de raad van commissarissen om twaalf uur 's middags op kantoor van Krant, in het gebouw van Endemol schuin tegenover de Arena. De stemming is bedrukt. Coronel neemt het woord: 'Ik stop ermee. En ik ga morgen aan de ledenraad uitleggen waarom. Ik ga alle dreigementen uit het kamp van Cruijff openbaar maken.' Eijken denkt: Hij is gesloopt, hoe harder hij het ontkent, hoe duidelijker het is. Krant en Van Eijden zijn solidair met de voorzitter en zullen hun functie morgen ook ter beschikking stellen. Haars en Eijken hebben onderling overleg gevoerd. Moeten zij als buitencommissarissen één lijn trekken met het bestuur? Vooral Haars heeft zijn bedenkingen. Hij heeft het naar zijn zin in zijn functie, en vermoedt dat hij een rol zou kunnen spelen als mentor van het nieuwe bestuur en de nieuwe raad van commissarissen. Coronel laat hem echter weinig manoeuvreerruimte. Hij zegt: 'Jullie moeten het zelf weten, maar...' Haars: 'We moesten hem steunen, anders was de kop in *De Telegraaf* geweest: Scheuring in de raad van commissarissen.' Dat gunnen ze *De Telegraaf* niet.

Hoe zal hij het verwoorden? Coronel werkt met perschef Brinkhuis, communicatiestrateg Boef en commissaris Haars aan de tekst die hij tijdens de algemene ledenraadsvergadering en, aaneensluitend daarop, de persconferentie zal uitspreken. Moet hij er hard in gaan of het zakelijk houden? Moet hij kool en geit sparen of namen noemen? Hard erin, namen noemen, luidt de conclusie. Of beter: die van Johan Cruijff. Coronel besluit zijn frustratie over het optreden van de clubicoon gedurende de afgelopen maanden wereldkundig te maken. Dit is het moment waarover Boef het in zijn eerdere advies aan de leiding heeft gehad. Het belang van Ajax staat nu niet meer voorop. Coronel neemt een positie in, gaat de confrontatie aan, kiest partij tegen Cruijff. Eén keer je verhaal doen, maar dan ook voluit. Met gestrekt been erin. Daarna een mediastilte inlassen, de bal het werk laten doen.

Als het aan Boef ligt, laat Coronel het daarbij. Eerst kijken wat de gevolgen zijn, daarna eventueel met één serieuze journalist van een kwaliteitskrant terugblikken, is zijn advies. Een mooi interview in de weekendbijlage. Een gesprek waarin hij zijn positie nog eens uiteenzet, nieuwe informatie geeft over wat er heeft plaatsgevonden, er een streep onder zet. Over lekken naar een nieuwsmedium heeft Boef het niet. Er wordt in zijn bijzijn ook nooit over gesproken. Als dat wel het geval was geweest, zou de organisatieadviseur het ten stelligste hebben afgeraden.

Woensdagavond iets voor halfzeven haalt Rutger Koopmans Cruijff op van Schiphol. In de auto op weg naar de Arena krijgt hij telefoon. Een journalist van AT5 meldt dat Uri Coronel zijn terugtrekking bekend heeft gemaakt. Koopmans reageert alert. Nu moet de admiraal goed naar hem luisteren. 'Jij gaat straks tegen journalisten zeggen dat het jammer is dat hij weggaat. Je wilde hem erbij betrekken. Je bent met dat doel laatst nog bij hem op bezoek geweest.' Bij de slagboom voor de fly-over naar het stadion wordt Cruijff opgewacht door journalisten van de Amsterdamse zender en de NOS. Wat vindt hij van de laatste ontwikkelingen? 'Ik kom net aan,' zegt Cruijff. 'Eerst eens kijken wat er allemaal gebeurd is.' 'Wel het eerste succesje, meneer Cruijff,' constateert de journalist van AT5. 'Nou, succes, het is nooit goed als het bestuur opstapt,' reageert Cruijff, alvorens opnieuw vast te stellen dat hij er 'moeilijk wat zinnigs' over kan zeggen. Daarna rijdt hij door.

Keje Molenaar is laat. Als hij de vergaderzaal in de Arena betreedt, is iedereen van de ledenraad al aanwezig. De raad van commissarissen, minus Jan Haars die met vakantie is, lijkt op hem te hebben gewacht. Molenaar is nog niet gaan zitten, of Coronel steekt van wal. 'Het is nogal gedetailleerd,' houdt hij de aanwezigen voor. 'Ik ga nu voorlezen.' Wat volgt is een bloemlezing uit citaten van Johan Cruijff. *Een*. 'Waar halen jullie in godsnaam de moed vandaan om een oordeel over dit rapport te hebben. Het is slikken of wegwezen, of het wordt één grote vechtpartij.' *Twee*. 'Deze directie bepaalt niet wie er mogen blijven. Anders is het bonje. Het bestuur gaat niet bepalen wie er wel of niet blijft.' *Drie*, over hoofd opleidingen Jan Olde Riekerink. 'Hij heeft geen vinger in de pap meer. Biedt hem Cape Town of Almere aan.' *Vier*, over Danny Blind. 'Hij is niet rechtdoorzee, niet te vertrouwen en geen enkele functie heeft hij naar tevredenheid uitgevoerd. Hij heeft compleet gefaald. Deze en anderen moeten eruit en wel morgen. Meteen en niet wachten.

Doorpakken is het devies.’ *Vijf*. ‘De medische staf komt nog aan de beurt. Alles eruit.’

O, God, denkt Molenaar. Dit had hij niet verwacht. Hij had er wel rekening mee gehouden dat Coronel zou zeggen: ‘Jongens, we zijn er klaar mee, we kappen ermee. Hier is onze portefeuille.’ Maar het draaiboek ‘Beschadiging Johan’ had hij in de kast gelaten. Als Uri is uitgesproken, staan de vier commissarissen op. Ze lopen snel de zaal uit. Geen tijd om vragen te stellen. Daar is de sfeer ook niet naar. De ledenraad blijft in verwarring achter. Coronel loopt naar de perszaal en draait zijn verhaal nogmaals af.

Op weg naar het dek van de Arena ziet Koopmans overal journalisten staan. Imponerend, denkt hij. Johan zit naast hem in de auto, hij is rustig. Hij kent het klappen van de zweep. Hij drukt op een knop, het autoraam zoemt naar beneden. Hij maakt even een praatje met enkele journalisten. Als Koopmans parkeert zegt Cruijff ineens resoluut: ‘Jij blijft zitten. Niet uitstappen. Niet op de foto.’ Het nieuwe regime van de admiraal. Cruijff gaat alleen naar binnen. Pas als de fotografen en de journalisten zijn verdwenen, loopt Koopmans hem achterna. Buiten de vergaderzaal wacht hij de gebeurtenissen af. Even voor halfnegen krijgt hij ineens een sms’je van *Volkskrant*-journalist Willem Vissers: ‘Bikkelharde woorden van Coronel’. Hij denkt: Holy shit. Wat heeft die man gezegd? Even later ziet hij perschef Brinkhuis op de gang. Die roept hem in het voorbijgaan toe: ‘Jezus Rutger, dit is zo Ajax onwaardig. Dat het zo uit de hand zou lopen heb ik nooit gewild.’ Hij krijgt het ene sms’je na het andere. Hoofd koel houden, daar komt het nu op aan. Hij pakt pen en papier en maakt snel een paar korte persstatements voor Cruijff. Die kan hij niet bereiken, hij zit in de zaal met de ledenraad. Ruben Jongkind geeft daar een toelichting op het rapport. Het flitst door zijn hoofd: ‘Dit gaat fout.’ In paniek belt hij Michael van Praag. Die zit in het buitenland, is onbereikbaar. Dan maar een sms sturen: ‘Raad van bestuur weg.’ Even later krijgt hij een sms terug: ‘Van harte gefeliciteerd. Dit is het allermooiste scenario. Nu de directie nog.’

Van Praag: ‘De persconferentie (van Coronel) was voor mij de druppel die de emmer deed overlopen. Toen dacht ik: Donderen jullie allemaal maar op. Met jullie winnen we de oorlog niet. Ik was zeer content dat de leden van de raad van commissarissen hun zetels ter beschikking stelden. Ik vond het schandelijk, zoals ze zich daarvoor hadden opgesteld. Ajax heeft het heel handig gespeeld. Door het gesprek met Cruijff (van 24 maart) op te nemen op een Blackberry. Ze deden zich voor als heilige boontjes, maar dat waren ze niet. Dat heeft Uri later ook toegegeven in een interview: “Het ging hard tegen hard.” Een betrokkene ziet in het optreden van Van Praag het bewijs dat die zich voortdurend als een intrigant in conflicten mengt: ‘Van Praag is bij elke crisis van Ajax op de achtergrond betrokken. Wat ik zou willen weten: Wat bezielt die man om zich overal mee te bemoeien? Als hij eenmaal weg is uit een organisatie deugt er ineens niets meer van. Van Praag beroept zich op zijn hechte band met Cruijff, maar die liefde stoelt niet op het verleden. Hij heeft als bestuurder Cruijff nooit ergens bij betrokken. Hij heeft zelf nog nooit met hem samengewerkt.’

Terug naar de avond van 30 maart

Eindelijk, denkt Rik van den Boog. Eindelijk weerwerk van Coronel. Een prettige man, vindt hij, maar ze hebben vaak van mening verschild. Niet dat de buitenwereld er veel van heeft gemerkt. Niemand is erin geslaagd een wig te drijven tussen de directie en het bestuur. De geledingen binnen Ajax zijn gesloten gebleven. Waar hij de fout in is gegaan, is met de ledenraad. Van den Boog: 'Als je op zoek bent naar de slangenkuil bij Ajax moet je daar wezen. Daar zitten mensen die hun ziel verkopen om bij Ajax te blijven.' Zaaiers van tweespalt uit de ledenraad heeft hij zo veel mogelijk op afstand gehouden.

Van den Boogs grootste probleem met Coronel was dat hij altijd het conflict uit de weg ging. Zelf had hij veel eerder de confrontatie met het kamp-Cruijff willen aangaan, maar de voorzitter voelde daar niets voor. Altijd de lieve vrede bewaren, gesprekken aangaan, banden aanknopen. Van den Boog had er ergens nog wel begrip voor ook, want de ledenraad roerde zich. Het bestuur kon zich er moeilijk aan onttrekken. Maar toch. Op een gegeven moment moet je van je afbijten. Toen hij hoorde dat Coronel tijdens de bijeenkomst van de ledenraad zijn functie ter beschikking zou gaan stellen, heeft hij tegen hem gezegd: 'Of je zegt de waarheid, of ik houd er ook meteen mee op.' Coronel wilde zijn grieven aanvankelijk op diplomatieke wijze kenbaar maken, maar hij is godzijdank van mening veranderd. Rik vermoedt dat Krant daar een belangrijke rol in heeft gespeeld. Die voelt er altijd voor om er vol in te gaan.

Koopmans probeert Cruijff te bereiken. Lukt niet. Hoe lang kan de presentatie van een rapport duren? Als Cruijff eindelijk de vergaderzaal verlaat, wil Koopmans hem duidelijk maken dat de wereld er na de persverklaring van Coronel anders uitziet. Maar de boodschap dringt niet tot de admiraal door. Hij zit met zijn hoofd nog bij het rapport. Op het parkeerdek van de Arena lopen Cruijff, Bergkamp en Jonk vervolgens richting Joep Schreuder van de NOS. Ineens zijn ze live op de zender. Schreuder: 'Hoofdrospelers Dennis Bergkamp, Wim Jonk en Johan Cruijff. Een toch wel gedenkwaardige avond, vinden wij.' Cruijff probeert zich er met een grapje vanaf te maken: 'Goede voorhoede, goede voorhoede.' Schreuder; 'Dat is het zeker. Hoe is de stand van zaken op dit moment. Om tien voor halfelf?' Cruijff reageert niet. Schreuder: 'Nou, het bestuur. Dat heeft zijn zetel ter beschikking gesteld. En nu?' Cruijff: 'Ja, dat weet ik niet. Ik heb toch niets met de organisatie van de club te maken?' Hij haalt zijn schouders op. 'Dus ik weet het niet. Ja. Ik vind het alleen jammer dat ze weg zijn. Coronel is in dit geval toch ook een erelid en als die wegloopt is het nooit leuk.' Schreuder zegt dat er drie nieuwe bestuursleden gekozen moeten worden. Cruijff noemt dat 'hun probleem'. Hij zegt: 'Wij zitten niet in de ledenraad.'

Cruijff staat de pers te woord: 'Ik heb toch niets met de organisatie van de club te maken (© ANP)

De vrouw van Koopmans belt. Ze kijkt naar de uitzending van de NOS, zegt: 'Dit ziet er niet goed uit.'

Schreuder meent dat er 'geschrokken' is gereageerd op wat Coronel heeft verteld. Verschrikt, als een konijn dat gevangen zit in de koplampen van een auto, kijkt Cruijff in het licht van de camera. Schreuder gaat door: 'Op een manier van ja, je moet wel naar ons luisteren anders gaat het niet zo.' Cruijff noemt Coronel 'bescheiden. Ik ben dan misschien wat minder bescheiden, maar wij gebruiken dat soort taal niet.' Als de journalist er nog eens op terugkomt, kijkt Cruijff hem stomverbaasd aan. Dan zegt hij: 'Ten eerste zijn wij geen vergadertypes. Wij gaan nooit zo met mensen om. Maar het is wel zo wat ik net zeg. Als wij dus een plan maken, dan moet het wel uitgevoerd worden door degene die het plan maakt. En dan kan niet iemand zeggen ja weet je dan gaan we een stuk weg en dan doen we er wat bij. Het is het plan of het is het plan niet.'

Na een kort intermezzo met Bergkamp en Jonk wendt Schreuder zich weer tot Cruijff. 'Ajax speelt zondag tegen Heracles. Ik weet niet of je komt kijken?' Cruijff probeert zich er weer met een grapje vanaf te maken. 'Die moeten ze winnen. Nee, want ik moet morgenochtend weg.' Schreuder: 'Hoe zie jij het plan voor je, de komende weken?' Cruijff haalt zijn schouders op. 'Geen idee. Er schijnt nu wel of geen bestuur. Dat soort dingen ben ik niet op de hoogte, ik... ik... moet zeggen verdiep ik me ook niet in.'

In de auto op de terugweg naar Amsterdam dringt de impact van de gebeurtenissen aanvankelijk niet tot Cruijff door. Zwijgend rijden de clubicoon en zijn zaakwaarnemer door de nacht, de turbulentie van het stadion achter zich latend. De altijd zo spraakzame Cruijff is heel stil. 'Een mooi moment,' oordeelt Koopmans later. Uiteindelijk, vlak bij huis, spreekt Cruijff toch over de gebeurtenissen eerder die avond. Hij zegt: 'Dennis en Wim stonden er ook maar wat verloren bij.' Koopmans antwoordt: 'Zo gaat dat, in vergaderingen.'

Thuis kijkt Koopmans alle tv-programma's terug. Hij hoort voor het eerst wat Coronel tijdens de persconferentie allemaal over Cruijff heeft gezegd. Hij slaapt onrustig en is al om halfvijf 's ochtends weer op. In zijn computerbestand leest hij oude e-mailberichten terug om te kijken of Coronel daar misschien uit heeft geput. Twee vragen zeuren door in zijn hoofd: 'Wat heb ik gedaan? Had ik iets anders moeten doen?'

Als zijn vrouw wakker is, laat hij haar de e-mails lezen. Hij zegt: 'Ik geef je een fles champagne als je een bericht vindt waarin iets onethisch staat.' Hij is zich ervan bewust dat hij Coronel onder druk heeft gezet. Hij heeft geduwd, op de grens van het toelaatbare gespeeld. Maar heeft hij ook iets misdaan? Hij praat zichzelf moed in: 'Potverdorie nog aan toe, ik heb niets onethisch geschreven.'

Om negen uur heeft hij een afspraak in het Olympisch Stadion. Hij wordt gebeld. *Pauw & Witteman*. Of hij zijn verhaal wil doen. Hij wimpelt ze af. De admiraal heeft gezegd: 'Kop houden, onzichtbaar maken. Dan hebben ze geen tegenstander meer.' Daar houdt hij zich aan, maar het kost hem moeite. Het liefst zou hij zijn e-mails laten zien. Dan zou de buitenwereld er voor eens en altijd van overtuigd zijn hoe respectvol hij de voorzitter al die tijd heeft behandeld.

Hij denkt: Ik word nu neergezet als een hele smerige, harde adviseur. Daarmee doe je aan persoonsbeschadiging. Ik ben vijftientig jaar bankier geweest. Dan sta je bij voorbaat al met 1-0 achter. Een corporate crisis kan ik rustig afhandelen. Maar dit is mijn eerste Cruijff-crisis. En wel een héél grote.

Naar georganiseerde chaos: op weg naar succes, luidt de titel van het rapport. Aan het eind van de week staat het ineens op internet. De titel is volgens Ruben Jongkind het gevolg van een 'een-tweetje' tussen hem en Koopmans: 'We hadden het er samen over.' Aanvankelijk dacht Jongkind aan *Van een harp naar een wiel*, maar dat werd door Koopmans te vaag gevonden. *Van ongeorganiseerde naar georganiseerde chaos* klonk volgens de zaakwaarnemer van Cruijff te negatief. Het woord 'succes' geeft het de gewenste positieve lading.

Het is een merkwaardig werkstuk geworden, inclusief de obligate nummer 14, een stempel van Cruyff Inc. en een citaat van het orakel bij wijze van motto: 'Je hebt zowel kwaliteit als resultaat nodig. Resultaat zonder kwaliteit is saai; kwaliteit zonder resultaat is onzinnig.' Het rapport is een mengeling van powerpointteksten en organogrammen.

De meest opzienbarende constatering is misschien dat er 'geen Ajax-spelsysteem' is, maar dat er 'Ajax-normen' zijn. De jeugdopleiding van Ajax is weliswaar 'wereldberoemd en succesvol', maar moet op de schop. De huidige 'hark'-structuur dient te worden vervangen door een model van 'georganiseerde chaos', waarin geen plaats meer is voor een

technisch directeur (lees: Danny Blind) of een hoofd opleidingen (lees: Jan Olde Riekerink). De ontwikkeling van individuele spelers staat voortaan centraal. Het resultaat van de jeugdelftallen doet er eigenlijk niet toe; doorstroming van de getalenteerde voetballers naar de hoofdmacht krijgt voorrang. Een ander woord voor georganiseerde chaos is 'wielstructuur', later op de Toekomst dé metafoor voor het hele veranderingsproces. Wie in wielstructuren denkt, hoort erbij. Wie zich vastklampt aan de hark heeft afgedaan.

In de samenvatting zijn vierenhalve zinnen onleesbaar gemaakt met viltstift. Jack van Gelder openbaart in *Studio Voetbal* van 3 april wat eronder staat: 'Het Nederlands elftal is met zijn totaalvoetbal op de kaart gezet vanuit het Ajax-denken en de Ajax-opleiding. Het feit dat Nederland op dit moment tweede staat op de FIFA-ranking en vice-wereldkampioen werd in 2010, is voor een belangrijk gedeelte terug te leiden tot de Ajax-school. De conclusie is dan ook gerechtvaardigd dat Ajax trots mag zijn op wat er is neergezet in het verleden en wat er vandaag nog staat.'

Waarom zijn deze zinnen met viltstift bewerkt? Jongkind is stellig: 'Om verwarring te scheppen.' Het rapport zou nooit openbaar gemaakt worden, het was niet voor publicatie bestemd. Het is volgens hem door mensen uit het andere kamp op internet gezet, met inbegrip van de onleesbaar gemaakte regels. Zodat iedereen die het las zou denken dat de opstellers van het rapport wat hadden te verbergen. 'Een gotspe,' aldus Jongkind. De media hebben inhoudelijk geen aandacht aan het rapport besteed, wat hem niet verbaast: 'Journalistiek gaat over randzaken. Voor ons was dat alleen maar positief. Wij willen niet dat iedereen weet wat we op de Toekomst aan het doen zijn.'

13 | Met een strik eromheen

Hij heeft het zien aankomen. Rob Been jr., zoon van een voetballer en bestuurder van Ajax, zelf voetballer en voorzitter van de ledenraad van Ajax. Hij heeft de afgelopen dagen intensief contact gehad met Uri Coronel. En dus wist hij dat Coronel erdoorheen zat. Dat de polarisatie in diens denken geen grenzen meer kende. *De Telegraaf*, Cruijff, de ledenraad, iedereen moest het bij hem ontgelden. Toen Coronel er op 30 maart de brui aan gaf, stond Been jr. daar dus niet van te kijken.

Dit is zijn moment. Jarenlang heeft Been vanaf de zijlijn kritiek geuit. Met geestverwanten op typisch Amsterdamse manier gekankerend, op het bestuur, op de directie, op de leiding. Op het spel van het eerste, op de trainer, op alles wat niet goed ging. Tot hij ineens, tot zijn eigen verrassing, zelf in het zadel werd gehesen. Dat was na de vergadering van 14 december, toen er veel nieuwe leden in de ledenraad werden gekozen. Voor die vergadering moesten Been en geestverwanten nog opboksen tegen de generatie van Coronel, babyboomers, maatschappelijk geslaagd, met een vanzelfsprekend gezag en bestuurlijk overwicht. Na die vergadering vormden zij, de jongeren, ineens zelf het nieuwe establishment. De meeste ervaren bestuurders hadden het veld geruimd. Vervangen door ex-voetballers, een gevolg van de oproep van Cruijff. Been heeft het er later nog met de clubicoon over gehad: de nieuwe mensen in de raad hebben veel verstand van voetbal. Niks mis mee, Ajax is immers een voetbalclub. Maar hij vond het toch jammer dat er op 14 december ineens zo veel bestuurlijke en maatschappelijke ervaring uit de ledenraad verdween.

Met veel van die nieuwe leden heeft hij in zijn jeugd zelf nog gevoetbald, zoals hij ook nog wel eens een balletje heeft getrapt met algemeen directeur Rik van den Boog. Dat was in de periode dat Van den Boog een vaste kracht was in het tweede. Dan mocht hij, Robbie Been, als jonkie wel eens invallen. Vanaf zijn vijftiende speelde hij bij Ajax, nadat hij door zijn vader eerst naar DCG in Amsterdam-West was gestuurd. Dicht bij huis, dan hoefde hij niet helemaal naar de andere kant van de stad voor trainingen. Het eerste van Ajax heeft hij nooit gehaald, in tegenstelling tot zijn vader. De elftalfoto uit 1958 met Rob Been sr. hangt nog op de Toekomst. Rob Been jr., ondernemer met een eigen bedrijf in stadionreclame, trainde later nog onder Cruijff. Dat was eind jaren tachtig, toen Cruijff zijn spelinzicht soms deelde met de amateurs.

Wat hij maar zeggen wil, Ajax is hem met de paplepel ingegoten. Al in de kinderwagen kwam hij bij de vereniging over de vloer, als zijn moeder zijn vader ging aanmoedigen. En hij kent Cruijff persoonlijk. Komt goed van pas, nu hij zelf een leidinggevende functie heeft. Je kent de club of je kent de club niet, zegt hij vaak. Drie keer raden tot welke categorie hij behoort.

Hij ziet zichzelf als een bruggenbouwer. Hij deelt het gedachtegoed van mannen als Mark Geestman en Cees van Oevelen, maar hij behoort nadrukkelijk niet tot hun groep. Zit niet in zijn karakter. Hij is een teamspeler. Toen Geestman in de zomer van 2010 met zijn visie kwam, toen hij zijn plannen ontvouwde om de club te veranderen, hield hij dus afstand. Inhoudelijk was hij het met hem eens, dat was het punt niet. Het ging hem om de intentie: wat wilde Geestman ermee bereiken? Hij heeft er destijds nog met hem over gesproken, in een restaurant in Zeist, toen ze daar toevallig allebei voor zaken waren. Als je eenmaal begint, hield hij Geestman voor, moet je doorzetten. Dan moet je de ultieme gevolgen overzien: bestuur weg, directie weg. Dan sta je aan het hoofd van een groep die de leiding van Ajax ten val wil brengen. Geestman zag dat anders. In het restaurant in Zeist was hij nog stellig: er gaan geen koppen rollen. Hij wilde Ajax beter maken, niets meer en niets minder. Het ging hem niet om de poppetjes maar om de structuur.

Toen Geestman enkele maanden later in de ledenraad opriep tot een discussie, kon hij op weinig enthousiasme rekenen. Dat lag deels aan de timing. Geestmans powerpointpresentatie vond plaats op maandag 20 september, de dag dat Cruijff in *De Telegraaf* de revolutie predikte. Stom toeval, bizarre coincidentie, maar dat wilde er bij de vertrouwelingen van voorzitter Coronel, die toen nog in de ledenraad zaten, natuurlijk niet in. Zij hadden die ochtend de column van Cruijff gelezen, zij luisterden die avond naar een kritisch betoog van Geestman. De optelsom was snel gemaakt. Bewijzen dat er geen verband was, dat de heer Cruijff te Barcelona en de heer Geestman te Amsterdam niet even de koppen bij elkaar hadden gestoken om de club om te ploegen, was onbegonnen werk. Rob Been was erbij en keek ernaar. Wat hij zag was: gepijnigde blikken om de vergadertafel, scepsis, bar weinig instemmend geknik.

Wat zijn toehoorders ongetwijfeld hebben onthouden, die maandag 20 september, is dat Ajax op de schop moest. Maar waar Cruijff in zijn column een paar honderd woorden voor nodig had, daar pakte Geestman uit met een verhaal dat door enkele aanwezigen als langdradig en warrig werd ervaren. Rob Been vond het een dappere poging, hij sloeg het met bewondering gade, maar hij dacht wel: de vrienden van Coronel vinden dit niet leuk, dit is een scheiding der bloedgroepen, dit zaait verdeeldheid. De maanden daarna was de ledenraad een broeinest van onvrede. Geestman gaf leiding aan een groep, Rutger Koopmans begon zich te roeren, samen met Keje Molenaar. De verandering in Koopmans was veelzeggend. Hij gold in de ledenraad als financieel expert, ontleende zijn gezag aan het feit dat hij bankier was geweest. Hij was een mondig lid, zei verstandige dingen. Maar hij sloeg als een blad aan de boom om nadat hij zaakwaarnemer van Cruijff werd. Ineens gaf hij ongevraagd advies over de organisatie van de techniek op de Toekomst. Plotseling sprak hij in neerbuigende bewoordingen over de leiding van Ajax. Dat vond Been misschien nog het opvallendste aspect van zijn metamorfose: Koopmans speelde fors op de man in zijn kritiek. Hij had het vizier gericht op Coronel en Van den Boog. Alsof hij een rekening met ze had te vereffenen. Toen Koopmans op 14 december niet werd herkozen zette hij zijn activiteiten buiten de ledenraad voort. Dat venijn ontbrak bij Geestman. Die

was vooral bezig met de organisatie: Piet Keizer erbij betrekken, bijeenkomsten beleggen. Been hoorde ervan, maar hij deed er niet aan mee. Dan hoefde hij zich ook niet te mengen in de ruzies die onvermijdelijk ontstonden: Keizer, die vond dat Cruijff hem als klapvee beschouwde en er met zijn plannen over de hervorming van de jeugdopleiding vandoor was gegaan, Koopmans die zich opwond over de onafhankelijke koers van Geestman, Geestman die zich ergerde aan de mediageile Molenaar, met zijn voortdurende gelek naar *De Telegraaf*.

Een paar maanden later is hij voorzitter van de ledenraad, na de tumultueuze vergadering in december. Hij wil het een jaar doen, niet langer. Dat heeft hij zijn mederaadsleden laten weten.

Op 30 maart blijft de ledenraad na de speech van Coronel in verwarring achter. Been neemt de vergadering over, na een korte schorsing. Het rapport van het technisch platform wordt besproken. Jongkind houdt zijn presentatie, in aanwezigheid van Cruijff, Bergkamp en Jonk. Er worden enkele vragen gesteld over de wijze waarop het tot stand is gekomen, nauwelijks over de inhoud. Been concentreert zich op zijn slotwoord. Aan het einde van de vergadering roept hij de aanwezigen op radiostilte in acht te nemen. Hij benadrukt: alles wat jullie nu tegen journalisten zeggen, kan verkeerd vallen. Ook geeft hij een persbericht uit. De voltallige ledenraad doet een oproep aan alle Ajacieden om in het belang van de club de gelederen gesloten te houden. Na de traditionele afsluiting met kroketten en bier rijdt hij snel naar huis, opgelucht dat hij de vergadering tot een goed einde heeft gebracht. Het vertrek van Coronel en de terugkeer van Johan hebben niet tot chaotische taferelen geleid. Althans niet in de vergaderzaal. Op de ringweg wordt hij aangehouden door de politie. Been, in gedachten verzonken, reed veel te hard in zijn 'foute patserbak', een BMW6. De agent van de gemeentepolitie zegt: 'Ja, meneer, u trok 'm goed op.' Been legt uit dat hij net bij Ajax is geweest en met zijn gedachten elders was. De agent, die de ontwikkelingen bij Ajax via de radio heeft gevolgd, zegt: 'Gaat u maar verder.' Been: 'Zoveel impact hadden de gebeurtenissen ook op hem gehad.'

Thuis zet hij de televisie aan. Hij kijkt naar een herhaling van *Nieuwsuur*, ziet het interview met Cruijff. Hij schrikt zich wezenloos en denkt: Dit is een cruciaal moment. Voor het eerst in zijn leven staat de clubicoon daar als een man van vlees en bloed, de eens heilige Cruijff ontdaan van zijn aura. Been zet de tv uit. De gebeurtenissen van de afgelopen week malen door zijn hoofd: de scène bij de slagboom met Cruijff, Bergkamp en Jonk. De verklaring van Coronel. Het interview met Johan. Hij denkt: Dit is een dieptepunt in de geschiedenis van de club. Alles wat je niet wilt dat er met je club gebeurt, heeft nu plaatsgevonden. Voor de gewone man is Cruijff als voetbalgod van zijn voetstuk gevallen, dat weet hij zeker. Pas om vier uur gaat hij slapen, in de wetenschap dat het nu op hem aankomt. Hij moet de club lijmen.

De volgende ochtend kopt *De Telegraaf* op de voorpagina: 'Cruijff wint slag om Ajax'.

Links boven de vouw staan foto's van de leden van de raad van commissarissen die hun positie ter beschikking hebben gesteld. *De Telegraaf* is er niet rouwig om. WEG! staat in grote rode letters boven de portretten, waar een groot rood kruis doorheen is gehaald. In een column schrijft Valentijn Driessen dat Johan Crujff 'eindelijk' weer deel uitmaakt 'van de Nederlandse voetbalfamilie'. *Het Parool* opent die middag met de woorden: 'Ajax ontploft', en daaronder een foto van Bergkamp, Crujff en Jonk. In tegenstelling tot *De Telegraaf* houdt de krant een slag om de arm over de terugkeer van Crujff. Deze heeft op het parkeerdek van de Arena immers laten weten dat hij 'geen jassie aan hoeft.' Een dag later komt het *Algemeen Dagblad* met een reconstructie van de coup. De krant citeert uit e-mails, sms-berichten en voicemail, met als kop een uitspraak van Crujff tegen Van den Boog tijdens een bijeenkomst op 4 maart: 'Ik beslis, jij mag uitvoeren, de rest snapt er toch niets van.' Met de rest bedoelde de clubicoon de raad van commissarissen, die hij een gering voetbalverstand toedichtte. Het verslag in het *Algemeen Dagblad* doet veel stof opwaaien: wie heeft er gelekt? Uit een e-mail van Koopmans aan Van den Boog op 5 januari zou bovendien blijken dat Crujff zich in een vroeg stadium al beschikbaar stelde voor de raad van commissarissen. *NRC Handelsblad* kopt daarom die middag dat de clubicoon 'wel degelijk' een jassie aan wilde. Niemand weet dat Crujff niet was geraadpleegd bij het schrijven van de bewuste e-mail. Het was een idee van Koopmans zelf, om de directie en de raad van commissarissen extra onder druk te zetten.

Driessen schrijft nog een column om de gebeurtenissen in een context te plaatsen. Vrijdag 1 april beweert hij dat Coronel & co samen met Kees Boef van het ingehuurd strategiebureau Burson-Marsteller 'de tactiek van de verschroeiende aarde' heeft toegepast. Een 'lastercampagne', luidt de conclusie van de journalist, die meent te weten dat niet Crujff, maar Bergkamp, Jonk en Ajax erdoor worden getroffen. Coronel heeft de spelers 'met een erfenis voor het leven opgezadeld'. Conclusie van Driessen: 'De innerlijke beschaving heeft het dus weer eens verloren met Ajax als grootste slachtoffer.'

In *De Telegraaf* van zaterdag 2 april meldt Jaap de Groot dat voorzitter Coronel in 2008 'als openingszet' de opdracht gaf om telefoongegevens van personeelsleden van Ajax te screenen. Hij nam drie jaar later afscheid met het opnemen 'van telefoongesprekken en vertrouwelijke vergaderingen' die vervolgens werden gelekt. De Groot neemt niet de moeite bewijs te leveren voor deze beweringen, misschien omdat het ontbreekt. Hoe het ook zij, ze vormen de opmaat voor het eigenlijke thema van zijn column: de onthulling van een complot waarbij Coronel, Van den Boog, Yves Gijrath (organisator van de Miljonair Fair) en Kees Boef (regisseur) zouden zijn betrokken, met als doel Crujff en geestverwanten zwart te maken. 'De eerste contouren van Rikileaks' misten volgens de chef-sport van *De Telegraaf* echter hun doel. Niet Crujff, maar Coronel heeft volgens hem 'een aanslag' gepleegd op Ajax: 'Het slachtoffer is weliswaar zwaar gewond, maar buiten levensgevaar.'

Zwaar geschut, maar Johan Derksen ziet kans er in zijn column in *Voetbal International* nog een schep bovenop te doen. Hij vergelijkt de situatie bij Ajax met Watergate, het schandaal dat president Richard Nixon in 1974 tot aftreden dwong.

Coronel, 'een rancuneuze gek' en 'minstens zo genadeloos' als Nixon, 'huurde' volgens Derksen een 'peperduur bureau in om zijn tegenstanders te liquideren'. Over adviseur Boef schrijft Derksen: 'Meneer Boef vindt feiten niet relevant, als het publiek Cruijff maar uitkotst, dan kan hij zonder gêne een rekening naar Ajax sturen.'

Heel vervelend, denkt Kees Boef. Waar komt die Yves Gijrath bovendien ineens vandaan? Hij kent hem niet, maar heeft zijn optredens in de media met verbazing gadeslagen. De steunbetuigingen van Gijrath aan het adres van de directie en het bestuur hebben averechts gewerkt, geen twijfel over mogelijk. Dat zou Boef nooit zo hebben aangepakt: een betrekkelijke buitenstaander kiezen om je verhaal te doen. Hij heeft weliswaar met de leiding van Ajax overleg gevoerd over mensen die ze naar voren zouden kunnen schuiven, maar de naam Gijrath viel daarbij nooit. Ze dachten aan Piet Keizer, net als Cruijff een clubicoon en een man die even deel had uitgemaakt van het technisch platform. Keizer had dus uit eigen ervaring kunnen vertellen hoe weinig het platform had voorgesteld. Althans, dat dacht Boef. Later bleek dat Keizer er te kort bij was betrokken om er iets wezenlijks over te kunnen zeggen. En ook dat hij mediaschuw was. Na het interview met Cruijff op het dek van de Arena had Boef even tevreden achterover geleund. 'Net als iedereen dacht ik: Wat is dit? We konden de bal het werk laten doen. Cruijff had zichzelf in de hoek gemanoeuvreed.'

Na Gijrath en de publiciteit in *De Telegraaf* en *Voetbal International* is de situatie weer veranderd. Boef beseft dat zijn strategie in duigen is gevallen. Het laatste wat je wilt, als communicatiestrateg, is zelf onderdeel worden van het verhaal van de tegenstander. *De Telegraaf* en Derksen pakken bovendien niet alleen hem aan, maar ook het bureau waarvoor hij werkt. Boef: 'Ik heb toen de aanvechting gehad daar iets aan te doen. Het cliché is: je moet stilzitten als je geschoren wordt. Maar er is een grens. Gelukkig duurde het niet lang. Na twee weken verdwenen mijn bureau en ik weer uit de publiciteit.' Een tweede reden om niets te ondernemen, is dat alleen *De Telegraaf* en Derksen hem onder vuur namen. 'Andere media maakten er geen issue van. Dat het bureau waarvoor ik werk niet zou deugen was ook puur hun verhaal. Het werd niet opgepikt.'

Rik van den Boog is evenmin ingenomen met de berichtgeving. 'Op een gegeven moment word je er gek van, ga je twijfelen aan jezelf. De leugen regeert. Derksen op televisie vind ik een muppetshow, dat zie ik als cabaret. *De Telegraaf* is voor mij een ander verhaal. Die krant heeft karaktermoord op mij gepleegd. Ik had meer last van mijn verleden bij TEG dan van mijn conflict met Johan. Maar bij elkaar opgeteld ben ik twee jaar lang door de krant verkankerd. Het vervelende is: de processen tegen medewerkers van TEG heb ik allemaal gewonnen, maar daarover schreven ze niet, of ergens diep in de krant. Uit eigen ervaring weet ik ook dat er meer lijn zat in hun berichten dan in het optreden van Cruijff zelf. Zonder de regie van *De Telegraaf* is hij een impulsieve man, die vaak maar wat roept.'

Na het terugtreden van de raad van commissarissen is voor hem een nieuwe situatie

ontstaan. Van den Boog vermoedt dat hij op termijn, als een nieuw bestuur is gekozen en er een nieuwe raad zit, de rugdekking zal ontberen die hij van Coronel kreeg. En zonder die steun kan hij niet werken. Misschien is het daarom beter om aan het einde van het seizoen op te stappen, denkt hij. 'Je weet dat dit gaat gebeuren. Ik wilde het financieel netjes afronden. Met een strik eromheen voor Ajax. Uit respect voor de club. Je doet het voor de club en de supporters. Dat ben ik ook wel eens vergeten. Ik heb wel dagen gehad dat ik dacht: Rik, je zit hier bij Ajax, dat heb je mooi voor elkaar.'

Rob Been heeft intussen andere zorgen. De dagen na de ledenraadsvergadering en de persconferentie van Coronel spreekt hij met de supporters, de sponsors en zakenlieden rond Ajax. Hij snuift bij hen een zuiver clubgevoel op, balsem voor zijn gebutste Ajax-gevoel. Van veel mensen hoort hij: dit nooit meer. Ze zeggen ook: de structuur van de club is niet meer van deze tijd. Waarom sneuvelen er zo veel mensen? Dat kunnen niet allemaal sukkels zijn. De functies van de vereniging en de raad van commissarissen moeten worden gescheiden, hoort hij van veel kanten. Hierdoor gesterkt belt hij met enkele leden van de ledenraad. Ze spreken af zaterdag 2 april op zijn kantoor bij elkaar te komen, om zich te beraden op de huidige situatie.

Die zaterdagochtend wordt een commissie gevormd met het doel Ajax uit de impasse te halen. Deze bestaat uit vier mannen: de oudgedienden Hennie Henrichs en Arie van Os, en de ledenraadsleden Cees van Oevelen en Rob Been. Eerste opdracht van deze zogeheten vredescommissie: een onderzoek instellen naar de toekomstplannen van Johan Crujff. Been vraagt demissionair voorzitter Coronel of hij met de commissie in gesprek wil gaan. Nadat Coronel zijn bereidheid daartoe heeft uitgesproken, verzoekt Been zaterdagmiddag aan een huisvriend van Crujff de boodschap door te geven dat hij hem wil spreken. Zelf beschikt Been niet over Crujffs telefoonnummer, vandaar. En Been wil Rutger Koopmans omzeilen. Lijntjes kort houden, denkt hij. Even later gaat zijn telefoon. Barcelona aan de lijn.

Been stelt voor dat de vredescommissie Crujff zo snel mogelijk met een bezoekje vereert, om de lucht te klaren en over de toekomst van Ajax te praten. Crujff laat weten dat de vredescommissie van harte welkom is. Met een zucht van verlichting constateert de preses van de ledenraad dat Johan zich niet van de club heeft afgekeerd. Hij had ook kunnen zeggen: Bekijk het maar, met zijn allen. Maar nee, hij stelt zich open en constructief op, is bereid te luisteren mits de heren naar Barcelona komen. Net zo te spreken is Been over het feit dat Crujff er geen bezwaar tegen heeft als hij hem voortaan rechtstreeks belt. Gevraagd naar de rol van Koopmans was Crujff duidelijk: hij is niet zozeer zijn woordvoerder als wel een functionaris van de foundation. Om ruis in de communicatie te voorkomen, oppert Been, wil hij deze functionaris daarom in de toekomst omzeilen. Crujff gaat akkoord.

Maandag laat Crujff Jaap de Groot in zijn column in *De Telegraaf* optekenen: 'We

hebben weer een heisa-week achter de rug. Er is veel gebeurd en helaas is Ajax daar niet goed uitgekomen. Ik ben echt wel het een en ander gewend, maar dit heeft alles overtroffen wat ik eerder mee heb gemaakt.' Vorige week was hij nog kwaad. Hij wond zich erover op dat zijn jongens, zoals hij Bergkamp en Jonk noemt, werden afgezeken en dat werd gesuggereerd dat hij van de club wegliep die hij zelf in de fik had gestoken.

Inmiddels is hij tot rust gekomen. Wat heet? De clubicoon is ervan overtuigd dat hij gaat winnen. Zijn plan, zijn rapport, zal worden uitgevoerd. Een commissie van de club komt snel naar Barcelona. In de column in *De Telegraaf* klinkt hij strijdbaar: 'Ik ben de laatste die wakker ligt als-ie zwart wordt gemaakt, maar doe het dan goed. Maak me desnoods pikzwart, maar betrek daar geen goede mensen bij.' Koopmans heeft hem niet tegengesproken, maar de uitgestippelde strategie staat daar haaks op: Bergkamp en Jonk voor de troepen uit, maarschalk Cruijff erachteraan. Koopmans: 'Johan zit in zijn hoofdkwartier, je kunt hem niet raken. In een oorlog zijn het vooral soldaten die worden gedood.'

Over het bezoek van de commissie aan Barcelona maakt Koopmans zich geen zorgen. Van Os is volgens hem 'een keffertje' maar hij heeft al laten weten: 'Cruijff is Ajax en Ajax is Cruijff. Wie ruzie heeft met Cruijff gaat er onherroepelijk aan.' Henrichs ziet zichzelf als een halve Louis van Gaal, maar is verder ongevaarlijk. Dat geldt al helemaal voor Been en Van Oevelen. De eerste heeft nog onder Cruijff getraind, de tweede met diens zoon Jordi gevoetbald. Bovendien: Michael van Praag zal erbij aanwezig zijn. De erevoorzitter heeft intern laten weten dat dit de laatste kans is om Cruijff weer aan boord te krijgen.

Over zijn eigen positie is Koopmans minder te spreken. Hij wordt zwartgemaakt op de Toekomst. Er zijn mensen die vinden dat hij en Keje Molenaar zouden moeten worden geroyeerd als lid van Ajax. Ook hebben hem geruchten bereikt dat hij zou zijn ontslagen door Johan Cruijff. Het is allemaal onzin, maar toch. Hij merkt dat hij er in zijn zakelijke leven last van begint te krijgen. Hij had naar eigen zeggen de reputatie de meest harmonieuze adviseur te zijn in zijn vak. Daar is weinig meer van over. Als dagvoorzitter ligt hij even minder goed in de markt. En tot overmaat van ramp bekogelen Ajax-supporters zijn ramen al een paar avonden met eieren. Hij heeft de politie erbij gehaald.

Donderdag 7 april nemen Henrichs, Van Os, Van Oevelen en Been het vliegtuig naar Barcelona. Het bezoek is georganiseerd door Rutger Koopmans, maar hij neemt nadrukkelijk niet deel aan de gesprekken. Op het vliegveld van Barcelona lopen de commissieleden Michael van Praag tegen het lijf. De erevoorzitter van Ajax schuift op verzoek van Cruijff bij het gesprek aan. Een bemiddelaar wil hij zichzelf niet noemen, hij wil beide partijen behulpzaam zijn met het 'op een waardige en respectvolle manier met elkaar communiceren.' Cruijff opent de bijeenkomst met een ontboezeming: hij kijkt met weinig plezier terug op de gebeurtenissen van de afgelopen week. Daarvoor houdt hij te veel van Ajax. Hij zegt dat hij er alles aan wil doen om de situatie bij de club te veranderen. Maar wel met eensgezinde mensen. Nadat Van Praag Cruijff omstandig heeft

bedankt dat hij vorige week de moeite heeft genomen helemaal naar Amsterdam te komen om zijn rapport toe te lichten worden er zaken gedaan. De vredescommissie stelt vast dat Cruijff voor Ajax behouden kan blijven. Over een eventuele functie wordt nog niet gesproken. De sfeer is zo goed dat de clubicoon aanbiedt met de groep te gaan lunchen in een van zijn favoriete restaurants, vlak bij de foundation. Cruijff bestelt voor de hele groep, Been rekent af. Na afloop rijden de heren Henrichs, Van Os, Van Oevelen en Been in opperbeste stemming terug naar het vliegveld. Van Praag vliegt door naar Genève.

De persafdeling van Ajax laat weten dat het gesprek ‘in een zeer prettige sfeer is verlopen’. Deze diplomatentaal wordt door Been ook gebezigd: ‘We zien in de coöperatieve houding van Cruijff aanknopingspunten om uit de gerezen impasse te geraken.’

Zaterdag 9 april zit demissionair commissaris Jan Haars in het vliegtuig van Zürich naar Schiphol. Voor vertrek krijgt hij *De Telegraaf* in handen. Hij leest daarin dat Rik van den Boog van plan is op 30 juni Dennis Bergkamp, Wim Jonk, Ruben Jongkind en Bryan Roy op non-actief te stellen. Hij stuurt een sms naar Uri Coronel: ‘Is dit waar?’ Hij krijgt een bericht terug: ‘Nee.’ Haars: ‘Later wilde het echtpaar achter mij in het vliegtuig de krant lenen. Ik hoorde de man tegen zijn vrouw zeggen: “Vreselijk bij Ajax, hè? Nou heeft Van den Boog die mannen eruit gezet.”’

Het blijkt iets genuanceerder te liggen. Van den Boog heeft de groep niet ontslagen, maar laten weten dat hij hun op 30 juni aflopende contracten niet zal verlengen. Haars: ‘Rik had ze misschien wel de laan uit willen sturen. Er was grote onrust ontstaan op de Toekomst, door hun bemoeienis. Maar wij hebben als raad van commissarissen gezegd: “Je gaat niet iemand ontslaan die, als je niets doet, een paar weken later tegen het einde van zijn contract aanloopt.” Rik was bij tijd en wijle op oorlogspad. Dan zeiden wij: “Terug in je hok, Rik. Je bent directeur namens ons, zo doen wij dat niet.”’ Van den Boog: ‘In een eerder stadium heb ik gezegd: “Ontslaan die handel.” De leden van de raad van commissarissen vonden dat ik gelijk had, maar ze konden geen toestemming geven. Vanwege de ledenraad. Ze waren ook bestuurders namens de vereniging. Daar zie je de zwakte van het bestuursmodel.’

Een dag later, tijdens de wedstrijd Ajax-FC Groningen, laat een deel van de supporters de algemeen directeur vallen. Er zijn spandoeken met teksten als: ‘Johan, geef ons Ajax terug!’ ‘Revolutie’, ‘Welkom terug Johan’ en ‘Cruijff kom! Om per direct onze trots te redden.’ Ook zijn er spreekkoren met teksten als ‘Rikkie rot op, olé olé’ en ‘Rikkie Rikkie, Johan komt eraan, niemand kan ons stoppen, Johan komt eraan.’ Een week later, bij de uitwedstrijd tegen NEC, spreekt Van den Boog de voorzanger van Vak 410 erop aan. ‘Ik heb hem bij zijn nekvel gepakt en tegen hem gezegd: “Ik ben klaar met je.” Hij is zes keer groter dan ik, maar zoiets flik je niet. Ik had een goed contact met hem, heb hem altijd gesteund, dan verwacht je ook wat terug.’

Na afloop van de wedstrijd tegen Groningen nemen drie leden van de demissionaire raad van commissarissen Van den Boog apart. Joop Krant, Uri Coronel en Frank Eijken doen een beroep op hem om te overwegen zijn functie neer te leggen. Eijken: 'We hebben op hem ingesproken. Ik vond het heel triest voor hem. In zijn ogen was hem veel onrecht aangedaan.' Krant en Coronel leggen de situatie aan hem uit: 'Wij treden terug. Je kunt hetzelfde doen, met als reden dat je niet meer kunt functioneren. Denk erover na.' Van den Boog hoeft er niet lang meer over na te denken. Woensdag 13 april zit de algemeen directeur om de tafel met de advocaat van Ajax, en Eijken namens de raad van commissarissen. Het is, voor Eijken, na Maarten Fontein en Martin van Geel de derde functionaris die hij naar de uitweg begeleidt. Over de vertrekregeling ontstaat, in tegenstelling tot bij het gedwongen afscheid van Fontein, geen juridisch getouwtrek. Fontein kreeg nog meer dan een jaarsalaris mee, bij de aanstelling van Van den Boog was mede daarom vastgesteld de vertrekregeling binnen het jaarsalaris te houden. Zijn contract wordt per 1 juni ontbonden.

Zondagavond 17 april, na de uitwedstrijd van Ajax tegen NEC, wordt zijn afscheid per 1 juni in een persbericht bekendgemaakt. In de maandagkranten wordt het vertrek van Van den Boog gekoppeld aan de terugkeer van Cruijff. *De Volkskrant* schrijft dat 'de revolte van Cruijff en alles wat daarmee samenhangt' te veel is gebleken voor de algemeen directeur. *Het Parool* kopt: 'Weg vrij voor Johan Cruijff'. De krant stelt dat Been nu 'een sleutelfunctie heeft in de patstelling bij Ajax.' De voorzitter van de ledenraad zegt te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om Cruijff weer aan Ajax te binden. 'Wil hij een jasje aantrekken?' Dat is volgens Been de vraag.

Dinsdag 19 april zit demissionair voorzitter Uri Coronel in *De Wereld Draait Door*. Hij heeft bedongen dat hij uitgebreid de tijd krijgt om zijn verhaal te doen. Presentator Matthijs van Nieuwkerk wil weten of hij zich geïntimideerd heeft gevoeld door de uitlatingen van Cruijff. Coronel: 'Nee, want ik ben niet zo snel geïntimideerd. En ik ben ook wel eens grof en ik vind ook dat ik (er) eigenlijk niet te lang bij stil moet staan.' Tafeldame Claudia de Breij neemt het over: 'Maar even. Wat was het dan als het niet geïntimideerd was, wat was het dan waardoor u dacht: maar hier ligt een grens.' Coronel: 'Nou.' De Breij: 'Beledigd? Is het gekwetst? Is het verdrietig?' Coronel: 'Ik ben alle drie. En beledigd is een goed woord.' In het interview zegt Coronel verder dat hij 'niet de rest van zijn leven met de frustraties (wil) rondlopen dat ik niet met Cruijff door één deur kan.' Van Nieuwkerk: 'Het zijn twee ereleden hè, Coronel en Cruijff.' Coronel: 'Ja.' Van Nieuwkerk: 'Gaan die een glas drinken?' Coronel: 'Ik ben ieder moment bereid te zeggen: "Wat gezegd is, is gezegd", en ik heb ook harde dingen gezegd, in het belang van de club om een glas te drinken en om te zeggen: "Laten we kijken of het voor de club van belang is." Sjalom-macher Coronel in actie. Hij maakt daarnaast wereldkundig dat hij zijn abonnement op *De Telegraaf* heeft opgezegd. Over de beruchte voorpagina waarin door zijn portretfoto een rood kruis was gehaald zegt hij: 'Het lijken wel bebloede kruisen, alsof een Servische oorlogsmisdadiger is opgepakt, met een kop alsof de Derde Wereldoorlog is

uitgebroken of erger. Dan denk ik – ik kan er niet eens om lachen hoor, want het doet me veel pijn, het doet me verdriet en ik ben beledigd, maar dan denk ik ja, in zo'n wereld wil ik niet meer meedoen.'

In deze wereld hoeft Coronel ook niet meer mee te doen.

Na een tweede bezoek aan Johan Crujff in Barcelona op 20 april – nu zonder de aanwezigheid van Michael van Praag – maakt de vredescommissie de balans op. Crujff is bereid een functie bij de club te bekleden, onder voorwaarden. Zo zou hij in de raad van commissarissen zitting kunnen nemen. Tijdens een vergadering van de ledenraad op 26 april presenteert Been drie opties: 1) Ajax gaat verder zonder Crujff; 2) Ajax gaat onder voorwaarden door met Crujff; 3) Ajax levert de sleutels van de voor- en achterdeur in bij Crujff. De ledenraad spreekt zich uit voor optie twee. De vredescommissie wordt ontbonden, leve de voordrachtscommissie. Deze nieuwe commissie, die op zoek gaat naar geschikte commissarissen, bestaat uit Rob Been, Keje Molenaar, Mark Geestman, Cees van Oevelen en Cees Vervoorn. Molenaar en Geestman zijn volgens Been exponenten van de revolutie van Crujff. Vervoorn vertegenwoordigt de neutrale stroming. Van Oevelen en hij behoren tot het nieuwe establishment.

Dat de Amsterdamse club op 15 mei voor de dertigste keer landskampioen wordt is, in een variatie op de zinspreuk van volksschrijver Gerard Reve, bewijs dat bij God en Ajax alles mogelijk is. Na een seizoen met een overdaad aan treurigstemmend voetbal, speelt Ajax FC Twente op de laatste speeldag in een kolkende Arena van de mat.

De omslag vindt anderhalve maand eerder plaats. Nadat Ajax op 20 maart uit tegen ADO Den Haag met 3-2 heeft verloren, geeft bijna niemand meer een cent voor de kansen van de Amsterdammers. De wedstrijd daarna, tegen Heracles in de Arena op 3 april, speelt Ajax futloos, statisch, zonder creativiteit. De wedstrijd zit hopeloos op slot. De bal gaat er nooit meer in, dat staat vast. Het kampioenschap is ver achter de horizon verdwenen. Een halve afzwaaijer van een vrije trap van Miralem Sulejmani in de 59ste minuut is een eenvoudige prooi voor keeper Remko Pasveer van Heracles. Althans, zo lijkt het. Maar dan laat Pasveer de bal voor de goal als een beginneling uit zijn handen vallen, waarna de mee naar voren gekomen verdediger Oleguer hem op een paar millimeter voor de doellijn bij toeval op zijn hoofd krijgt. Een kopbal is het niet, maar hij zit wel. Een wonderlijk doelpunt.

Een week later schiet een andere doelman Ajax te hulp. Net op het moment dat FC Groningen in de Arena alle schroom van zich afschudt en halverwege de tweede helft op zoek gaat naar de overwinning, rent doelman Brian van Loo als een dwaas zijn doel uit na een pass in niemandsland van Gregory van der Wiel. Van Loo is veel te laat bij de bal, waarna Sulejmani de bal met een lobje over de doldrieste keeper in het doel prikt. Weer

breekt een keeper van de tegenpartij de partij open.

Lucky Ajax bestaat nog, of leeft weer. De Derde Ster is in zicht. Maar wiens titel is het eigenlijk? Wie is de vader of wie zijn de vaders van het succes, naast de blunderende keepers?

Ajax kampioen. Coronel, Van der Aat en Van den Boog zijn getuige (Michael Kooren © Hollandse Hoogte)

Na het laatste fluitsignaal op 15 mei in de Arena valt demissionair voorzitter Uri Coronel aftredend algemeen directeur Rik van den Boog in de armen. Tussen vreugdetranen door zegt Coronel: 'Ik ben ontzettend gelukkig voor de club, en vooral voor de mensen die zo ten onrechte zijn weggezet.' Over wie heeft hij het? Het kampioenschap, zegt hij, is 'voor Rik van den Boog, voor Danny Blind en een heel klein beetje voor mijzelf. Dit is het mooiste feest sinds de Champions League in 1995.'

In *De Telegraaf* ziet verslaggever Mike Verweij dat anders. In een analyse stelt hij dat met de verkoop van Luis Suárez en Urby Emanuelson halverwege het seizoen 'de beker werd vergooid en de titel op het spel werd gezet'. Wat volgden waren 'blunders op de transfermarkt', 'de schoffering van Johan Crujff', 'de lachwekkende soap rond hoofdscoach Hans van der Zee, het inschakelen van strategiebureau Burson-Marsteller, de beschuldigingen van voorzitter Uri Coronel aan het adres van Crujff, het opstappen van bestuur en rvc, plus het aangekondigde vertrek van Van den Boog'. De derde ster, aldus Verweij, 'is volledig de verdienste van De Boer.'

Crujff, zelf niet in de Arena aanwezig tijdens het titelduel, constateert in de door Jaap de Groot opgetekende column: 'Dit landskampioenschap moet het begin zijn van een lange periode waarin Ajax op een hoog niveau een constante factor blijft.' Volgens de clubicoon is er 'de afgelopen maanden te wisselvallig' gevoetbald door de Amsterdammers. Crujff geeft de nieuwe trainer een compliment: 'Het knappe van Frank de Boer is

geweest, dat hij, ondanks alle commotie, erin is geslaagd om stappen te maken.' De teneur van de column is duidelijk: zo'n kampioenschap is leuk, maar Ajax is er nog lang niet.

Rutger Koopmans is blij met de column. 'Iedereen dacht: Johan zal wel de pest in hebben. Maar hij vindt het juist hartstikke fijn dat Ajax kampioen is. Een mooie opsteker, noemt hij het. Hij is wel van mening dat Ajax nu goed moet gaan voetballen.' Over de innige omhelzing van Coronel en Van den Boog is Koopmans duidelijk: 'Ze leggen het uit als hun kampioenschap. Maar het is helemaal hun overwinning niet. Ze trekken het naar zich toe, alsof hun in een eerder stadium leed is aangedaan. Maar het gaat over Ajax.'

Rob Been heeft van de wedstrijd genoten. Na afloop gaat hij met een groepje van vijftien à twintig man uit de bestuurskamer uit eten in restaurant Loetje in Ouderkerk aan de Amstel. Daarna feest hij tot diep in de nacht in Panama. Op 3 juni gaat hij twee weken met vakantie. Sinds 30 maart heeft hij nauwelijks tijd gehad voor zijn baan en gezin. Dag in dag uit is hij met Ajax bezig geweest. Een serieus geval van *overkill*, zegt hij zelf. Hij wil er even tussenuit.

Rik van den Boog zit dan al twee dagen thuis. Na het kampioenschap heeft hij een aantal personeelsfeestjes gehad. Hij is nog naar Zuid-Afrika geweest, om bij Ajax Cape Town poolshoogte te nemen. Op 31 mei tekent hij 's middags zijn laatste contract, met linksbuiten Derk Boerrigter. Eindelijk heeft Ajax weer een voetballer op de vleugel die buitenom gaat, die het krijgt aan de schoenen heeft, die is opgeleid in de Ajax-school, die scorend vermogen paart aan oogstrelende acties. Van den Boog voert op de valreep een daad van grote schoonheid uit. Daarna rijdt hij naar huis. De dagen daarop zoekt hij bescherming in eenzaamheid. Hij is, zegt hij, iemand die op zichzelf leeft: 'Laat mij maar begaan.'

14 | Een positief en een negatief verhaal

Hij is er niet. Johan Cruijff schittert op 25 juli in de Arena door afwezigheid. En dus nemen om halfeen 's middags bij het begin van de bijzondere algemene aandeelhoudersvergadering in de Panorama Lounge van het stadion niet de beoogde vijf, maar vier nieuwe commissarissen links van het podium plaats: voorzitter Steven ten Have, een organisatieadviseur en hoogleraar, advocaat Marjan Olfers, creatief directeur Edgar Davids en Paul Römer, directeur van publieke omroep NTR. Is Cruijff met vakantie op een berg bij Barcelona, zoals zijn zaakwaarnemer beweert? Is zijn laatste publieke optreden op het parkeerdek van de Arena hem slecht bevallen? Heeft hij geen zin? Is hij bokkig of boos? Al deze variaties gonzen door de Panorama Lounge. Niemand die er iets zinnigs over kan zeggen.

Uri Coronel, die als president van de aftredende raad van commissarissen voor de laatste keer de vergadering leidt, is ontstemd. Cruijff is niet aanwezig, hij heeft niet eens de moeite genomen zich af te melden. Voordat Coronel de bijeenkomst opent, flitst het door zijn hoofd: 'Die man denkt dat hij zich alles kan permitteren. Óf hij is grenzeloos arrogant, óf hij weet zich geen raad met zijn figuur.' Later spreekt Coronels opvolger Ten Have zich expliciet uit over de absentie van de vijfde commissaris: 'Hij had hier moeten zijn. Hij zal dus wel een goede reden hebben gehad om weg te blijven.'

Cruijffs afwezigheid veroorzaakt afkeurend gemompel bij de aandeelhouders. Onder hen Hans Bakker, die namens 'Vereniging de Derde Ster' het woord voert. Bakker uit kritiek op het feit dat de clubicoon via zijn spreekbuis *De Telegraaf* 'het modderkanon' op Ajax richtte. Hij wil weten of 'de heer Cruijff doorgaat met zijn bijdrage aan die krant.' Ten Have antwoordt dat Cruijff zich voortaan in zijn column niet zal uitlaten over beleidskwesties van Ajax. 'Wij hebben daar met hem over gesproken,' aldus de nieuwe preses, die net als Olfers, Davids en Römer met algemene stemmen wordt gekozen. Bakker concludeert 'tot zijn verdriet' dat niet valt uit te sluiten dat Cruijff zijn column voortzet. 'Mijn stem krijgt hij dus niet.' Hij is daarmee een van de tien aandeelhouders die tegen de benoeming van Cruijff stemmen. Als motivatie zegt Bakker meer te voelen voor een commissaris die de club 'omarmt in plaats van doodknuppelt'. Tot slot spreekt hij zijn waardering uit voor de mensen die 'ervoor hebben gezorgd dat de voordracht van Tschou La Ling als beoogd opvolger van Rik van den Boog van de baan is.'

De mogelijke benoeming van Ling, die met Sjaak Swart, Johnny Rep en John van 't Schip behoort tot het kwartet beste rechtsbuitens in de geschiedenis van de club, houdt de gemoederen bij Ajax danig bezig. Hij is de kandidaat van Cruijff voor de functie van algemeen directeur.

Ling, die de dubbele schaarbeweging op de Nederlandse velden introduceerde, was

tussen 1975 en 1982 een eigenzinnige Ajacied met een fanatieke aanhang die hem begroette met teksten op spandoeken als 'Ti-ta-tover Ling' en 'Alle Ballen Op Ling'. Hij was populair bij supporters, maar vanwege zijn solistische spel minder geliefd bij enkele medespelers. Zo ging Gerrit Mühren naar eigen zeggen soms met zijn rug naar de bal toe staan zodra Ling aan een van zijn acties begon. Mede dankzij Ling schoot Mühren in een voetbaldepressie, die tot zijn vertrek bij Ajax leidde. Toen Johan Crujff begin jaren tachtig bij Ajax zijn rentree maakte en zich binnen de kortste keren met alles en iedereen bemoeide, stuitte hij op een weerbarstige Ling: 'Toen hij mij de les wilde lezen bij een potje biljart, zei ik: "En nu oprotten, anders douw ik deze keu in je reet." Ik heb nooit meer last van hem gehad.'

Dat was in 1981. Dertig jaar later hebben de betrokkenen het incident uit hun hoofd gezet. Ze komen elkaar eind mei 2011 tegen in de vip lounge op de Copa Amsterdam, het internationale toernooi voor jeugdvoetballers onder 19 jaar. Rob Been heeft ze met elkaar in contact gebracht. Het klikt, waarop Crujff volgens een van de toehoorders meteen tot de kern komt: 'Is dat niets voor jou, directeur bij Ajax?' Ling, die furore heeft gemaakt als eigenaar van de Slowaakse club AS Trenčín, reageert enthousiast. Maar daarmee is de zaak nog niet beklonken. In een interview in *De Telegraaf* zegt Ling dat hij urenlang door Crujff is uitgehoord over 'technische zaken', en dat deze vanuit Barcelona zelfs een antecedentenonderzoek naar hem heeft laten uitvoeren. Volgens een betrokkene zijn de oud-voetballers Wim Suurbier en Leo van Veen 'bij Ling langs geweest' om namens de clubicoon enkele vragen te stellen. In een interview in *De Telegraaf* verklaart Ling dat er daardoor een intieme band is ontstaan met Crujff: 'Ik laat hem niet meer vallen en hij mij niet.'

Om belangenverstremming te voorkomen, is hij bereid zijn aandelen in Trenčín, dat 'klein Ajax' wordt genoemd, naar verluidt vanwege het voor Slowaakse begrippen aantrekkelijke, dominante en verzorgde spel van de club, van de hand te doen. *De Telegraaf*, die zijn kandidatuur als directeur van Ajax enthousiast ondersteunt, meldt begin juni dat de raad van commissarissen van mening is dat hij daarmee voldoet 'aan de voornaamste voorwaarden voor de vacante functie', maar dat blijkt voorbarig. Of beter: misschien heeft de krant met de verkeerde bron in de raad van commissarissen gesproken. Crujff is voor, de vier andere leden zijn tegen. En omdat de stem van Crujff niet zwaarder weegt dan die van zijn collega's in de raad, komt de benoeming van Ling niet van de grond.

Een gesprek tussen Ling, Ten Have en Olfers heeft de beide commissarissen niet kunnen overtuigen van zijn kwaliteiten op bestuurlijk vlak. Telefonisch contact met Römer maakt bij deze ook al weinig enthousiasme los. Davids heeft zelfs geen behoefte aan een onderhoud met Ling; na overleg met 'bronnen' weet hij genoeg. Ook hij is tegen.

Ten Have gaat in een interview met het *Algemeen Dagblad* kort op de zaak in: 'Ling was niet de gezochte en geschikte kandidaat voor de functie van algemeen directeur of

directeur voetbalzaken of technisch directeur.' 'Waarom niet,' vraagt verslaggever Dennis Jansen. Ten Have: 'Je kijkt naar een aantal eigenschappen voor alle functies, dus ook voor deze: dat is kennis, ervaring, stijl, uitstraling.' In welke van deze eigenschappen schiet Ling tekort? Jansen vraagt er niet naar, Ten Have weidt er niet over uit.

Een betrokkene uit het kamp-Cruijff zegt dat de vier leden van de raad van commissarissen de intenties van de clubcoön met Ling verkeerd hebben ingeschat. Deze is volgens hem niet meer dan 'een pion' van Cruijff, 'een sloper' en 'een wegbereider' die de functie 'hooguit twee jaar' zou hebben uitgeoefend om vervolgens plaats te maken voor een 'bouwer' als oud-voetballer Marc Overmars of voormalig doelman Edwin van der Sar. Als de leden van de raad van commissarissen de moeite hadden genomen om, net als Cruijff, een diepgaand onderzoek naar Ling in te stellen, was dit volgens hem duidelijk geworden.

Het conflict om Ling is niet de eerste kwestie waarover Cruijff zich opwindt. Nadat hij in april nog twee goede gesprekken heeft gevoerd met de vredescommissie, overleg dat hem wellicht in de veronderstelling heeft gebracht dat hij voortaan het technisch beleid bij Ajax bepaalt en zijn vertrouwelingen op strategisch belangrijke posities elders in de club kan parkeren, lijdt hij in mei zijn eerste nederlaag.

Hardnekkige pogingen van Cruijff om Maarten Fontein als collega benoemd te krijgen in de raad van commissarissen leiden tot niets. Cruijff wil Fontein, die als afgevaardigde van de organisatie van Europese topclubs in de strategische commissie van de UEFA zitting heeft, vanwege diens expertise in de internationale voetbalwereld. Fontein overweegt de functie te accepteren als hij gevraagd zou worden, mits hij zijn werkzaamheden bij de UEFA kan blijven verrichten. Tot een officiële kandidatuur van Fontein komt het echter niet. Volgens een betrokkene had dat niets met een stemming tegen Cruijff of Fontein te maken, maar alles met het belang van Ajax.

De leden van de voordrachtscommissie hebben lering getrokken uit de bestuurscrisis van maart: voortaan geen oudgedienden meer in een bestuursfunctie. Mannen als voormalig algemeen directeur Maarten Fontein vallen daarmee automatisch af, onder het motto 'geen oude wijn in nieuwe zakken'.

De afwijzing blijft niet zonder gevolgen. Zonder Fontein, laat Cruijff intern weten, hoeft het voor hem ook niet meer zo nodig, dat commissariaat. Wat nu? De voordrachtscommissie meent het zich niet te kunnen veroorloven de clubcoön te laten vallen. En dus wordt er buitensporig veel tijd vrijgemaakt voor en energie besteed aan het verrichten van 'massagewerk', zoals het intern zuchtend wordt genoemd. Cruijff, zo leert een van de betrokkenen die belast is met het masseren, 'heeft nooit leren vergaderen. Hij ziet iedere discussie als een wedstrijd. Het sluiten van een compromis beschouwt hij als een nederlaag, en hij kan niet tegen zijn verlies.'

Een andere karaktereigenschap maakt iedere poging om met hem in contact te treden

tot een hachelijke, ja zenuwslopende aangelegenheid. Cruijff is hypergevoelig voor mensen die butsen aanbrenge in zijn zorgvuldig opgebouwde imago van voetbalgod en genie. Als hij een idee heeft, moet dat gewoon worden uitgevoerd. Als hij een persoon voor een bepaalde functie op het oog heeft, moet die daar gewoon worden neergezet. Wie daar niet van overtuigd is, wie het waagt hem tegen te spreken, tast zijn autoriteit aan en is daarmee een tegenstander.

Juni begint ook niet echt fijn, voor Cruijff. De eerste dag van de maand plaatst *de Volkskrant* een uitgebreid afscheidsinterview met Coronel en Van den Boog. De algemeen directeur spreekt daarin over 'de valse mythe' rondom Cruijff, gecreëerd door enkele media en omhelst door supporters die snakten naar een nieuwe landstitel. De voorzitter blikt terug op de terugkeer van Cruijff bij Ajax als 'een psychologisch proces van iemand die langzaam in iets is getrokken wat hij zelf niet wilde of kon, en terugviel op mensen die nog niet hebben bewezen dat te kunnen. En dan ga je schreeuwen.'

In zijn column van 5 juni slaat Cruijff terug. Via Jaap de Groot verwijt hij de vorige raad van commissarissen hem tegen te hebben gewerkt, waardoor 'Ajax zelfs niet in staat (is) om een jeugdspeler een contract aan te bieden'. Dat strookt helaas niet met de feiten: Ajax toont zich na afloop van het seizoen slagvaardig op de transfermarkt. Nieuwe spelers als Derk Boerrigter (RKC), Theo Janssen (FC Twente) en Kolbeinn Sigthórsson (AZ) worden naar Amsterdam gehaald. Hoe het ook zij, als het aan Cruijff had gelegen, zo laat hij De Groot in zijn column optekenen, was 'er een interim aangesteld die alles uit had kunnen voeren. Vraag me niet wie, wat of hoe, maar ik kan me niet voorstellen dat zoiets met een beetje goede wil niet te realiseren was geweest. We praten tenslotte over het belang van Ajax.' De interim komt er niet. In plaats daarvan wordt de club draaiend gehouden door twee directieleden, de hoofdtrainer en de technisch manager. De heren Slop, Van der Aat, De Boer en Blind doen gewoon hun werk, crisis of geen crisis.

Geen interim, geen Fontein en geen Ling; als beleidsbepaler zit het Cruijff bepaald niet mee. Maar daar staat tegenover dat er op de Toekomst in zijn geest wordt gewerkt. Hoofd opleidingen Jan Olde Riekerink ruimt half juni het veld en de verbintenis met Robin Pronk wordt per 1 oktober ontbonden. Danny Blind mag voorlopig blijven, vooral dankzij de inspanningen van hoofdtrainer De Boer en commercieel directeur Van der Aat.

Na het vertrek van Van den Boog als directeur en Olde Riekerink als hoofd opleidingen dreigt een vacuüm te ontstaan op de jeugdopleiding. Wie heeft er nu de leiding? Wie weet hoe je een nieuwe organisatie op poten zet? Het trio Jonk, Jongkind en Bergkamp heeft het nu voor het zeggen, met Bryan Roy en operations manager Lydia van der Moot in hun kielzog. Roy wordt techniektrainer van de F-jeugd tot en met het tweede elftal. Van der Moot wordt belast met logistieke zaken als het onderhoud van de velden, het regelen van busvervoer voor de elftallen en de verwerking van interviewaanvragen.

Jongkind en Jonk dragen de revolutie uit, gesteund door Bergkamp en Derk de Kloet,

een mental coach die door sommigen wordt geprezen als een visionaire procesbegeleider en door anderen weggezet als een neppsiycholoog. In juni voert het viertal intensieve gesprekken met de functionarissen op de Toekomst, die neerkomen op een grondige bijscholing.

De kern van het rapport wordt nu uitgerold: de vervanging van de harkstructuur door een organisatiemodel bestaande uit zes wielen; vier gewone en twee superwielen. De gewone wielen zijn de onderbouw, de middenbouw, de bovenbouw en het eerste. De superwielen vormen het technisch hart van de organisatie, met daarin een centrale rol voor Bergkamp en Jonk. Als zij het even ook niet meer weten, kan Johan Cruijff altijd nog te hulp schieten. Hij heeft in de raad van commissarissen de portefeuille technische zaken en is beschikbaar voor advies.

De architect van de nieuwe organisatiestructuur is de 36-jarige Ruben Jongkind. Jongkind is een bevlogen atletiektrainer met een academische titel in bedrijfskunde en milieuwetenschappen. Met twee compagnons heeft hij een eigen bedrijf, 'Aprendo', dat zich richt op de individuele begeleiding van atleten. De wielstructuur die op de Toekomst wordt toegepast, is oorspronkelijk voor de atleet bedacht: hij staat in het centrum, specialisten eromheen vormen de spaken die met hem in verbinding staan. Een bijkomend voordeel van het wielmodel is volgens Jongkind dat dit de hiërarchische structuur van een organisatie doorbreekt. De atleet staat centraal, binnen een vloeibaar systeem van specialisten als trainers, voedingsdeskundigen en medisch begeleiders. De antiautoritaire dynamiek van de wielstructuur is voor Jongkind van essentieel belang: hij verafschuwt de invloed van managers, die hij 'de witte boorden' noemt. In een interview zegt hij enkele keren dat 'er een grote pot met geld' bij Ajax te verdelen is, waar de bestuurders zich 'als gieren' op storten. Jongkind, die als atletiektrainer jarenlang van een karig inkomen moest zien rond te komen, ziet deze veronderstelde mentaliteit van de bestuurders bijna als een persoonlijke belediging.

Sinds hij zich vier jaar geleden bij kracht- en conditietrainer René Wormhoudt meldde voor een interview en als gevolg daarvan een klein jaar later op de Toekomst een onbezoldigd onderzoek deed naar looptechniek onder voetballers, heeft hij bij Ajax snel carrière gemaakt. Na het onderzoek kreeg hij in 2008 een contract voor twintig uur per week als looptrainer. Op een dag zag hij op de Toekomst een man in de weer met drie spelertjes, op een achterafveldje bij de snelweg. Hij liep ernaar toe en bleef gebiologeerd kijken. De trainer was Wim Jonk. Jongkind: 'Het klikte. Later kwam hij ook bij mijn trainingen kijken. Inmiddels zijn we vrienden. We hebben allebei oog voor individuele training. We zijn allebei geïnteresseerd in yoga, voeding, vitaminesuppletie.' Met Bergkamp had Jongkind een band nadat hij een keer met hem in discussie ging over de ontwikkeling van een van diens pupillen. 'Ik zei dat ik hem beter kon laten lopen. Dennis geloofde mij niet, maar hij waardeerde mijn stellige mening. Hij houdt er niet van als mensen met hem meelullen. Toen zijn pupil daadwerkelijk beter begon te lopen, had ik mijzelf op de kaart gezet. Later heb ik met Christian Eriksen gewerkt. Dat ging ook heel

goed. Maar ik haalde persoonlijk meer voldoening uit het spelertje van Bergkamp.’

Met Wim Jonk werkt Jongkind in 2010 aan een plan voor individuele techniek van de onderbouw. Op de zolderkamer bij Jonk thuis zitten ze er met een glas wijn urenlang aan te schaven. Jongkind is als afgestudeerd bedrijfskundige bedreven in het omzetten van informatie in modellen. Jonk levert de specifieke voetbalkennis. Het resultaat van hun brainstormsessies is een totale herstructurering van de onderbouw. Probleem is dat ze het baanbrekende plan bij niemand in de club kwijt kunnen. Jongkind: ‘Ik wilde bij Van den Boog aan tafel komen om hem het te melden. Zijn secretaresse blokkeerde de toegang, verwees mij naar mijn directe leidinggevende. Dat was René Wormhoudt. Hem heb ik de wielstructuur uitgelegd. Hij zei: “Hier moet je het nooit met iemand over hebben.” Dat was tekenend voor de sfeer van angst bij Ajax. Later hoorde ik dat Jan Olde Riekerink mij kwalijk heeft genomen dat ik er rechtstreeks met Rik van den Boog over wilde praten.’

Na het weinig enthousiaste onthaal van het plan zit Jonk er even doorheen. Jongkind: ‘Hij wilde stoppen. Hij vond het zo’n bende bij Ajax. Hij zat vast, kwam niet verder. Toen heb ik hem overgehaald te blijven.’ Hun doorbraak vindt plaats als eerst Roy en later Bergkamp zich bij hen aansluiten. Nu zijn ze met zijn vieren. Roy introduceert hen op zijn beurt bij Koopmans, met wie hij regelmatig contact heeft. Dan gaat het snel. Tot zijn eigen stomme verbazing legt Jongkind het plan in november 2010 voor aan een groep met Crujff, Van Basten en Rijkaard. Crujff reageert enthousiast en stuurt Jongkind naar zijn schoonzoon Todd Beane (de Amerikaanse echtgenoot van Chantal Crujff) in Barcelona. Jongkind: ‘Wat bleek? Mijn plan paste perfect in het model dat hij had liggen als basis voor de organisatie van de Cruyff Institutes. Beane en ik zijn toen een paar keer bij elkaar op bezoek geweest, in Spanje en Nederland. Nadat hij er zijn fiat aan had gegeven, heb ik mij te barsten gewerkt om het plan uit te breiden tot een rapport waarin de volledige jeugdopleiding van Ajax wordt doorgelicht. Ik heb het geschreven, Rutger Koopmans heeft suggesties gedaan en commentaar gegeven. Todd Beane bleef er op de achtergrond bij betrokken. Het rapport is gebaseerd op mijn ideeën. Maar het mag niet het rapport-Jongkind worden genoemd. Het is het rapport-Crujff. Nu moet het worden uitgevoerd op de werkvloer.’

De looptrainer krijgt daarom een eenjarig fulltimecontract aangeboden. Vijftig procent van zijn werkzaamheden bestaat uit het geven van looptrainingen, de andere helft uit de implementatie van het rapport. Hij verdient ongeveer 50.000 euro per deeltaak. Jongkind werkt er naar eigen zeggen ‘keihard voor’, hij maakt dagen van acht uur ’s ochtends tot tien uur ’s avonds. Hij heeft ‘een heel goed gevoel’ bij wat hij doet: ‘Geen club ter wereld werkt zoals wij.’ Over het succes van het avontuur is hij voorzichtig: ‘Het is een proces van jaren. Het is de bedoeling dat de D1- en D2-elftallen de vruchten gaan plukken van het nieuwe model; misschien ook de C1 al. Het duurt dus zeker nog een jaar of zes, zeven voordat we er een oordeel over kunnen vellen.’

De uitleg van het nieuwe trainingsmodel op de Toekomst leidt in eerste instantie vooral tot glazige blikken. Wie tureluurs wordt van de wielstructuur wordt doorverwezen naar De Kloet. Een ingewijde: 'Bergkamp en Jonk erkennen dat ze bepaalde communicatieve vaardigheden missen. De Kloet vult hen aan. Buiten de deur wordt hij wel eens gezien als zweverig, maar dat is misschien niet terecht. Je kunt altijd een positief en een negatief verhaal vertellen over zulke mensen.' Het aantal sceptici is vooralsnog in de meerderheid. De Kloet heeft een verleden bij Ajax: een aantal jaren geleden werd hij ook al ingehuurd als mental coach, maar daar kwam met het directeurschap van Van den Boog een abrupt einde aan. Een van de personen die zijn werkzaamheden destijds al mocht observeren, zegt dat De Kloet vooral uitblonk in oefeningen als 'handen in de lucht' en 'elkaar stevig op de schouders slaan'. Nu staat hij gefrustreerde trainers te woord die de wielstructuur niet onder de knie krijgen. Een betrokkene: 'Niemand durft er iets van te zeggen, uit angst om op straat te worden gezet.'

Enige ophef ontstaat wanneer uitlekt dat Bergkamp en Jonk een forse salariseis op tafel hebben gelegd, oplopend tot 500.000 euro per persoon. Ter vergelijking: Olde Riekerink verdiende 180.000 euro. In eerste instantie worden de eisen van Bergkamp en Jonk als buitensporig weggehoond, maar na langdurige onderhandelingen met hun zaakwaarnemer wordt een vernuftige taalconstructie gevonden waarmee ze alsnog worden gerechtvaardigd. Bergkamp en Jonk, heet het nu, passen met hun loon 'in het salarishuis' van de club. Dat komt omdat ze veel meer functies uitoefenen dan voorheen Olde Riekerink. De laatste was alleen hoofd opleiding, terwijl de nieuwe bewindvoerders op de Toekomst maar liefst vier loodzware taken op zich hebben genomen. Jonk is hoofd opleiding, manager bovenbouw, individueel techniektrainer en hij vormt met Bergkamp het technische hart van de organisatie. Bergkamp is derde trainer van de hoofdmacht, manager bovenbouw, individueel techniektrainer en hij vormt met Jonk het technische hart van de organisatie. Tel je die functies bij elkaar op, dan worden ze volgens een ingewijde niet eens buitensporig goed betaald. Overigens is er volgens hem geen sprake van dat Jonk en Bergkamp meteen al een half miljoen per persoon opstrijken. In hun eerste jaar verdienen ze respectievelijk 2,5 en 3,5 ton.

Duidelijk is wel dat Crujff grote plannen met hen heeft. Bergkamp is nu in naam nog de derde trainer van de hoofdmacht, na De Boer en Spijkerman, maar het is de bedoeling dat hij doorgroeit naar een positie die overeenkomsten vertoont met die van Alex Ferguson bij Manchester United. Volgens Ruben Jongkind is zijn positie mede daarom nu al niet vast te pinnen op 'één wiel'; hij is zowel verbonden aan het gewone wiel van het eerste team als actief in beide superwielen. Jonk heeft het zo mogelijk nog zwaarder. De functie hoofd opleidingen mag dan zijn afgeschaft, van hem wordt wel verwacht dat hij leidinggeeft aan het veranderingsproces, bijgestaan door Jongkind. Of hij hiervoor de capaciteiten heeft, is vooralsnog onduidelijk. Een prominent lid van de ledenraad laat weten dat hij 'slapeloze nachten' heeft bij de gedachte aan 'het dagelijkse geploeter' van Jonk. Een betrokkene uit het kamp-Crujff ontkent niet dat Jonk behoefte heeft aan hulp: 'Ik maak zo nu en dan een tekeningetje om zijn functie te verduidelijken.' Het helpt volgens deze man niet dat er nog steeds geen algemeen directeur is: 'Jonk heeft daar

behoefte aan. Ik zeg dat hij gewoon verder moet gaan alsof er al een algemeen directeur is aangenomen.'

Een week na de installatie van de nieuwe raad van commissarissen laat Cruijff via Jaap de Groot en *De Telegraaf* van zich horen. Op 1 augustus, de dag dat hij volgens De Groot traditioneel terugkeert van vakantie als columnist, kiest hij voor de frontale aanval op zijn collega's in het bestuursorgaan. 'Volgens de regels moet ik naar buiten toe mijn mond houden,' gaat hij in op eerdere uitspraken van Ten Have over zijn column. 'Zelfs als ik zie dat er iets fout gaat, maar de meerderheid is het niet met mij eens, mag ik daar niets over zeggen. Ook al gaat het om iets waar ik als commissaris het meeste verstand van heb en uiteindelijk ook op word afgerekend. Is het dan in het belang van Ajax dat ik me aan de regels hou of dat ik toch mijn mond opentrek?' Een retorische vraag, voor wie Cruijff een beetje kent. In het tweede deel van zijn column geeft hij antwoord: 'Hoe meer ik over de regels van de RVC nadenk, hoe meer ik tot de conclusie kom dat ik mijn eigen regels moet maken.'

De hulptroepen van Cruijff schieten in hun bekende reflex. Jaap de Groot ziet in de tegenwerking van Cruijff door de raad van commissarissen het bewijs dat 'de bourgeoisie binnen de topsport niet zomaar opzijaat'. Waar andere landen volgens De Groot tegenwoordig zijn doordrongen van het besef topsporters een beleidsbepalende functie te geven, blijft Nederland terugvallen op 'specialisten'. Of het hier ooit anders wordt betwijfelt De Groot. 'Dan de reactie op dit proces. Veel erkende topsporters kiezen de zijde van Cruijff, terwijl de publieke opinie zich steeds meer tegen hem keert. Zo wordt opnieuw duidelijk dat het als sporter in Nederland nog heel eenzaam aan de top is.' De rechterhand van De Groot bij *De Telegraaf*, Valentijn Driessen, zet Ten Have, Olfers en Römer in een column weg als 'schriftgeleerden'. Hetzelfde thema snijdt Johan Derksen aan in *Voetbal International*. Hij noemt Ten Have 'de Willie Wortel van de Arena', een man 'die in allerlei richtingen' is afgestudeerd, 'maar hij begrijpt blijkbaar niets van de wondere wereld van het topvoetbal'. Over de afwijzing van Ling schrijft hij: 'Als Cruijff in hem de juiste man ziet, vind ik het op zijn minst vreemd dat een meneer en mevrouw van de VU (Ten Have en Olfers) hem te licht vinden voor een functie waarvan ze totaal geen benul hebben. Daarom vraag ik mij af wat er nog moet gebeuren voordat Cruijff definitief afhaakt en ongetwijfeld de hoon van Nederland over zich heen krijgt. En dat allemaal doordat een paar intellectuelen zich zo nodig met Ajax moeten bemoeien.'

Dat kan toch alleen bij Ajax: intellectuelen aan het roer. Boterzacht, wereldvreemd en daarmee een eenvoudige prooi voor de geharde columnisten van *De Telegraaf* en *Voetbal International*. Ten Have, het belangrijkste doelwit van Derksen en *De Telegraaf*, lijkt zich echter niets van de aanvallen op zijn persoon aan te trekken. De 44-jarige organisatieadviseur en specialist in oosterse vechtsporten (karate, jiu-jitsu) is een onverstoort type. Hij verwijt Johan Derksen in een interview in *Het Financieele Dagblad* dat hij de journalistieke principes van hoor en wederhoor niet heeft nageleefd. De commissarissen moeten volgens hem 'een bijdrage leveren aan wat ik noem rust, reinheid

en regelmaat. Het gaat om een aantal basale dingen bij de opvoeding, maar ook in het leven. Zonder rust kun je niet presteren, kijk wat Frank de Boer nu doet. Reinheid betekent dat mensen binnen een organisatie weten waar ze aan toe zijn, wat wel en wat niet kan. En regelmaat kun je brengen door te laten weten wanneer ze van gedachten moeten wisselen over de prestaties.'

Wat Ten Have maar wil zeggen: de column van het orakel draagt niet bij aan de reinheid binnen de club.

De jongste pennenvruchten van het duo Cruijff/De Groot leiden intern tot gefronste wenkbrauwen; zoals een van de betrokkenen met gevoel voor understatement zegt: 'We hebben in onze maatschappij wetten gemaakt. Daar moet iedereen zich aan houden. Johan ook.' De gedachte dat Cruijff voortaan zijn eigen regels maakt vervult vrijwel iedereen met afgrijzen. Daarmee plaatst hij zich buiten de orde.

Niet voor het eerst wordt geconstateerd dat de clubicoon de grenzen van het betamelijke heeft overschreden; voor de zoveelste keer wordt besloten dat Ajax het zich niet kan veroorloven afscheid van hem te nemen. Er zit dus niet anders op dan de massage van de clubicoon nieuw leven in te blazen. Omdat er onduidelijkheid heerst over de gemaakte afspraken tussen de voordrachtscommissie en de leden van de net benoemde raad van commissarissen inclusief dissident Cruijff, besluiten beide organen naar Barcelona af te reizen.

Op vrijdag 12 augustus maken acht delegatieleden van Ajax hun opwachting in de dependance van de Cruyff Foundation in Barcelona. Perschef Miel Brinkhuis is meegereisd, een teken dat de delegatie rekening houdt met het somberste scenario: afscheid nemen van Cruijff.

De clubicoon is strijdbaar. Volgens een van de aanwezigen houdt hij een lange monoloog over de zijns inziens onterechte afwijzing van Tscheu La Ling voor de functie van algemeen directeur. Die heeft niet alleen Ling schade berokkend, maar ook hem, Johan Cruijff. Ling mag dan hebben beweerd dat ze elkaar nooit meer loslaten, door de opstelling van collega's in de raad van commissarissen wordt hij, Johan Cruijff, daartoe misschien toch gedwongen. En daarmee heeft hij dan een erecode gebroken: voetballers die de kleedkamer met elkaar hebben gedeeld, die schouder aan schouder op het veld hebben gestaan, steunen elkaar door dik en dun. Hij heeft een nederlaag geleden, en dat zit hem, Johan Cruijff, niet lekker. Hij houdt daarom alsnog een pleidooi voor Ling. Volgens een van de aanwezigen heeft hij 'ruim de tijd voor deze kwestie genomen. Het is voor hem ook allemaal nieuw. Voor het eerst in zijn leven heeft hij een functie in het management.'

Wat nu te doen? Ling is voor iedereen onacceptabel. De groep besluit terug te gaan naar

het begin: de afspraken tussen Johan en de leden van de voordrachtscommissie over het werken in en functioneren van de raad van commissarissen. Er is hier, houden de leden van de voordrachtscommissie Cruijff voor, sprake van collegiaal bestuur. Dat betekent niet dat de vijf commissarissen het altijd met elkaar eens hoeven te zijn. Integendeel: pittige discussies worden op prijs gesteld. Maar naar buiten toe moet de raad eenheid uitstralen. Als iedereen zijn eigen regels mag maken wordt het een zootje.

Een van de leden van de commissie is duidelijk: de arrogantie van Cruijff doet heel veel Ajacieden pijn, hemzelf niet uitgezonderd. De club wil een frisse start maken met nieuwe mensen. Ajax moet uitstralen 'een super integere, progressieve en vernieuwende' voetbalclub te zijn. Daarin is geen plaats voor het verwende gedrag van een columnist die zegt zijn eigen regels te bepalen, ook al heet hij Johan Cruijff.

Na vijf uur vergaderen zijn de heren (Marjan Olfers is met vakantie en niet bij het overleg aanwezig) eruit. Ling is voltooid verleden tijd, althans daar lijkt het op. Cruijff blijft aan boord. In zijn column rept hij de weken daarop met geen woord over zijn eigen regels. In *De Telegraaf* komt het onderwerp Ajax zelfs nauwelijks meer aan de orde.

Een betrokkene uit het kamp-Cruijff zegt dat er druk op Johan wordt uitgeoefend om uit de raad van commissarissen te stappen. 'Maar dat gaat hij niet doen. Johan geeft de strijd niet op. Hij denkt dat niet alleen Ajax, maar het hele Nederlandse voetbal verloren is als hij zich nu terugtrekt.' Ten Have heeft het volgens hem tot nog toe niet slim aangepakt. 'Hij had met Johan moeten gaan golfen, met hem gaan lunchen. Hij had alleen naar Barcelona moeten gaan, in plaats van met een grote delegatie. Daar had Johan hem uitgeoeterd, maar dat is dan maar zo. Eerst door het stof heen, dan leer je elkaar kennen.'

En toch, rondom de Arena heerst voor het eerst sinds het afscheid van stadion De Meer in de jaren negentig van het vorige decennium even een sfeer van rust, reinheid en regelmaat. Hoe dit wonder zich heeft kunnen voltrekken, blijft vooralsnog in nevelen gehuld. Maar dat er onder Ten Have sprake is van een nieuw bewind, ja, van een cultuurbreuk, staat vast.

Ruim een jaar na het begin van de revolutie die allesbehalve een fluwelen karakter heeft, is er bij Ajax veel veranderd. Algemeen directeur weg, raad van commissarissen weg, hoofd opleidingen weg. De Toekomst, het roemruchte opleidingsinstituut van Ajax, is overgenomen door Cruijffianen. De oude meester heeft plaatsgenomen in de nieuwe raad van commissarissen, hoewel hij daar vooralsnog een onthechte rol speelt. Een andere opvallende verandering is de toon en het volume van de verslaggeving in *De Telegraaf* over Ajax. De krant die Cruijff een podium bood voor zijn onvrede en oproep tot actie, met een sportredactie die onvermoeibaar berichtte over de wederwaardigheden van de vorige leiding van de club, doet er ineens vrijwel het zwijgen toe. Geen opgewonden

commentaren meer van de columnisten. De jacht naar de achilleshiel van de bestuurders is even afgeblazen. Cruijff heeft Ajax in zijn greep, maar houdt zijn jeugdliefde ook op afstand. Dat houdt de relatie spannend.

EPILOOG | Excuustruus

13 september 2011. Cruijff is terug. Op bezoek in Nederland, voor een vergadering van de raad van commissarissen, een lustrumviering van zijn foundation en een optreden in de media.

Fijn dat de verlosser even tijd heeft weten vrij te maken om de bijeenkomst van de raad van commissarissen bij te wonen. Sinds zijn verkiezing op 25 juli, waarbij hij overigens zelf niet aanwezig kon zijn, heeft Cruijff nog niet één vergadering bezocht.

Cruijff heeft die middag in de Arena een verrassing in petto voor zijn vier collega's; hij laat zich niet alleen vergezellen door de nieuwe machthebbers op de Toekomst, Bergkamp en Jonk, maar ook door Ling. Daarmee schendt hij het reinheidsgebod van voorzitter Ten Have, die dan ook niet gecharmeerd is van de aanwezigheid van Cruijffs oogappel. En Ten Have is niet de enige. Een van de aanwezigen beschrijft de entree van Cruijff en Ling als 'een overval'. De bijeenkomst, die twee uur duurt, was volgens hem 'net een film'.

Over Lings kandidatuur was al drie uur gesproken in Barcelona. Iedereen verkeerde in de veronderstelling dat het onderwerp was afgehandeld. Iedereen, behalve Johan dus. De vergadering in de Arena is nog niet begonnen of hij heeft het onderwerp opnieuw ter tafel gebracht, omdat Cruijff naar eigen zeggen nog geen goed argument heeft gehoord om Ling niet te benoemen. Tijdens de discussie die hierover ontstaat, maakt Cruijff Ten Have uit voor 'rare eikel'. Ten Have, die over een bijna Japanse zelfbeheersing lijkt te beschikken, vertrekt geen spier. Hij reageert ijsig kalm, als geen andere bestuurder in het verleden van Ajax. Hij opent de vergadering om haar meteen te schorsen. Pas daarna wil hij over Ling praten, in diens aanwezigheid.

Ling zegt later tegen *Voetbal International* dat hij de bijeenkomst niet 'als kandidaat-directeur bijwoonde, maar als oud-topsporter'. Hoe het ook zij, Edgar Davids kan het op een gegeven moment niet meer aanhoren. Eerst bijt hij Cruijff toe dat hij een keer 'zijn muil' moet houden. Vervolgens vraagt hij Ten Have toestemming om eerder te mogen vertrekken: 'Wordt het nog wat, met de vergadering?' Dan verontschuldigt hij zich.

's Avonds is Cruijff te gast bij *Pauw & Witteman*. In de taxi op weg ernaartoe, vertelt hij een betrokkene over de ruzie die hij net heeft geschopt. 'Johan,' zegt deze later, 'is een appeltje aan het schillen met de organisatie. De rest van de raad van commissarissen gebruikt hem nu als excuustruus, als de zondebok van de hele vernieuwingsoperatie. Het lijkt alsof alle kwaad bij Johan vandaan komt. Maar als je hem uit de raad van commissarissen haalt, verandert er niks. Hij wil niet dat foute mensen het bij Ajax voor het zeggen krijgen.' De betrokkene verbaast zich over de rust die Cruijff uitstraalt, op weg naar het televisieoptreden: 'Opmerkelijk, hoe snel hij kan omschakelen van het een naar

het ander. Bij *Pauw & Witteman* had hij een buitengewoon ingetogen verhaal.'

Hij vult de hele uitzending, nadat hij enkele maanden eerder ook al de enige gast was bij *De Wereld Draait Door* en *Holland Sport*. Een constante factor in de programma's is ook, dat hij ruim de gelegenheid krijgt om zijn foundation onder de aandacht van de kijkers te brengen. Vreemd is dat niet. De publieke omroep zet zich traditioneel belangeloos in voor goede doelen.

Over de turbulente bijeenkomst in de Arena zegt Cruijff bij *Pauw & Witteman* alleen dat niet iedereen aanwezig was en dat deze hoofdzakelijk was bedoeld om 'een situatie te creëren waar Dennis Bergkamp, Wim Jonk en iets verder Frank de Boer de leiding krijgen over de club'. Geen woord over de aanwezigheid van Ling, of over het voortijdige vertrek van Davids.

Het optreden van de verlosser tijdens de bijeenkomst van 13 september is intern bij Ajax niet goed gevallen. Volgens een ingewijde zijn zelfs 'de grootste Cruijff-adepten' binnen de club geschrokken van zijn actie om Ling mee te nemen: 'Er is een grens overschreden. Dit kan niet zonder consequentie blijven. Het zoeken is naar een elegante oplossing.' Hij zegt dat er geen aandeelhoudersvergadering bijeen zal worden geroepen om Cruijff te lozen, maar 'zijn houdbaarheidsdatum als lid van de raad van commissarissen is beperkt.'

De oplossing ligt volgens hem voor de hand: Cruijff krijgt een platform om de overwinning van zijn revolutie uit te roepen, waarna hij zijn positie in de raad van commissarissen ter beschikking stelt en zich terugtrekt op zijn berg bij Barcelona. De nieuwe directie en de nieuwe raad van commissarissen verklaren vervolgens plechtig dat Cruijff schitterend werk heeft verricht. De clubicoon wordt tot adviseur voor het leven benoemd. 'Betaald of onbetaald,' voegt de ingewijde er op grimmige toon aan toe. Het is vervolgens aan de nieuwe directie om het puin van de fluwelen revolutie te ruimen.

Omgekeerd maakt het kamp-Cruijff zich op voor een afrekening met 'de bestuurders', om deze conform de wensen van de oude meester te vervangen door voormalige topvoetballers.

Is het nog leuk, om voor Ajax te werken? Een betrokkene op de Toekomst neemt iedere ochtend afscheid van zijn vrouw met de woorden 'ik trek het kogelvrije vest weer aan'. Een werknemer op de Arena zegt tegen zijn eega 'ik ga weer naar de jungle', voor hij de auto instapt. Maar aan een gedwongen vertrek moeten beiden niet denken. Hun wereld zou instorten als de oude meester ze de wacht aanzegt.

Intussen is de nieuwe competitie begonnen. Trainer Frank de Boer heeft de 'totale dominantie' van Ajax in de Arena uitgeroepen. De hoofdmacht moet volgens hem 'positieve arrogantie' uitstralen.

Acteurs, rollen

Ajax is in bestuurlijk opzicht een unicum in Nederland: beursgenoteerd bedrijf en voetbalvereniging. Vier organen bekommeren zich om het beleid van de club: directie, raad van commissarissen, ledenraad, bestuur. Ereleden hebben daarnaast spreekrecht in de ledenraad. Er is waarschijnlijk geen voetbalclub ter wereld waar zo veel mensen hardop mogen meedenken over het beleid; een privilege waarvan ze gretig gebruikmaken. Hoelang dat nog kan, is onduidelijk. Ajax is bezig met een grote bestuurlijke schoonmaakoperatie, met als belangrijkste facetten de afschaffing van de ledenraad en het loskoppelen van het bestuur van de raad van commissarissen. Hoe de organisatie er precies komt uit te zien is bij het ter perse gaan van het manuscript nog onduidelijk, maar de verwachting is dat paal en perk zal worden gesteld aan het recht op inspraak.

Hoe gecompliceerder de structuur van een organisatie, hoe meer commissies in het leven worden geroepen om het een en ander te stroomlijnen. Daarmee ben je er natuurlijk nog niet. De hulp van externe bureaus is nodig voor het oplossen van netelige kwesties als de invulling van vacatures, het schrijven van een rapport, of het beslechten van een conflict in de media. Ik vermoed dat geen andere voetbalclub ter wereld zo geroutineerd is in het instellen van een commissie of zo kwistig in het uitbesteden van hardnekkige problemen aan externe organisatiedeskundigen.

Bij wijze van lezersservice volgt hierna een korte opsomming van personen en functies. Namen en rugnummers in het vergadercircuit:

Directie

Maarten Fontein, algemeen directeur van 2005-2008

Martin van Geel, technisch directeur van 2005-2008

Jeroen Slop, financieel directeur 1998

Henri van der Aat, interim-directeur van maart 2008-december 2008, commercieel directeur januari van 2009-juli 2011, commercieel directeur en de facto algemeen directeur sinds juli 2011

Rik van den Boog, algemeen directeur van 2009-2011

Raad van commissarissen

John Jaakke, van 2003-2008

Klaas Nuninga, van 2000-2005

Hein Blocks, van 2001-2005

Sjoerd van Loon, van 1999-2008

Frank Eijken, van 2003-2011

De wissels in de raad van commissarissen

Joop Saan, van 2005-2008, in de plaats van Hein Blocks

Hennie Henrichs, van 2005-2008, in de plaats van Klaas Nuninga

Uri Coronel, van 2008-2011, in de plaats van John Jaakke

Joop Krant, van 2008-2011

Cor van Eijden, van 2008-2011

Krant en Van Eijden vervangen Saan en Henrichs

Jan Haars, van 2008-2011, in de plaats van Sjoerd van Loon

Steven ten Have, sinds 2011, in de plaats van Uri Coronel

Marjan Olfers, sinds 2011

Edgar Davids, sinds 2011

Paul Römer, sinds 2011

Johan Cruijff, sinds 2011

Het bestuur

2003-2005

John Jaakke

Klaas Nuninga

Hein Blocks

2005-2008

John Jaakke

Joop Saan
Hennie Henrichs

2008-2011

Uri Coronel
Joop Krant
Cor van Eijden

De commissies

VOORDRACHTSCOMMISSIE BESTUUR 2008

Jaap Ellerbroek (voorzitter)
Cor van Eijden
Ernst Ligthart

VREDESCOMMISSIE 2011

Rob Been (voorzitter)
Arie van Os
Hennie Henrichs
Cees van Oevelen

VOORDRACHTSCOMMISSIE 2011

Rob Been (voorzitter)
Mark Geestman
Keje Molenaar
Cees van Oevelen
Cees Vervoorn

VOORDRACHTSCOMMISSIE NIEUWE BESTUURSRAAD 2011

Reinier van Dantzig

Mark Geestman

Co Meijer

Marc Stuut

De platforms

TECHNISCH PLATFORM

Rik van den Boog

Johan Cruijff

Peter Boeve

Dick Schoenaker

ORGANISATIEPLATFORM

Uri Coronel

Cor van Eijden

Mark Geestman

Hennie Henrichs

Ruud Haarms

Keje Molenaar

Cees van Oevelen

FINANCIEEL PLATFORM

Jeroen Slop

Joop Krant

Leo van Wijk

Hein Blocks

Roger van Boxtel

Boven de partijen

Michael van Praag, erevoorzitter. Heeft de reputatie van bruggenbouwer en rusteloos zoeker naar compromissen.

Piet Keizer, voormalige scout en technisch adviseur. Was een dag lid van het technisch platform, is het enige erelid in de geschiedenis van Ajax dat belangeloos afstand heeft gedaan van deze titel. Citaat in een interview met *NRC Handelsblad*: 'Dat erelidmaatschap was mij eigenlijk al heel laat, dus postuum uitgereikt.' Keizer wilde niet met zijn erelidmaatschap van Ajax het graf in.

Zaakwaarnemer

Rutger Koopmans. Zag het als zijn levenstaak om Crujff weer bij Ajax onder dak te brengen. Heeft zich sindsdien teruggetrokken als adviseur van zijn idool in zaken die betrekking hebben op diens jeugdliefde. Is recent belast met het aanleggen van een videosysteem in de Cruyff Foundation in Barcelona. Dit project moet half oktober zijn afgerond. Daarna hoeft Crujff zijn woonplaats Barcelona nooit meer te verlaten voor een vergadering met de raad van commissarissen. Skypen met Johan heeft de toekomst.

Pionnen

Wim Jonk, hoofd opleidingen op de Toekomst.

Dennis Bergkamp, de derde man van de hoofdmacht.

Ruben Jongkind, looptrainer, architect en schrijver van het rapport.

Verantwoording

Dit boek is ontstaan uit twee gesprekken met Rik van den Boog over het spelersbeleid bij Ajax. De eerste keer dat ik hem sprak was in november 2010, twee maanden nadat Johan Crujff via *De Telegraaf* zijn aftreden en dat van het bestuur had geëist. Van den Boog was destijds nog optimistisch gestemd over zijn positie en over het beheersen van de tegenkrachten. Maar hij voegde eraan toe zich soms een don quichot te voelen ‘die voortdurend moet reageren op de ongelooflijke onzin die over Ajax wordt geschreven en verteld. Het kost mij heel veel energie om me tegen die onzin te wapenen.’

Op 8 februari 2011, pal na het ‘kennismakingsgesprek’ met Johan Crujff dat Van den Boog voerde in gezelschap van de raad van commissarissen, was het met zijn optimisme gedaan. Hij zei: ‘Na een halfjaar besepte ik dat er voor mij bij Ajax niets te winnen was. Het eindresultaat is dat je wordt afgebrand.’

Tijdens de tweede bijeenkomst noemde Van den Boog Crujff en Rutger Koopmans in één adem. Ik had nog nooit van de laatste gehoord, maar hij bleek de nieuwe zaakwaarnemer en woordvoerder van Crujff te zijn, een feit waarvan bijna niemand begin februari 2011 al op de hoogte was.

Ruim een week later zat ik in café Wildschut in Amsterdam aan tafel met Koopmans. Over de toekomst van de leiding van Ajax was hij duidelijk: voor het begin van de zomer zouden Van den Boog en voorzitter Uri Coronel het veld hebben geruimd. De eerste noemde hij ‘extreem onbetrouwbaar’, een ‘man van list en bedrog’ die in zijn eigen mes zou vallen, de tweede ‘een soort heer Olivier’ en ‘een laffe bestuurder’ die na één duwtje zou omvallen.

Na afloop van het interview met Koopmans op 18 februari wist ik dat een confrontatie tussen beide partijen niet kon uitblijven. Ik vermoedde dat ik op dat moment als een van de weinige journalisten hiervan op de hoogte was, zo niet als enige. In de media was weliswaar melding gemaakt van de terugkeer van Crujff bij Ajax als adviseur in een technisch platform, maar de zich ontwikkelende storm kon met het blote oog nog niet worden waargenomen.

Ik had dus een voorsprong en die wilde ik uitbuiten. Ik besloot mijn uitgever te benaderen met het voorstel een boek te schrijven over de zich ontwikkelende crisis bij Ajax. Het idee was met de gebeurtenissen ‘mee te schrijven’, dat wil zeggen de nieuwsontwikkelingen te volgen en van een context voorzien. Ik wist ook al waar ik wilde beginnen: met de flitsende opkomst en het plotselinge vertrek van Crujff in februari 2008. Uiteindelijk heb ik het kortstondige avontuur van Crujff & Co richting FC Utrecht in 1988 als vertrekpunt gekozen, vanwege de parallellen met zijn huidige activiteiten.

Het idee had de charme van de eenvoud, maar bij de uitwerking stuitte ik op complicaties. De eerste had betrekking op de aard en de duur van de crisis. Deze was groter en nam meer tijd in beslag dan ik had verwacht, met als gevolg dat ik sinds februari vrijwel elke snipper vrije tijd aan het project heb besteed. Omdat er tussen het kamp-Cruijff en de nieuwe raad van commissarissen (waarvan hij deel uitmaakt) een patstelling is ontstaan die wel even kan duren, besloot ik in overleg met mijn uitgever een open einde aan het boek te geven. De risico's die dit met zich meebrengt zijn evident, met als somberste scenario de ontknoping van de bestuurlijke crisis op het moment dat het manuscript bij de drukker ligt.

De cultuur bij Ajax vormde het tweede probleem. Het project stuitte op grote argwaan bij de doorsnee (oud-)bestuurder van de club. Wat was mijn agenda? Wie wilde ik de grond in boren? Wie zwartmaken? Welke rekening had ik te vereffenen? Het aantrekkelijke begin met Van den Boog en Koopmans kreeg geen vervolg; bestuurders en voormalige leidinggevendenden die ik benaderde, putten zich aanvankelijk uit in excuses om niet mee te werken. Of om half mee te werken. Of om mee te werken, maar daar na het interview toch maar van af te zien.

De een wilde mij niet te woord staan omdat hij 'toevallig' had gehoord dat het boek 'zeer negatief' was over iemand met wie hij het 'heel goed' kon vinden. Een ander was bij voorbaat niet te spreken over de 'tendentieuze vragen' die ik in gedachten had. Een derde had weliswaar een interview gegeven, twee zelfs, maar wilde er bij nader inzien absoluut niets van teruglezen in het boek, anders zou het zijn gedaan met zijn carrière in de voetballerij. Een vierde liet mij weten dat hij enkele decennia geleden met een aantal vrienden had gezworen nooit iets over de club waar hij zielsveel van houdt openbaar te maken, de vuile was moest vooral binnen blijven, maar dat hij zich nu door de gebeurtenissen gedwongen zag daarop terug te komen. Maar voor hij mij te woord kon staan moest ik eerst een verklaring ondertekenen, opgesteld in proza dat qua toon en ritme niet onderdeed voor een notariële akte, waarin ik plechtig beloofde mij niet schuldig te zullen maken aan karaktermoord. Toen het uiteindelijk tot een ontmoeting kwam, op het advocatenkantoor van een vriend, toverde hij enkele e-mails tevoorschijn waaruit glashard moest blijken dat hij part noch deel had gehad aan een coup en dat er, los daarvan, ook helemaal geen sprake was geweest van een coup.

Voordat ik ze mocht lezen, had hij waar ik bij zat als een bezetene met een viltstift hele passages uit die e-mails zwart gemaakt om er vervolgens voor de zekerheid gele notitieblaadjes overheen te plakken. Dat duurde even, waarna er bar weinig tijd overbleef om de niet-geblokkeerde gedeeltes anders dan 'diagonaal' te lezen, ook al omdat hij na een telefoontje het pand in vliegende vaart en met medeneming van de e-mails verliet. Met de advocaat, eveneens betrokken bij Ajax, kwam ik daarna niet veel verder. Hij beantwoordde elke vraag met 'zou kunnen', 'is mogelijk' of 'valt niet uit te sluiten'. Een vijfde wilde mij

aanvankelijk alleen te woord staan als ik ‘een positief en optimistisch getoonzet’ boek zou schrijven over de club die hij in zijn hart heeft gesloten, en dan nog alleen in aanwezigheid van een vriend die bedreven was in het bespeuren van onraad. Toen ik hem daarop telefonisch verzekerde dat ik het gesprek onmiddellijk stop zou zetten zodra hij zichzelf zwart zou maken en dat hij zich dus wellicht niet hoefde laten vergezellen door die vriend, brak hij uit in een langdurig gehinnik, onderbroken door de woorden: ‘Je hebt wel HUMORRR.’ Een zesde vroeg mij wat er waar was van het gerucht dat ik niet zozeer in Crujff en Ajax was geïnteresseerd, als wel onderzoek deed naar in omloop zijnde valse shirts. Een zevende belde om op ‘Woodward & Bernstein’-toon te suggereren dat ik ‘misschien’ eens moest onderzoeken waarom er in de Ajax-shop bij de Arena geen clubshirts van dit seizoen te koop waren. Veel verder hoefde ik volgens hem niet te zoeken om de kwade bedoelingen van de heren Ten Have, Römer en Davids en mevrouw Olfers bloot te leggen. Een achtste belde na een interview dat ik een oud-collega vooral niet mocht belasteren, om een kwartier later ‘tussen ons’ mee te delen dat hij ‘in zijn hart’ juist hoopte op een afrekening met diezelfde oud-collega.

Om met Rik van den Boog te spreken: ‘Het is een voetbalclub. Laten we in godsnaam eens een beetje lol hebben.’

Om het geheel hanteerbaar te houden heb ik daarom de volgende spelregel bedacht en gehanteerd: mannen die vóór het interview lieten weten onder bepaalde voorwaarden te willen meewerken, hebben met eerbiediging van die voorwaarden een plaats gekregen in het boek. Mannen die eerst hun volledige medewerking toezegden om daar, na het interview, (gedeeltelijk) op terug te komen, zijn op een enkele uitzondering na niet tegemoet getreden. Ik heb vooraf niemand met het mes op de keel gedwongen mee te werken aan dit boek. Ik had zin, tijd noch energie om achteraf met iedereen die plotseling last had van knikkende knieën te gaan onderhandelen. De enige concessie die ik heb gedaan, met pijn in het hart, betreft het anonimiseren van mannen die niet herkenbaar wilden worden opgevoerd.

Als ik iedereen zijn zin had gegeven was het boek misschien in rook opgegaan. Dat vond ik te ver gaan. Er is een grens. Tot hier en niet verder.

Theo Janssen zei het al: ‘Ik vind Ajax een mooie club, maar ik ga niet het logo kussen.’

Dankwoord

Wybren de Boer van NOS Sport heeft het manuscript gelezen en van commentaar voorzien. Mijn dank daarvoor is groot.